

XAVIER de MONTÉPIN

LUMINĂ ÎN AMURG

Traducerea de față a fost efectuată după ediția Xavier de Montépin, *La Porteuse de pain*, Librairie Générale Française, Paris 1973

PARTEA ÎNTÂI

INCENDIATOAREA

I

La data când începe povestirea noastră, adică la 3 septembrie 1861, ora trei după amiaza, o femeie de douăzeci și șase de ani mergea pe șoseaua ce lega Uzinele Alfort de orașul Alfortville. Îmbrăcată într-o rochie simplă de doliu, tânăra avea o înălțime potrivită, un trup armonios și o frumusețe atrăgătoare.

Părul blond roșcat, strâns în două cozi bogate, se încolăcea ca o coroană în jurul capului descoperit. Chipul de o paloare mată era luminat de ochii mari cu pupilele bătând spre albastru închis. Gura era mică, iar buzele bine conturate, de culoarea cireșei coapte, lăsau să se întrevadă șiragul strălucitor al dinților.

În mâna dreaptă ținea un bidon de tablă cu mâner mobil, iar cu cea stângă strângea mânuța trandafirică a unui băiețel de trei ani, ce înainta alene, tragând după el, legat de o sforărică, un căluț de lemn și mucava.

La o zdruncinătură, jucăria se răsturnă. Femeia se opri:

— Georges, i se adresă ea cu glas blând și mângâietor, ia-ți jucăria, puiule, și ține-o în brațe.

Ascultător, copilul luă căluțul și-l puse la subsuoară; apoi își continuă drumul. Curând ajunseră în dreptul primelor case din Alfortville. Tânăra femeie intră într-o prăvălioară cu articole de băcănie. O cumătră voinică se ivi dintr-o încăpăre alăturată.

— Dumneata erai, doamnă Fortier! Bună ziua... Cu ce te pot servi?

— Niște petrol, v-aș ruga...

— Petrol!... iarăși? Sfinte Sisoe, dar ce faci cu atâta? Ai mai luat și ieri.

— Copilul a răsturnat bidonul în timp ce se juca...

— Asta era! Cât îți trebuie?

— Patru litri, ca să nu mai vin de atâtea ori. Băcăneasa începu să măsoare lichidul cerut.

— Sunt periculoși, oricum, țâncii ăștia! Știi, dumneata, că, răsturnând bidonul, băiețelul ar fi putut da foc uzinei? Era de ajuns un singur chibrit. Nenorocirea vine repede!...

— De aceea l-am muștruluit și eu destul de tare, deși n-a făcut-o dinadins. Mi-a făgăduit să nu se mai repete.

— Dar dumneata cum te mai împaci cu slujba, doamnă Fortier? Cred că-ți aduce la fel de mult ca și croitoria...

— Bineînțeles, și, totuși, dacă n-aș cheltui cu măsură... Gândiți-vă... doi copii!

— Cea mică, Lucie, e dată la doică, nu?

— Da, în regiunea Bourgogne, la Joigny.

— Te costă scump?

— Treizeci de franci pe lună, pe care-i dau din leafă... Ah! bietul bărbatu-meu, cât îmi lipsește!

— Sunt convinsă, doamnă Fortier.

— Era un om atât de bun... cinstit și curajos! Și cât mă iubea!... Pot spune că explozia mașinii aceleia a ucis o data cu el și fericirea mea...

Doamna Fortier își acoperi ochii cu mâna.

— Nu plânge, draga mea, reluă negustoreasa. Sunt alții și mai de plâns decât dumneata. Oricum, patronul s-a purtat frumos, căci fără o neglijență din partea bărbatului dumitale îmi închipui că mașina n-ar fi explodat... Așa-i?

— Ei da! așa-i...

— Bietul- Fortier! I s-a organizat o înmormântare frumoasă. Muncitorii din uzină au făcut chetă pentru dumneata, iar patronul s-a înscris cu o sută de franci... Ce mai! te-a adus la uzină ca paznic și ăsta nu-i deloc un post de femeie...

— Sigur, domnul Labroue a fost bun, foarte bun, murmură cu tristețe tânăra văduvă. Unii spun că este aspru, purtarea sa față de mine dovedește însă contrariul; dar, în sfârșit, bărbatul meu a fost ucis în serviciu la dânsul!... Dacă nu m-aș fi gândit la copii, n-aș fi primit niciodată slujba asta care mă obligă să trăiesc în același loc unde a curs sângele bietului meu Pierre.

— Trebuie să te resemnezi, draga mea. Ești tânără... drăguță... chiar foarte drăguță! Ai să vezi că într-o zi un băiat bun te va cere de nevastă și n-ai să-l refuzi...

— Oh nu, asta niciodată!

— La vârsta dumitale nu rămâi văduvă la nesfârșit...

— Asta așa e. Dar eu am alte planuri; barem de-aș putea strânge ceva bani, două sau trei mii de franci.

— Și ce-ai face cu ei?

— Ce-aș face? La ce bun să mă mai gândesc? N-am să am niciodată atâtea bani în mână. Voi rămâne la uzină cât s-o putea, din pricina copiilor. Îmi pun speranța în viitor.

— Ai dreptate, speranța dă curaj. Poftim petrolul. Și dacă vrei să-mi asculți sfatul: închide bine bidonul!

— Fiți pe pace, mi-e prea frică de foc!

Tânăra plăti și ieși. Micuțul Georges se juca pe trotuarul din față. Maicăsa îl strigă. Copilul își luă sub braț căluțul de mucava și-i veni în întâmpinare. Din pragul prăvăliei, băcăneasa o privea cum se depărtează.

Oricum, e o femeie curajoasă și demnă! murmură ea. Nici vorbă că bărbatu-său îi lipsește, căci bănuiesc că e ambițioasă. Nu mi-a spus ce planuri are, dar are ea ceva în cap, cu siguranță! I-ar trebui două sau trei hârtii de o mie, orice-ar încerca... Drace! Cum îi umblă mintea!

... Puținele cuvinte schimbate între cele două femei rezumau cât se poate de limpede situația Jeannei Fortier.

Tânăra văduvă avea douăzeci și șase de ani. Harnică, pricepută la croitorie, la douăzeci și doi de ani se căsătorise cu un băiat de nădejde, Pierre Fortier, mecanic la uzina domnului Jules Labroue. Mecanicul murise câteva luni mai înainte din pricina exploziei unei mașini, accident survenit prin imprudență sau, mai degrabă, din cauza unei clipe de neatenție prea scump plătită.

Domnul Labroue, voind să asigure viitorul văduvei și al celor doi orfani, îi oferise postul de paznic la uzină. Ea acceptase cu recunoștință, gândindu-se că astfel își va putea crește copiii. Dar suferea în fabrica unde totul îi reamintea sfârșitul tragic al bărbatului iubit. Și, totuși, era imposibil să plece în altă parte. Trebuia să trăiască. Or, nici o muncă de croitorie nu i-ar fi putut procura venituri echivalente cu cele aduse de poziția ei în uzină.

Băcăneasa de la Uzinele Alfort o credea ambițioasă. Se înșela. Dacă tânăra văduvă dorea câteva hârtii de o mie de franci, era în unicul scop de a-și deschide un mic magazin și de a asigura astfel, prin muncă, bunăstarea copiilor săi.

Cam așa gândea Jeanne în timp ce se îndrepta spre uzină. Înainta copleșită de tristețe, fără să audă și fără să vada nimic. Deodată tresări. Cineva îi rostise numele. Fruntea i se încreți, fața i se întunecă, dar nu-și întoarse capul, ci grăbi pasul.

— Așteaptă-mă, doamnă Fortier, reluă glasul. Merg și eu la fabrică. Facem drumul împreună.

Georges privi înapoi și, recunoscându-l pe cel ce vorbea, se opri, cu toate eforturile mamei de a-l trage după sine.

— Mămico, zise el, este prietenul meu Garaud...

Personajul pe care Georges îl numise Garaud îi ajunsese din urmă. Jeanne, foarte neliniștită, se străduia să-și ascundă tulburarea.

Noul venit îl luă pe Georges în brațe, îl sărută pe obraji și-i spuse:

— Bună ziua, puștiule.

Apoi, lăsându-l jos, continuă nu fără amărăciune:

— Știi, doamnă Fortier, mă faci să cred că ți-e frică de mine! M-ai auzit prea bine adineauri și în loc să mă aștepți ai iuțit pasul. Ce ți-am făcut?

Jeanne răspunse vădit stânjenită:

— Nu te-am auzit și de altfel mă grăbeam să ajung la fabrică. Am rugat pe cineva să-mi țină locul la gheretă și e împotriva regulamentului.

— Chiar nu m-ai auzit?

— Dacă-ți spun!

— Asta nu-i un motiv să te cred. Te ferești mereu din calea mea. Și, totuși, știi cât sunt de fericit când putem schimba câteva vorbe.

— Domnule Jacques, interveni repede tânăra femeie, iar îmi repeți ceea ce mi-ai mai spus de atâtea ori! Lucrul acesta mă doare.

— Și pe mine, Jeanne! Răceala dumitale, neîncrederea, mă fac să sufăr îngrozitor. Te iubesc din tot sufletul! Crede-mă...

— Vezi bine, îi tăie vorba Jeanne, vezi bine că aveam dreptate când grăbeam pasul ca să nu te aud.

— Crezi că pot tăcea când sunt lângă dumneata și când singurul meu gând ești numai dumneata? Jeanne, te iubesc! Trebuie să te obișnuiești să mă auzi spunându-ți-o mereu.

— Și eu tot mereu o să-ți răspund, repetând că dragostea dumitale este o nebunie!

— O nebunie! De ce?

— N-o să mă mai mărit niciodată, sunt convinsă.

— Iar eu sunt convins de contrariul. Ești tânără, drăguță. Crezi că ai să poți trăi văduvă, singură, toată viața?

— Domnule Garaud, taci, te rog...

— De ce să tac? Spun adevărul.

— Ar trebui să-ți reamintești că de la moartea bietului meu Pierre, prietenul dumitale, au trecut abia cinci luni.

— Așa e, n-am uitat. Dar înseamnă că-i pătez memoria dacă te iubesc astăzi, când moartea lui ți-a redat libertatea? Înseamnă că fac un păcat, dacă-ți spun: „Jeanne, copiii lui Pierre, care mi-a fost prieten, vor fi și ai mei!” Uite, hai sa ne gândim bine. Domnul Labroue te-a numit paznic la uzină. Câștigi cam atât cât să o duci de pe o zi pe alta sau, în cel mai bun caz, exact cât s-o poți scoate la capăt cu cei doi copii ai tăi. Eu câștig cincisprezece franci pe zi. Patru sute cincizeci de franci pe luna... Asta ar însemna pentru dumneata și copii un trai asigurat, căci ești și econoamă și harnică!... Și apoi am planuri mari... Am putea ajunge bogați! Cine știe dacă într-o zi sau alta nu voi deveni și eu patron la rândul meu?... Atunci am avea cu ce asigura viitorul copiilor. Ai fi o femeie fericită, Jeanne, și o mamă fericită. Te implor, nu mă refuza. Te iubesc. Vei fi a mea.

Jeanne se opri și-l privi în ochi.

— Ascultă, Garaud, zise ea cu glasul aproape înăbușit de emoție. Este pentru a patra oară de când, sub diferite forme, îmi tot vorbești despre dragostea dumitale și despre speranțele dumitale. Nădărduesc că ești sincer.

— Sincer! da! sunt. Îți jur!

— Lasă-mă să termin, continuă tânăra femeie. Nu-ți pun la îndoială bunele intenții, dar astăzi este tot pentru a patra oară când îți dau același răspuns: vreau să rămân văduvă. N-am să mă mai mărit niciodată. L-am iubit prea mult pe Pierre ca să mai pot îndrăgi pe altul. Inima mea îi aparținea; murind, a luat-o cu el.

Maistrul făcu un gest de disperare. Două lacrimi mari i se prelinseră pe obraji.

— Și, totuși, îngaimă el cu glas sugrumat, te iubesc. Vai, doamnă Fortier, de ce mă faci să sufăr?

Aceste lacrimi de bărbat îi produsese Jeannei o impresie neplăcută.

— Te îndurerez spunându-ți adevărul, reluă ea pe un ton mai blând. Dar conștiința mă îndeamnă la sinceritate! Ia-ți gândul de la mine.

— Crezi că aş putga? exclamă maistrul.

— Când vrei, poți. Începând de astăzi, te rog, te conjur, în numele copiilor, nu îmi mai repeta lucruri pe care nu mai vreau să le aud.

— Care va să zică, îmi tai orice speranță.

— Trebuie.

— Jeanne, exclamă Jacques cu o înverșunare sălbatică și apucându-i brusc mâna, poate că mă disprețuiești că sunt un simplu muncitor, fără altă avere decât salariul lunar. Dar dacă aş ajunge bogat, foarte bogat? Atunci m-ai vrea?

— Nu-mi vorbi așa, îngăimă femeia. Mă înspăimânți.

— Ai refuza bogăția pentru dumneata, pentru copiii dumitale?

— Taci odată!

— Ei bine, n-am să tac. Nu înțelegi și n-ai înțeles niciodată cât de mult te iubesc. De cinci ani! De cind te-am zărit, din prima zi, și clipă de clipă pasiunea mea n-a încetat să crească. Cât a trăit Pierre, n-am scos o vorbă. Mă considera prietenul lui; soția lui era sfântă pentru mine. Acum a murit și ești liberă. Soarta dumitale este să fii a mea, mai devreme ori mai târziu. Nu te pune de-a curmezișul și te voi face cea mai fericită dintre femei.

Și ridicându-i mâna, pe care n-o slăbea din strânsoare, o sărută cu un fel de înverșunare. Jeanne se desprinsese. În timpul acestei discuții, micuțul Georges, sătul de joaca de pe șosea, le dădu de înțeles că popasul se cam prelungește.

— Mamă, strigă el, vreau să mergem. Haide cu noi, nene Jacques. Și-i luă mâna maistrului. Acesta și Jeanne își continuară drumul.

Jacques mergea încruntat.

— Dă-mi mie bidonul, zise el brusc, îl duc eu...

— Nu, mulțumesc, aproape că am și ajuns, și nici nu-i prea greu, patru litri de petrol...

Maistrul nu-și putu stăpâni o reacție de uimire.

— Cum? Folosești petrol pentru iluminat?

— Da, este mai ieftin și știi și dumneata că la mine în gheretă lampa trebuie să ardă toată noaptea.

— Bine, știu, dar e periculos, iar domnului Labroue nu i-ar place acest soi de economie. A dat ordin ca nici o picătură de ulei mineral să nu fie introdusă în uzină.

— Nu știam, răspunse Jeanne cu o mirare amestecată cu neliniște.

— Ei bine, ai grijă să nu afle patronul. S-ar supăra.

— Începând de mâine, n-am să mai folosesc.

Ajunseră în dreptul uzinei. Poarta era închisă. Jeanne vru să bată.

— Un ultim cuvânt, zise Jacques.

— Care?

— Nu-mi fixa nici o dată precisă, dar îngăduie-mi să sper. Îmi îngădui, nu-i așa?

— Nu.

— Cum, nici măcar speranța! exclamă maestrul.

Tânăra femeie se însăimintă de brusca schimbare la față a interlocutorului. Grăbi pasul. Jacques îi tăie calea.

— Nu mă face să turbez! murmură el cu dinții încleștați.

Înfrișată, și ca să scape de el, Jeanne îi răspunse:

— Bine, o sa vedem mai târziu. Chipul bărbatului se luminează.

— Ah! exclamă el ușurat, iată un cuvânt bun! Aveam mare nevoie de o vorbă ca asta. Îți mulțumesc!

Jeanne bătuse. Poarta se deschise. Văduva trecu pragul împreună cu băiețelul. Jacques îi urmă și închise poarta. O femeie ieși din gheretă și zise:

— Acum, că v-ați întors, mă duc la atelier.

— Du-te Victoire, și-ți mulțumesc pentru bunăvoință. Jeanne deschise ușa unei cămăruțe alăturate și așeză bidonul pe una din policioare.

— De aici puștiul n-o să-l mai poată răsturna când se joacă.

— Fii atentă la foc! interveni Jacques. Construcția nu e prea solidă. Pereții sunt din scânduri subțiri. E de-ajuns o scânteie și gata vâlvătaia!

— Nu-ți face griji, domnule Garaud, repetă Jeanne. Jacques îi întinse mâna și, cum ea părea că ezită să i-o prindă, el îngaimă:

— Ești supărată pe mine?

— Nu, deloc; dar te rog...

— Bine! N-am să mai scot o vorbă despre ce nu vrei să auzi, dar nu uita că mi-ai dat o speranță. Speranța mă va întări! Într-o bună zi am să vin și-o să-ți spun: Nu-ți ofer numai dragostea, ci și averea... pentru dumneata și pentru copiii dumitale... În ziua aceea, vei accepta să te numești doamna Garaud?

— Pentru copiii mei... poate, îngăimă Jeanne emoționată.

— Nu-ți cer nimic mai mult, mi-e de-ajuns; haide, dă-mi mâna. Jacques îi strânse mâna și se îndepărtă.

II

Garaud era un bărbat de vreo treizeci de ani; „un flăcău chipeș” și bine legat. Privirea sa exprima inteligență dar nu și sinceritate. Buza inferioară, cărnosă, lăsa să se întrevadă un temperament senzual și pasiuni violente.

Era un muncitor mecanic de primă mână și, în plus, extrem de punctual și foarte conștiincios în tot ce făcea. Domnul Labroue dorea să-l facă omul sau de încredere. De șase ani lucra ca angajat al uzinii în funcția de maistru.

Jacques își cunoștea înclinațiile, aptitudinile, și, deseori, în dorința de a le dezvolta și mai mult, își consacra o parte din noapte studiind cărți de specialitate. Vise marețe îi înfierbântau creierul.

Avea un temperament de om petrecăreț. Fiind o natură avidă de satisfacții materiale, voia să ajungă bogat „cu orice preț”.

Subliniem intenționat aceste trei cuvinte. Când i-a spus Jeannei că o iubește, că vrea s-o ia de soție, nu mințea; simțea într-adevăr față de văduva lui Pierre Fortier o pasiune sincera și puternică. Ultimele vorbe ale Jeannei îl făcuseră fericit.

— Începe să se îmblânzească, murmură el. În loc să-mi spună „nu”, ca până acum, mi-a răspuns „poate!” M-am prostit oare, de-o iubesc atâta! E pentru prima dată când mi se întâmplă așa ceva. Femeia asta mi-a luat mințile! Trebuie să fie a mea. Nu pot trăi fără ea. Dar simt că pentru a o câștiga trebuie să fiu bogat. N-am izbutit s-o înduplec decât în clipa când i-am pomenit despre asigurarea viitorului copiilor. Cum să fac să mă îmbogățesc mai repede? Doamne, dac-aș avea în cap o invenție bună, iar în buzunar câteva mii de franci ca s-o realizez, totul ar fi ca și făcut!

Monologând astfel, Jacques se îndrepta spre cabinetul patronului uzinei – încăpere situată într-un pavilion învecinat cu birourile serviciilor de contabilitate și de casierie având acces spre atelierele de modele. Pavilionul însuși era alipit de atelierele de fabricație.

Patronul era extrem de sever față de tot ce privea bunul mers al fabricii. În uzină nimeni nu-i discuta hotărârile; toți trebuiau să-l asculte orbește; cine nu era de acord, n-avea decât să plece. Locuia în incinta fabricii, la primul etaj al clădirii. Ușa cabinetului său de lucru se deschidea chiar în fața ghișeului de la casierie, iar între ele era un coridor îngust, în fundul căruia se afla o scară ducând spre camerele de locuit.

Jacques ciocăni ușor în ușă. Auzind zgomotul, casierul deschise ghișeul.

— Degeaba bați, zise el, patronu-i plecat.

— Fii bun, domnule Ricoux, și anunță-l că m-am întors.

— Bine, Jacques. S-a făcut.

Maistrul trecu în atelier, inspectă lucrul și dădu diferite dispoziții. Când ajunsese în sala ajustorilor se apropie de un muncitor în vârstă de cincizeci și unu de ani.

— Vincent, zise el, m-am întâlnit cu fiul dumitale și...

— V-a spus cumva că nevastă-mea se simte mai rău? îl întrerupse acesta alb ca varul.

— Nu, dar te roagă să nu întârzii, când ieși din atelier...

— Domnule Jacques, reluă muncitorul tremurând din tot trupul, dacă băiatul v-a oprit, dacă mi-a transmis să vin repede, eu care nu întârzii

niciodată, înseamnă că maică-sii îi e foarte rău... Domnule Jacques, dați-mi voie să mă reped până acasă, asta m-ar liniști.

— Dragă Vincent, știi că nu pot să-mi iau asemenea răspundere. Cunoști regulamentul. După ce ai intrat în uzină, nu mai poți ieși decât la sunetul clopoțelului.

— O dată nu înseamnă mereu și dacă l-ați ruga pe patron...

— Domnul Labroue nu-i în birou.

— Doamne, ce ghinion! zise omul cu un aer deznădăjduit. Jacques ieși din sala ajustorilor. După plecarea acestuia, muncitorul își lepădă iute șorțul și, pitindu-se pe după mesele de lucru, dispăru din atelier fără ca nimeni să-l zărească. Străbătu curtea largă, strecurându-se pe lângă ziduri și, ajungând în dreptul porții, bătu de două ori în geamul gheretei.

— Doamnă Fortier, dă-mi și mie drumul.

— Ai bilet de voie? îl întreabă Jeanne.

— Nu, dar maistrul s-a întors adineauri, și mi-a spus că fiu-meu i-a pomenit ceva cu privire la nevastă-mea care-i bolnavă. Mi-e teamă să nu-i fie și mai rău. Ca să mă liniștesc, aș da o fugă până acasă...

— Dar, domnule Vincent, nu te pot lăsa fără bilet de voie. Știi că regulamentul nu îngăduie.

— Ei, mult îmi pasa mie de regulament! răspunse muncitorul aproape mâniat. Vreau să mă duc să-mi văd nevasta... și-am să mă duc.

— Te rog, domnule Vincent, nu mai stăruie! Dacă află patronul că te-am lăsat să ieși, mă pedepsește.

— Patronul nu-i aici, răspunse ajustorul.

— Cere învoire de la maistru.

— I-am cerut. N-a vrut să-mi dea. Așa că mă învoiesc singur și cu atât mai rău pentru el. Dau fuga până acasă, iar dacă totul e bine mă întorc în pas alergător. Hai, doamnă Fortier, dovedește că ai inimă bună. Deschide-mi poarta. N-am să spun nimănui că am ieșit și, la întoarcere, îmi reiau lucrul. Nici măcar n-o să se observe că am lipsit. Dacă se află că am plecat, spun că nu erați la gheretă, că am intrat și am tras singur cordonul. Trece timpul, doamnă Fortier. Ajută-mă să-mi văd nevasta...

— Îmi periclitez slujba, răspunse ea, dar nu mă lasă inima să te refuz. Și trase cordonul.

— Mulțumesc! Mulțumesc!, strigă muncitorul în timp ce alerga.

Poate c-am fost nedreaptă, murmură femeia, dar regulamentul este extrem de sever. Bietul Vincent! Avea lacrimi în ochi!

După ce dădu o raită prin celelalte ateliere, Jacques Garaud se înapoie în sala ajustorilor, unde voia să supravegheze finisarea pieselor unui motor cu aer comprimat ce urma să fie livrat a doua zi. Se apropie de muncitorul însărcinat cu montarea.

— Merge? întreabă el.

— Da, domnule Garaud, aștept doar „colierul” pe care-l termină Vincent. După aceea nu-mi mai trebuie decât cel mult o jumătate de ceas și totul e gata.

Jacques se îndreaptă spre menghina lui Vincent. Locul acestuia era gol. Pe menghină, lângă „colier”, se vedea șorțul de lucru. Maistrul încruntă din sprâncene.

— Unde e Vincent? Întrebă el pe un muncitor de alături.

— Nu știu, domnule Jacques, răspunse omul. După ce ați plecat dumneavoastră, și-a luat șapca și a șters-o.

Jacques schiță un gest de mânie. Se apropie de alt banc:

— François, lasă-ți lucrul și termină repede „colierul” ăsta. Trebuie să fie gata într-o oră.

Maistrul ieși din atelier și se îndreaptă spre ghereta Jeannei. Tânăra femeie îl văzu pe fereastră traversând curtea.

Și-o fi dat seama de absența lui Vincent, își spuse ea; o să-mi faca observație, cu siguranță.

Și Jeanne, puțin neliniștită, simți o oarecare părere de rău că se lăsase înduioșată. Jacques intră în cabină.

— Doamna Fortier, zise el aspru, ai îngăduit unui muncitor să iasă din uzină?

— Eu? domnule Jacques... îngăimă văduva.

— Degeaba tăgăduiești, o întrerupse maistrul. Vincent mi-a cerut voie să se ducă pâna acasă. L-am refuzat, așa cum trebuia; a venit la dumneata și te-ai dovedit mai slabă decât mine...

— Ei da, așa e, bietul om plângea; m-a implorat... Am cedat...

— Știi că facând astfel ai încălcat regulamentul? Și vrei să mai știi ce-o să pățească el din pricina slăbiciunii dumitale?... Ei bine, din clipa asta nu mai face parte din personalul uzinei, iar când s-o întoarce, îți interzic să-i deschizi. Vincent a întrerupt lucrul la o piesă ce trebuia terminată de urgență. Iar responsabilul sunt eu. Pe mine mă trage la răspundere patronul de ce se petrece în ateliere. Îl voi înștiința.

— Dar, exclamă tânăra femeie înspăimântată, atunci totul va cădea asupra mea!...

— Datoria mea este să spun adevărul.

— Nu, domnule Jacques, nu poți fi chiar atât de aspru cu bietul Vincent. Dacă mă rog de dumneata, n-o fac pentru mine, ci pentru el. Crezând-o pe nevastă-sa grav bolnavă, în pericol de moarte, și-a pierdut capul; o să se întoarcă, patronul lipsește și doar dumneata știi de abaterea lui de la regulament. Vincent e om cinstit. Dacă-și pierde slujba, îl mănâncă sărăcia. N-ai să-i spui nimic domnului Labroue, nu-i așa? Ești un om bun, îți va fi milă de el...

— Nene, zise dintr-o dată micuțul Georges, prinzându-se de fusta Jeannei, n-o necăji pe mămica...

Maistrul simți că i se rupe inima. O emoție adâncă i se citea pe chip.

— N-aș vrea să-mi reproșezi vreodată că nu ți-am ascultat rugămintea! rosti el, în sfârșit. Din dragoste pentru dumneata, iată, îl iert.

Un clinchet de clopoțel răsună în încăpere.

— Trebuie să fie el, exclamă Jeanne. Trase cordonul și înainta până în prag urmată de Jacques. Noul venit nu era însă Vincent, ci proprietarul uzinei, domnul Jules Labroue. Acesta i se adresă direct maistrului.

— Jacques, dumneata i-ai îngăduit lui Vincent să părăsească atelierele?

A nu răspunde la o întrebare atât de răspicat formulată era imposibil.

— Nu, domnule.

— Cum adică, a plecat fără să te anunțe?

— Da, domnule, și tocmai venisem s-o întreb pe doamna Fortier dacă l-a văzut ieșind.

Domnul Lahroue își îndreptă ochii spre Jeanne.

— L-am văzut ieșind, într-adevăr... murmură tânăra femeie.

— Vrei să spui ca dumneata i-ai deschis? Jeanne dădu din cap în semn afirmativ.

— Și totuși cunoști regulamentul, reluă patronul. Ce motive a invocat?

Jacques se grăbi să răspundă:

— A crezut că starea nevastei sale, care este bolnavă, se înrăutățea și a vrut s-o vadă...

— De acord... Cel puțin putea să aștepte până mă întorceam și i-aș fi aprobat cu siguranță o învoire pentru niște motive atât de întemeiate. Vreau însă ca ordinele să-mi fie respectate.

Apoi, adresându-se paznicei, adăugă:

— Când s-o întoarce, nu-i mai da drumul în uzină și spune-i să vină mâine pentru formele de lichidare. Regret că aceasta măsură aspră cade tocmai asupra lui, căci este un muncitor de nădejde, dar ne trebuia un exemplu. Vino, Garaud...

Și domnul Labroue înainta spre cabinetul său, urmat de maistru.

III

Inginerul Jules Labroue era un bărbat de vreo patruzeci și cinci de ani. Bunătatea era trăsătura esențială a caracterului său, fapt ce nu-l împiedica să fie cumplit de drastic când era vorba de disciplină. Elev al școlii politehnice, își conducea uzina după principii de fier.

Neposedând decât o foarte modestă avere, se căsătorise la treizeci și doi de ani cu o femeie destul de bogată, izbutind astfel să pună în aplicare proiectele ce-l obsedau încă din prima tinerețe. Avea mii de invenții în creierul său veșnic agitat. Mulțumită dotei nevastei trecuse din domeniul teoriei la cel

al practicii. Reușise să-și construiască uzina de la Alfortville pe care o și conducea. N-avea încă bani puși deoparte, dar uzina se extindea pe zi ce trecea și fondurile de rulment aveau să se dubleze și chiar mai mult, căci inventatorul lucra fără răgaz.

Cu cinci ani în urmă, Jules Labroue își pierduse soția, la nașterea unui copil. Moartea prematură a acesteia îi zdruncinase viața. Devenise ursuz. Doar lângă băiețelul său, Lucien, își mai regăsea câte ceva din blândețea de altădată.

Pe Lucien îl creștea sora tatălui său, văduvă retrasă într-un sat din Blaisois. În fiecare lună, Jules Labroue părăsea uzina pentru patruzeci și opt de ore ca să-și îmbrățișeze fiul, pe care îl adora. Dacă râvnea să ajungă foarte bogat, era numai pentru copil.

Cei doi ajunseră în pavilionul cu birourile și casieria. Domnul Labroue se opri în fața ghișeului, scoase din buzunar un portofel, luă câteva hârtii, le puse pe tăblia de aramă și-i spuse casierului:

— Domnule Ricoux, iată două polițe de la uzina Baumann; le completezi și le anexezi borderoului pe care aș vrea să mi-l aduci imediat pentru ca mâine să poată fi trimis la bancă.

Inginerul deschise ușa cabinetului, intră și-i făcu semn lui Jacques să-l urmeze. Se așează la masă.

— Ai fost la domnul Montreux să vezi mașina instalată de noi acum cincisprezece zile?

— Da, domnule. Este nevoie de o zi de muncă pentru câteva mici remedieri. Trebuie să trimitem un ajustor calificat... mă gândeam la Vincent, dar...

— Dar, i-o tăie domnul Labroue, Vincent nu mai face parte din uzina noastră. Știi că nu-mi iau niciodată vorba înapoi. Te rog să-l cerți zdravăn pe șeful lui de echipă. Să-și supravegheze mai atent oamenii. Dumneata nu poți fi peste tot în același timp, însă e cazul să devii destul de temut ca să nu-și mai închipuie că-și pot face de cap când nu ești lângă ei. Am încredere în dumneata, și te împuternicesc cu toată autoritatea mea. Ține minte ce-ți spun! Îți lipsește severitatea. Observ lucruri care mă enervează. Știi că o muncitoare și-a părăsit lucrul pentru a sta la gheretă pe timpul cât doamna Fortier plecase?

— Știu, dar e vorba de o muncitoare care-și făcuse norma.

— Nu mă interesează! nu-i un exemplu bun să-ți părăsești atelierul, iar doamna Fortier trebuie să mai știe că n-are voie să plece din uzină în timpul orelor de serviciu. N-am procedat bine, dându-i postul de paznic. Nu m-am gândit că o femeie tânără nu-i potrivita pentru așa ceva. Pentru o supraveghere continuă, zi și noapte, este nevoie de un bărbat. Jeanne Fortier nu mai poate rămâne la poartă.

Auzind ce spune, Jacques tresări. În aceeași clipă, casierul intră în cabinet:

— V-am adus borderoul pentru bancă.

Domnul Labroue își aruncă ochii și evalua totalul borderoului.

— O sută douăzeci și șapte de mii de franci, zise el.

— Da, domnule.

Jacques Garaud asculta. Inginerul trecu girul pe dosul polițelor, semnă borderoul și continuă.

— Trimite-le mâine la bancă; poimâine putem încasa.

— Așa voi face.

— Ai scadențele pentru data de 10? Care-i diferența între sumele plătite și cele ce trebuie încasate?

— Șaizeci și trei de mii de franci la activul dumneavoastră.

— Foarte bine.

Ricoux se retrase lăsându-l pe Jacques tot în picioare, cu șapca în mână. Domnul Labroue se ridică de la birou, se opri lângă masa mare de lucru încărcată cu planuri și schițe și spuse:

— Sau mă înșel cumplit, Jacques Garaud, sau am descoperit ceva colosal... o avere!...

— O avere! repetă Jacques Garaud, în vreme ce flacăra lăcomiei îi sticli în ochi.

— Da, răspunse inginerul. În orice caz, o nouă aplicare; perfectarea unui sistem elvețian pe care bănuiesc că-l cunoști. Simt nevoia să discut cu dumneata, Jacques, dumneata îmi inspiri cea mai mare încredere și cea mai mare stimă. Pe lângă faptul că-ți cunoști temeinic meseria, ești și studios și bun sfătuitor. Am nevoie de dumneata ca să finalizez o ultimă invenție. Parcă mi-ai spus că înainte de a te angaja la mine ai lucrat într-o fabrică din Elveția, nu-i așa?

— Da, domnule.

— Te-ai ocupat cu siguranță și de mașinile de ghioșat proiectate pentru America?...

— Da... Dar dați-mi voie să vă avertizez că mașina de ghioșat și-a spus ultimul cuvânt.

— Dacă te referi la cea de ghioșat suprafețe plane, da, ai dreptate.

— Doar știți prea bine că ghioșarea suprafețelor curbe nu e posibilă.

— Crezi?

— Cred, cu atât mai mult, cu cât am studiat în mod special acest sistem.

— Este greu într-adevăr, dar nu și imposibil... Află că mașina asta de rotunjit am inventat-o eu.

Maistrul făcu ochi mari, schițând un gest de uimire.

— Dacă nu cumva vă înșelați domnule, zise el mai apoi, înseamnă că veți câștiga milioane. Toți se vor bate pentru o asemenea mașină de negăsit.

— Ei bine, iată că eu am găsit-o, dar, îți repet, am nevoie să mă sfătuiesc cu dumneata asupra câtorva aplicații ale sistemului meu. Cred, ca și dumneata, că în caz de reușită totală voi realiza pentru fiul meu o avere. Dacă lucrez cu atâta înverșunare, o fac mai ales gândindu-mă la el, la viitorul lui; dar nu vreau

să fiu considerat un om egoist; îți voi arăta planurile. Le studiem împreună și, dacă nu mai găsești nimic de completat sau de modificat, te și apuci de construcție, având grijă să păstrăm secretă descoperirea; e de-ajuns o simplă indiscreție ca să ne fie furată.

— Vai, domnule, puteți conta pe mine, o știți prea bine.

— Știu, și tocmai de aceea, cu începere de azi, te poți considera colaboratorul meu asociat... Din beneficiile noii mașini de ghioșat, după ce o punem în funcțiune, dumitale îți vor reveni cincisprezece la sută.

Flacăra lăcomiei sticli din nou în ochii maistrului.

— Cincisprezece la sută?

— Da, și când vom realiza un beneficiu de trei sute de mii neto, îți voi da douăzeci la sută. De altfel, vom semna un mic contract. Vino să-mi vezi planurile.

Domnul Labroue deschise casa de bani. Luă dinăuntru o casetă, o așeză pe masa din mijloc și, după ce o descuie cu ajutorul unei cheițe microscopice agățata de lăntșorul ceasului de buzunar, scoase câteva coli de hârtie și le desfășură pe covorul verde de pe podea.

Inginerul îi dădu apoi câteva explicații în termeni tehnici, de prisos să-i mai amintim.

— E colosal, domnule! exclamă Jacques Garaud, când inginerul isprăvi. Asta-i realizarea imposibilului.

— Așadar, crezi că reușita este posibilă?

— O consider chiar sigură.

— Ei bine, partea mea de colaborare este gata. A dumitale începe abia acum. Apucă-te de treabă.

— Mă voi apuca după ce studiez cu mintea limpede toate detaliile ca să pot da la construit modelele de forjat sau de turnat.

— Atunci, vino zilnic în cabinetul meu și cercetează planurile. N-am curajul să le las să iasă din cabinet. Paza bună trece primejdia rea.

— Voi veni, zise maistrul, și voi schița desenele pentru modele sub ochii dumneavoastră, iar dacă mi s-or părea necesare unele mici modificări, vi le voi semnala.

— De acord, lucrăm împreună.

— Domnule director, va mulțumesc din suflet și vă voi fi veșnic recunoscător.

— Te cred. Acum că ai ajuns, ca să zic așa, asociatul meu, trebuie să-ți dublezi activitatea, zelul, și vreau să te porți mai sever în ateliere.

— Să-i mai fac formele de lichidare lui Vincent?

— Da, țin să dau un exemplu. Ești bun ca la ieșire să-i spui băiatului de la birou s-o trimită pe doamna Fortier?

— Da, domnule.

Băiatul de birou nu venise încă și maistrul se duse personal la ghereta Jeannei.

— Doamnă Fortier, zise el, te cheamă patronul.

Tânăra femeie începu să tremure.

— Ți-a vorbit despre mine, nu-i așa? îngăimă ea.

— Da. Vrea să te muștruluiască strașnic. Îl știi, are inimă bună, dar uneori este cam brutal. Ascultă-l și taci din gură. Orice s-ar întâmpla, gândește-te că ai în mine un prieten devotat.

— Fie ce-o fi! răspunse văduva. Am conștiința împăcată. Dar cine-mi ține locul?

— Încuie poarta. Doar n-o să lipsești mult. Eu mă duc la atelier. Jacques părea preocupat. Străbătu atelierul și intră într-o încăpăre în care lucra numai el. Se prăbuși pe un scaun.

Așa-i, murmură el, patronul a spus bine. E o avere! Ceea ce căutam, am găsit! Dacă invenția ar fi a mea, n-aș câștiga doar o sută, două, trei sute de mii de franci, ci milioane! Da, da, milioane! Însă mi-ar trebui bani pentru închirierea atelierelor, pentru punerea în construcție... Iar eu n-am un sfanț! Și totuși ispita e mare! Cinșpe la sută... douăzeci la sută... ce valorează asta când aș putea avea totul? Aș fi bogat, iar Jeanne nu m-ar mai respinge. Patronul e pornit împotriva ei. Aș vrea s-o certe, s-o alunge! S-ar trezi în stradă, fără nici o resursă, ea și cei doi copii. Atunci, într-adevăr, ar veni la mine!...

Jeanne Fortier, pradă unei neliniști ușor de înțeles, trecu pragul pavilionului unde se afla cabinetul domnului Labroue. Batu cu mâna tremurândă:

— Intră, se auzi domnul Labroue.

Tânăra femeie deschise ușa și cu un glas sugrumat îngână:

— M-ați chemat, domnule?

— Da, răspunse inginerul pe un ton aspru. Vreau să știu de ce ai lipsit din uzină azi după-amiază, rugând o muncitoare să-ți țină locul, ceea ce este cu totul contrar regulamentului.

— Domnule, răspunse Jeanne, am crezut că pot părăsi ghereta, era în interesul uzinei. M-am dus să cumpăr combustibil pentru felinarele de noapte.

— Fie! Dar de ce n-ai așteptat închiderea atelierelor ca să faci această târguială? În plus, slăbiciunea față de Vincent îmi dovedește că nu se poate conta pe dumneata. Încă o dovadă că m-am înșelat, făcându-te păzitoarea uzinei.

Jeanne avea ochii în lacrimi.

— Nu eu am cerut slujba asta, domnule, zise ea cu demnitate, dumneavoastră ați considerat că trebuie să mi-o oferiți, ca să-mi pot duce zilele după moartea bietului meu bărbat, la dumneavoastră în serviciu. Am primit-o, binecuvântându-vă, căci nu-mi rămânea decât mizeria. Iar acum, îmi aduceți învinuiri pe care sunt convinsă că nu le merit.

— Cum adică? vrei să spui că nu te-ai abătut de la regulament?

— Am rugat o lucrătoare care-și făcuse norma. Timpul pierdut de această femeie îi aparținea.

— De ce schimbi vorba? răspunse inginerul enervat că i se ține piept. Dumitale și nu altuia i-a fost încredințată paza uzinei. Dar să lăsăm asta! Ai dat drumul unui muncitor fără bilet de voie.

— Așa e, domnule, m-am lăsat înduioșată de rugămințile lui Vincent, am cedat, am încălcat regulamentul, dar știți și dumneavoastră de ce; oricare în locul meu ar fi procedat la fel, doar dacă ar avea inimă de piatră...

— Nu suntem făcuți să ne înțelegem, doamnă Fortier, spuse inginerul după un timp, și-mi pare rău. Totuși merită să te ascult.

În acest moment, casierul Ricoux intră în cabinet și puse în fața directorului câteva acte de contabilitate. După verificare, casierul își reluă actele. Când să iasă, dădu cu ochii de văduvă și zise:

— Deoarece doamna Fortier este aici, vă rog, fiți bun și spuneți-i că n-are voie cu nici un preț să introducă petrol în uzina pentru uzul său personal.

— Domnul Labroue sări ca ars:

— Petrol! strigă el, petrol aici!

— Da, domnule, răspunse casierul, doamna Fortier folosește o lampă cu ulei mineral. Am simțit ieri lângă cabina dânei un miros de petrol vărsat.

— Vrei să spui că nu știai că lucrul acesta constituie o gravă abatere de la regulament? întrebă inginerul.

— Nu știam, domnule.

— Cu neputință!

— Eu nu mint niciodată. Și apoi la ce mi-ar folosi minciuna? Îmi dau seama că nu mai am nici o scăpare.

— Și chiar așa e, răspunse patronul. La sfârșitul lunii vei părăsi uzina...

— Va să zică, îngăimă Jeanne izbucnind în plâns, mă alungați... Bărbatul meu a pierit în fabrica dumneavoastră, ucis în timp ce lucra, la postul sau, ca un soldat. Ce vă pasă dumneavoastră! Mă dați afara! Ce-o să ajung eu, ce-o să se întâmple cu micuții mei? Nici de asta nu vă pasă! Ah! țineți minte, domnule, fiți atent, faptul acesta o să vă poarte nenoroc!...

Domnul Labroue se uita fix la Jeanne.

— Ce vrei să spui? întrebă el.

— Nefericito! strigă casierul. Ameninți?!

— Nu, răspunse Jeanne, hohotind, nu ameninț pe nimeni, accept nenorocirile care mă lovesc, una după altă, și păstrez durerea doar pentru mine. Sunt vinovată; îmi voi ispăși pedeapsa. Voi părăsi uzina în opt zile. Fiți bun și găsiți pe cineva care să mă înlocuiască.

În ciuda asprimii sale, domnul Labroue se simți înduioșat.

— Te înșeli nespus, draga mea, i se adresă el cu blândețe, nu te concediez... Îmi dau seama că am greșit punând o femeie într-un post unde este neapărată nevoie de un bărbat... și ar trebui să pricepi și dumneata...

— Trebuia să vă gândiți mai dinainte, domnule.

— Ai dreptate, dar dorința sinceră de a te ajuta mi-a întunecat mintea. Rămâi până la sfârșitul lunii. După aceea îți voi găsi un loc mai potrivit cu firea și înclinațiile dumitale.

— Nu... nu... în opt zile plec. Și așa uzina era ca un iad pentru mine. Călcăm parcă numai în sânge, înconjurată de amintirile mele negre. Este o fabrică blestemată, clădirea aceasta unde bietul bărbatu-meu și-a găsit moartea și unde n-am avut parte decât de necazuri.

Și ieși din cabinet.

— Biata de ea! rosti inginerul. I-am redeschis toate rănilile. Cu siguranță, n-a făcut-o din rea intenție, dar totul merge anapoda. Nu știu unde mi-a fost capul, când i-am încredințat postul acesta.

— Ați acționat după sufletul dumneavoastră bun, răspunse casierul pe un ton mios.

— Am să-i găsesc o slujbă la soră-mea. Da, da, și o să-i convină, sunt sigur.

— Vai, domnule, reluă casierul, fiți atent, prea vă luați întotdeauna după primul impuls. Femeia aceasta v-a amenințat.

— Crezi că era o amenințare?

— Cu siguranță. Această Jeanne Fortier mă face să cred că-și împarte ura între dumneavoastră și uzină. Feriți-vă, domnule...

— Ei, hai, Ricoux, exagerezi și dumneata! Vezi prea în negru! Biata femeie este văduvă și mama de familie! Sunt dator să fac ceva pentru ea. Dacă n-am s-o pot plasa la soră-mea, îi voi da o sumă destul de mare ca să se poată descurca până-și găsește ceva de lucru. Apoi schimbând vorba, adăugă:

— Ai făcut calculele?

— Da, domnule, iată-le, răspunse Ricoux. Și îi întinse o coală de hârtie pe care erau trecute niște cifre.

— Șapte mii o sută douăzeci și trei de franci și treizeci de centime...

— Da, domnule, mă duc să-i aduc.

— Ce ciudată manie mai ai, dragă Ricoux! Am ajuns casierul casierului meu! De ce nu păstrezi banii în seiful dumitale?

— Am mai avut onoarea să vă spun, domnule, responsabilitatea mă înspăimântă. Nedormind la uzină, nu vreau să răspund de nimic.

— Bine, atunci adu-mi-i.

Ricoux plecă, aduse suma de șapte mii o sută douăzeci și trei de franci și treizeci de centime și o înmână domnului Labroue care o încuie în casa sa de bani particulară, așa cum făcea în fiecare seară. Se auzi clinchetul clopoțelului, anunțând închiderea atelierelor. Casierul spuse bună seara și se retrase. Băiatul de birou intră, întrebând dacă mai este nevoie de el.

— Poți pleca, David. Astă seară n-am nimic pentru dumneata. Băiatul se retrase, își luă pălăria din coridor și străbătu curtea îndreptându-se spre poartă.

Plecarea muncitorilor era pe sfârșite. David se opri în pragul gheretei.

— Ce-i cu tine Georges, strigă el, astă-seară nu vii să-i spui bună seara bunului tău prieten?

Băiețelul înainta.

— Dar ce-ai pățit, reluă tânărul, ai ochii roșii. Plângi?

— Mămica e necăjită.

— Necăjită?

David își vârî capul pe ușă și întrebă:

— Ce s-a întâmplat, doamnă Fortier?

Jeanne plângea cu sughituri.

— Vai, dragă David, îngână ea încercând să-și înăbușe plânsul, sunt tare nenorocită... Mă dă afară...

— Vă dă afară? Pe dumneavoastră! exclamă el uluit. Nu se poate. Și de ce?... Ce vină vi se aduce?

Jeanne înfățișă pe scurt motivele nemulțumirii inginerului.

— Așa da, reluă David după ce o ascultase, acum nu mă mai miră nimic. Dar o să-i treacă. Știți cum e dânsul, ia foc din te miri ce, în fond e bun ca pâinea caldă. Nu vă poate alunga, pe dumneavoastră, văduva lui Pierre Fortier.

— Ba, am să plec. În opt zile părăsesc uzina! Însă i-am spus, treaba asta n-o sa-i aducă noroc!

— Toate astea-s vorbe, doamnă Fortier. Lucrurile se vor aranja, o să vedeți, și o să rămâneți la noi... La revedere, bună seara, puștiulică.

David întinse brațele spre Georges, îl sărută pe amândoi obraji și ieși. Jeanne aștepta să i se aducă condica de prezență ca să poată închide poarta. După vreo zece minute apăru și Jacques Garaud.

— Poftim condica, zise el. Ce mai e nou? Micuțul Georges îl prinse de mână:

— Suntem foarte necăjiți, nene Jacques, plecăm din uzină... Maistrul tresări.

— Pleci din uzină? Întrebă el. Jeanne dădu din cap în sens afirmativ.

— Așadar, de ce ma temeam n-ai scăpat. Patronul te-a certat... S-a mâniat și...

— Și m-a dat afară, încheie ea.

— L-ai enervat, cu siguranță.

— M-au revoltat învinuirile lui, care puteau fi formulate mai blând. În opt zile părăsesc uzina.

— Și unde-o să te duci? Ce-ai să faci?

— Unde-o să mă duc? Nu știu. Ce-am să fac? Voi munci... ca să-mi câștig existența, a mea și a copiilor mei.

— Ei haide, Jeanne, nu trebuie să agravezi, din vina dumitale, o situație și așa destul de dificilă. Patronul poate reveni asupra unei hotărâri luate la mânie.

— Vreau să plec.

— Iar eu n-am să te mai văd!

— Va fi mai bine. Amintește-ți ce-ți spuneam mai înainte. Nemaivăzându-mă, ai să mă uiți.

— Amintește-ți de ce ți-am răspuns: Dragostea ta e viața mea! Haide, Jeanne, nu fi încăpățânată. Măine vorbesc cu patronul și-l rog să te oprească la fabrică.

— Domnule Garaud, îți interzic să faci una ca asta.

— Dar te așteaptă sărăcia! Jeanne, cunoști sentimentele mele pentru dumneata. Îți repet și astă-seară ceea ce-ți spuneam-și azi-dimineață: te iubesc... iubește-mă și dumneata... hai să trăim împreună...

Tânăra femeie își înălță capul, indignată.

— Să trăiesc cu dumneata? Să fiu amanta dumitale!... Dacă-mi faci o asemenea propunere, înseamnă că mă disprețuiești cu adevărat!

— Îți jur că, imediat după terminarea celor zece luni de doliu, te iau de nevastă.

Apoi continuă cu pasiune:

— Jeanne, draga mea... gândește-te bine. Ce-ți propun eu este viața, fericirea pentru ființele astea mici pe care le iubești și pe care le voi iubi și eu din tot sufletul. Dacă mă respingi, atât pe ei cât și pe dumneata vă așteaptă sărăcia... sărăcia lucie. Se știe cât poate aduce munca unei femei. Niciodată n-ai să poți câștiga atâta cât să asiguri copiilor hrana și hainele de care au nevoie.

— Vrei să mă ademenești. Îmi prezinți lucrurile în negru ca să mă îngăimânt... ca să mă descurajezi.

— Îți descriu adevărul așa cum este. Iar eu, chiar dacă dumneata te opui, te voi salva. Ai să vezi. Vei fi nevasta mea.

— Doamne... Doamne... zise Jeanne ca ieșită din minți. Taci odată și pleacă!

— Ca să-ți dovedesc cât te iubesc, mă supun. Plec. Dar o fac fiindcă vreau să te ajut.

Și Jacques Garaud plecă, lăsând-o într-o stare de neliniște cumplită. Tânăra femeie murmură, fără să vrea:

— Are dreptate... foarte mare dreptate. Atât pe mine cât și pe bieții mei copii nu ne așteaptă decât mizeria. Cum aș putea, oricât aș trudi, singură, să plătesc ratele lunare pentru doica Luciei? Cum aș putea să-l cresc pe Georges? Într-adevăr, situația e cumplită. Jacques îmi oferă liniștea... tihna... bunăstarea... Da, dar pentru asta ar trebui să trădez jurământul făcut lui Pierre pe patul de moarte. Ar fi groaznic... un act de lașitate!... Nu... Nu...

Jeanne, găsind în propria-i dârzenie puteri supraomenești, se ridică, își șterse lacrimile, se duse să închidă porțile, așa cum i se recomandase, apoi dădu o raită prin atelierele goale, cercetă grajdurile unde vizitiul hrănea caii și se înapoie la gheretă.

Când domnul Labroue ieși în oraș, îi deschise poarta fără o vorbă și se întoarse în casă. Georges se juca într-un ungher al încăperii cu căluțul său de

mucava și o cutie cu soldați de plumb. Vizitiul plecă și el. Jeanne rămase singură în toată fabrica.

IV

După moartea soției sale, inginerul renunțase cu totul la viața de familie. Mânca cu abonament într-un restaurant. Spre orele unsprezece se întorcea la fabrică și studia adesea timp de două sau trei ore. Dimineața se trezea aproape în zori, mai lucra câte ceva, apoi dădea o primă raită prin ateliere. Vizitiul, ca și casierul și maistrul principal, nu dormeau la uzină. Grajdul, care adăpostea trei cai, era izolat de celelalte pavilioane. Așadar, noaptea, în uzină, nu locuiau decât Jeanne și inginerul. Acesta îi dăduse ordin să nu-l aștepte până se întoarce, cheia de la poarta mică îngăduindu-i să intre fără s-o mai trezească. În afara porților mari pentru trăsură și a celor din dos cu acces spre șosea mai exista și o a treia ieșire alăturată pavilionului locuit de domnul Labrouc. În ani se formă o scurtătură, conducând spre orașul Alfortville. Inginerul ieșea și intra adesea pe această portiță.

A doua zi, uzina își reluă activitatea. Trecând pe lângă Jeanne, Jacques Garaud o salută cu un scurt bună ziua. O preocupare imensă i se citea pe chip. Intră direct în ateliere. Vincent încă nu se ivise. Nevastă-sa era grav bolnavă și nu-și putea îngădui s-o lase singură.

Îndată ce bătu ora opt, Jacques se instala în cabinetul domnului Labrouc cu care începu să studieze proiectul mașinii de ghioșat. Ziua luă sfârșit.

Jeanne își făcuse treburile obișnuite, fără să adreseze nimănui o vorbă. Seara, câțiva muncitori aflând de cele petrecute în ajun încercară s-o consoleze pe văduva tovarășului lor de muncă. Prefăcându-se nepăsătoare, ea le-o tăie scurt:

— Degeaba! Ce-am hotărât, am hotărât, n-am să mor de foame.

Plecând, Jacques îi întinse mâna tăcut. Era și mai preocupat decât la venire.

Maistrul își avea domiciliul destul de departe de uzină. Locuia într-o cămăruță închiriată. Ca să ajungă până acasă îi trebuiau douăzeci de minute; mânca la un negustor de vinuri unde se adunau, seara, mulți muncitori din fabrică. În seara aceasta însă, Jacques nu apărui la birt. Când ajunse acasă, era miezul nopții. Se culcă, dar nu putu să adoarmă.

A doua zi, la uzină, avea ochii scăldați într-o lumină sumbră. Se opri în fața gheretei. Jeanne îi ieși în întâmpinare:

— Ce-i cu dumneata, domnule Garaud? întrebă ea, uimită de marea schimbare survenită.

— Nimic... nimic... doamnă Fortier, îngână el cu un accent ciudat. Aș fi vrut să-ți spun... dar nu... mă duc la ateliere.

Ce schimbat este! gândi văduva.

Jacques Garaud își reluă activitatea. Ca și în ajun, la ora nouă fix intră în biroul domnului Labroue și continuă studiile referitoare la noua invenție. La ora unsprezece ieși să-și ia dejunul, dar nici la plecare, nici la întoarcere, trecând prin gheretă, nu-i adresă Jeannei nici un cuvânt. După-amiază se înapoie să lucreze iarăși cu inginerul.

— Jacques, îi spuse acesta, poți începe desenele pentru mulaj. Eu am de scris o scrisoare urgentă...

Garaud începu lucrul. Mâna îi tremura. Ochii nu mai aveau limpezimea obișnuită. Casierul Ricoux intră în cabinet.

— Am fost la Bancă, zise el...

— Ei? întrebă inginerul, ai făcut încasările?...

— Da, domnule, și v-am adus borderoul cu suma totală.

— Vino nițel mai târziu, te rog.

Casierul ieși. Auzind fraza: „v-am adus borderoul cu suma totală”, Jacques tresări. Apoi se aplecă din nou asupra lucrului. Trecuse un sfert de ceas. Cineva bată în ușă.

— Intră, strigă inginerul nerăbdător. Jeanne apără în prag.

— Domnule, zise ea, aveți o telegramă...

— Mulțumesc...

Doamna Fortier plecă. Inginerul desfăcu plicul, parcurse dintr-o ocheadă textul și îngălbeni.

— Lucien este bolnav! exclamă el. În primejdie, poate... Apoi, adresându-se maistrului, continuă:

— Am primit o telegramă de la soră-mea. Plec chiar acum, adună schițele și planurile și dă-mi-le să le încui în casa de bani.

Jacques se aplecă să strângă hârtiile. Domnul Labroue trase de cordonul clopoțelului din curte, apoi trimise după casier.

— Dragă Ricoux, am primit o telegramă care mă cheamă la fiul meu bolnav. Fă-ți casa. Păstrează sumele de care ai nevoie și adu-mi restul.

Ricoux ieși. În scurt timp apără și paznica.

— Spune-i, te rog, vizitiului să înhame caii la trăsură. După aceea vino să discutăm.

După câteva minute, Jeanne se înapoie. Jacques era tot în încăpere. Casierul dădea socoteala.

— Opresc cinci mii de franci, spunea el, și sper să nu fiu nevoit să umblu la casa de bani până la înapoierea dumneavoastră.

— Tot ce se poate... răspunse inginerul. Nu mă aștepta decât după două zile, cel mai devreme. Azi e miercuri. Admițând că n-am să fiu reținut de boala lui Lucien, nu voi veni decât sâmbătă, în cursul dimineții. Cât mi-ai adus?

— La cei 127.000 franci de pe borderoul încasat la Bancă, am adăugat încasările de azi, în total 11.027 franci, din care opresc 5.000 franci. În total, 133.027 franci și 70 centime... V-aș ruga să verificați.

— N-am timp să verific.

Și inginerul băgă în seif sumele înmânate. Jacques și Jeanne așteptau. Doamna Fortier se uita la maistru pe fața căruia citea o expresie necunoscută până atunci. Jacques înainta spre domnul Laoroue.

— Iată desenele și planurile.

Domnul Labroue le luă și le așează într-o casetă pe care o vâri tot în casa de bani.

— După ce mă întorc continuăm lucrul, zise el. Apoi, întorcându-se spre Jeanne, adăugă:

— Doamnă Fortier, te sfătuiesc să nu lipsești nici măcar un minut de la postul încredințat. La înapoiere mă ocup de dumneata. Fii sigură ca nu te las fără slujbă. Uită, ce s-a petrecut între noi, așa cum voi uita și eu.

Mirată de această bruscă bunăvoință, Jeanne rămase cu gura căscată. Casierul Ricoux o examina cu atenție...

Ciudată creatură, își spunea el. Femeia asta îl urăște pe patron. Vrea să se răzbune, facându-i rău...

Domnul Labroue continuă:

— Pregătește-mi, te rog, o valiză cu ceva lenjerie. Pune și un pardesiu și o pătură.

Jeanne Fortier ieși din cabinet. Privind-o cum se îndepărtează, inginerul rosti:

— Îmi poartă pică, biata de ea... Nu pricepe că postul acesta nu-i deloc potrivit pentru o femeie... Îmi dau seama că am fost cam aspru, brutal chiar... Am s-o fac să uite... Voi încerca s-o ajut...

Domnul Labroue le dădu apoi ultimele instrucțiuni. Cinci minute mai târziu, trăsura cu inginerul se îndreptă spre gara Orlans. Jeanne, maistrul și casierul asistaseră la plecare.

— Doamnă Fortier, zise casierul, te sfătuiesc să închizi cu grijă porțile. Părerea mea este că patronul a dat dovadă de ușurință dându-ți o responsabilitate atât de mare.

— Fiți pe pace, domnule, îmi voi face datoria așa cum trebuie. La ora închiderii, maistrul aduse condica de prezență pentru a doua zi.

— Noapte bună, Jeanne, zise el pregătindu-se să iasă. De data asta ea îl opri:

— Ce voiai să-mi spui azi-dimineață?

Jacques tresări vizibil și răspunse:

— Voiam să-ți spun o groază de lucruri...

— Ei, haide, spune-le...

— Nu... m-am gândit... nu încă... nu îndrăznesc. Dar dacă n-am să pot să-ți spun, am să-ți scriu, îmi vine mai ușor.

Vorbele maistrului i se părură Jeannei la fel de ciudate ca și întreaga-i înfățișare.

— Aproape ca mă înspăimânți, murmură ea.

— Nu ma întreba nimic... cel puțin acum. Aș vrea însă să-mi răspunzi la o întrebare pe care mă simt dator să ți-o pun.

— O întrebare, repeta ea. Care?

— Te-ai gândit serios la cele ce ți-am spus ieri cu privire la situația dumitale?

— Da, m-am gândit.

— Și? Ești de acord cu ce-ți propuneam?

— O să-ți răspund în clipa când îmi vei comunica ceea ce nu poți, ceea ce *nu îndrăznești* să-mi spui acum.

— Ei, bine, află că mâine soarta noastră, a amândorura, va fi pecetluită, înțelegi, pecetluită...

— Mâine? De, ce mâine?

— Nu mă mai întreba. Mâine va sosi repede și... în câteva ore câte nu se pot întâmpla!

Apoi Jacques Garaud plecă brusc; cină în localul unde mânca de obicei și rămase la negustorul de vinuri până spre zece seara, jucând cărți cu aerul cel mai calm împreună cu câțiva prieteni cărora, părăsindu-i, le ură noapte bună.

Cum ieși din bodegă, chipul său recapătă întunecimea obișnuită din ultimele două zile. În loc să se îndrepte spre casă, Jacques o luă pe cărăruia ce tăia câmpul, legând orașelul Alfortville de uzinele Alfort. Curând ajunse la ogorul arat. Grăbi pasul și ciuli urechea ca să se asigure că nu venea careva din spate sau din față. La un moment dat se opri. În fața lui se ridica un zid. Era zidul dimprejurul uzinei. Merse de-a lungul lui și se opri lângă porțița de lângă pavilionul locuit de inginer.

Pe aici trebuie să intru... murmură el, aplecându-se spre broască și examinând-o atent. Scoase apoi din buzunar o cutiuță de tinichea și-i deschise capacul. Cutia conținea o bucată de ceara de modelat cu care luă tiparul broaștei. După aceea se înapoie la Alfortville pe drumul pe care venise.

Exact la aceeași oră, domnul Labroue cobora din acceleratul oprit în gara Blois. Sora sa, doamna Bertin, locuia la țară unde, după moartea soțului ei, ducea un trai foarte modest. Localitatea Saint-Gervais se afla pe șoseaua dinspre Gracieux, la trei kilometri depărtare de Blois.

Domnul Labroue trecu peste un pod și o coti spre Gervais. Gâfâia. Telegrama primită trezise în inima-i de tată mari neliniști.

Ridicat pe coasta unui deal, satul îi răsări în față. Era ora unu ziua. Clopoțelul de la poartă răsună cu zgomot. Inginerul așteptă.

După câteva clipe se deschise o fereastră.

— Cine-i? întrebă un glas de femeie.

— Eu, dragă soră... Cum se simte Lucien?

— Slavă domnului, pericolul a trecut. Stai că vin să-ți deschid. Poarta scârțâi din țâțâni. Fratele și sora se îmbrățișară.

— Telegrama ta m-a speriat! exclamă domnul Labroue, intrând în casă.

— Și mie mi-a fost frică! îi răspunse sora sa. Doctorul se temea să nu fie angină difterică.

— Bietul copil!... Asta-i o boală mai totdeauna mortală. Tocmai de aceea mă speriasem și eu, dar astă-seară doctorul m-a asigurat că pericolul a trecut. Mai are încă febră, dar se simte mult mai bine. Vino... e în camera lui.

Domnul Labroue își urmă sora, urcând treptele ce duceau spre camera unde Lucien dormea într-un pătuț de fier. Fața copilului era roșie; broboane de sodoare îi lipeau de tâmpile buclele părului auriu.

— Bietul meu băiețaș, repetă el sărutându-i fruntea.

— Haide să plecăm, zise doamna Bertin. L-am trezi și nu-i bine. Fratele și sora coborâră la parter.

— Ai nevoie de ceva?

— De absolut nimic.

— Atunci du-te și te odihnește. Știi că odaia ta e totdeauna pregătită. Mâine sau mai degrabă azi-dimineață vom putea vorbi pe îndelete.

A doua zi doctorul constată încă de la prima vedere starea satisfăcătoare a copilului.

Pierindu-i orice neliniște, inginerul își exprimă dorința de a pleca în cursul după-amiezii.

— Iau diseară expresul de Paris. Mâine la ora nouă sunt în gara Paris și după o oră și jumătate la Alfortville.

— Ia spune-mi, ce mai e nou pe la tine pe la uzină? Cum merge treaba, ești mulțumit?

Domnul Labroue schiță un surâs.

— Dacă sunt mulțumit? Ei bine, află că sunt pe cale să mă îmbogățesc.

— O nouă invenție, cu siguranță.

— Da, o descoperire care-mi va aduce, de acum în patru ani, două sau trei milioane de bani gheață.

— Nu cumva îți faci iluzii?

— Iluziile n-au ce căuta aici. E vorba de o mașină de ghioșat nu numai suprafețele plane, ci și contururile. Americanii îmi vor da pe invenția asta exact cât le voi cere eu...

— Doar dacă nu ți-or lua-o alții înainte! E de ajuns o indiscreție și ți s-a și furat ideea.

— Fii fără grijă, lucrez mai mult de unul singur, dar și ajutat. Cred că ți-am vorbit de maestrul meu Jacques Garaud. Este un băiat inteligent, dinamic, iar colaborarea lui îmi este atât de prețioasă, încât am să-l asociez la beneficiile ce mi le va aduce noua mașină de ghioșat.

— I-ai încredințat secretul invenției?

— N-aveam încotro. De altfel, îmi cunosc omul.

— Cu atât mai bine. Și femeia aceea, tânăra mamă de familie al cărei bărbat a murit din pricina exploziei? Este tot angajată la tine în fabrică, presupun?

— Va trebui să mă despart de ea.

— O concediezi! exclamă doamna Bertin uimită.

— În ciuda voinței mele... Sunt forțat să o fac.

— Nu prea înțeleg cum vine asta. Moartea bărbatului ei la tine în serviciu ți-a creat îndatoriri de la care n-ai voie să te dai în lături.

— Cunosc aceste îndatoriri și nici nu mă gândesc să mă sustrag de la ele. Jeanne Fortier este o femeie de treabă și cinstită, dar nu-i potrivită pentru postul de supraveghetor, unde se simte nevoia energiei unui bărbat.

— Trebuia să te gândești mai înainte de a o angaja.

— A lipsit și n-a respectat regulamentul, ceea ce este un exemplu rău și nu poate fi tolerat.

— Biata de ea, și ce-o să se facă de-acum încolo?

— Tocmai în privința viitorului ei voiam să-ți vorbesc... De multă vreme insist pe lângă tine ca în loc de menajeră să-ți iei o slujnică permanentă și totdeauna m-ai refuzat.

— N-am nevoie de mai mult.

— Fie. Dar Jeanne ar fi pentru tine nu numai o servitoare, ci și o tovarășă. Băiețelul ei, în vârstă de trei ani și jumătate, s-ar împrieteni cu Lucien. Mai târziu, l-aș da la școală și mi-aș plăti astfel îndatorirea față de o văduvă al cărei bărbat a murit la mine în serviciu. Haide, dragă soră, trebuie să primești, e absolut necesar. Am fost aspru cu ea, și cred că-mi poartă o oarecare ranchiună. Nu mă refuza... Mi-ai face nu numai un rău, ci, mai mult, m-ai pune într-o mare încurcătură.

— Nu vreau să-ți pricinuiesc nici încurcături, nici necazuri. Trimite-o pe Jeanne Fortier și pe fiul ei.

— Ești cu adevărat foarte bună! exclamă inginerul, strângând fericit mâinile surorii sale.

V

La ora când avea loc această convorbire, intrarea muncitorilor în atelierele uzinei din Alfortville se încheiase ca de obicei. Jacques Garaud, sosit printre primii, trecuse prin fața gheretei fără să-i acorde Jeannei nici o atenție și fără ca ea, preocupată de semnarea condicii, să-l fi observat. Cu toate acestea îl pândise cu vădit interes.

Vorbele enigmatice din ajun și mai ales ciudățenia comportării și a fizionomiei sale îi stârniseră o mare curiozitate. Dorea să-l vadă ca să se asigure că se mai calmase și era atât de preocupată și înfrigurată, încât mai mulți muncitori o întrebară ce are. David, băiatul de birou care intrase să-i ceară cheile cabinetului domnului Labroue și ale casieriei, se neliniștise și el:

— Ce palidă sunteți, doamnă Fortier! Sunteți cumva bolnavă?

— Deloc, domnule David.

— Rămâneți în regiune?

— Nu știu încă nimic, răspunse scurt Jeanne căreia nu-i conveneau întrebările.

— Cred că patronul n-o să vă lase să plecați fără o primă frumușică drept despăgubire.

— Nu vreau nimic, i-o tăie văduva pe un ton mândru.

— Chiar îi purtați pică patronului?

Jeanne nu-și putu reține un gest de iritare.

— Domnule David, zise ea, să nu mai discutăm despre asta. Poftim cheile. Pe cele de la biroul patronului să mi le aduci când termini lucrul.

David se retrase, mormăind printre dinți:

— Vai de pielica patronului, dacă i-o cădea odată pe mână, așa, între patru ochi.

Jeanne umbla de colo până colo, aranjând câte ceva prin încăpere, când, deodată, i se năzări o idee.

— Da, murmură, ea, nu trebuie să las blestematul ăsta de petrol în bidonul uzinei. Îl mut în sticle și-l iau cu mine când oi pleca.

Leși din cabină și se îndreptă spre cămăruță. Bidonul era așezat pe o măsuță, alături de câteva sticle goale. Jeanne se apucă să toarne lichidul în sticle. Terminase cu una, când auzi clopoțelul. Deschise. Era casierul.

Acesta intră, salută, închise ușa în urma lui și trecu prin fața femeii. În fața cămăruței se opri brusc.

— Iar miroase a petrol, doamnă Fortier.

— Nici nu-i de mirare, domnule, îi răspunse ea tăios, golesc bidonul în sticle. Petrolul e al meu. Când plec îl iau cu mine. Nimeni n-o să se mai teamă că dau foc uzinei.

Ricoux mormăi printre dinți:

— De ce să nu ne fie frică? Există și oameni răi. Oameni dușmănoși care-ți fac rău de dragul răului.

În chiar acea clipă apărură și Jacques. Înainta spre casier:

— Te-am văzut intrând, am treabă cu dumneata.

Auzindu-i glasul, Jeanne se întoarse. Îl privi și i se păru mai calm. La rândul său, în timp ce vorbea, Jacques o cerceta pe ascuns.

— Țin să te anunț că nevasta lui Vincent a murit ieri seară. M-a rugat printr-un mecanic să-i trimitem banii cuveniți, zicând că nu se mai întoarce la atelier. Se înapoiază în satul de baștină.

— Ai văzut? A aflat că e concediat și a și găsit un pretext ca să nu aibă aerul că-i dat afară.

— I-am făcut socoteala, iat-o.

— Cincizeci și patru de ore a optzeci de centime? citi casierul, în total: patruzeci și opt de franci și șizeci... Veniți cu mine să vă dau banii.

În timp ce ei discutau, Jeanne terminase de turnat petrolul și rânduia sticlele pe măsuța din cămăruță, lângă bidonul golit. Maistrul îl urmă pe casier, luă banii pentru Vincent, apoi dadu o raită prin ateliere terminând cu cel de tâmplărie.

Acest atelier destul de mare și învecinat cu pavilionul domnului Labroue era ticsit cu tot felul de scânduri, butuci, lemne tăiate și talaș. Mecanicul șef veni spre maistru.

— Domnule Garaud, spuse el, n-ar strica să ne scăpați de talașul ăsta care ne încurcă.

— Măine pun să-l dea afară, răspunse Jacques. Terminându-și inspecția, intră în biroul său, învecinat cu atelierul de ajustare și încuie ușa cu cheia. În această încăpere se aflau o masă de lucru, un strung, o menghină, câteva unelte de precizie și o mică forjă. Jacques își puse șorțul și începu să meștească niște piese de lăcătușerie.

La ora mesei ieși o dată cu toată lumea, iar la întoarcere fu printre primii. Întră din nou în atelier, se încuie și-și reluă lucrul. Atmosfera era apăsătoare. Căldura înăbușitoare prevestea o furtună mai mult sau mai puțin apropiată, însă inevitabilă. La ora șase, munca misterioasă se încheie. Jacques închise într-un sertar piesele terminate, își lepădă șorțul și-și îmbracă bluza de lucru. Apoi se uită la ceas.

— Mai am o oră... murmură el. Chiar mai mult decât este nevoie ca să-i scriu Jeannei.

Când orologiul fabricii bătu ora șapte, Jacques trase de cordonul clopoțelului ce anunța sfârșitul lucrului și-și strecură în buzunar scrisoarea terminată. În picioare, în pragul gheretei, Jeanne supraveghea muncitorii ce ieșeau unul după altul. Micuțul Georges se juca în odaie făcând un mare tărahoi: trăgea de sfoara căluțului de mucava, lovindu-l nu cu șfichiul, ci cu mânerul biciului. La un moment dat, o lovitură mai puternică crăpă burta căluțului pe o lungime de patru centimetri. De teamă să nu fie certat, copilul tăcu mâlc, încetă cu zgomotul și strângând câteva foi de ziar cu poze date de maică-sa, le mototoli ca un tampon și le vârî în burta jucăriei insuficient umplută cu câlți. Mai rămăsese un gol destul de mare, dar băiețelul, nemaigăsind nimic, își reluă joaca.

Ultimul muncitor părăsise incinta. Casierul ieși, de asemenea, urmat de băiatul de birou. În uzină nu mai rămăsese decât Jacques Garaud. Jeanne îl aștepta nu numai cu nerăbdare, dar și cu teamă. Ultimele lui cuvinte nu-i dădeau pace.

Măine, zisese el, soarta noastră, a amândurora, va fi pecetuită. Măine va sosi repede și, în câteva ore, câte nu se pot întâmpla!

După un sfert de ceas, Garaud, în mână cu condica de prezență, se îndreptă spre gheretă. Venea spre Jeanne cu pași mășurați.

Iată-i fața în față, privindu-se fără să scoată o vorbă. Jeanne rupse tăcerea.

— Mi-ai adus condica de prezență? întrebă ea cu glas tremurător.

— Da, murmură Jaques, ți-am adus condica și asta... Îi arată scrisoarea prinsă de condică.

— Asta?... repetă Jeanne.

— Da... o scrisoare.

— Și de ce-mi scrii, în loc să-mi vorbești?

— Pentru că sunt lucruri anevoie de spus, și mai ușor de scris... la scrisoarea și, după ce plec, citește-o și gândește-te. Fericirea ta, a copiilor tăi și a mea sunt în mâinile tale.

Și plecă brusc. Jeanne îl privea depărtându-se.

— E nebun... îngăimă ea. Apoi intră în odaie.

Arzând de curiozitate, deschise scrisoarea și citi cele ce urmează:

Scumpa mea Jeanne,

Ieri ți dădeam de înțelese că într-un viitor apropiat te-aș putea face bogată și fericită. Acum această promisiune e pe cale de a se îndeplini.

Mâine voi fi un om bogat, sau cel puțin mijloacele de a câștiga o mare avere vor fi în mâinile mele. Voi fi posesorul unei invenții ce-mi va aduce beneficii incalculabile și voi avea aproape două sute de mii de franci ca s-o pun în funcțiune.

Fără falsă modestie, Jeanne. Gândește-te la copiii tăi.

Te aștept astă seară la ora unsprezece, cu micuțul Georges, pe podul Charenton și te voi conduce într-un adăpost sigur, iar mâine plecăm în străinătate unde vom fi bogați și fericiți.

Dacă n-ai să vii, deznădejdea m-ar împinge la un act necugetat.

Jacques Garaud

7 septembrie 1861

— Ce-o vrea să însemne asta? murmură Jeanne uimită. Și-a pierdut mințile, asta-i. Ia drept realitate visele lui ambițioase... Numai de nu mi-ar întinde o cursă. Știindu-mă la ananghie, nădăjduiește poate că setea de bani mă va arunca în brațele lui!... Iar dacă-i o cursă, e prea cu ochi și cu sprâncene... n-am să mă las prinsă.

În timp ce-și vorbea, mototoli scrisoarea, o frământă între degete și o aruncă pe podea. Georges își lăsase joaca, atent la pantomima expresivă a mamei sale. Văzu ghemulețul rostogolindu-se pe podea. Se duse, luă hârtia și, fără s-o mai desfacă, o vârî repede în burta căluțului de mucava.

— Tot ar mai intra, își zise el căutând cu privirea.

În acest timp, Jeanne aprinsese felinarele care noapte de noapte luminau curtea uzinei. Afară se întunecase de-a binelea, atmosfera era încărcată. Din când în când, fulgere brăzdau cerul de culoarea cernelei.

— Georges, spuse ea înapoindu-se în casă, vine furtuna. Hai să mâncăm repede și să mergem la culcare.

— Dacă o să se audă: „bum, bum”, mă lași să dorm lângă dumneata?

— Promit.

La ora nouă și jumătate Georges dormea în pătuțul lui, înconjurat de jucăriile pe care, dintr-un capriciu copilăresc, le lua cu el în fiecare seară la primul etaj.

Înainte de a se culca, între orele zece și jumătate și unsprezece, paznica avea obiceiul să mai dea o raită prin curtea uzinei. Lucra, așteptând să sosească momentul rondului. Furtuna prevestită se apropia cu repeziciune. Fulgerele, din ce în ce mai dese, erau acum urmate de tunete repetate, răsunând în depărtare. Curând începu să bată vântul și ploaia se dezlănțui cu toată forța. Jeanne lucra și se gândea la Jacques. Simțea cum i se întărește convingerea că voia s-o atragă într-o cursă din care ea n-ar fi ieșit cu fața curată. Se făcu ora unsprezece. Se ridică pentru inspecția obișnuită. Când deschise ușa, auzi un trăsnet asurzitor și o trombă de vânt îi stinse felinarul din mână.

Imposibil de ieșit pe o vreme ca asta, murmură ea; vântul m-ar doborî.

Se întoarse și închise ușa. Alt trăsnet izbucni aproape și mai asurzitor decât primul.

— Mămico, mămico... strigă Georges cu glasul tremurând de spaimă, mi-e frică.

Jeanne urcă repede la băiețelul ce părea din ce în ce mai înfricoșat.

— Îmbracă-mă! striga el, îmbracă-mă, mămicuțo.

Văduva îl îmbracă, sperând că astfel îl potolește. Încetul cu încetul, tunetele se răriră părănd să se îndepărteze, dar vântul sufla la fel de puternic în ciuda ploii care nu înceta. Tremurul nervos al lui Georges se potoli.

— Joacă-te nițel, îi spuse Jeanne; și apucând de sforicică trase de jucărie strigând: Dii! dii căluțule!

Calul făcu o săritură, Georges pufni în răs și bătu din palme; totul fusese uitat; spaima dispăruse. Afară continua să ploua.

VI

Jacques Garaud își petrecuse o parte din seară la birt. La ora unsprezece fără un sfert se retrăsese cotind-o pe cărarea ducând spre podul Charenton.

Vine furtuna, murmură el, dar n-are a face! Dacă *Ea* vrea să vină, nu de furtună se va împiedica.

Ajuns la locul întâlnirii, începu să se plimbe de-a lungul și de-a latul podului, chinuit de febra așteptării.

Se făcuse ora unsprezece și nu se auzea nici un zgomot de pași.

Ar trebui să fie aici! Oare n-o vrea să mă urmeze? Vine sau nu, eu tot acționez. Nu mă iubește. Poate că mă disprețuiește. Refuză bogăția. Cu atât mai rău pentru ea!

Din nou tăcu; apoi, tresărind, îngăimă:

Scrisoarea... Dacă o arată cuiva? Dacă o găsește careva? Și, la urma-urmei, ce dovedește scrisoarea asta? Nimic. De altfel, voi lua toate măsurile pentru a înlătura orice bănuială. În loc să plec mâine, mai aștept o lună, dacă e nevoie.

Furtuna se dezlănțuia cu toată furia. Ploaia cădea în cascade. Se făcuse ora unsprezece și jumătate.

— Asta-i. Jeanne n-o să vină. Eu o iubesc, iar ea, drept răsplată, mă disprețuiește! Ei bine, la dracu cu dragostea! Nu mai vreau să mă gândesc decât la avere.

Și, înfruntând ploaia, plecă de la capătul podului. În mai puțin de un sfert de ceas ajunse la portița lângă care zăbovisе noaptea trecută când luase tiparul cheii. Scoase din buzunar unul din micile instrumente de fier fabricate de el și-l introduse în broască.

Portița se deschise... O împinse, înaintă doi pași și se află în curtea uzinei.

Furtuna era în toi. Jacques Garaud aruncă o privire spre ghereta Jeannei. Văzu geamurile luminate.

E în casă, își spuse el cu un glas șuierând printre dinții-ncleștați. Râde, gândindu-se că eu stau în ploaie și o aștept ca un prost.

Jaoques înainta până la cămăruța unde, dimineața, paznica își rânduise sticlele cu petrol. Erau cinci. Luă patru dintre ele și se îndreptă spre atelierul de tâmplărie. Deschise ușa și după ce vărsă conținutul a două sticle peste maldărul de așchii și peste grămada de scânduri le aruncă în curte. Plecă apoi cu celelalte două spre pavilionul domnului Labroue, pătrunse în cabinet forțând ușa, trase zăvorul și aprinse o lumânare.

Nu-i trebuiă decât cinci minute ca să descuie casa de fier și să ia caseta cu planurile mașinii perfecționate; sustrase apoi teancurile de hârtii de bancă, le înghesui în casetă, vârî în buzunare câteva fișicuri de aur, vărsă petrolul din sticle pe podea, ieși din cabinet, lasă caseta pe coridor și zise:

— Mai întâi să dau foc la ateliere! apoi îmi iau averea și termin și cu restul.

Se înapoie repede în atelierul de tâmplărie, aprinse chibritul și-l aruncă peste grămezile de talaș și lemne.

Domnul Labroue plecase din Saint-Gervais cu gândul să ia trenul ce avea să-l lase în gara Paris la ora nouă și cinci minute seara. Nu mâncase înainte de plecare, așa că intră într-un restaurant din preajma gării. Aici dădu peste un grup de cunoscuți: câțiva ingineri de la căile ferate, vechi colegi de la Școala Politehnică veniți și ei să cineze. Curând conversația se înteți.

Când se făcu ora unsprezece și jumătate, domnul Labroue își părăsi prietenii și căută o trăsură care să-l ducă până la Alfortville. În acea clipă, furtuna se dezlănțuise. Birjarii nu prea vroiau să pornească. În sfârșit, unul dintre ei acceptă. Când trăsura ajunsese în orașul Alfortville era ora douăsprezece și jumătate.

Birjarul nu prea cunoștea drumul, o lua spre dreapta când trebuia s-o cotească spre stânga și pierdea o groază de timp. Enervat, inginerul coborî și plăti:

— Sunt foarte aproape de casă.

Apoi se îndrepta spre locuință. Ploaia îi șiroia pe haine. Ajunse la uzină. Scoase din buzunar o cheie, deschise porțița și, cu pasul grăbit, înaintă spre pavilionul său. Jeanne auzi porțița închizându-se.

A intrat careva... Cineva umblă prin curte, își spuse ea gata să iasă afară. Georges i se agăță de fustă, strigând:

— Mămico, mămico... nu te duce... Mi-e frică.

— Mă întorc repede, puîșor.

— Nu... nu... mi-e frică... nu te duce... Stai cu mine.

Și mai mult ca niciodată copilul se ținea strâns cu mâna dreaptă de rochia Jeannei, în timp ce cu stânga trăgea de căluțul de mucava. Mama îl luă în brațe, coborî, deschise ușa gheretei și ieși în curte sub ploaia deasă. Privi spre pavilionul domnului Labroue.

Dintr-o dată o licărire roșietică brazdă întunericul. Flacăra venea dinspre ateliere. Însăpăimântată, Jeanne goni într-acolo. N-o despărțeau nici douăzeci de pași de pavilion când auzi clar și răspicat:

— Săriți!... Ajutor!...

Apoi, într-o clipă, tăcerea fu sfâșiată de un strigăt cumplit, un strigat de agonie. Strigătul fusese urmat de un soi de horcăit. După aceea, nimic. Jeanne alergă. Când ajunsese în pragul pavilionului ale cărui ferestre erau rând pe rând luminate puternic, nu-și putu reține un strigăt de groază. Pe coridor, Jacques ținea în mână un cuțit, iar la picioarele lui, într-o baltă de sânge, zăcea inginerul Labroue. Tânăra femeie scăpă copilul din brațe.

— Ticălosule! Asasinule! strigă ea. Nu pricepusem sensul acelei scrisori odioase! Îmi propuneai să mă îmbogățești cu aur mânjit de sânge! Ticălosule! Ticălosule!

Maistrul înainta spre ea.

— Aha! Înțelegi acum! îi strigă el cu un cinism înspăimântător. Mai bine mai târziu decât niciodată! Haide, vino cu mine! Dacă nu mă urmezi de bună voie, te iau cu forța.

— Niciodată! O să strig după ajutor.

— Taci din gură sau îți omor copilul! Și vino iute, căci în câteva clipe zidurile se vor năru.

Și maistrul îi târî pe Jeanne și pe Georges mai întâi prin curte, apoi peste câmp. Femeia încercă să strige.

— Dar taci odată, nebuno! îi zise Jacques pe un ton poruncitor. Strigi după cei care te vor acuza în curând!

— Pe mine! îngăimă Jeanne.

— Da... și au și dovada. Focul s-a aprins de la petrolul cumpărat de tine. Or să găsească sticlele goale aruncate în curte. Ai să fii acuzată că l-ai omorât pe domnul Labroue, căci numai tu puteai ști că s-a înapoiat în noaptea aceasta, și, de altfel, își vor aminti și de amenințările făcute de față cu alții. De atâtea ori i-ai spus ca alungarea ta o să-i aducă nenoroc! Haide, vino odată.

Jeanne simțea că înnebunește. Maistrul o trăgea după el. Ea strigă de două ori:

— Ajutor!

Jacques o zgâlțâi atât de tare, încât femeia căzu în genunchi.

— Dacă mai scoți un singur cuvânt, îți omor băiatul!

— Fie-ți milă!

— Taci odată... și vino cu mine. Vom fi bogați.

— Nu! Nu!... Mai bine mor...

— Fie! Du-te și încearcă să te faci nevăzută, căci am lucrat astfel încât totul să cada asupra ta, și oricât te-ai dezvinovăți, evidența îți va fi împotriva. Fie ce-o fi!

Și Jacques își continuă fuga peste câmp.

După ce aruncase chibritul peste așchiile îmbibate de petrol din atelierul de tâmplărie, Jacques Garaud se înapoiase pe coridor. Deschisese caseta și strecurase în sân, între cămașa și piele, teancurile de hârtii de bancă și planurile mașinii de ghioșat. Lucrul acesta se petrecea exact în momentul când domnul Labroue dăduse fuga. Jacques tocmai ieșea. Cei doi bărbați se treziră față în față. După cele ce făcuse, maistrul nu mai putea da înapoi. Trebuia să meargă până la capăt. Scoase din buzunar un cuțit catalan și-l desfăcu:

— Săriți! Ajutor! strigă inginerul.

Jacques izbise. Lovit în capul pieptului, domnul Labroue căzuse. Jeanne sosise chiar atunci. Restul îl știm.

În genunchi, în plin câmp, speriată și tremurând de groază, nefericita femeie privea cu ochii măriți flăcările ce se înălțau tot mai sus, și-și strângea la piept copilul pe jumătate mort de spaimă.

Dintr-o dată, în depărtare, răsună sunetul vibrant al unei goarne. Din mai multe direcții se auzea strigătul: Foc! Strigătele se apropiau. Jeanne se ridică speriată.

— Vai, își spuse ea, sunt pierdută! Avea dreptate nemernicul ăsta. Pe mine or să mă invinuiască... dar mă voi dezvinovăți... Am scrisoarea lui care va dovedi că el este criminalul.

Tânara femeie își duse brusc mâinile la temple și cu un gest de nebună exclamă, gâfâind:

— Scrisoarea... n-o mai am... A rămas în odaie... Mă duc s-o caut, o voi găsi... și n-o să mai am motive să mă tem de judecători. Va fi arma mea de apărare.

Jeanne se pregătea să fugă înapoi spre uzină, când la vreo treizeci de pași zări un grup de bărbați alergând peste câmp. Vântul îi aduse următoarele vorbe:

— Pun rămașag că vinovată este blestemata asta de Jeanne Fortier. Ea a dat foc. Nici nu se putea sfârși decât așa. Ticăloasa l-a amenințat chiar în fața mea pe patron!

Jeanne recunoscuse vocea casierului Ricoux.

— Să mă las acuzată, când pot să mă apăr? gândi ea. Nu! Nu! Scrisoarea aceea este dovada nevinovăției mele și a crimei lui Jacques Garaud. Mă duc s-o iau.

Jeanne se apropia de fabrică. Înălțându-și capul, rămase ca împietrită. Alte flăcări se zvârcoleau spre înalturi, ivindu-se dintr-un loc ce nu era nici pavilionul inginerului, nici atelierele, împins de vântul puternic ce-l mâna năvalnic, focul devora acum cabina uzinei. Jeanne îngăimă:

— Focul! A luat foc! Dovadă nu mai există. Sunt pierdută! Atunci, cu mintea răătăcită, pe trei sferturi nebună, făcu cale întoarsă gonind la întâmplare peste câmp, cu copilul în brațe. Georges era ca și leșinat, dar cu degetele încheștate ținea strâns căluțul de carton în burta căruia se afla prețioasa scrisoare, dovada nevinovăției mamei sale.

Uzina domnului Labroue era situată destul de departe de oraș. Pe o asemenea furtună și la ora când izbucnise incendiul, ajutoarele nu puteau sosi prea repede. Când din fortăreața de la Charenton sosi o companie însoțită de câțiva muncitori din fabrică, era prea târziu pentru ca înaintarea focului să mai poată fi stăvilită. Porțile fiind închise, oamenii trebuiseră să escaladeze zidurile pe scări improvizate. Lipsa portăresei fu iute remarcată. O voce strigă:

— Cabina a luat foc.

Era glasul lui Jacques Garaud. Glasul mai spunea:

— Ticăloasa a dat foc uzinei și ne lasă pe toți pe drumuri, fără slujbă, ca să se răzbune pe domnul Labroue. Haidem, prieteni, fuga spre pavilion să scoatem casa de fier.

— Da!... Da! Să scoatem casa de bani, se auzi și Ricoux care tocmai sosise. Conține o sumă uriașă!

Și se repeziră cu toții spre pavilionul în flăcări.

Cum se face că Jacques se afla printre oamenii veniți să dea ajutor la salvarea uzinei, incendiată chiar de mâna lui?

Ticălosul nu voia ca vocea Jeannei, dacă ea s-ar fi ridicat să-l acuze, să poată fi auzită și să afle crezare. Astfel, în timp ce fugea, încerca să-și adune gândurile și brusc își reaminti de scrisoare.

Scrisoarea asta trebuie s-o recapăt cu orice preț! își zisese el.

Și în loc să-și continue fuga, se alăturase oamenilor ce alergau pe potecă strigând o dată cu ei: Foc! Intenționa să pătrundă în cabina portăresei, s-o cerceteze și să-și ia înapoi scrisoarea, apoi să se strecoare în grupul salvatorilor. Ajungând în curte văzu ghereta Jeannei cuprinsă de flăcări.

— Treaba mea s-a sfârșit înainte de a fi începută, murmură el, bucata de hârtie compromițătoare nu mai există. Nu-mi mai rămâne decât să mă fac remarcat prin zelul, devotamentul și curajul meu - dovezi sigure împotriva Jeannei dacă ea ar cuteza să mă acuze.

Dintr-o dată îi veni în minte un gând diabolic. Strigă:

— Să scoatem casa de fier!

Pătrunse în coridorul unde se afla trupul domnului Labroue și scoase niște țipete de groază:

— Un cadavru! Săriți!

Apoi ridicând leșul victimei sale, ieși din pavilion și-l depuse pe dalele curții. Casierul se dădu îndărăt și bolborosi:

— Ăsta-i patronul! Patronul plin de sânge, asasinat!... Jacques nu-i mai asculta. Sări pentru a doua oară în mijlocul flăcărilor. După câteva secunde, din interior se auzi un glas slab, abia perceptibil.

— Sunt în cabinet... lângă casa de bani, se auzea glasul. Mă sufoc!... Mor!... ajutor...

Un zid de foc se înălța în chiar acea clipă între salvatori și intrarea spre coridor, urmat de o trosnitura înspăimântătoare... Acoperișul se năruia peste primul etaj, iar acesta se dărâma peste parter. Mulțimea scosese un strigăt prelung:

— Jacques a căzut sub ruinele în flăcări!

Cu toate acestea, câțiva curajoși încercaseră să înainteze, dar vâlvătaia uriașă nu-ți dădea voie să pătrunzi în pavilion. Pereții se prăbușeau. Exact atunci sosiseră și pompierii uzinei Alfort, o dată cu cei de la Charenton, dar era prea târziu, chiar pentru o salvare parțială.

Casierul Ricoux alerga de colo până colo prin mulțime, gesticulând ca un nebun și repetând:

— Blestemata asta a dat focul, doar ea! Ea l-a asasinat pe domnul Labroue! Ea e vinovată de moartea lui Jacques!

Comisarul din Charenton sosise în același timp cu pompierii. Auzind vorbele lui Ricoux, înaintă și-l întrebă:

— Acuzați pe cineva că ar fi dat foc? Ziceți că s-a produs un asasinat?

— Da, domnule, veniți cu mine.

Și Ricoux îl conduse spre locul unde se afla cadavrul inginerului, adăugând:

— Asta-i victima! Priviți-o!

— Dar ăsta-i domnul Labroue! exclamă comisarul. Magistratul constată moartea inginerului și reluă:

— Pe cine acuzați?

— Pe femeia de la poartă.

— Numele?

— Jeanne Fortier.

— Pe ce vă întemeiați acuzația?

— A fost căutată peste tot și este de negăsit, ceea ce dovedește că după ce a dat foc, a fugit. De altfel, cumpărase petrol pentru aceasta crimă, la care se gândise de mai înainte.

— Și care-i mobilul crimei?

— Alaltăieri, domnul Labroue, nemulțumit de felul în care paznica își făcea datoria, o anunțase că n-o mai ține. Urma să plece în opt zile.

— Ziceați că mai este și altă victimă? Cine?

— Maistrul șef al uzinei. Un bărbat bun și cinstit, plin de calități, pe nume Jacques Garaud. A vrut să salveze casa de bani cu prețul vieții sale. Zace acoperit de grindinele în flăcări. Ah! femeie ticăloasă!

— A mai rămas vreun loc al imobilului nedărâmat, unde să depunem provizoriu cadavrul domnului Labroue?

— Da, domnule. Grajdurile și hambarele sunt intacte.

— Perfect, să se transporte corpul acolo...

Câțiva bărbați cărară leșul în clădirea pe care direcția vântului o ferise de acțiunea flăcărilor. Comisarul reluă:

— Va urma o anchetă. Începem cercetările și chiar în noaptea aceasta îl voi anunța pe procurorul imperial. V-aș ruga să-mi dați datele necesare încheierii procesului verbal.

— La ordinele dumneavoastră, răspunse casierul.

— Mai întâi o întrebare: domnul Labroue era căsătorit?

— Era văduv și avea un băiat.

— Familia este la Paris?

— La Paris? Nu cred. N-avea decât un fiu și o soră, doamna Bertin, văduvă, stabilită într-un sat lângă Blois. Băiatul este foarte mic, locuiește împreună cu mătușa sa. Domnul Labroue a primit ieri o telegramă prin care sora sa îl vestea că micuțul Lucien e bolnav. A plecat îndată și nu trebuia să se înapoieze decât mâine seară sau poimâine dimineață.

— Atunci, cum vă explicați prezența sa aici, în noaptea aceasta?

— Patronul avea multe treburi care-i cereau o supraveghere continuă. Văzând pesemne că boala fiului său nu avea consecințe grave, s-o fi întors.

— Cunoașteți adresa exactă a surorii domnului Labroue?

— Da, domnule.

— Ați vrea s-o înștiințați dumneavoastră? Scrisoarea însă ar ajunge prea târziu. Trimiteți-i o telegramă.

Trupul însângerat al domnului Labroue fusese depus într-un ungher al șopronului peste un maldăr de paie. Deasupra așternuseră o pătură de lână. Comisarul scrisese în grabă câteva rânduri către procurorul imperial al departamentului Sena și expediase la Paris, la palatul justiției, pe secretarul

său venit să-l asiste. Apoi începuse ancheta sumară ce urma s-o preceadă pe cea a judecătorului de instrucție.

VII

Ajutoarele, sosite prea târziu, fuseseră neeficiente. În afara pavilionului cu grajduri și șoproane, totul se transformase în ruină. Mulțimea, privind dezastrul, comenta dispariția Jeannei Fortier. Toate glasurile o acuzau. Furtuna încetase. Vântul continua totuși să sufle cu forță, măturând ultimii nori; o pânză cenușie anunța zorile. Înnebunită, îngrozită, Jeanne fugea ținându-și fiul în brațe.

Alergase așa, timp de o oră, mereu înainte, fără să știe încotro se îndreaptă. În sfârșit, epuizată, gâfâind, se trânti pe malul înverzit al unui șanț. Georges pe care-l ținea în poală, făcu o mișcare. Jeanne tresari și-l sărută. Copilul deschise ochii.

— Mămico, mi-e frig.

— Nu-i nimic, mai mergern puțin și-ai să te încălzești.

Se ridică în picioare și privi împrejur.

În față văzu o șosea alba, desprinzându-se din câmpul întunecat.

— Încotro gonesc? se întreabă ea descurajată. Am ales fuga. De ce? Mi-a fost teamă. Oare ar fi putut să mă acuze cu adevărat?

Un fior îi trecu prin oase. Își aduse aminte de vorbele lui Jacques: „Am luat măsuri ca totul să fie împotriva ta!”

— Da, murmură ea, avea dreptate, mă vor acuza, vor găsi sticlele de petrol goale. Își vor aminti de vorbele mele necugetate care păreau că-l amenință pe domnul Labroue. Sunt pierdută! trebuie să fug mai departe.

Încercă să-l ia de mână pe Georges.

— Căluțul meu! strigă copilul care-și lăsase jucăria pe pământ. Jeanne i-o luă și-și continuă drumul cu fiul de mână. Încetul cu încetul se făcu ziua.

Deodată se opri. La cotitura unei poteci ce traversa o pădurice văzu două siluete.

Erau doi jandarmi călări. În fața lor mergea o femeie în zdrențe, cu mâinile legate. Jeanne recunoscuse uniformă și se înfioră. Se vedea pe ea, nevinovată, pășind ca o hoată, ca o incendiatoare, cu cătușele la mâini, între reprezentanții legii. Îl luă pe Georges în brațe și se afundă repede în pădurice. Jandarmii își vedeau de drum și curând, dispărură împreună cu prizoniera.

Jeanne așteptă. Gândurile cele mai dureroase, cele mai înspăimântătoare puseseră stăpânire pe ea.

— Cu toate acestea, nu sunt vinovată! rosti ea aproape cu glas tare și fără să-și dea seama. Omul acesta, nemernicul acesta a comis toate crimele, iar cea care se ascunde sunt eu... cea care e acuzată sunt eu! Eu, nevinovată!... Vinovată cu gândul, da, este adevărat, dar nu și cu fapta. Eram

portăreasa uzinei. Trebuia să rămân acolo cu orice preț și să mor la post în loc să fug. Cum de nu mi-am dat seama! Eram de față, ca și bestia asta de Jacques, când casierul a venit să predea banii înainte de plecarea patronului. Cum de nu mi-a trecut prin cap că suma de aproape două sute de mii de franci despre care pomenea în scrisoare era chiar suma din casa de bani? Cum de nu m-am agățat de hainele lui strigând: Acesta-i vinovatul! M-ar fi omorât... Ei și? Mai bine moartea decât să îndur o acuzație monstruoasă, fără putință de justificare!

— Mamă, zise copilul, mi-e foame. Nefericita femeie simți ca un cuțit în inimă. Căută în buzunarul rochiei, nădăjduind să-și găsească portmoneul. Zadarnică speranță! Potmoneul fusese lăsat pe un dulăpior din cabină. În buzunar nu erau decât șase franci.

— Am obosit, mămico... nu mai pot umbla.

— Te duc în brațe, pușor. Și, luându-l pe Georges în brațe, Jeanne își continuă drumul. Merse așa drept înainte timp de un ceas gâfâind, cu trupul sleit. Zări câteva case; un sat. Grăbi pasul. Cam la o sută de pași de primele clădiri, simțind că nu mai poate, se opri și puse copilul jos.

— Vrei să mă aștepți aici, puiule? îl întrebă ea. Mă duc după mâncare... N-o să-ți fie frică în pădure?

— Nu, mămico.

Băiatul se întinse pe iarba de sub copaci, strângând la piept căluțul de carton.

O să adoarmă, își spuse Jeanne. Mai bine așa...

Jeanne Fortier se îndreptă cu iuțeala pe care i-o îngăduiau picioarele-i frânte către satul apropiat.

Prăvăliile începeau să-și ridice obloanele. Jeanne era privită cu o vie curiozitate, fapt ce o tulbura, o neliniștea. Trecu pragul unei băcănii și ceru o tabletă de șocolată. Intră apoi într-o brutărie și cumpăra pâine. Cu aceste cheltuieli se sfârșiră și banii.

Se întoarse pe același drum și se afundă în pădurice. Micuțul Georges, nemișcat, dormea un somn adinc. Jeanne se așeză alături și căzu pradă celor mai negre gânduri. Încetul cu încetul oboseala puse stăpânire pe gândurile-i dureroase; simți că o cuprinde somnul și, întinzându-se pe pământul moale, adormi și ea.

*

După ce primise anunțul comisarului de poliție, procurorul plecase repede spre Alfortville însoțit de judecătorul de instrucție, șeful siguranței, un doctor și doi agenți. Cum sosi, comisarul îl puse în tema cu faptele principale. Casierul Ricoux, David, băiatul de birou, vizitiul și un mare număr de muncitori, mecanici fuseseră interogați. Din acest prim interogatoriu reieșea probabilitatea, dacă nu chiar dovada, că Jeanne Fortier era singura vinovată.

Acuzațiile aduse împotriva-i o învinovăteau indiscutabil, iar pe lângă acestea fuga devenea un fapt și mai grav.

După ce fusese interogat de procurorul general, casierul Ricoux trimisese o telegramă doamnei Bertin. Înștiințarea lăsa să se întrevadă marea nenorocire abătută asupra micuțului Lucien.

Casierul era un bărbat la vreo cincizeci de ani, arțagos, bănuitor, greu de suportat. În general nu iubea pe nimeni; biata Jeanne Fortier avusese ocazia să-i inspire o antipatie cu totul aparte. Mărturia lui contra ei nu putea să nu fie rău voitoare. Întors la fabrică, se dusesse îndată la judecătorul de instrucție:

— Așteptați o clipă, îi spuse acesta, aș vrea să-mi răspundeți la câteva întrebări.

Apoi, adresându-se unuia dintre agenții de siguranță, întrebă:

— Ați făcut cercetările cerute de mine?

— Da, domnule.

— Și? La ce rezultate ați ajuns?

— În curte s-au găsit trei sticle în care fusese petrol.

Agentul plecă să aducă sticlele aruncate de Garaud.

— Domnule Ricoux, zise judecătorul, după ce mirosi obiectele suspecte, recunoașteți sticlele acestea ca fiind aceleași cu cele în care a-ți văzut-o pe numita Jeanne Fortier turnând petrolul introdus de ea în uzină într-un bidon?

— Le recunosc foarte bine. Mai au încă pe ele fâșii din etichetele de apă minerală.

— Câte erau în total?

— Am văzut cinci, rânduite pe podea.

— Acum, încercați să vă amintiți nu numai sensul, dar și cuvintele frazei amenințătoare adresată de Jeanne Fortier inginerului Labroue.

— Jeanne Fortier avea o atitudine plină de aroganță, ba chiar de insolență și a zis cu un glas înrăit pe care parcă-l aud și acum: „Mă dați afară! Bine! Țineți minte, domnule, feriți-vă! Asta n-o să vă poarte noroc" E clar ca bună ziua ca se gândea să se răzbune!

— Credeți că răzbunarea era singurul mobil al crimei?

— Presupun, domnule.

— Părerea mea e alta. Domnul Labroue plecase pentru două zile, nu? Înapoierea sa bruscă nu putea fi prevăzută de nimeni, nu i așa? Când a primit lovitura mortală, abia intrase, deoarece valiza se afla lângă cadavru. Persoana care l-a lovit se afla în pavilion unde nu trebuia, sau n-avea de ce să-l aștepte. Atunci pentru ce intrase în pavilion?

— Ca să-i dea foc, răspunse Ricoux.

— Să dea foc pavilionului era inutil, deoarece era clar că focul fusese deja pus în atelierul de tâmplărie ticsit de așchii și că avea să se răspândească repede și în pavilionul cu casa de bani.

Ricoux căzu pe gânduri. Magistratul reluă:

— Știți câți bani se aflau în seif?

— 193.253 franci și 70 centime. Iar în biroul meu se aflau încă cinci mii de franci, dar aceștia nu-s pierduți. Am avut prudența să-i iau cu mine acasă.

— Suma era în hârtii de bancă?

— Da, domnule, cu excepția a trei mii te franci în fișicuri de aur.

— Numai dumneata cunoșteai conținutul seifului?

Ricoux se gândi o clipă.

— Nu numai eu, domnule, zise el brusc.

Când am predat banii, mai erau de față încă două persoane.

— Cine erau aceste persoane?

— Jacques Garaud, maistrul, și Jeanne Fortier.

Magistratul se luminează la față. Ricoux continuă:

— Da, da, Jeanne știa, și știa și Jacques, din nefericire, căci dacă bravul om a pierit, a fost pentru că a vrut să salveze aceste valori o dată cu dosarele domnului Labroue...

— Cum de se afla Jeanne Fortier în cabinetul patronului în timp ce dumneavoastră raportați sumele?

— Domnul Labroue o chemase ca să-i dea ordine pentru perioada cât urma să lipsească din fabrică.

— Sunteți sigur că a auzit când ați anunțat cifra?

— Da, domnule, sunt sigur, absolut sigur.

— Jeanne Fortier avea cheia pavilionului?

— Da domnule, și pe cea a cabinetului.

— Rămânea singura, noaptea, la uzină?

— Absolut singură, da, domnule.

— Ce fel de caracter avea, după părerea dumneavoastră, acesta femeie?

— Jeanne Fortier era ambițioasă, bănuitoare și ranchiunoasă; avea niște purtări care nu semănau deloc cu o nevastă de muncitor...

— Avea copii?

— Un băiețel pe care-l creștea ea și o fetiță dată la doică.

— Bărbatul ei a murit aici, în uzina, nu?

— Da, domnule, dar din vina lui, din imprudență. Și tocmai de aceea domnul Labroue îi oferise Jeannei postul de paznică. Dând-o afară, se gândea să-i găsească altă slujbă mai potrivită pentru o femeie. Nenorocita asta însă și-a dovedit recunoștința asasinându-l.

Judecătorul de instrucție se întoarce spre procuror și șeful securității, prezenți și ei la interogatoriu, și spuse:

— Vedeți, domnilor, că îndoiala e imposibilă. Răzbunarea nu era singurul mobil al crimelor comise: asasinat și incendiu. Jeanne Fortier își propusese, printre altele, să fure. După ce a pregătit totul pentru a mări distrugerile cauzate de incendiu, a intrat în pavilion, a forțat casa de fier, a luat banii și apoi a aprins focul. Abia când a ieșit din cabinet l-a lovit pe inginer.

Procurorul întreabă:

— Casa de fier, cât era de mare? Ca s-o deschizi era nevoie de o forță deosebită? O femeie i-ar fi putut veni, singură, de hac? În caz contrar, poate c-ar trebui să admitem că Jeanne Fortier a avut un complice.

Ricoux reluă:

— Casa de fier n-avea cine știe ce rezistență. Era un seif de tip vechi. O femeie voinică, vânjoasă ca Jeanne Fortier, putea ușor s-o deschidă fără nici un ajutor.

— În tot cazul, dacă furtul nu s-a comis, vom găsi bucăți de metal topit, deoarece erau și lingouri de aur.

Procurorul se adresă doctorului, venit împreună cu el.

— Când ați examinat rana, v-ați putut da seama, de ce natură a fost arma care l-a răpus pe domnul Labroue?

— Da, domnule. Arma a fost un cuțit al cărui vârf i-a străpuns inima. Moartea i-a fost instantanee.

— Asasinul trebuie să fi lovit cu toată puterea. Un lucru însă nu-l înțeleg: Jeanne Fortier acționa fără teamă că va fi surprinsă, întrucât îl știa pe domnul Labroue plecat pentru două zile. Atunci de ce era înarmată?

— Domnul procuror mai crede și acum în existența unui complice? Întrebă șeful siguranței.

— Da, mi se pare cu neputință ca o femeie să poată comite de una singură o asemenea faptă.

— Jeanne este o femeie foarte puternică, exclamă Ricoux.

— De altfel, obiectă judecătorul, ca să forțeze broasca e foarte posibil să se fi ajutat de un cuțit. În orice caz, fuga dovedește că este vinovată.

— E vinovată, dar e posibil să nu fie singura vinovată. Știți cumva cu cine mai era în relații Jeanne Fortier?

Mai multe persoane interogate răspunseră negativ. Dintr-o dată un mecanic și o femeie se desprinseră din grup și cerură să vorbească cu magistrații.

— Domnule judecător de instrucție, zise bărbatul, vă aduc dovada că aceasta crimă era pregătita mai dinainte și că Jeanne Fortier avea acasă o provizie de petrol. Nevastă-mea, aici de față, a discutat cu bătrâna François, bacăneasa de la Alfortville, care i-a vândut petrolul.

Judecătorul de instrucție dădu ordin să fie adusă bătrâna François. Aceasta sosi tremurând.

— O cunoașteți pe văduva Jeanne Fortier și vă aminti să-i fi vândut petrol?

— Da, domnule. Acum trei sau patru zile, într-o după-miază, a venit cu băiatul și cu un bidon ca să cumpere patru litri pe care i-am dat, și asta mi s-a părut cu totul neobișnuit. În ajun îi mai vândusem tot patru litri. Când am întrebat-o, mi-a răspuns că puștiul jucându-se a răsturnat bidonul... și eu i-am spus: „ar fi putut da foc, copilul. Fii cu ochii în patru... Poate să ardă la repezeală, uzina... ” sau cam așa ceva.

— Dumneavoastră ce credeți despre văduva Fortier?

— O cred ambițioasă.

Bătrâna François, nemaiaivând nimic de adăugat, obținu învoirea să se întoarcă acasă. Organele legii emisera îndată un mandat de arestare împotriva Jeannei Fortier.

— Deoarece domnul doctor a întocmit procesul verbal, se adresa procurorul general casierului Ricoux, înhumarea corpului omului Labroue este autorizată. Vă felicit pentru zelul și devotamentul dumneavoastră.

Casierul se umflă în pene și magistrații se înapoiară la Paris, lăsând doi agenți de siguranță la locul catastrofei.

VIII

În aceeași zi, la ora unu după-amiază, un bărbat încă tânăr și bine făcut cobora dintr-o trăsură în gara Saint-Lazare. Purta în bandulieră un sac de călătorie, iar în mână o valiză ușoară. Avea părul negru închis, dar fără strălucire, fața proaspăt bărbierită și ținuta îngrijită.

— Nu e ora rapidului pentru Le Havre? întrebă călătorul pe un funcționar.

— Ba da, dar nu mai dăm bilete. Trenul a și plecat.

— Păcat! La ce oră trece următorul în aceeași direcție?

— La șase și treizeci de minute.

Călătorul ieși din gară pe strada Amsterdam, trecu pragul unei cârciumi frecventată de obicei de englezi și americani, local situat la parterul unui hotel înălțat chiar în fața intrării gării.

Fu întâmpinat de un chelner:

— Domnul? Doriți o masă?

— Da, dați-mi lista de bucate, un mers al trenurilor și ceva ca să scriu. Până mi se pregătește dejunul, vreau să trimit o telegramă.

Călătorul deschise prospectul, parcurse paginile cu anunțuri și se opri la nomenclatura hotelurilor din Le Havre.

N-are importanță unde, murmură el; esențialul este să nu am aerul unui aiurit care nu știe ce vrea. De altfel, nici n-o să stau prea mult la Le Havre. Deși n-are de ce să-mi fie teamă, deoarece toți mă cred mort în incendiu încercând să salvez casa de bani și sunt cu totul de nerecunoscut, este mai înțelept să nu zăbovesc prea mult în Franța.

Ochii i se opriră pe o indicație referitoare la primul hotel plasat în capul listei. Citi:

„Hotelul Amiralității și al Parisului, proprietar Lemel". Asta-mi trebuie, adăugă el, ce să mai caut altul... , ba chiar e preferabil altuia, căci văd că e situat în fața cheiului de ambarcare pe vapoarele din direcția Southampton.

Călătorul luă un toc și scrisese următoarele:

Hotelul Amiralității, Lemel, Le Havre. Sosesc diseară la Paris cu trenul de la unsprezece și cinci. Rog rezervați cameră confortabilă.

Paul Harmant

Chemă chelnerul.

— Poftim telegrama, zise el întinzând foaia de hârtie. Acum poți să-mi aduci dejunul.

La ora șase și treizeci de minute urcă în tren. După gara Mantes, rămase singur și profită ca să deschidă valiza, scoțând diverse hârtii, examinându-le cu o atenție încordată. Hârtiile erau planurile unei mașini indicând ansamblul detaliilor. În acest călător, cititorii noștri au recunoscut, credem, în ciuda deghizării și a schimbării culorii părului, pe Jacques Garaud, maistrul fabricii de la Alfortville; Jacques Garaud incendiatorul; Jacques Garaud asasinul patronului său.

După ce intrase în pavilionul cuprins de flăcări ca să îndeplinească, chipurile, un act de admirabil devotament, adică să salveze banii și actele domnului Labroue, Jacques strigase: „Ajutor! Săriți! Mor! Trebuia ca nimeni să nu-i poată pune la îndoială moartea și ca vocea Jeannei, chiar dacă s-ar fi ridicat împotriva-i, să nu fie ascultată.

Jacques cunoștea perfect și de mult timp topografia pavilionului. Știa ca o fereastră plasată în capul scării conducând spre apartamentul domnului Labroue, se deschidea spre câmpul liber, în spatele uzinei. Astfel, în loc să intre în cabinet, urcase din trei salturi treptele scării cuprinse de flăcări, ajunsese la fereastră, lansase acele strigăte de groază și de ajutor provocând spaima și tulburarea în toate inimile și, pe jumătate orbit, pe jumătate sufocat, sărise pe geam.

Puțin timp după aceea o zguduitură nemaipomenită avea să se audă, și acoperișul pavilionului o dată cu tavanul primului etaj aveau să se prăbușească peste parter. Maistrul se afla teafăr și nevătămat departe, în câmp, alergând peste brazde, căutând să ajungă la un drum sigur. O oră mai târziu cădea frânt de oboseală în pădurea Vincennes.

— Gata, zise el, am scăpat!

Cum apăruseră zorii, își încheiase haina, scosese din sân teancurile de hârtii de bancă împreună cu planurile furate din casetă, le împăturise cu mare băgare de seamă, le învelise în batistă, se ridicase și pornise spre Paris.

Aici, intrase într-un magazin de confecții, iar după aproximativ o oră ieșise pe ușă complet deghizat. Doar chipul îi rămăsese același, putând chiar să atragă atenția din pricina nuanței ciudate a bărbii și a pletelor. Se îndreptase spre o frizerie, unde ceruse să fie bărbierit și să i se taie pletele.

— N-aveți cumva o culoare potrivită ca să-mi vopsesc părul, întrebase el râzând. Culoarea roșie nu se mai poartă.

— Ba da, domnule, sigur că avem, răspunse frizerul.

— Și cam cât o să țina?

— Opt zile, pe puțin.

O jumătate de ora mai târziu; maestrul avea părul de un negru strălucitor.

Jacques Garaud plecase apoi cu trăsura spre gara Saint-Lazare, intrând în localul unde mai înainte l-am văzut mâncând și expediind telegrama semnată Paul Harmant. Acest nume nu era deloc o simplă invenție. Paul Harmant trăise. Fusesse un mecanic, tovarăș de atelier și prieten cu Jacques la Geneva, unde murise. Maistrul îi păstrase cartea de muncă, încredințată lui pe vremuri de către acesta.

Gândindu-se să plece din Franța împreună cu Jeanne Fortier, Jacques luase cu el cartea de muncă. Semnalmentele lui Paul Harmant semănau cu ale lui Jacques Garaud, în afară de păr și de barbă. Barbierindu-se și vopsindu-și părul, asemănarea cu defunctul se întregise.

*

Să urmărim acum ce se întâmpla cu Jeanne Fortier, fugara pe care am lăsat-o într-o pădurice, dormind alături de fiul său. Biata mamă dormise cam două ore. Când deschise ochii, Georges tot nu se trezise. Jeanne se aplecă și îl privi lung.

— Mi-e foame, zise copilul.

— Uite, ți-am adus de mâncare.

Și tânăra văduvă îi întinse o parte din alimentele cumpărate. Georges întrebă:

— Tu nu mănânci, mămico? De ce?

— Mie nu mi-e foame.

Jeanne simțea dimpotrivă că stomacul gol își cerea din ce în ce mai imperios drepturile. Dar cum să se atingă de puțină hrană pe care o păstra pentru băiat?

Ziua i se păru interminabilă. Nu voia să se arate în plină lumină, pe șosea. În sfârșit, veni și noaptea.

Văduva îi mai dădu băiețelului puțină pâine și ciocolată apoi porni din nou la drum, ținând-o drept înainte. Nu putea însă înainta prea mult pe întuneric, fiind obligată să se oprească de nenumărate ori, doborâtă de foame și de oboseală.

Noaptea se sfârși. Se făcu iarăși ziuă. Femeia continua să meargă, în brațe cu Georges adormit. Zări câteva case. O țărancă îi taie calea. Jeanne o întrebă:

— Spuneți-mi, doamnă, cum se numește satul ăsta din față?

— Chevy, învecinat cu Brie-Compte-Robert.

Fugara era la capătul puterilor. Trebui să se așeze pe marginea drumului. O fetiță ducând la păscut o vacă se opri lângă ea.

— Spune-mi, fetiço, în ce parte a satului Chevy se află casa preotului?

— Este prima pe care o vedeți acolo, cu turnulețul alb, un acoperiș țuguat și împrejmuit de arbori înalți.

— Mulțumesc, draga mea.

Jeanne se ridică, îl luă pe Georges în brațe și cu picioarele înțepenite, ca o somnambulă, porni iarăși la drum. Locuința preotului din Chevry era o clădire veche și foarte simplă, în față cu o peluză presărată cu arbuști și ronduri de flori. În spatele casei se întindea o livadă destul de mare, plină de pomi fructiferi.

Abatele Felix Laugier era un om de cincizeci și opt de ani, cu un chip luminos, privirea blândă și deschisă. Toți enoriașii îl iubeau. Locuia în casa parohială de mai bine de douăzeci de ani împreună cu o soră a sa mai în vârstă și cu o slujnică. Sora sa, doamna Clarisse Darier, era văduvă. După ce îi murise bărbatul, lăsând-o fără copii și proprietara unei averi frumușele, își pusese cea mai mare parte a veniturilor în slujba acțiunilor de binefacere.

Îl rugăm pe cititor să ne însoțească la parohia din Chevry, în urmă cu douăzeci și patru de ore, adică exact, în dimineața zilei când Jeanne Fortier adormise în pădure alături de fiul său.

Ora opt și jumătate. Un tânăr de douăzeci și trei de ani cobora din tren. Acest tânăr, în mână cu o trusă de pictor peisagist, se îndrepta cu pași grăbiți spre șoseaua Chevry.

Era un bărbat frumos, cu trăsături fine și o înfățișare spiritualizată. Ochiul de un albastru închis exprima inteligență. Tânărul se numea Etienne Castel. Nu-și cunoscuse niciodată mama. Tatăl său, negustor în cartierul Montmartre, murise cu patru ani mai înainte, lăsându-i o mică avere, suficientă însă ca să-l ajute să-și satisfacă gusturile și să urmeze cariera artistică. Artistul merse până la casa parohială unde se opri. Aici trase întâi de cordonul clopoțelului, apăsă apoi clanța porții ce nu era niciodată închisă cu cheia, intră și înaintă în grădină. Abatele Laugier trebuia să-l vadă. Văzându-l pe Etienne, scoase o exclamație de plăcută surpriză și-i ieși în întâmpinare.

— Fii binevenit fiule! exclama preotul, strângându-i mâna. Ce surpriză plăcută!

— Va să zică, spuse tânărul, îmi iertați faptul că sosesc așa, pe nepusă masă.

— Te iert, dacă-mi promiți că vizita ta va fi lungă.

— Vă promit opt zile.

— Doar opt zile! e prea puțin. În sfârșit, fie și opt zile de plimbări și discuții plăcute.

Abatele Laugier îl conduse pe Etienne într-o cămăruță de la parter, unde tânărul își lăsă trusa de pictor. Apoi preotul strigă:

— Clarisse! Clarisse! Vino repede. Ne-a sosit artistul!

— Etienne! strigă doamna Darier coborând iute scara. Ce bucurie! dar dacă ne-ai fi anunțat am fi putut măcar să-ți pregătim camera.

— Am vrut să vă fac o surpriză, scumpă doamnă, răspunse pictorul sărutând-o pe obraji. Am venit să stau cu dumneavoastră opt zile.

— Prea puțin, dar, mă rog, ai să ai timp să-mi guști din dulceturi. Și doamna Darier plecă să pregătească ceva mai deosebit pentru masa de prânz. Pictorul urcă bagajele în camera unde obișnuia să locuiască în fiecare an, apoi se duse în grădină să discute cu abatele.

— Cred că ai să-mi povestești atâtea lucruri, dragul meu, de șase luni de când nu ne-am mai văzut! Cum merge treaba?

— Am muncit mult... cu pasiune și cu plăcere.

— Și rezultatele?

— Încep să vând câte ceva. Dar banii nu sunt totul.

— Visezi gloria?

— Dacă nu gloria, măcar notorietatea.

— Dar ești destul de cunoscut.

— Nu îndeajuns... Aș vrea să fiu printre primii.

— Și pentru asta ce-ar trebui să faci?

— Să gădesc un excelent subiect de tablou și apoi să-l execut în mod magistral. Două lucruri simple, după cum vedeți.

— Poate că-l vei găsi aici, dragul meu.

— Nădăjduiesc, prietenia dumneavoastră mi-a purtat totdeauna noroc.

Abatele Laugier, coleg de studii și prieten foarte bun cu tatăl lui Etienne Castel, îl cunoștea pe băiat de când era mic și transferase asupra lui toată afecțiunea purtată tatălui. Dragostea lui Etienne față de preot nu era nici ea cu nimic mai prejos.

La ora unsprezece fix, cele trei persoane se aflau în sufragerie. Etienne mâncase cu mare poftă și, cum nu avea de gând să înceapă să lucreze în acea zi, ieșise să facă o plimbare.

A doua zi se trezise dis-de-dimineasă, își pregătise paleta și coborâse în grădină unde schițase la repezeala un subiect voind să reprezinte câmpia trezită la viață sub ceața străvezie a zorilor. În jurul orei șapte și jumătate, când preotul se înapoie de la slujbă îl găsi pe Etienne la lucru.

— Curaj! îi ură el, și dacă nu mă înșel studiul acesta e destul de bun. Mi se pare că vezi just și că transpui perfect tot ce observi.

Abatele îl lăsa să lucreze și se așeză pe o bancă sub castani. În casă, doamnă Darier se ocupa de treburile gospodăriei. Slujnica, Brigitte, dădea de mâncare iepurilor și pasărilor într-o curte interioară vecină cu grădina de care era despărțită printr-o perdea de glădici. Trecuseră cam zece minute. Clopoțelul porții răsună. Slujnica se grăbi să-și lase puii și iepurii; puse mătura jos și alergă spre poartă. O femeie frântă de oboseală, cu un copil în brațe, stătea în genunchi. Brigitte alergă spre ea.

— Fie-ți mila, îngână Jeanne, ajută-ne, pe mine și pe băiețaș. Adânc mișcată, slujnica o luă de mijloc și încercă s-o ridice.

Jeanne făcu un efort, dar forțele n-o ajutară.

— Domnule părinte, striga Brigitte, veniți, veniți iute! Auzind apelul, abatele Laugier și Etienne alergară spre poartă.

— Ce s-a întâmplat? întreba preotul.

— O femeie tânără e gata să leșine.

— Mămico, ce te doare? întrebă Georges.

— Biata femeie și copilul sunt morți de oboseală... zise Entienne susținând-o pe Jeanne.

— Și cred că și de foame... adăugă preotul.

Doamna Darier venise și ea.

— Clarisse, dragă soră, zise preotul, adu două cești cu supă pentru aceste biete ființe, dar repede, te rog, și o sticla cu vin de Bordeaux.

După ce așază băiețelul pe o bancă, Brigitte o urmă pe doamna Darier. Entienne și abatele o susținură pe Jeanne care izbuti să se târască până la copil, apoi se prăbuși pe bancă. Entienne alergă după o cana cu apă proaspătă și-i udă tâmpile. Jeanne Fortier întredeschise ochii, căutându-și fiul. Îl văzu și-i întinse brațele.

— Liniștește-te, draga mea, îi spuse preotul, avem noi grijă de el.

— Vă mulțumesc, mulțumesc... îngâna Jeanne cu chipul ceva mai luminos și cu lacrimi în ochi, îi este foame, micuțul de el.

IX

Vestea trimisă prin telegramă surorii domnului Labroue de către casierul Ricoux fusese ca o lovitură de pumnal pentru doamna Bertin; dar fiind o fire energică, femeia nu se lăsă doborâtă. Își zise că trebuia să acționeze fără să piardă o secundă, și pleca spre Alfortville.

Biata femeie aproape că leșină văzând uzina incendiată și cadavrul fratelui sau, atât de plin de viață, de forță și de încredere în viitor, cu o seară mai înainte.

Ricoux o aștepta la fața locului. Îi relatează în ce împrejurări dăduse peste cadavrul inginerului și despre acuzația cumplită ce cădea pe umerii Jeannei Fortier.

— Va să zică, exclamă doamna Bertin, cu o nespusă uimire, va să zică, această nefericită, pe care fratele meu mă rugase s-o iau pe lângă mine ca să-i asigur ei și fiului ei o existență fericită, ar fi pus la cale monstruosul plan de a-l asasina pe binefăcătorul său! Să fie cu putință? Nu cumva vă înșelați domnule Ricoux? Uneori justiția greșește.

— Probele cele mai zdrobitoare cad asupra ei, doamnă, răspunse sentențios casierul.

Cu toate că nu-i venea să creadă, doamna Bertin nu mai răspunse nimic. Casierul reluă.

— Judecătorul de instrucție vă roagă să vă prezentați la cabinetul său cât mai de grabă. M-a rugat să vă comunic.

— Bine, mă voi duce.

Ricoux continuă:

— Acum să discutăm despre afacerile iubitului și regretatului patron. Registrele sunt distruse până la ultima filă, dar fac eu pe dracu în patru să le reconstitui.

— În clipa catastrofei, fratele meu avea bani în casa de fier?

— O sumă mare... vai, prea mare!

— Și totul a ars?

— Totul.

— Așadar, suntem în fața unui pasiv considerabil.

— Aproape două sute de mii de franci.

— Două sute de mii de franci! repetă înspăimântată doamna Bertin. Cum să le plătesc! Cu neputință! Eu n-am nici o avere.

— Liniștiți-vă, doamnă. Sumele datorate de domnul Labroue vor fi integral achitate de companiile la care regretatul patron asigurase uzina și materialele. Aceste companii sunt solvabile. Deci, vă repet, totul va fi plătit, iar fratele dumneavoastră nu va lipsi pe nimeni de nici un ban.

— Companiile de asigurare au fost înștiințate?

— Azi-dimineață, ca urmare a scrisorii mele, inspectorii au venit să facă proces-verbal.

— Așadar, totul e pierdut! reluă doamna Bertin oftând. Copilul fratelui meu rămâne sărac lipit.

— O să aibă terenul pe care erau construite clădirile uzinei.

— Terenul acesta fără clădiri valorează mai nimic și-i greu de exploatat. Din fericire, Lucien mă are pe mine și puținul pe care-l posed îi va reveni lui.

Doamna Bertin strânse mâinile casierului.

— Vă mulțumesc, vă mulțumesc din tot sufletul pentru toate dovezile de afecțiune și devotament față de acela ce nu mai este...

În după-amiaza aceleiași zile mortul fu condus la biserică și apoi la cimitir în mijlocul compătimirii și tristeții tuturor celor de față.

Doamna Bertin plecă apoi la Paris împreună cu casierul. Acesta o însoți la palatul de justiție unde magistratul îi primi îndată zicând:

— Am vrut să vă vad, doamna, pentru a stabili definitiv momentul întoarcerii domnului Labroue. Fratele dumneavoastră, mi s-a spus, fusese la Saint-Gervais ca să-și vadă fiul bolnav.

— Da, domnule, chemat în mare grabă de o telegramă a mea. Nepotul meu, micuțul Lucien, contractase o angina care i-ar fi putut aduce complicații grave. Când a sosit fratele meu, pericolul trecuse. Fiind sigur că totul e în ordine a plecat chiar a doua zi, în loc să stea două zile la mine așa cum intenționase.

— Și așa cum ne anunțase și pe noi, adăugă casierul Ricoux.

- Cu ce tren a plecat a doua zi după sosire?
- Cu expresul de ora 4 și 45 de minute, seara.
- Se afla deci în jurul orei nouă la Paris, unde s-a oprit destul de mult din motive pe care nu le știm, și a ajuns la uzină exact când incendiatoarea își începea crima. Aceasta, luată prin surprindere, l-a ucis.
- O femeie... să fie cu puțință? Credeți?
- În privința aceasta n-avem nici o îndoială. Cunoașteți femeia?
- Da. Jeanne Fortier căreia fratele meu îi purta de grijă.
- Înseamnă că nu știți că domnul Labroue tocmai o concediase din postul de paznic.
- Ba da, domnule, știam, dar concedierea nu era deloc o lipsă de bunăvoință. Chiar în preziua morții sale mă rugase s-o iau la mine.
- Jeanne Fortier știa de intențiile domnului Labroue?
- Nu cred.
- Deci, neștiind, ea-și urmărea planul de răzbunare.
- Sunteți sigur?
- Vă repet, doamnă, că îndoiala este imposibilă. Însăși dispariția ei e o dovadă suficientă de vinovăție.
- Aveți dreptate, zise doamna Bertin. Dar această fugă poate fi atribuita în egală măsură și spaimei.
- De altfel, cumpărarea petrolului demonstrează nu numai crima, ci și premeditarea ei.
- Ce motive ar fi îndemnat-o, nenorocita de ea?
- Răzbunarea mai întâi, și apoi lăcomia.
- A furat?
- Domnul Labroue a fost găsit ucis pe coridorul care conducea spre cabinetul său de lucru. Pentru ce altceva s-ar fi aflat ucigașa în acel loc, dacă nu pentru a fura suma uriașă despre a cărei existență în casa de bani știa.
- Pe scurt, bănuielile dumneavoastră nu cad decât asupra Jeannei Fortier.
- Bănuți cumva pe altcineva?
- Datoria mea este să vă spun tot ce știu și tot ce gândesc. În ziua când a venit să-și vadă fiul bolnav la Saint-Gervais, am discutat mult cu fratele meu. Tocmai inventase o mașină de ghioșat suprafețele curbe, descoperire ce urma să-i aducă, în scurt timp, credea el, o frumoasă avere; toate planurile erau terminate.
- Domnul Labroue îi vorbise cuiva despre această invenție?
- Da, unei persoane căreia i-ar fi putut veni ideea să puna mâna pe proiectul fratelui meu. Admițând că este așa, furtul, incendiul, asasinatul – totul s-ar explica, deoarece nu-mi vine a crede că o femeie, oricât de mare i-ar fi fost ura și forța fizică, ar fi putut înfăptui o astfel de crimă.
- Cui îi încredințase domnul Labroue secretul?
- Unui maestru din uzină, Jacques Garaud...

Judecătorul de instrucție făcu un gest de compătimire.

— Dacă e cineva asupra căruia nu mai poate cădea nici o bănuială, atunci acela este omul despre care vorbiți.

— De ce?

— Pentru că a murit.

— A murit? exclamă doamna Bertin.

— Da, doamnă, a căzut victimă a devotamentului său, aruncându-se în mijlocul vâlvătailor ca să salveze dosarele și casa de bani a domnului Labroue!

— Așa e, știu și eu, adăugă casierul Ricoux.

— A murit! exclamă doamna Bertin. Aveți dreptate, domnule, iertați-mi acuzația nesăbuită. N-am știut de sfârșitul tragic al acestui om brav.

— N-am de ce să vă iert, răspunse judecătorul. Doriți ca asasinarea fratelui dumneavoastră să fie pedepsită și căutați să descoperiți... e firesc. Dar singurul vinovat este ființa aceasta odioasă pe care totul o acuză: Jeanne Fortier. Ne mai puteți da și alte lămuriri?

— Nu, domnule.

— Puteți pleca.

X

Jeanne și fiul ei primiseră la preotul Laugier primele îngrijiri cerute de starea lor gravă.

— Îndată o să vi se dea și o masă substanțială, zise sora preotului. Apoi o să vă odihniți căci se pare că aveți mare nevoie. Ați mers mult pe jos?

— Da, mult... exclamă Georges, ținându-și strâns jucăria. Și eu sunt obosit... și totuși mămica m-a dus în brațe aproape tot timpul.

— Foarte bine, băiețaș, până va fi gata masa o să dormi puțin... zise doamna Darier, sarutându-l. Și dumneata, la fel, adăuga ea, adresându-se Jeannei.

Tânăra văduvă izbucni în hohote.

— Vă mulțumesc din suflet! îngăimă ea.

— Doamna, întrebă Georges, pot să iau cu mine și căluțul?

— Da, băiețaș, sigur că poți.

Jeanne își lua copilul de mână. Amândoi o însoțiră pe doamna Darier în odaia anume aranjată pentru ei.

— Dormiți liniștiți, le spuse sora preotului. Vă vom trezi la ora mesei.

Când îi ajunse din urmă, Etienne și abatele Laugier discutau încercând să ghicească ce concurs de împrejurări o adusese la poarta Parohiei, frântă de oboseală și moartă de foame, pe biata Jeanne Fortier.

— Sunt atât de multe fete înșelate, sau femei tinere cu copii, părăsite de bărbați, trebuind să lupte cu greutățile vieții, reluă Etienne. Nefericita de acum este, poate, una dintre acestea.

— Nu e din partea locului, zise Clarisse; oboseala dovedește ca vine de departe. Și chipul ei, brăzdat de o durere adâncă, arată că a trecut printr-o suferință grea.

— Ce-ai să faci cu ea, frate? îl întrebă doamna Darier.

— Gândesc să-i dau un ajutor în bani după ce s-o reface, apoi o las să-și continue drumul.

Clopoțelul de la intrare răsună din nou și factorul poștal intră în grădină, aducându-i preotului jurnalul care, în fiecare zi, la aceeași ora, sosea de la Paris.

Domnul Laugier îl desfăcu și începu să-l citească pe îndelete. Curând ajunse la pagina doua pe care se întindea un lung articol intitulat: *O triplă crimă*. Abatele începu lectura articolului. Dintr-o dată scoase o exclamație. Etienne înalță capul.

— Ai găsit ceva interesant, iubite părinte? întrebă el.

— Un lucru teribil de interesant, rosti preotul; un lucru ciudat și înspăimântător totodată.

— Despre ce-i vorba? întrebă doamna Darier care tocmai ieșea din casă.

Etienne și Clarisse, intrigați la culme, își luară fiecare câte un scăunel. Cu glasul reținut, abatele Laugier începu:

În noptea de alaltăieri spre dimineața o triplă crimă a avut loc la Alfortvile. Importanta uzină a inginerului Jules Labroue nu mai există. Incendiul provocat de o mâna criminală n-a lăsat decât ruine, iar inginerul însuși, întorcându-se pe neașteptate dintr-o călătorie, la miezul nopții, a fost asasinat de incendiatoarea surprinsă în flagrant delict de furt.

— Ingerul Labroue nu e singura victimă. Maistrul uzinei Jacques Garaud și-a găsit moartea în timp ce încerca să salveze casa de bani.

Uzina era păzită noaptea de o femeie, Jeanne Fortier.

Totul o desemnează pe aceasta ca autoare a triplei crime, din răzbunare pentru concedierea ei decisă cu două zile mai înainte. Mizerabila creatură a fugit împreună cu fiul său.

Dăm mai jos semnalmente:

Douăzeci și șase de ani, talia puțin peste mijlocie, foarte bine proporționată. Păr bogat de culoare blond-roșcat, trăsături regulate, ochi mari de un albastru închis, față palidă, ținută dreaptă. Jeanne Fortier este însoțită de un copil de trei ani și jumătate.

Clarisse și Etienne Castel ascultaseră cu o neliniște crescândă. Când abatele termină, doamna Darier exclamă:

— Dar ăsta-i portretul femeii sosită la noi! Copilul de trei ani și jumătate... oboseala... Ticăloasa a fugit de la locul crimei!

— Liniștește-te, soră, zise preotul? Femeia se află aici, sub acoperișul meu... dacă e vinovată o să aflăm.

— Și dacă e? O dai pe mâna...

— N-o voi denunța. Voi lăsa justiției grija de a o găsi...

Brigitte veni să anunțe că masa era gata.

— Și femeia? Copilul? întrebă preotul.

— I-am trezit, domnule părinte, și le-am pus masa în bucătărie alături de mine.

— Foarte bine. După masă vin și eu să-i văd.

În timpul mesei, abatele Laugier se feri să mai discute despre Jeanne. Terminând de mâncat, îi spuse Brigittei:

— Adă-ne cafeaua în grădină. Pune încă o ceașcă pentru străină și ad-o și pe ea aici.

— Da, domnule părinte.

Cele două ore de somn, urmate de un dejun bogat, fuseseră de ajuns pentru a reda forțele mamei fugare.

— Cafeaua o s-o beți îndată în grădină, împreună cu domnul preot, zise slujnica.

Un clopoțel o vesti pe Brigitte că putea veni cu cafelele. Abatele, Etienne și doamna Darier coborâseră în grădină. Artistul scoase din buzunar un carnețel și începu să creioneze din memorie portretul necunoscutei. Brigitte o aduse pe văduva lui Pierre Fortier, urmată de micuțul Georges, din nou vesel, și trăgând după sine căluțul din mucava. Dintr-o ochiadă, preotul examinează înfățișarea Jeannei, în timp ce Clarisse îi îndepărta scaunul de masă, cu un sentiment de involuntară repulsie.

— Apropiați-vă, doamnă, și luați loc, zise abatele, arătându-i scaunul. Puțina cafea vă reconfortează.

Tânăra femeie se supuse. Micul Georges se apropie și el:

— Părinte, îmi dați voie să mă joc în grădina? Nu mă ating de flori...

— Da, da, du-te băiete.

— Mulțumesc, părinte.

Băiețelul își îmbrățișă mama și plecă, rostogolindu-și căluțul prin nisipul fin al aleilor. Brigitte servea cafelele. Etienne, cu un creion în mână, rectifică liniile schiței sale.

— Vă simțiți mai bine, doamnă?

— Pa, da, domnule! M-am refăcut.

— Îndeajuns, ca să vă puteți continua drumul?

Înainte de a răspunde, Jeanne șovăi. Abatele reluă:

— Nu vreți să rămâneți în satul acesta?

— Aș dori să rămân aici... îngăimă Jeanne tremurând; aș dori să fiu la capătul călătoriei mele.

— Adică cum? întrebă abatele.

— Când am bătut la poarta dumneavoastră, voiam să vă cer în genunchi sprijinul, pentru a găsi în acest sat o slujbă, ca să pot trăi și să-mi cresc cei doi copii.

— Aveți doi copii?

— Da, domnule o fetiță de unsprezece luni, la doică,... și pe micuțul Georges de trei ani și jumătate.

— Dar tatăl copiilor?

— A murit.

— Bine, dar ca să vă găsesc o slujbă, ca să vă recomand undeva, trebuie să știu cine sunteți. Aveți acte de identitate?

— Acte? Îngăimă ea.

Tânăra femeie începu să tremure din tot trupul.

— Da. Trebuie să înțelegeți că pentru a fi primită într-o casă, dumneavoastră, ca străină de regiune, aveți nevoie de referințe.

Tulburarea nefericitei nu-i scapă preotului.

— Cum vă numiți? continuă el.

— Jeanne... răspunse tânăra femeie.

— Acesta-i prenumele. Deoarece ați fost măritată, ar trebui să purtați numele soțului. Ei? Cum vă numiți?

Minciuna, șovăiala chiar, deveneau cu neputință.

— Jeanne Fortier... îngăimă fugara.

— Jeanne Fortier! Și veniți de la Alfortville...

Victima lui Jacques Geraud sări ca arsă.

— Oh! exclamă ea. Știți totul!

— Da, știu totul, răspunse preotul. Știu că sunteți urmărită, hărțuită de poliție...

— Eu! Eu! Și ce acuzație mi se aduce?

— Că ați dat foc uzinei și că l-ați asasinat pe domnul Labroue.

— Se înșeală! Se înșeală, exclama Jeanne aproape urlând, jur pe viața fiului meu pe care-l iubesc mai mult decât orice pe lume că sunt nevinovată!

Surprinși de accentul tinerei femei, preotul, sora sa și Etienne se uitară unul la celălalt.

— Atunci, dacă sunteți nevinovată, de ce fugiți? De ce vă ascundeți? reluă preotul.

— Fug pentru că mă simt pierdută... cu toate că aveam dovada nevinovăției mele, o dovadă indiscutabilă...

— Și ce s-a întâmplat cu această dovadă?

— Incendiul a ars-o ca și pe rest! Am să vă spun totul domnule preot, și poate îmi veți da puterea să sufăr... Totul mă acuză și totuși sunt nevinovată...

— Cum să vă cred?

— Ascultați-mă, vă rog... ascultați și judecați... Apoi, cuprinsă de febră, cu un glas găfâit, Jeanne relatează moartea soțului său, intrarea ei în uzină, pasiunea sălbatică și obsesiile maistrului Jacques Geraud; vorbe despre scrisoarea pe care i-o trimisese acesta ca s-o hotărască să-l urmeze și al cărei sens, acum i se părea extrem de clar; îi cită cuvinte, fraze întipărite în memorie, în sfârșit, îi spuse despre groaza de la începutul incendiului și despre intrarea în pavilionul unde se trezise față în față cu Jacques ca și despre cadavrul inginerului. Repetă vorbele de amenințare ale nemernicului în clipa când voia s-o constrângă să fugă împreună cu el.

— Abia atunci, continuă Jeanne, începeam să înțeleg termenii scrisorii lui. Averele pe care voia să o împartă cu mine erau banii domnului Labroue, pe care intenționa să-i fure! Am vrut să mă întorc să iau această scrisoare, justificarea mea, salvarea mea, dar a fost prea târziu! Pavilionul cu odaia mea se dărâma sub flăcări și auzeam glasurile ridicate împotriva-mi, spunând că eu am dat focul. Atunci mi-am pierdut mințile și am fugit înnebunită de groază cu copilul în brațe. Acesta-i adevărul. Sunt nevinovată. Pe viața copilului meu, mă jur încă o dată.

Accentele Jeannei sădiră convingerea în sufletul ascultătorilor.

— O mamă ce se jură pe viața copilului nu poate minți, zise preotul. Așadar, vă cred. Dar, spuneți-mi, cum se face că Jacques Garaud a murit în incendiu, victima a devotamentului său după spusele ziarele.

— A murit? El? exclamă Jeanne. Nu se poate!

— Articolul din ziar e foarte clar în privința asta.

— Atunci, sunt condamnată! murmură tânăra femeie. Dacă Garaud a murit, nici o putere umană nu m-ar mai putea dezvinovăți. Nu-mi mai rămăsese decât o nădejde, aceea că-n fața mea, ticălosul nu și-ar mai fi putut menține minciuna.

— Vă rog, nu vă pierdeți firea, zise preotul. Fuga este o gravă greșală, dar nu și o crimă. Glasul, privirea sunt în favoarea dumneavoastră.

— Judecătorii îmi vor asculta glasul? Se vor lăsa înduioșați de privirea mea? Îngăimă Jeanne distrusă.

— Preveniți acuzarea, duceți-vă în fața judecătorilor și spuneți-le; sunt nevinovată, jur! Dacă jurământul va produce asupra lor aceeași impresie ca asupra mea, sau dacă le va insufla aceeași convingere, nu știu. Nădăjduiesc, vreau să o cred, dar nu pot să o afirm cu siguranță. Ceea ce știm sigur este că, având conștiința curată, nu trebuie să șovăiți să înfrunțați pericolul, oricât de mare ar fi el.

— Dar dacă mă predau, mă înghite ocna. Mă vor despărți de băiat.

— Din nenorocire, lucrul acesta este inevitabil.

— Aici, repetă Jeanne. În casa dumneavoastră...

— Casa mea nu este inviolabilă, din păcate!

— Și fetița mea, care este la doică? strigă văduva scuturată de plâns, și băiatul meu, Georges?

Georges își auzise numele. Alergă.

— Mamico, plângi? De ce plângi? Întrebă el.

Dintr-o dată, în curte, se auzi clinchetul clopoțelului și voci nedeslușite. Jeanne începu să tremure.

— Pe mine mă caută, bâigui ea îngrozită.

Brigitte deschise poarta. În grădină năvăliră vreo douăzeci de persoane în frunte cu primarul satului, brigadierul de jandarmerie și patru jandarmi. Primarul înainta primul.

— Iertați-mă, părinte, zise el, că mi-am permis, cu toate că e împotriva voinței mele, să dau buzna în casa dumneavoastră.

Jeanne și fiul său se trăsese înapoi. Copilul stătea lipit de mamă ținându-se cu o mână de fustă, iar cu cealaltă strângând sforcica jucăriei de mucava. Tabloul ce se formase în grădina preotului era de un efect înmărmuritor. Etienne Castel, izbit de această compoziție neprevăzută, alergă la șevalet, luă o pânză albă și începu să schițeze în linii mari spectacolul de sub ochi. Preotul se ridicase.

— Știu ce vă aduce, domnule primar, îi răspunse el. Căutați o tânără numită Jeanne Fortier.

— Da, părinte, Jeanne Fortier acuzată de tripla crimă: incendiu, furt și asasinat.

Fugara, de a cărei fustă Georges trăgea cu înverșunare, făcu un pas înainte și strigă:

— Nu e adevărat, domnule! Sunt nevinovată.

— Vinovată sau nu, i se adresă primarul, nu eu sunt în măsură să vă judec. Sunteți Jeanne Fortier?

— Da, sunt Jeanne Fortier.

— Paznica uzinei Alfort?

— Da, domnule.

Primarul făcu un semn. Brigadierul înaintă zicând:

— În numele legii și pe baza unui mandat conform dispozițiilor legale vă arestez.

— Bine, arestați-mă, exclamă Jeanne cu exaltare. Să mă bage la închisoare. Să mă condamne. Nimeni nu mă poate opri să afirm că sunt nevinovată.

— Mamă, mamă, repetă Georges speriat. Brigadierul de jandarmerie se întoarse către ai săi:

— Puneți-i cătușele, ordonă el. Jeanne simți că o trec fiorii.

— Cătușele... repetă ea cu glas înăbușit și dându-se câțiva pași înapoi. Oh! nu! nu vreau!

— Dragă doamnă, vă rog... zise preotul. Resemnați-vă.

Biata femeie lăsă capul în jos și întinse mâinile.

— Gata... acum haidem! comandă brigadierul. Georges se agățase de brațele prizonierei.

— Nu te duce mămico... striga el. Nu te duce, mi-e frică...

— Nu plânge, măicuță, îi zise Jeanne. Te iau cu mine!

— Copilul nu vă poate urma... o întrerupse brigadierul.

— Cum? Mă despărțiți de fiul meu! îngaimă Jeanne.

— Trebuie... ordinul de arestare nu-i decât pentru dumneata. Nu se pomenește de nici un copil. Așadar; femeia la închisoare, copilul la orfelinat.

— Nu, nu... nu vreau să mă despartă de copil. Părinte, interveniți pentru mine. Spuneți-le că n-au voie să ne despartă...

— Supune-te legii, nefericito, repetă abatele Laugier, și să nu-ți fie teama pentru băiat... N-o să se ducă la orfelinat... Îl voi ține la mine. Dacă te condamnă, îți jur să nu-l părăsesc pe micuțul Georges.

Doamna Darier înainta și-i întinse mâna:

— Nu mai plânge, draga mea. Copilul dumitale va avea o mamă. Îți jur că va deveni fiul meu...

Jeanne îngăimă printre hohote de plâns:

— Să nu-l mai revăd! e peste puterile mele!

— Mămico... , Mămico... , nu te duce.

Doamna Darier îl luă în brațe și-i spuse:

— Puiule, mămica ta trebuie să plece, dar se va întoarce curând. Până atunci, vrei să rămâi cu mine?

— Cu dumneavoastră și cu domnul preot? întrebă Georges.

— Da, cu noi amândoi.

— Vreau, dacă mămica îmi promite că se întoarce...

Jeanne abia mai putea respira.

— Doamne, Dumnezeule, luați-l, zise ea deznădăjduită, îndrăgiți-l... vorbiți-i despre mama lui... Da, dragul meu copilaș, rămâi cu buna doamnă și cu domnul preot... Rămâi cu ei...

Apoi, întorcându-se spre jandarmi:

— Puteți să mă duceți, sunt gata...

Și se îndreptă spre poartă. Copilul scotea strigăte de nesuportat. Doamna Darier îl băgă în casă, însoțită de Brigitte. Înainte de a ieși pe poartă, Jeanne se întoarce către preot:

— Binecuvântați-mă, părinte!

Și îngenunche în fața lui. Abatele Laugier, mișcat până la lacrimi, întinse mâinile deasupra capului mamei martire și cu glasul strangulat de emoție îngăimă:

— În numele Domnului, al dreptății și al bunătății, fii binecuvântată! Deie Domnul ca judecata oamenilor să nu fie oarbă! Chiar dacă speranțele sunt împotriva dumitale, eu cred că ești nevinovată.

Abatele Laugier întinse mâinile să i le sărute.

— Du-te, fiica mea. Fii tare!

A doua zi, Jeanne pleca cu trenul spre Paris, însoțită de doi jandarmi. Fusesse condusă la arestul prefecturii de poliție, în timp ce, în casa preotului, Etienne Castel exclama:

— Mi-am găsit tabloul. La prima expoziție numele meu va fi pe buzele tuturor!

*

Jacques Garaud se imbarcase sub numele de Paul Harmant pe un pachebot cu ruta Hâvre-Southampton. De aici plecase la Londra cu gândul de a

urca pe primul vapor în drum spre America. Articolul publicat în ziare referitor la incendiul fabricii de la Alfortville și pomenind despre moartea sa eroică îi căzuse sub ochi. Era foarte bucuros de felul cum se întorseseră lucrurile: totul se desfășura așa cum dorise. Dar să vedem ce se întâmpla în acest timp cu Jeanne Fortier.

Domnul Delaunay, judecătorul de instrucție însărcinat cu cazul în speță, auzind de arestarea Jeannei și de sosirea ei la arestul grefecturii, ordonă ca inculpata să fie adusă îndată în cabinetul său. Biata femeie era pregătită pentru orice. Curajul, dârzenia, energia luaseră locul slăbiciunii, oboselii și descurajării. Astfel se prezentă ea în fața magistratului de care-i depindea soarta: cuprinsă de o mare împăcare.

— Numele dumneavoastră?

— Jeanne Fortier.

— Vârsta?

— Duoăzeci și șase de ani; m-am născut la Paris, la 15 octombrie 1835.

— Celibatară sau căsătorită?

— Sunt văduva lui Pierre Fortier, fost mecanic, mort în serviciul domnului Labroue, pe care sunt acuzată că l-am asasinat ca să-l fur, după ce am dat foc uzinei.

La auzul acestei fraze judecătorul de instrucție înălță capul. Așteptă o clipă, apoi întreabă:

— Vad că știți ce învinuire vi se aduce... Ei, ce-aveți de spus?

— Doar trei cuvinte. Nu sunt vinovată.

— Dacă sunteți nevinovată, de ce ați părăsit uzina și ați fugit împreună cu fiul dumneavoastră în loc să strigați după ajutor, văzând focul?

Jeanne păru că se gândește.

— Răspundeți, zise judecătorul nerăbdător.

— La ce bun? Tot nu m-ați crede.

— Negați că l-ați asasinat pe domnul Labroue?

— Da, neg din răputeri.

— Pretindeți că nu-i purtați nici o ură.

— Ură? Pentru ce l-aș fi urât?

— V-a dat afară.

— Nu, domnule, m-a avertizat pur și simplu că n-am să mai pot deține postul de paznic la uzină.

— Îi purtați pică din pricina morții soțului dumneavoastră?

— Cum i-aș fi putut purta pică patronului pentru o nenorocire de care nu era responsabil? Domnul Labroue, de altfel, a făcut tot ce i-a stat în putință ca să mă ajute după nenorocire.

— Negați că ați incendiat uzina?

— Neg și incendiul și asasinatul.

— Ați cumpărat în două rânduri petrol. Ați turnat o parte din el în sticle.

— Da, așa e.

— Conținutul acestor sticle l-ați vărsat peste așchiile din atelier.

— Nu-i adevărat! Neg din răspuțeri!

Judecătorul de instrucție o privi fix pentru a doua oară. Ea nu-și coborî ochii. Acesta relua:

— Ați forțat casa de fier a domnului Labroue ca să-i furați banii. Inginerul v-a surprins și atunci l-ați atacat.

— Domnul Labroue a fost ucis de mâna care a vărsat petrolul și a forțat casa de fier, dar mâna aceea n-a fost a mea.

— Nu i-ați spus dumneavoastră domnului Labroue că dacă vă dă afară din slujbă o să-i poarte nenoroc?

— I-am spus.

— Erați în cabinetul domnului Labroue când casierul a venit să-i predea banii, făcând socoteala sumei din seif?

— Eram.

— Și ați auzit tot ce-și vorbeau?

— Atât de bine, încât cifra rostită de casierul Ricoux mi-a rămas în minte: 190.000 și câteva sute de franci.

— Se pare că cifra enunțată vă interesa foarte mult. Gândul criminal se și înfiripase!

— Vai, domnule, credeți că a-ți aminti o cifră înseamnă că ai și avut gânduri criminale?

— Faptul că ați fugit nu este, oare, o probă îndeajuns de grăitoare pentru vina dumneavoastră?

— Adică pentru slăbiciunea mea. Am cedat într-un mod laș în fața amenințărilor... a brutalității adevăratului, singurului vinovat...

— Afirmăți că-l cunoașteți? Spuneți-i numele!

— Jacques Garaud.

— Ei bine, n-ați nimerit-o. Dacă e cineva pe care acuzațiile dumneavoastră calomnioase nu-l pot atinge, acela este bravul maistru, victimă a devotamentului sau.

— Doar dacă Jacques Garaud este mort cu adevărat!

— Îndrăzniți să afirmați că e viu, când douăzeci de persoane l-au văzut înghițit de flăcări. Îndrăzniți să-l acuzați!

— Îndrăznesc.

— Tot fără dovezi, bineînțeles?

— Dovada, o aveam.

— Și acum unde-i?

— A fost prefăcută în cenușă, în noaptea ceea fatală, căci incendiul a cuprins și pavilionul unde-mi aveam locuința.

— Pe scurt, această pretinsă dovadă n-o mai aveți.

— Domnule, vreți să mă ascultați?

— Vorbiți, vă ascult.

Jeanne reluă povestirea rostită mai înainte în fața abatelui Laugier, a surorii acestuia și a lui Etienne Castel, dar, din nefericire, impresia de acum era total diferită. Magistratul, avizat, n-o mai asculta decât cu un zâmbet neîncrezător. Când Jeanne sfârși, îi spuse pe un ton batjocoritor:

— Aveți o imaginație bogată, dar invențiile dumneavoastră țin mai degrabă de literatură decât de adevăr. Cum adică, primiți o scrisoare ca aceea pe care pretindeți că ar fi scris-o Jacques Garaud și o aruncați într-un ungher al odăii? Cum adică, dumneavoastră, protejata domnului Labroue îl vedeți pe protectorul dumneavoastră asasinat și în loc să rămâneți la post ca să-l denunțați pe adevăratul vinovat o luați la fuga? Haide, haide! În toate astea nu e nici o logică! Iată ce v-ați spus dumneavoastră: Jacques Garaud a murit. Îl acuz pe el. N-o să învie din morți ca să mă contrazică.

Jeanne își frângea mâinile.

— Probele îmi lipsesc, știu, bâigui ea. Dacă mărturia mea sinceră nu vă convinge, înseamnă că sunt pierdută.

— De ce nu voiți să urmați calea căinței și a mărturisirii? Justiția va ține seama de asta.

— N-am ce să mărturisesc dacă nu sunt vinovată.

— O să vi se citească interogatoriul și după aceea vă rog să-l semnați.

Paznicii de la Paris care o aduseseră pe Jeanne în cabinetul judecătorului de instrucție o conduseră din nou la arest, de unde, nu peste mult, fu scoasă și dusă la închisoarea Saint-Lazare. Procesul se desfășură cu o extremă rapiditate și judecătorul expedie dosarul către Camera de dare în judecată, care trimise acuzata în fața Curții cu juri din cartierul Senei.

Membrii juriului îi aplicară articolul de lege. Jeanne Fortier fu condamnată la închisoare pe viață.

Auzind cumplita condamnare, nefericita scoase un strigăt și leșină. Când își reveni, rostea fraze incoerente, pradă unei congestii cerebrale care-i puneă viața în pericol.

XI

Jacques Garaud, a cărui liniște devenise și mai deplină după condamnarea suferită de Jeanne pentru crimele comise de el, se imbarcase, la Londra, pe pachebotul *Lord-Maire* – un vapor de mesagerie cu direcția New York. Paul Harmant, deoarece astfel îi vom numi de aici înainte pe fostul maestru, sosise printre primii și privea atent la tot ce-l înconjura.

Printre ultimii pasageri zări și un bărbat în vârstă de cincizeci de ani, fără îndoială un bogătaș, însoțit de o fermecătoare fată de optsprezece ani. Lângă el se mai afla un tânăr înalt, de vreo douăzeci și opt de ani.

Acest tânăr era prototipul, ușor de recunoscut, al muncitorului inteligent, dar mereu pus pe șotii și chefliu. Vorbea graseind:

— Scuzați, zise el, punând piciorul pe punte. Alunecă de parc-ar fi dat cu lac... La naiba!

Bărbatul de cincizeci de ani i se adresă cu un accent englez foarte pronunțat:

— Călătoria și hrana îți sunt plătite; de altfel, ți-am mai înmănat și două sute de franci; nu mai am treabă cu dumneata până la New York. Acolo ne revedem.

— Să trăiți, domnule, răspunse vlăjganul. Dumneavoastră la clasa întâi și eu la a doua. După apelul nominal, dumneavoastră treceți în salon, iar eu rămân în anticameră. Nici o grijă, vă caut eu la debarcare.

Muncitorul își aprinse o țigară, în timp ce interlocutorul și tânăra se așezară la doi, trei pași de Paul Harmant. Acesta se întoarse spre noii veniți și privirile i se opriră asupra fetei, blondă cu ochi albaștri, înaltă și zveltă, perfect alcătuită, frumoasă, grațioasă și cu un aer distins.

— Chipeșă fată, zise el, iar domnul cu părul cenușiu trebuie să-i fie tată.

Apelul începu. Secundul vaporului, ținând în mână lista de pasageri, strigă numele James Mortimer și Noémi Mortimer la care răspunseră fata blondă și tatăl său.

— Noémi Mortimer... se gândi Garaud, două nume care-mi plac.

— Paul Harmant... striga secundul.

— Present, răspunse Jacques.

Auzind numele: Paul Harmant, tânărul cu ținuta neîngrijită și cu limbajul pitoresc tresări brusc și ochii i se fixară cu o vădită expresie de curiozitate asupra celui ce răspunsese: Present!

— Paul Harmant! murmură el. Numele vărului meu, mecanicul despre care se spunea c-a murit! Tipul pare să fie plin de bani. Ar fi nostim al dracului să-mi descopăr o rudă bogată!

Și îl studia pe Jacques Garaud care habar n-avea de impresia produsă la auzul numelui prietenului mort.

— La naiba, continuă muncitorul, l-am văzut pe vremuri, pe văru-meu, și nu-l recunosc defel. Era mai tânăr; e-adevărat, și cu anii, omul se schimbă, dar, mă rog, mai mi-amintesc puțin trăsăturile lui și parcă nu regăsesc nici una pe chipul ăstuia. Poate că nu e el. N-are a face, îl trag eu de limbă...

În aceeași clipă secundul strigă:

— Ovide Soliveau!

Parizianul răspunse:

— Aici!

Apelul se încheie curând. Apoi se dădu ordinul departajării pasagerilor.

— Drace! gândi muncitorul, știi că are haz! Tipul călătorește într-a-ntâia ca și inginerul Mortimer și fiică-sa! Dar dacă cei de-a doua n-au voie într-a-ntâia, ăi de-a-ntâia pot ușor să treacă-ntr-a doua. Am să-i trimit o carte de vizită cu numele meu lui Paul Harmant ăsta și-o să vină el să mă caute.

Pachebotul ridică ancora și luă viteză.

Jacques Garaud își petrecea cea mai mare parte a timpului în salonul unde ședea de preferință inginerul James Mortimer și blonda Noémi. Își frământa capul să găsească un pretext pentru a intra în legătură cu ei.

Trecuseră trei zile de la ambarcare. Vremea frumoasă atrăsese pe punte un mare număr de pasageri. Ovide Soliveau cerceta grupurile, doar, doar o da peste acest Paul Harmant care era, poate, vărul său. Dar și acum, ca și cu o zi mai înainte, Paul Harmant rămăsese în salon.

— Nu se poate! își zise Ovide. Ca să-și impună de bună voie regimul ăsta de ocnă, înseamnă că individul e bolnav.

Se îndreptă spre unul din funcționarii de pe vapor și-l întrebă:

— Scuzați, domnule, dacă ați fi așa de drăguț, aș vrea să vă rog să-mi faceți un serviciu.

— Oh! Yes, răspunse englezul, eu vrea, sigur că da.

— Uite care-i chestia. E un pasager dintr-a întâia al cărui nume seamănă cu al unui văr de al meu pe care-l credeam mort, și care poate chiar că este, dar care poate că trăiește așa ca dumneata și ca mine.

— Sigur, Yes! fost foarte posibil.

— Or, cum regulamentul îmi interzice intrarea la a-ntâia, v-aș ruga să-mi faceți serviciul să-l anunțați pe acest domn că e cineva care-ar vrea să-i comunice ceva interesant și-l roagă să vină pentru cinci minute pe puntea din față.

— Sigur! Yes. Ziceți la mine numele persoanei.

— Paul Harmant.

— Ziceți la mine și numele vostru.

— Ovide Soliveau... Francezul, născut la Dijon, Coasta de Aur.

— Sigur! Yes, asta ajunge...

Englezul oprindu-se lângă un ospătar-șef întrebă în limba maternă:

— Cunoașteți pe un oarecare Paul Harmant dintr-a-ntâia?

Ospătarul-șef deschise un registru:

— Harmant (Paul), cabina 24. E pasagerul care stă aproape tot timpul în salon.

— Da... mi-aduc aminte. Mă duc să văd.

Funcționarul intră în salon și i se adresă maestrului cu aceste cuvinte:

— Dumneavoastră esteți domnul Paul Harmant?

Jacques Garaud își înălță brusc capul.

— Da, zise el. Eu sunt. Ce dorești?

— Este un tiner pasager din clasa doi care vrea să vorbească la dumneavoastră pe puntea din față a vaporului.

— Cum îl cheamă?

— Ovide Soliveau.

Paul Harmant își scotoci memoria. Funcționarul reluă:

— Sigur, Yes! Ovide Soliveau... mecanic, origine franceză... la Dijon (Coasta de Aur)... Crede recunoaște în voi tânăr văr al lui crezut mort.

Jacques Garaud tresări și se ridică brusc.

— Vărul meu... vărul meu Ovide Soliveau... îngăimă el. Perfect... vă mulțumesc... vin îndată.

Funcționarul se retrase. Fostul maistru ieși din salon dar în loc să urce pe scară, se repezi spre cabina sa.

— Ce înseamnă asta? se întreba el. Acest Ovide Soliveau o fi cu adevărat vărul lui Paul Harmant, mort la Geneva și înviat de mine?... Da, da, mama lui Paul Harmant se numea Soliveau, pe carnetul din buzunar așa scrie... iar eu uitasem!

Tot vorbindu-și, Jacques își scoase portofelul, trase din el carnetul, îl deschise și pe prima pagină citi: Paul-Honoré Harmant, fiul lui Césaire Harmant și al lui Désirée-Claire Soliveau...

— Este cu adevărat o rudă a răposatului meu camarad... Ce să fac? Dacă nu mă duc la acest pretins văr înseamnă că-i dau de bănuț, înseamnă că sunt pierdut! Trebuie să-mi iau inima-n dinți. Am să-i țin piept, dovedindu-i că sunt într-adevăr Paul Harmant.

Se duse pe puntea din față. Când îl văzu, Ovide îi ieși în întâmpinare.

— Ați venit, domnule, exclamă el salutându-l. Vă mulțumesc că v-ați deranjat pentru mine și vă mulțumesc cu atât mai mult, cu cât pe măsură ce vă privesc mai de aproape, deși e al dracului de mult de când nu ne-am văzut, sunt mai mult ca sigur că nu mă înșel și că dau mâna cu vărul meu, adevăratul meu văr, căci sunteți Paul Harmant, nu-i așa?

— Chiar așa, răspunse Jacques.

— Paul Honoré Harmant, fiul lui Césaire Harmant!

— Și al lui Désirée-Claire Soliveau;. încheie Jacques.

— Sora tatălui meu, zise Dijonezul.

— Ceea ce înseamnă că sunteți vărul meu Ovide Soliveau.

— Ba chiar aproape nepot! exclamă Ovide. Ah! mii de draci, vere, ce noroc sa ne regăsim! Și eu care te credeam mort!

— Mort? repetă Jacques cu un zâmbet.

— Așa ziceau cei din partea locului acum cinci ani, când am trecut pe acolo.

— Și mă rog, de unde apăruse zvonul ăsta absurd?

— Un muncitor genovez, în trecere prin Dijon, i-a spus-o mamei tale. Mai zicea că te-ai prăpădit la sanatoriu. Biata femeie voia să scrie ca să afle adevărul, dar a murit exact la un an după taică-tău. Cred că știi de toate astea, nu?

— Da... da... răspunse Jacques Garaud, încântat că e informat atât de bine, am aflat atunci... și m-a durut tare mult. Bietul tata... biata mamă!

— Ai fost desigur acasă să-ți iei drepturile de moștenire de pe urma părinților tai? Nu cine știe ce, dar mă rog...

— Da, destul de puțin, răspunse Jacques.

— Eu n-am moștenit nici măcar o para chioară, continuă Olive.

— Cum ți-ai pierdut părinții?

— Acum doi ani. Nu mai există nici un Soliveau pe Coasta de Aur. Din toată familia, n-am mai rămas decât eu; ca și tine, ultimul din familia Harmant, dragul meu Paul... S-a sfârșit cu familia Harmant... Închipuie-ți că în prima zi nu te recunoscusem. Mă îndoiam c-ai fi tu. Păi de! Sunt șase ani de când nu ne-am mai văzut, tu aveai douăzeci și doi, și poți fi mândru că te-ai schimbat destul de mult... în bine, dealtfel. Ai devenit un domn foarte șic, un tip la patru ace! Te-ai îmbogățit cumva de la singura și ultima noastră întâlnire la Marsilia?

— Îmbogățit! nu chiar așa. Dar, oricum, nu mă pot plânge. Am dus până la capăt o invenție care mi-a îngăduit să pun deoparte câteva mii de franci.

— Ah! mii de trăsnete! invențiile astea te pot îmbogăți dintr-o dată, numai dacă nu iau o întorsătură proastă și atunci gata „falimentul”!... Dar tu erai un mare șiret. Ți-ai făcut studiile la școala din Châlon și apoi la Arte și Meserii...

— Da... da... am muncit mult... Dar tu, ia spune, cu ce te ocupi?

— Drace! tot cu același lucru...

— Ce lucru?

— Cum ce lucru? Ți-ai pierdut busola? Știi bine că sunt mecanic...

— Adevărat, ce absurd sunt. Avusesem un lapsus. Și acum unde te duci?

— La New York... lucrez în meseria mea de ajustor mecanic. M-am angajat la un inginer de acolo numit James Mortimer.

— James Mortimer! repetă maistrul.

— Îi cunoști?

— Din vedere, da; este, bănuiesc, domnul acela cu păr cărunt, însoțit de o tânără atât de fermecătoare...

— Ah! ți-ai dat și tu seama! Ei bine, ai gust, nu glumă. Da... da... e drăguță, mai drăguță decât Pierrette, nu?

— Cine-i Pierrette? întrebă Jacques fără să-și dea seama.

— Cum, ai uitat-o pe Pierrette? Tipa care-și pierduse capul pentru tine.

— Ah! Da... uitasem. E atât de mult de atunci.

— Atât de mult? ei, nu-i chiar așa... își zise Ovide. Ciudat, s-ar părea că nu-și amintește de nimic, verișorul ăsta. Despre orice ai vorbi cu el, face o mutră de zăpăcit.

Văzând expresia feței interlocutorului său, Jacques înțelese că făcuse o noua și grava imprudență. Se grăbi să reînnoade discuția.

— Și așa, zise el, vei lucra la New York la inginerul James Mortier?

— Un angajament de trei ani, în calitate de mecanic ajustor. James Mortimer (un inventator ca și tine) a plănuțit o mașină de ghioșat, model nou, care le bagă în buzunar pe toate cele existente până acum.

Jacques Garaud tresări în mod vizibil.

— O mașină de ghioșat? repetă el neliniștit.

— Da, tu trebuie să le cunoști foarte bine doar ai lucrat la Geneva unde s-au perfecționat.

— Într-adevăr, le cunosc foarte bine.

— Și eu! Și cum până acum am montat destule, tipul mi-a făcut un angajament de trei ani cu cinci sute de franci pe lună.

— Ce fel de mașină de ghioșat a inventat americanul?

— El n-a inventat nimic... a perfecționat.

— A găsit cumva modalitatea de ghioșare a argintăriei cu reliefuri rotunde?

— Ia taci, vere! zise Ovide râzând și dându-i un brânci. O mașină de ghioșat suprafețele rotunde, concave și convexe, ornamentațiile brute, știi bine că nu e cu puțință, doar ești în materie!

— E greu, e adevărat, dar nu și imposibil.

— Ei nu, descopere-o tu și ai să devii milionar.

— Ia spune-mi, e bogat patronul tău?

— Ca Banca Franceza, după câte se pare. Știi ce ți-ar trebui ție, vere? Să te asociezi pur și simplu cu individul ăsta... Ai glagorie și multă pricepere. Ești harnic... Ți-ai putea face în fabrica o poziție de primă mână. Fata e drăguță și înzestrată. Ei, ce zici? Numai timizii pierd, știi și tu. Ah! Dac-aș fi eu un „domn” ca tine.

În acea clipă Jacques își scoase pălăria și-și șterse fruntea. Maistrul domnului Labroue, așa cum știm, își schimbase, prin vopsire, nuanța părului.

Jacques se colorase în urmă cu cinci zile. Între timp părul îi crescuse. În consecință, la rădăcină, între pielea de pe frunte și restul părului de un negru strălucitor apăruse o dungă roșiatică. Ovide avea ochiul ager. Cum își aruncase privirea și observase. De la părul capului ochii îi coborâra spre barbă. Dar aici nu putu constata nimic anormal. Ovide se gândea:

— Ei drăcia dracului, asta-i bună! Aș jura că vărul se cănește. Totuși era brunet când l-am cunoscut. Imposibil ca părul să-i fi devenit roșu.

Jacques era îngândurat.

— Bine, vere, ne mai vedem noi, zise el, întinzându-i mâna. La revedere.

Întors în salonul de la clasa întâi, Garaud se gândea; am înfruntat pericolul, dar cred că personajul se cam îndoiește de identitatea mea. Cum aș putea face să-l am la mână?

La rândul sau, Ovide căzuse și el pe gânduri. Jacques Garaud nu se înșelase când presupunea că Ovide ar avea îndoieli. Aceste îndoieli, sau mai degrabă presupuneri, erau încă slabe, dar puteau să se amplifice și să devină periculoase.

— Ei drăcia dracului, murmură el, plimbându-se cu pași rari pe puntea din față, în colțul gurii cu o țigară. S-a schimbat grozav vărul, și are un aer cu totul straniu. Cum de nu și-a amintit că sunt mecanic, când amândoi aveam aceeași meserie. Cum de nu și-a amintit de Pierrette care se dădea în vânt după el? Și de ce se vopsește? Părul lui negru are la rădăcină culoarea roșcată... Dar dacă

n-o fi văru-meu?... Însă de ce să se prefacă? Tare aş vrea să-l trag puţin de limbă pe individul ăsta... Are un aer misterios care nu-mi miroase a bine. A făcut avere în ăştia şase ani... E colosal, oricum... Aflu eu! pun eu la cale o mică anchetă. Trebuie să ştii să profiţi de ocazie, numai aşa izbuteşti să pui ceva la teşcherea. Eu că-mi intră ceva în cap, nu mă las pâna nu izbutesc. Şi dacă tot mi se ivi ocazia...

Parizianul se opri din gânduri şi, rotindu-şi ochii, părea să caute pe cineva. Privirile i se opriră asupra unui bătrbăt în vârstă de şaizeci sau şaizeci şi cinci de ani, care ţinea pe umăr o gentuţă din piele cu încuietoare.

Iată ocazia dorită! continuă Ovide, aruncând spre obiectul din piele o privire lacomă. Am văzut ce conţine geanta asta, cel puţin şaizeci de mii de franci în aur şi în bilete de bancă... Ar fi de ajuns să găsesc momentul potrivit ca să tai cureaua; apoi pun mâna pe conţinut, şi arunc marafetul în mare... Dacă izbutesc, voi putea călători, şi eu la a ntâia şi să mă port în frac croit la marele şic de un croitor scump. Într-adevăr, o ocazie ca asta te poate face om.

Îşi aprinse o ţigară şi înaintă cu paşi mărunţi. La un moment dat se opri lângă doi bărbaţi care-şi vorbeau în şoaptă, aşezaţi ceva mai la o parte. Cei doi erau un canadian cu faţa bronzată, îmbrăcat într-un costum specific, şi un tânăr de vreo douăzeci şi cinci de ani.

Canadianul părea să aibă o vârstă destul de înaintată. Ținea în mână o sticluta umplută cu un lichid auriu. Tânărul, un doctor francez ce-şi propusese să-şi încerce norocul în America, îi spunea:

— Ziceţi că va chinuie frigurile de zece ani şi că nu le puteţi combate decât cu licoarea asta?

— Da, răspunse canadianul în limba franceză, licoarei acesteia îi datorez faptul că încă mai trăiesc.

— Ce fel de licoare?

— O infuzie de plante culese în munţi şi purtând diferite denumiri, printre altele şi pe asta a mea: „licoarea adevărului”.

— Licoarea adevărului? repetă tânărul doctor. Ce vrea să însemne?

— E ceva în legătură cu una din proprietăţile acestei infuzii de plante. Dacă pui o linguriţă din această băutură într-un lichid oarecare, amestecul solicită creierul atât de puternic, încât provoacă o nebunie trecătoare, ţinând uneori câteva minute, alteori o oră. Cât timp durează euforia eşti stăpânit de nevoia de a-ţi mărturisi gândurile cele mai tainice; iar când se termină efectul nu-ţi mai aminteşti de absolut nimic. De aceea se numeşte „licoarea adevărului”.

— Ciudat! zise tânărul doctor.

Ovide Soliveau nu scăpase o vorbă.

Drăcia dracului, murmură el, de-aş avea medicamentul ăsta şi de i l-aş putea administra vărului meu, atunci mi-aş explica de ce şi-a vopsit părul.

Cei doi bărbaţi îşi reluară discuţia. Ovide trase iar cu urechea. Canadianul continua:

— Licoarea adevărului are și alte virtuți; de exemplu, pusă în stare pură peste o rană, o cauterizează pe loc ca și cum n-ar fi fost nimic.

— Dar ăsta e un leac universal! exclamă doctorul cu un râs ce dezvăluia destul de bine un anume scepticism.

— Degeaba râdeți! zise canadianul. V-am spus adevărul și vă puteți convinge și singur făcând o încercare...

— Ca să fac o încercare ar trebui să aflu de unde-mi pot cumpăra medicamentul.

— Scrieți pe o hârtie ce vă spun eu.

Tânărul doctor scoase din buzunar o agendă și se pregăti să noteze. La rândul său Ovide întoarse spatele vorbitorilor și făcu la fel.

Canadianul dictă:

Chuchillino, bulevardul unsprezece, numărul 24.

— Ce înseamnă aia Chuchillino?

— O persoană din satul meu natal care a plecat din Canada să facă negoț la New York; își procură din munți licoarea adevărului și o vinde pe sume nesăbuit de mari.

— O voi cumpăra cu orice preț. Vreau să am această licoare.

Ovide trecu numele și adresa pe carnețelul său.

— Dar eu! își zise el.

În timp ce pe puntea din față a pachebotului *Lord-Maire* se petreceau aceste lucruri, Jacques Garaud, coborât în salon, găsisese în sfârșit prilejul să intre în vorbă cu Noémi Mortimer. Blonda Noémi cânta la pian. Studia partitura unei operete, în acel moment foarte în vogă la Paris.

Jacques veni și se instalează la o mică distanță de ea. Noémi observase de mai multe ori că pasagerul o privea insistent. Avea ținuta unui domn, călătorește la clasa întâi, de ce s-ar fi supărat de admirația lui discretă? Când pianista își sfârși cântecul, Jacques se plecă spre ea zicând:

— Se vede, domnișoară, că ați locuit în Franța, și nu doar în Franța, ci la Paris.

Tânăra nu păru deloc surprinsă și-l întrebă cu un glas plăcut, zâmbind ușor:

— După ce se vede, domnule?

— După simplul fapt că n-ați fi putut interpreta cântecul într-un mod atât de vioi, dacă nu l-ați fi auzit la Paris. Regăsesc în el toate nuanțele specifice scumpei mele patrii.

— Sunteți cumva francez, domnule?

— Da, domnișoară.

— Ei da, aveți dreptate. Am auzit aceste melodii la Paris... Mi-au plăcut mult și le-am ținut minte.

— Aveți o memorie extraordinară.

— Pentru ceea ce-mi place, da.

— Ați stat mult la Paris?

— Doar trei luni... Aș fi vrut să stau cel puțin un an, dar tatăl meu nu mi-a putut satisface această dorință. Afacerile l-au chemat la New York, unde mă întorc cam fără să vreau, după această scurtă călătorie.

— Și eu merg tot la New York... Sunt mecanic și vreau să fac cercetări în diferite fabrici unde sunt la mare preț invențiile, ca, de exemplu în fabrica Mortimer.

Noémi își privi interlocutorul surâzând:

— Vă referiți la fabrica James Mortimer?

— Da... fabrica James Mortimer al cărui patron are în Europa reputația unui om de geniu.

— Îl cunoașteți pe omul căruia îi aduceți atâtea laude?

— Nu, domnișoară. Cum să-l cunosc când vin pentru prima oară în America? răspunse fostul maestru cu un aplomb perfect.

— Și aveți intenția să vă duceți la el când ajungeți la New York?

— Prima vizită lui i-o fac.

— Atunci, sper că nu v-ar displace să-i fiți prezentați domnului James Mortimer, să-i fiți „introdus” cum spunem noi americanii?

— Mi-ar face cea mai mare plăcere, vă jur...

— Mă ofer eu să fac această „introducere”.

— V-aș fi foarte recunoscător, domnișoară. Îl cunoașteți de multă vreme?

— Da, și-l iubesc din toată inima. Este tatăl meu...

Falsul Paul Harmant făcu pe uluitul.

— Tatăl dumneavoastră? Vai, dacă aș fi știut!...

— Mi-ați fi vorbit oare despre el altfel decât ați făcut-o acum? întrebă, râzând, Noémi.

— Nu, desigur! vorbele acestea nu erau decât expresia gândurilor mele.

— Deci, având siguranța că-i purtați o atât de mare simpatie tatălui meu, înseamnă ca pot fără grijă să vi-l prezint. Care-i numele dumneavoastră?

— Paul Harmant.

Noémi se ridică de pe taburetul din fața pianului și urmată de fostul maestru, se îndreptă spre James Mortimer, cufundat într-o discuție cu un american.

— Iertați-mă, domnilor li se adresa ea celor doi, dar vreau, tată, să te prezint cuiva care a plecat din Franța spre New York special pentru a-ți face o vizită. Întâmplarea a făcut ca domnul, neștiind cine sunt să-mi relateze ținta călătoriei sale. Așadar, îngăduie-mi, te rog, să-ți prezint un francez, domnul Paul Harmant, mecanic ca și dumneata.

James Mortimer făcu doi pași spre pretinsul văr al lui Ovide Soliveanu și spuse:

— Fiți binevenit, domnule, pot să vă strâng mâna?

— E o onoare pentru mine, cu atât mai mult, cu cât îmi sunteți atât de binevoitor, exclamă Jacques Garaud, dând mâna cu inginerul.

— De acum înainte suntem vechi cunoștințe, reluă Mortimer, așa că să lăsăm la o parte convențiile. Vi-l prezint pe unul dintre seniorii finanțelor americane, Richard Davidson, prietenul și bancherul meu.

— La dispoziția dumneavoastră, zise bancherul; dacă vă pot fi util cu ceva, o fac cu cea mai mare plăcere.

Cei trei se așezară pe scaune. Noémi se înapoie la pian.

— Dacă-m înțelege-o bine pe fiica mea, începu Mortimer, mergeți spre New York cu intenția să-mi faceți o vizită.

— Am intenția să construiesc în Franța o fabrică model. Și cum atelierele dumneavoastră mi-au fost recomandate ca incomparabile sub toate aspectele, aș vrea să-mi îngăduiți să le vizitez...

— Îngăduința v-a și fost acordată. Atelierele mele sunt primele în lume, dar nu sunt construite decât pentru mecanica industrială.

— Cea care aduce cel mai mult... interveni Jacques.

— Într-adevăr, e productivă... Mașinile de cusut perfecționate mi-au adus sume destul de frumoase.

— Mașinile dumneavoastră de cusut, le cunosc...

— Credeți că le lipsește ceva?

— Îmi îngăduiți să fiu sincer?

— Bineînțeles! Ador sinceritatea.

— Nu vreau să vorbesc despre mecanism, acesta este ireproșabil... Ceea ce le reproșez eu mașinilor dumneavoastră este trepidația aceea cumplită care-i obosește pe cei ce le manevrează.

— Ați vrea să le eliminăm „zgomotul”, nu? Iată cinci ani de când tot caut o modalitate, dar fără rezultate.

— N-ați căutat-o îndeajuns.

— Ați găsit-o, cumva, dumneavoastră?

— Poate că da.

Și scoțându-și agenda din buzunar, falsul Paul Harmant începu încet să deseneze rapid, văzută din toate unghiurile, mașina de cusut perfecționată de James Mortimer. Acesta privea uluit. Siguranța mânuirii condeiului i se părea cu totul uimitoare. Bancherul Richard Davidson și Noémi, alăturați între timp grupului, admirau și ei dexteritatea francezului.

Jacques, cu îndemânarea și explicațiile sale clare, datorate indiscutabilului talent de mecanic practicant, demonstra că era de ajuns să se introducă în mecanismul cu pricina unele mici modificări și defecțiunile mașinii de cusut ar fi fost total înlăturate. Mortimer urmărea cu atenția încordată deducțiile logice ale francezului.

— Dragul meu confrate, exclamă el, când Jacques își termină demonstrația, sunteți o persoană de toată lauda! Ați creat mașina de cusut definitiv perfecționată, căreia i-ați putea da denumirea: *Silențioasa*.

— Mașina aceasta vă aparține dumneavoastră, domnule, căci îmi iau angajamentul ferm de a nu-mi revendica nicicând invenția.

— A, nu, asta nu!

— De ce, mă rog?

— Pentru că oferindu-mi inovația înseamnă că-mi cedați și sumele uriașe ce se vor câștiga după punerea ei în practică.

— Sume uriașe! repeta Jacques Garaud surâzând. Cred că exagerați; ceea ce nu înseamnă că nu-mi mențin promisiunea.

— Îmi place omul, e darnic, sigur pe sine! gândi Mortimer. Ce asociat grozav aș avea în el.

— Degeaba insistați, dragă confrate. N-am să vă primesc oferta decât într-un singur caz: dacă acceptați să exploatați în comun mașina de cusut perfecționată de mine și completată de dumneavoastră.

— Vă mulțumesc pentru propunere; dar la ce bun o asociație pentru atâta lucru! De altfel, nici nu știu dacă o să mă decid să rămân în America.

— V-ați schimbat hotărârea? întrebă Noémi. Nu-mi spuneți dumneavoastră acum abia cinci minute că intenționați să rămâneți mai mult timp?

— Așa îmi pusesem în gând, e adevărat. Vreau însă să termin mai întâi studiarea progresului mecanicii americane și abia după aceea o să văd dacă trebuie să mă stabilesc la New York sau să mă înapoiez în Franța.

— Admiteți în principiu ideea de a instala ateliere în America? întrebă aprins James Mortimer.

— De ce nu, dac-o fi cazul!...

— Dacă înțeleg bine vreți să exploatați o nouă invenție.

— Da. O mașină de ghioșat.

Jacques, avizat în urma discuției purtate cu Ovide Soliveau, știa că dăduse lovitura decisivă. James Mortimer tresări în mod vizibil. Falsul Paul Harmant speră că acesta o să se predea; dar americanul n-o făcu.

— Și eu m-am ocupat de asta, rosti el cu un aer nepăsător. Dar nu cred că se pot executa altele mai bune decât ale genovezilor. Mașinile acestora sunt perfecte.

— În ceea ce privește ghioșarea suprafețelor plane, da... interveni Jacques însă asta-i o rezolvare la mintea cocoșului... trebuie să progresăm.

Americanul simții broboane reci pe frunte.

— Să fi avut aceeași idee ca a mea? își zise el. Apoi, cu glas tare:

— Crezi că s-ar putea obține o mașină în stare să ghioșeze suprafețele concave și convexe, curbe?

— Sunt sigur!

Mortimer îngălbeni.

— Ați descoperit chestia asta? întrebă iarăși cu glas tremurat.

— Am descoperit-o. Am toate planurile, desenele și, cum am avut onoarea să vă spun adineauri, nu știu încă dacă trebuie să mă instalez la New York ca să-mi pun în funcțiune mașina asta și altele ale căror proiecte le am în cap.

Din galben cum era, Mortimer deveni livid. Iată un concurent serios, își zise el... trebuie să parez lovitura fără a pierde o secundă.

Apoi, cu un glas mios reluă:

— Dacă e chiar așa cum spuneți dumneavoastră, înseamnă că sunteți autorul unei invenții ce urmează să vă aducă în scurt timp o avere colosală. Dar, după câte înțeleg, la New York nu cunoașteți pe nimeni. Veți fi obligat să vă puneți la curent cu moravurile noastre, felul nostru de trai, obiceiurile muncitorilor noștri. Va trebui să vă creați o uzină, să finanțați atelierelor, toate astea vă vor lua timp și vă vor costa imens.

— Aveți dreptate, dar nu văd cum aș putea proceda altfel.

— Iată ce v-aș propune: să vă fac asociat și să preluați conducerea atelierelor fabricii mele; ați putea începe lucrul imediat și ați construi la repezeală atât „Silentioasa” cât și mașina de ghioșat. Îndată ce sosim la New York semnăm contractul de asociere ce vă va asigura jumătate din beneficiile fabricii și vă voi înmâna, cu titlul de primă, un cec de cinci zeci de mii de dolari pe care, la prezentare, prietenul meu Richard Davidson, aici de față, vi-l va onora pe loc.

— Dar... începu Garaud, nevoind, deși în culmea fericirii, să aibă aerul că cedează atât de repede.

— Vă rog, domnule, acceptați! îl întrerupse Noémi, însoțindu-și vorbele cu o privire irezistibilă. Nu ne puteți refuza prietenia.

— Vedeți că și fiica-mea e de aceeași părere, exclamă Mortimer râzând. Nu se ferește să-și arate simpatia.

— Simpatia domnișoarei are asupra mea mai multă influență decât toate interesele bănești, răspunse Jacques. Primesc.

— Atunci, hai să dăm mâna. Acum suntem asociați. Fiindcă veni vorba, sunteți căsătorit?

Auzind întrebarea, Noémi se înroși.

— Sunt burlac, răspunse maestrul zâmbind ușor.

— Vă ofer un apartament în casa mea. Sper că nu-l refuzați...

— Nu, bineînțeles, și n-am cuvinte să-mi exprim recunoștința, zise Jacques Garaud. După care își spuse: n-or să treacă nici trei luni și voi fi ginerele lui James Mortimer.

Masa de seară decurse într-o atmosferă de totală voie bună și noii jmeteni se despărțiră foarte târziu. Odată intrat în cabina sa îi după ce se întinse pe patul strimt, fostul maestru nu izbuti să închidă ochii. Soarta îi surâdea. Când va ajunge la New York va pune mâna pe o frumoasă sumă de bani, urmând să fie părtaș la toate beneficiile fabricii James Mortimer. Mai mult, era sigur că în scurt timp va deveni ginerele inginerului. Totul se anunța cum nu se putea mai bine. O singură umbră persista: Ovide Soliveau.

La ora unsprezece dimineața, James Mortimer, fiica sa și falsul Paul Harmant se aflau reuniți în salonul de conversație, înainte de masa de prânz. Întreaga zi fusese folosită pentru întocmirea actului de asociere: își puseseră semnăturile preliminare, și americanul îi înmânase francezului un cec ce urma să fie achitat de bancherul Richard Davidson.

Puțin înainte de apusul soarelui, urcară să ia aer pe puntea pachebotului. Aici dădură peste un grup de pasageri ce urmăreau un vapor înaintând în direcția opusă, adică din America spre Europa, vapor ce urma să treacă la o distanță de 200 de metri de *Lord-Maire*. Jacques îi lăsa pe Mortimer și pe Noémi cu ochii fixați asupra orizontului și se apropie de puntea din față. Se gândea să-și câștige bunăvoința pretinsului văr, dăruindu-i câțiva ludovici.

Fostul maistru cercetă din ochi mulțimea îngrămădită de-a lungul bordului drept și-l zări pe Ovide Soliveau.

Rămase însă ca înlemnit. Ovide se opri în spatele unui bărbat vârstnic ce se sprijinea de balustradă. În mână dreaptă avea o lamă de oțel, pe care se forța s-o ascundă, iar cu cea stângă ridica ușor pulpanele pardesiului pasagerului. Jacques zări atunci o geantă atârnată de o curea subțire petrecută peste umărul acestuia. Ei drăcie, murmură el... La meseria de mecanic se adaugă și cea de borfaș. Îl am la mână!... Acum e al meu, legat de mâini și de picioare.

Curând ajunse la o distanță de doi-trei pași de Ovide Soliveau. Era chiar clipa când nava se încrucișa cu pachebotul. O voce strigă:

— E un vapor francez! Drum bun!

Toate brațele se ridicaseră, agitând pălării. Bătrânul cu geanta râvnită de Ovide era printre cei entuziaști.

Dijonezul pândea momentul oportun. Și în timp ce pasagerul își înălța brațul, strigând cât putea de tare, Ovide își strecură mâna stângă sub pardesiu, iar cu cea dreaptă, în care ținea lama de ras, tăie cureaua. În mai puțin de o secundă, geanta fu introdusă sub propria-i scurtă.

Hoțul făcu apoi stânga-mprejur și se trezi față în față cu pretinsul său văr. Falsul Paul Harmant, cu un aer grav și sever, întinse brațul și-și propti palma pe umărul mecanicului. În același timp, cu glasul sugrumat, îi aruncă aceste vorbe:

— Ce-ai făcut, hoțule?

Ovide se clătină, îngălbeni și îngăimă:

— Ce zici? ce? Ce spui, vere?...

Jacques îl apucă de încheietura mâinii și-l trase într-un ungher.

— Spun, reluă el printre dinți, spun ca am văzut totul și ca vei înapoia imediat geanta furată. Când mă gândesc că-mi ești rudă și că pătezi onoarea familiei, nu știu ce mă reține să nu te duc la căpitanul vasului și să declar tot ce s-a petrecut.

Ovide abia se mai ținea pe picioare. Dinții îi clănțăneau.

— Nu, nu, bâiguia el, n-ai să faci asta... Fie-ți milă de un nefericit păcătos. Iartă-mi slăbiciunea!

— Tacă-ți gura și dă-mi geanta. Ovide i-o dadu.

— Știi câți bani conține?

— În jur de șaiszeci de mii de franci.

— Bun. Așteaptă-mă aici.

Fostul maistru se îndreaptă spre pasagerul cu păr alb.

— Iertați-mă domnule, i se adresă el întinzându-i geanta de piele, obiectul acesta e al dumneavoastră?

Călătorul își duse brusc mâna la șold.

— Mi s-a furat! exclamă el îngrozit.

— Iată-vă tașca... Vedeți dacă conținutul este intact.

Fără a pierde o secunda, bătrânul scoase din buzunar o cheiță, deschise la repezeală și cercetă conținutul.

— Nu, nu. Nu lipsește nimic, zise el fericit. Totul e la locul lui. Toată averea mea strânsă din greu timp de treizeci de ani, și pe care i-o duceam fiicei mele... Dar cum s-a întâmplat?

— Veniți cu mine și vă voi explica.

Pretinsul Paul Harmant se îndreaptă spre Ovide care stătea ca împietrit, urmărindu-i din ochi toate mișcărilor. Bătrânul îl întovărăși.

— Iată hoțul, zise fostul maistru. Cunosco persoana și doresc să nu fie arestata, deși ar merita-o. Îi cer însă să-și mărturisească fapta și să vă ceară iertare.

Ovide se grăbi să îngâne cu glasul stins:

— Mărturisesc, domnule, mărturisesc, și vă rog să mă iertați...

— Vă iert la rugămintea domnului, răspunse pasagerul pe un ton disprețuitor. Duceți-vă dracului! Am să vă țin minte. Și eu merg spre New York și-l cunosc pe domnul Mortimer unde veți fi angajat. Adineauri îmi relatați scopul călătoriei. Vă ascultam încrezător și-mi închipuiam, în naivitatea mea, că am de a face cu un om cinstit și un muncitor priceput. Dar sunteți un escroc și-ar fi de ajuns o vorbă ca să-i deschid ochii patronului dumneavoastră. Ar trebui s-o fac...

Jacques interveni:

— Lecția dumneavoastră îi ajunge, cel puțin așa cred. Vă rog, în numele lui, păstrați tăcerea asupra acestei neplăcute întâmplări.

— Pentru familia sa, și mai ales pentru dumneavoastră, domnule, care mi-ați redat averea furată, voi păstra tăcerea... Dar aș vrea să știu numele acestui om.

— Se numește Ovide Soliveau, zise falsul Paul Harmant.

— Ovide Soliveau... repetă pasagerul. Cunosco acest nume, da, îmi amintesc... Este al unuia originar din Coasta de Aur împotriva căruia am avut în mână un mandat de arestare pentru furt prin spargere.

Jacques nu-l slăbea din ochi pe Ovide care aproape că leșinase, neputând să nege.

— Nu-i știam trecutul, continuă el, dar, din considerație pentru familia sa, îi voi acorda și pe mai departe protecția mea. Mi-ați făgăduit tăcerea...

— Și-mi voi ține făgăduiala, domnule, dar nu-l voi uita, și dacă vreo nouă nelegiuire mi-l va scoate în cale, voi acționa fără milă.

Apoi, întinzându-i mâna pasagerului, adăugă:

— Dacă vreodată aveți nevoie de cine știe ce, amintiți-vă că puteți conta pe mine. Mă numesc René Bosc, sunt francez, am făcut parte din Brigada de Siguranță și tocmai am ieșit la pensie. Mă voi instala cu familia la New York, Bulevardul unsprezece, nr. 56.

— René Bosc, Bulevardul unsprezece, nr. 56, repetă Garaud. Nu voi uita nici numele, nici adresa dumneavoastră.

Fostul agent de siguranță întinse mâna falsului Paul Harmant și, după ce mai aruncă o privire disprețuitoare în direcția lui Ovide Soliveau, se îndepărtă. Acesta stătea cu capul plecat în fața lui Jacques.

— Va să zică, asta-i, zise Garaud cu glasul stins, nu ești decât un nenorocit de escroc, un pungaș de buzunare!

— Mai încet vere, te rog, mai încet, îngână Ovide, căruia i se uscase cerul gurii și i se pusese un nod în gât. Am avut o clipă de amețală, și ce-i cu asta! văzusem aurul și hârtiile și-mi pierdusem mințile. Ah, vere! ai fost trimis din ceruri, împiedicându-mă să fac o faptă urâtă.

— Nu-ți pare rău după banii furați?

Ovide ezită înainte de a răspunde.

— Râvnești să te îmbogățești cu orice preț, continuă Jacques, șovăiala ta o dovedește. Tașca asta a agentului de siguranță nu te-ar fi îmbogățit, și dacă vrei să mă ascuți, te fac eu bogat.

— Adevărat?

— Pe onoarea mea.

— Dar sunt al tău suflet și trup, vere! Nu depind eu oare de tine din clipa asta? N-ai fi putut tu să mă dai pe mâna poliției dacă voiai să faci pe nebunul?

— E adevărat, dar n-o să fac pe nebunul.

— Numai dacă bătrânul și-o respecta cuvântul.

— Ai dreptate, altfel ai fi pierdut... James Mortimer mai întâi te-ar alunga din fabrică, apoi te-ar expulza din țară. Răspund eu de tăcerea lui René Bosc și de bunăvoința lui James Mortimer. Îți făgăduiesc.

— Tu! exclamă Ovide.

— Ascultă-mă cu atenție, zise Jacques, cu glasul scăzut; te-am condamnat adineauri... Furtul acesta nu era prima ta încercare, întrucât René Bosc avusese pe vremuri un mandat de arestare împotriva ta. Sunt absolut convins că dacă cineva ar căuta în arhivele tribunalului corecțional de la Dijon, ar găsi numele tău nu o singură dată. Spune-mi, mă înșel cumva?

— Ei! câteva păcate ușoare... murmură dijonezul.

— Păcate ușoare care conduc la închisoare... și fii sigur că pentru René Bosc ar fi un fleac, dacă cineva l-ar ruga să alcătuiască împotriva ta un prea frumos dosar. Voi tăcea însă și îl voi împiedica și pe René Bosc să vorbească, în schimb ai să faci tot ceea ce îți voi cere eu.

— Sunt gata! Despre ce este vorba?

— Mai întâi, în public, și de fiecare dată când e lume de față, te faci că nu mă cunoști... lucru ușor de înțeles când vei afla că începând de ieri sunt asociatul patronului tău, James Mortimer.

— Tu? asociatul lui Mortimer!

— Și am de gând să acționez astfel, încât în două-trei luni să-i fiu și ginere. Poate chiar mai devreme.

— Grozav de bine te mai descurci! Bravo!

— Poziția mea în familia Mortimer mă va face atotputernic, putând să te ajut sau să te pierd, după cum te vei comporta. Ascultă-mă cu sfințenie, poartă-te astfel încât nimeni să n-aibă ce-ți reproșa, și iată ce-ți ofer: de acum într-o lună te voi face unul dintre primii maiștri ai uzinei și-ți voi dubla salariul, cu o singură condiție: să devii omul meu de încredere; voința mea va fi și voința ta. Îți plac banii, te fac bogat. Primești?

— Dacă primesc! exclamă dijonezul. Nici vorbă că primesc; și încă cum! Poate că și tu ai nevoie de tăcerea mea, de ascultarea mea, de complicitatea mea... Sunt al tău trup și suflet... Ce trebuie să fac?

— Nimic până ajungem la New York. Dacă voi avea nevoie să-ți vorbesc vin eu la tine și nu uita că în ziua în care te vei sustrage ascultării oarbe față de mine, nu te voi menaja! Mă duc la René Bosc. Și acum că ne-am înțeles, hai să vorbim despre altceva.

— Asta și vreau.

— Cum se mănâncă la clasa a doua?

— Destul de slăbuț.

Jacques scoase din buzunar vreo zece ludovici.

— Hrănește-te mai bine, zise el, punându-i monezile de aur în mână.

— Mulțumesc, vere, exclamă acesta din nou voios.

— E pentru ultima oară când îmi zici așa, afară de cazul când suntem între patru ochi.

Jacques Garaud plecă spre Mortimer și Noémi. Bătrânul agent René Bosc nu se înșelase. Ovide Soliveau fusese, într-adevăr, și nu o singură dată, un găinar de ultimă speță. Fostul polițist nu mințise pomenind de un mandat de arestare. Era vorba de un furt comis prin spargere într-un mic hotel din strada Vestului, unde acesta locuise un timp. Ovide izbutise să scape de poliție. După un an cazul fusese uitat. Hoțul izbutise să plece în Anglia; aici ceruse să lucreze într-un atelier și, cum își cunoștea bine meseria, fusese angajat de James Mortimer. Se credea la adăpost de orice neplăceri când, oferindu-i-se ocazia să fure din nou, îi fusese cu neputință să reziste instinctelor.

— A dracului soartă! Își zise banditul după ce Paul Harmant îl lăsa singur. Asta înseamnă să ai ghinion! Șase mii de franci! Să-mi scape printre degete datorită verișorului! Aveam mare nevoie să-l întâlnesc aici pe șarlatanul ăsta.

Ovide părea absorbit de gânduri.

— La urma urmei, continuă el înălțându-și brusc fruntea, e poate mai bine că lucrurile s-au petrecut astfel. Iată-mă la dispoziția vărului Harmant. Cred însă că treaba asta o să-mi aducă mai mult decât găseam în teșchereaua spionului ăluia. Norocos tip, verișorul Paul! Dar să mi se taie mie capul, dacă în trecutul vieții ăstuia nu s-o ascunde un mister de mai mare dragul! Ca să te îmbogățești peste noapte, trebuie să fii nițel licheluță. Mă are la mână. Perfect, dar nu se știe dacă, într-o bună zi n-o să-l am și eu pe el. Vom trăi și vom vedea.

În zilele următoare petrecute pe vaporul *Lord-Maire*, falsul Paul Harmant stătuse tot timpul în tovărășia lui James Mortimer și a fiicei acestuia, făcându-i lui Noémi o curte favorabil primită. James Mortimer observase dar nu zicea nimic, gândul de a-și vedea asociatul devenindu-i ginere într-un viitor apropiat părându-i-se bine venit.

După a douăsprezecea zi de călătorie pe apă, ajunseră la destinație. Chiar a doua zi, Garaud vizită atelierele unde Ovide Soliveau lucra ca ajustor, iar trei săptămâni mai târziu, pretinsul văr al lui Paul Harmant fu numit în funcția de maestru cu o leafă lunară de o sută optzeci de dolari (200 franci).

După două luni, Jacques Garaud ceru mâna lui Noémi, iar James Mortimer i-o acordă cu bucurie vădită. Actul nașterii lui Paul Harmant și actele de deces ale tatălui și mamei sale, solicitate în regiunea Bourgogne, sosiră la timp și mecanicul, sub falsul nume împrumutat, se căsătorii cu Noémi.

Noémi era în culmea fericirii. Societatea James Mortimer și Paul Harmant luase o extindere uriașă. Jacques Garaud simțea că devine alt om. Uitase de crimă. Totuși nu putu să nu și-o reamintească în ziua când citi într-un ziar francez că numita Jeanne Fortier, recunoscută ca vinovată de incendierea uzinei de la Alfortville și de asasinarea domnului Labroue, patronul acestei uzine, fusese condamnată de Curtea cu juri la închisoare pe viață. Nemernicul, căruia această condamnare îi aducea liniștirea, n-avu nici măcar un sentiment de milă pentru victima sa. Uitase și că o iubise.

*

Preotul din Chevry, sora sa, Clarisse Darier, și tânărul pictor Etienne Castel asistaseră la procesul Jeannei Fortier. Înviniurile aduse acesteia fuseseră atât de zdrobitoare, încât convingerea lor se modificase total.

— Femeia asta ne-a înșelat! murmură doamna Darier.

— Vom încerca s-o uităm... zise bunul preot. Vom încerca mai ales ca fiul ei pe care l-am și îndrăgit să nu afle niciodată cât de mult i-a întinat numele crima mamei sale.

Fratele și sora s-au înțelese ca doamna Darier să facă neîntârziat demersurile necesare pentru adoptarea micuțului Georges. Demersurile se terminară repede. Un decret legaliza adopțiunea fiului Jeannei Fortier. Din ziua aceasta, copilul se numi Georges Darier.

Abatele Laugier îi fu primul profesor și avu de ce să se mândrească văzând zelul elevului și inteligența sa pătrunzătoare. O dată cu Georges, se mai păstrase și altă mărturie a trecerii Jeannei prin parohia din Chevry: căluțul din mucava de care copilul nu voise să se despartă.

Cât despre Jeanne, știm că în timp ce i se citea sentința căzuse pradă unui grav atac cerebral. Doctorii au stabilit că e vorba de o congestie. Putea să moară. Dar, grație constituției sale robuste, condamnată scăpă cu bine. Vindecarea veni și ea, însă înceată și incompletă. Dacă simțurile și graiul îi reveniseră încetul cu încetul, în schimb memoria îi era blocată ca și plenitudinea facultăților mintale. O negură adâncă îi învăluia judecata. Jeanne nu-și mai anunța nici de trecut, nici de prezent.

În consecință, văduva lui Pierre Fortier fusese trimisă în secția nebunelor liniștite de la Salpêtrière.

— E foarte posibil să se vindece, spusese doctorul după ce o examinase în ziua aducerii, dar când, nu putem ști. E o problemă pe care știința n-a izbutit încă să o rezolve.

Și astfel, un om nevinovat era lovit pentru a doua oară!

XIII

La New York, Jacques Garaud se bucura de toate avantajele succesului, înconjurat de stima generală, având un cămin plăcut, o nevastă agreabilă și mărinind pe fiecare zi prosperitatea și averea fabricii „James Mortimer și Paul Harmant”. Trecuse un an de la căsătoria sa cu fiica inginerului american și Noémi îl iubea din ce în ce mai mult. La rândul său, nemernicul se îndrăgostise cu adevărat de nevasta sa.

Într-o zi, tatăl lui Noémi, cuprins de o cumplită durere reumatică și trebuind să se deplaseze într-un oraș destul de îndepărtat de New York, își ruga ginerele să-l reprezinte. Paul Harmant plecă însoțit de Ovide Sohveau.

Ovide, de asemenea, mulțumită protecției pretinsului văr, avusese o ascensiune rapidă: întâi maestru, apoi inspector, și, în sfârșit, mâna dreaptă a lui Paul Harmant. Prietenia, încrederea pe care i-o arăta acesta din urmă nu-i micșorase însă deloc arzătoarea dorință de a afla trecutul vărului său. Pe scurt, abia aștepta clipa să experimenteze pe spinarea asociatului lui Mortimer licoarea lui Churchillino.

— Vom călători împreună, își zise el, când Jacques Garaud îi anunță plecarea; iată că prilejul așteptat de mai bine de un an a sosit, în sfârșit. N-o să-l las să-mi scape.

Și strecurase cu grijă într-o geantă de voiaj sticluța cu prețiosul lichid, cumpărată la New York, în schimbul a 15 dolari, de la canadianul a cărui adresă și-o notase la bordul navei *Lord-Maire*.

Cinci minute după plecare, Jacques Garaud începu să discute cu aerul cel mai prietenos:

— Ce zici vere, așa-i că-i bine să fim singuri ca astăzi, și să vorbim deschis, ca două rude apropiate?

— Drept să-ți spun, vere Paul, răspunse dijonezul, de mai bine de un an de zile asta-i prima mea clipă fericită.

— Cum? Vrei să zici că nu-ți place la New York?

— Să nu-mi placă? Dimpotrivă, și dacă-ți vorbesc de o fericire parțială mă gândesc la simțămintele mele familiale. Acum, că averea lui Mortimer nu mai poate să-ți scape, cred că ar fi cazul să găsești un mijloc să mă prezinți ca rudă a ta și să putem discuta și noi, pe cât e posibil, ca de la egal la egal.

— La ce ți-ar folosi?

— Cum la ce? Ca să mă apropii de tine.

— Slavă domnului, n-ai de ce te plânge. Dacă nu te recunosc în mod public ca vărul meu, mă port cu tine ca o adevărată rudă.

— Da... da, așa e. Nu-ți reproșez decât un lucru și anume; ești puțin cam ascuns.

— Spune pe șleau la ce te referi? zise falsul Paul Harmant pe un ton poruncitor.

Ovide își amintea perfect remarca făcută mai de mult, pe puntea vaporului *Lord-Maire*, cu privire la culoarea părului varului său. De câteva minute profita de apropiere și-l examina din nou. Jacques Garaud, în ciuda repetatelor vopsiri, nu putea evita ca nuanța roșcat a rădăcinii să nu iasă uneori la iveală. Ovide o zări iarăși.

— Între rude, între veri, zise Soliveau, cred că ar trebui să ne facem unele confidențe, și mi se pare ciudat că n-ai vrut nicodată să-mi spui cum ai izbutit să te îmbogățești în cei cinci ani de când nu ne-am văzut.

— Ți-am mai spus... o invenție a fost punctul de plecare al modestei mele averi de atunci.

— Sigur, știu. Cred... Dar ce nu mi-ai spus nicodată este în ce consta invenția asta anterioară.

— Ei, asta-i! nu pricep de ce insiști atâta, exclamă falsul Paul Harmant. Invenția anterioară am vândut-o; vânzarea ei mi-a adus ceva bani. Nu-mi mai aparține. Altul i-a dat numele.

— Într-adevăr, mi-ai închis gura! Și înțeleg că delicatețea te obligă să taci.

— Și ce alte ascunzișuri mai ai să-mi reproșezi?

— Nimic altceva, vere, nimic altceva.

— În regulă...

Jacques Garaud schimbă subiectul discuției.

— Și cum îți mai petreci timpul liber? Întrebă el. Ți-ai făcut la New York ceva prieteni, sau măcar niște cunoștințe?... Cum te-ai distrat în ultimul an?

— La New York, ca și în oricare altă parte, răspunse Ovide, a-ți găsi prieteni adevărați, prieteni siguri este un lucru foarte rar. Cât despre simple cunoștințe, e ușor sa-ți faci, mai ales la masa de joc, și se joacă al dracului în țara asta.

— Știi să joci? Întrebă Jacques.

— Da, mărturisesc... E unicul meu păcat.

— Fii atent, te vei duce de ripă.

— Doar dacă aș câștiga într-o seară o sumă mare. E cazul să-mi vină și mie o dată apa la moară.

— Vrei să spui ca deocamdată pierzi?

— Da.

Subiectul conversației se schimbă și după câteva ceasuri cei doi francezi ajunseră la destinație.

Șederea falsului Paul Harmant în orașul indicat trebuia să dureze cel puțin două zile. Aveau de făcut câteva studii în uzina unui mare industriaș ce dorea să-și modernizeze aparatura folosind vechiul utilaj. Ziua și-o consacrară cercetării mașinilor. Paul Harmant dicta, iar vărul său nota într-un carnețel. Intorcându-se la hotel, discutară lucrările ce urmau să fie executate.

— Trebuie să terminăm repede, zise asociatul lui James Mortimer. Țin neapărat să nu zăbovim aici decât exact cât este necesar. La nevoie, stăm noaptea și lucrăm până terminăm.

— Cum dorești... Dar deocamdată să mâncăm ceva.

— Sun să ne aducă masa în cameră.

În colțul buzelor lui Ovide apăru un surâs ciudat.

— Mi-ai luat vorba din gură... zise el.

Tacâmurile fură rânduite pe o măsuță adusă anume. Sub un pretext oarecare, Ovide ieși din odaia lui Jacques și intră într-a sa. Deschise valiza, luă sticluța strecurată la plecarea din New York, o vârî în buzunar și se înapoie la Paul Harmant. Apoi începură să lucreze până în clipa când chelnerul veni să-i anunțe că masa era servită.

Cinară aproape în tăcere.

— Adu-ne mai multă cafea și vezi să fie foarte tare, îi spuse mecanicul chelnerului. Avem de lucru în noaptea asta...

La cafea; atunci e momentul! își zise Ovide.

Paul Harmant reîncepu studiarea unei probleme de mecanică, în timp ce chelnerul așeza pe masa curățată o cafetieră și o sticlă de alcool franțuzesc.

— A sosit cafeaua, zise Ovide.

— Perfect! răspunse Jacques fără să-și lase calculul. Umple-mi ceașca, pune puțin zahăr și așeaz-o lângă mine.

O bucurie fără margini luminează chipul lui Soliveau. Paul Harmant, cufundat în cifre, stătea întors cu spatele. Fără să-l piardă din ochi, Ovide turnă cafea

Într-o ceașca, scoase din buzunar sticluța cu licoarea canadiană, o desfăcu, vărsă în cafea cam cât o linguriță plină, amestecă totul ca să se topească zahărul, puse ceașca și farfurioara pe masa de lucru a ginerelui lui Mortimer și spuse:

— Ți-am adus cafeaua, poți s-o bei.

Cu o mână distrată, Jacques luă ceașca, o apropie de buze și sorbi o înghițitură.

— Ai pus și alcool? întrebă el.

— Doar câteva picături... Mai vrei?

— Nu, mi-e de ajuns. Alcoolul este dușmanul studiului. Jacques își goli cana. Soliveau își aprinse o țigară și-l urmărea cu coada ochiului.

Deodată îl văzu trecându-și de două ori mâna peste frunte, gest neobișnuit pentru el. În același timp, începură să i se zbată și pleoapele.

Efectul misterioasei licori începea cu adevărat să se producă. Jacques se ridică brusc în picioare.

— Ce este vere? întreba Soliveau.

— Mi-e sete... răspunse ginerele lui Mortimer.

Și goli dintr-o sorbitură și cea de-a doua ceașcă de cafea aflată pe masă. Apoi începu să umble de-a lungul și de-a latul încăperii, cu un pas rapid și cadențat. Pielea i se făcuse ca de găină. Mâinile îi tremurau, fața căpătase culoarea roșu închis. Ochii-i sticleau.

— Cu siguranță, vere, reluă Ovide prefăcându-se îngrijorat, nu arăți deloc bine.

Jacques se opri și răspunse izbucnind într-un hohot de râs strident.

— Bolnav, eu?... Fii serios! De ce-aș fi bolnav?

— Ai lucrat prea mult... Ai nevoie de odihnă, poate.

— Nevoie de odihnă? Niciodată. Nu știu ce-i aia oboseală! Mi-e sete... Vreau să beau!... Dă-mi ceva din ce este mai bun. Nu-mi pasă cât costă. Sunt bogat! Și după ce-și umplu cu alcool jumătate ae ceașcă, înghiți pur și simplu toată cantitatea de-alcool.

— În sfârșit, acum voi afla! își zise încet Ovide; apoi, cu glas tare: Ești bogat, da... mulțumită invenției aceleia pe care ai făcut-o...

— Și pe care am vândut-o lui James Mortimer...

— Nu. Mă refer la mașina inventată de tine în răstimpul celor cinci ani de când nu ne-am mai văzut.

Fostul maistru izbucni într-un râs ciudat.

— La naiba! exclamă el. Crezi că te-am văzut vreodată? Crezi că te cunoșteam, Ovide Soliveau? Crezi că sunt din Dijon? Că mă numesc Paul Harmant? Da' de unde! Paul Harmant e mort. A murit în spitalul de la Geneva... Eram tovarășul lui de atelier. Mi-a încredințat cartea de muncă să o trimit familiei sale... și cum trebuia să-mi apăr pielea... mi-am luat numele de Paul Harmant. Fața lui Jacques căpătase o expresie înspăimântătoare.

— Consideri că n-am făcut bine? reluă el îndreptându-se spre Ovide, care se trăgea înapoi. Înțelegeți!... Am dat foc uzinei din Alfortville unde eram maistru; l-am asasinat pe inginerul Labroue, patronul meu; i-am furat planurile mașinii și am sustras din casa e bani o sută optzeci de mii de franci... o avere... Apoi m-am întors la locul crimei. M-am remarcat prin zelul meu. M-am aruncat în flăcări, chipurile, ca să salvez casa de bani pe care tocmai o golisem; apoi, în clipa când clădirea se dărâma, am sărit pe fereastra dinspre câmp. Ei m-au crezut acoperit de ruine, victima a devotamentului față de patron, iar Jeanne Fortier, pe care voiam să mă răzbun, a fost condamnată în locul meu... Am zbughit-o în Anglia sub numele de Paul Harmant, asta de astăzi; apoi m-am imbarcat spre New York. Pe *Lord-Maire* am întâlnit un tâmpit, un anume Ovide Soliveau, căruia, după câte mi-am dat seama, îi eram văr... Mulțumită părului vopsit în negru, n-a bănuțit nimic. Datorită lui am aflat, tocmai la țanc, o mulțime de lucruri cu privire la James Mortimer și fiica sa Noémi... m-am însurat cu fata și am devenit asociatul tatălui... E colosal! Astăzi sunt nu numai un milionar, ci și un om cinstit... Tu nu m-ai văzut niciodată! Nu mă cunoști! Doar Jeanne Fortier știe despre crimă. Doar ea îl cunoaște pe Jacques Garaud... Jacques Garaud care a murit sub dărâmăturile fabricii din Alfortville...

Escrocul se opri o clipă și-și duse mâna la piept. Un geamăt surd îi ieși din gură. Cuprins de un spasm nervos, se învârti pe loc bătând aerul cu brațele și căzu leșinat. Ovide se repezi spre el. Apăsă repede cu mâna dreaptă partea stângă a pieptului lui Jacques Garaud. Simți inima bătând puternic.

Nu, n-a murit, zise dijonezul cu un zâmbet triumfător. Este efectul licorii canadiene. Când își va reveni o să uite totul. Ei, Jacques Garaud, știam eu bine că nu erai Paul Harmant! Ai o avere mare, asta-mi convine. Voi primi și eu o parte din ea. Mă aveai la mână... acum suntem chit.

Și ridicând corpul lui Jacques cu o forță de care nu l-ai fi putut crede în stare, îl culcă, îl înveli, îi puse sub cap două perne și se retrase în odaia sa, unde se vârl și el în pat adormind pe loc. În zorii zilei se înapoie în camera pretinsului său văr.

Acesta părea să nu fi făcut nici o mișcare, dar respirația zgomotoasă dovedea că era sănătos tun. Ovide îi apucă încheietura mâinii, apăsă degetul pe vână și văzu că pulsațiile îi erau regulate.

Să-l lăsăm să se trezească în voie, își zise.

Și așezându-se în fața mesei pe care se aflau așternute colile de hârtie, termină lucrul început în ajun. Trecuse cam o oră. Ovide își întoarse capul. I se păruse că-l aude pe Jacques Garaud mișcându-se. Falsul Paul Harmant făcuse într-adevar o mișcare slabă. Ovide se sculă de pe scaun și așteptă să se deștepte de-a binelea. Trezirea definitivă nu se lăsa mult așteptată. Jacques deschise ochii, apoi se ridică dintr-o dată și spuse:

— De ce m-oi fi culcat cu hainele pe mine?

— Cum, vere, nu-ți amintești de nimic?

— Îmi amintesc ca lucrăm aici... lângă tine.

— Întocmai, zise Ovide, cu un surâs aproape imperceptibil, apoi te-ai neliniștit brusc, gesticulând ca un posedat. Am crezut că o să înnebunești!

Jacques îl privea nedumerit.

— Ce-o-nsemna asta? îngăimă el tremurând.

— Cred că ai avut un început de congestie cerebrală, pur și simplu... Muncești prea mult, vere.

— De ce n-ai trimis după doctor?

— Din prudență; vorbeai... strigai... N-ar fi fost bine ca un străin să fie de față și să te audă.

Jacques Garaud pălise.

— Ce-oi fi spus oare?... se întreba el îngrozit.

Făcu un efort vrând să-și alunge gândurile care-l obsedau, întrebă:

— Unde-ai ajuns cu lucrul?

— Am încheiat devizul... Nu trebuie decât să verifici prețurile... La prânz ne putem întoarce la uzină.

Afacerile se terminară cu bine și a doua zi seara Jacques și Ovide Soliveau urcau în trenul ce urma să-i ducă la New York. În aceeași seară Ovide luă o foaie de hârtie, un toc și scrise următoarele:

New York, 23 iunie 1862

Domnului director al Spitalului general din Geneva. Stimate domn, îndrăznesc să vă rog să-mi faceți un mare serviciu. Am aflat că în anul 1856, numitul Paul Harmant, din Dijon, muncitor mecanic și rudă a mea, a murit în spitalul al cărui director sunteți.

V-aș fi foarte recunoscător dacă ați binevoi să-mi dați lămuriri cu privire la lucrul acesta și în cazul că Paul Harmant a murit cu adevărat, să-mi trimiteți actul său de deces, legalizat în regulă. Alătur o hârtie de o sută de franci pentru cheltuielile necesare și întocmirea actului.

Primiți, vă rog domnule, asigurarea sentimentelor mele cele mai alese.

Ovide Soliveau Bulevardul 2, nr. 55, New York

După nu mai mult de o lună, Ovide primi actul de deces al lui Paul Harmant, mort la 15 aprilie 1856 în spitalul din Geneva în urma unui atac de ftizie galopantă.

— Acum, își zise Ovide, acum, Jacques Garaud, bunul meu prieten, ești în mâinile mele! Va trebui sa-mi spui adevărul.

XIV

Trecuseră nouă ani. Ne aflăm în anul 1870, an cumplit. La 5 noiembrie, orele unsprezece dimineața, un convoi funeoru ieșea din parohia din Chevry, în frunte cu preotul Laugier.

Între coșciug și convoi înaintau izolate două persoane: un bărbat de circa treizeci și cinci de ani și un băiat de paisprezece ani în uniformă de licean. Unul era pictorul Etienne Castel. Celălalt, fiul adoptiv al doamnei Darier, Georges Fortier, devenit Georges Daner. Convoiul mortuar era al mamei adoptive a fiului condamnatei. Demna soră a preotului murise la vârsta de șaizeci și nouă de ani.

Georges era intern la colegiul Henri IV, iar în perioada împresurării Parisului fusese chemat la Chevry – răstimp în care se stingea minunata femeie pe care o credea mama sa adevărată.

După sfârșitul războiului, Etienne Castel, care-și făcuse datoria de bun cetățean francez în garda mobilă, îl conducea din nou la colegiu reluându-și și el activitatea în atelierul propriu din strada Rennes. După numai o lună, artistul primi o scrisoare de la bătrâna guvernanta a presbiteriului din Chevry. Scrisoarea îl chema de urgență. Sosind la parohie, își dădu seama că presentimentele nu-l înșelaseră. Abatele Laugier era pe moarte, dar pe deplin conștient.

— Gata, dragul meu Etienne, îi spuse bătrânul, mi-a venit rândul. Dacă te-am chemat în grabă, dacă am vrut să te văd înainte de a mă stinge, am făcut-o pentru că doream să-ți încredințez câteva lucruri importante... la loc și ascultă-mă.

Etienne luă un scaun și să așeză la căpătâiul muribundului.

— Știi, continuă preotul, că, înainte de moarte, sora mea a lăsat modesta ei avere fiului său adoptiv.

— Da, răspunse artistul, exprimându-se mai mult prin gesturi decât prin vorbe.

— Prin testament, mă institui pe mine tutorele copilului; acum, venindu-mi rândul, mi-am scris și eu ultimele dorințe și îți încredințez ție tutela lui Georges căruia îi las puținul ce l-am agonisit. L-am iubit mult pe fiul Jeannei Fortier. Te rog să-l iubești și dumneata cu toată dragostea.

— Jur să-l iubesc pe Georges, și să veghez asupra lui cum aş veghea asupra unui frate mai mic, dacă l-aş avea.

— Mulțumesc, prietene... Te numesc pe dumneata executorul meu testamentar. În câteva clipe îți voi înmâna testamentul împreună cu o scrisoare adresată lui Georges, scrisoare pe care te rog să o păstrezi cu grijă, și care să nu ajungă din mâinile dumitale în ale lui decât după ce băiatul va trece de douăzeci și patru de ani. La douăzeci și cinci de ani e necesar să afle adevărul despre nașterea sa. Dacă, în ciuda aparențelor contrarii, justiția umană a condamnat o femeie nevinovată, va fi de datoria fiului să-i obțină libertatea, în cazul că va mai trăi, și să o reabiliteze.

Muribundul întinse mâna spre birou.

— Deschide-l, te rog, îi spuse el lui Etienne. În sertarul de jos se află două plicuri închise.

Etienne trase sertarul și luă dinăuntru două plicuri mari.

— Astea-s... zise muribundul. Unul conține testamentul meu, celălalt scrisoarea ce va trebui să-i fie înmănată lui Georges la vârsta de douăzeci și cinci de ani. L-am întrebat asupra proiectelor sale de viitor. Se pare că o înclinare înnăscută îl împinge spre cariera juridică. Îndreaptă-l pe calea aceasta dacă vocația persistă. Îți încredințez copilul adoptat de sora mea, dragul meu Etienne, și am certitudinea ca vei face din el, cum aș fi făcut și eu, un om cinstit. Să vinzi tot ce se află în casă cu excepția bibliotecii pe care s-o păstrezi pentru Georges. Te sfătuiesc, de asemenea, să păstrezi cu sfințenie și căluțul acesta de mucava pe care copilul îl strângea la piept când maica-sa căzuse, sleită de oboseală, în pragul parohiei. Jucăria asta ieftină este ca o relicvă. Din fericire, Georges nu-și amintește de un trecut atât de trist! Crede că jucăria i-a fost dăruita de sora mea și ține foarte mult la ea. Când va deveni bărbat, stăpân în casa lui, te rog să i-o dai.

— Toate dorințele dumitale vor fi îndeplinite. Mai vrei să-mi încredințezi și altceva?

— Nu... Voi muri liniștit, știind că viitorul lui Georges este asigurat, dar înainte de a pleca pe ultimul drum aș dori să-l mai văd o dată. N-ai vrea să te duci la Paris?

— Astă-seară copilul va fi aici.

De mai bine de unsprezece ani, Etienne Castel devenise artist de o reală valoare, tablourile sale fiind la mare preț. Știm că arestarea Jeannei Fortier, în clipa când nefericita fusese despărțită de fiu, îi oferise un subiect râvnit, o scenă plină de dramatism, pe care a și schițat-o în grabă, immortalizând momentul. Întors la Paris, a început să picteze cu ardoare și, respectând adevărul, a realizat un tablou de o mare sugestivitate. Chipul Jeannei Fortier și al lui Geroges erau redată cu o uimitoare asemănare. Nici un detaliu nu fusese uitat. Căluțul din lemn și mucava era desenat lângă băiețel. Tabloul fusese expus și avusese un mare succes dar, semnătura lui Etienne Castel nefiind cotate, rămăsese necumpărat. După expoziție, pânza fusese readusă în atelier și agățată într-un ungher întunecat, iar Etienne, prins de alte lucrări, uitase cu totul de ea. În anul următor obținuse o primă medalie, iar ceva mai târziu premiul Salonului.

Sosind la Paris, Etienne urcă într-o trăsură și se îndreaptă spre colegiul Henri IV. După trei ore, bărbatul și adolescentul soseau la prezbiteriul din Chevry. Georges urcă repede în odaia bătrânului preot și-l îmbrățișa plângând în hohote. Muribundul îi spuse cu glasul stins:

— Plecând, nu-mi pare rău decât de un lucru, faptul că nu te-am putut călăuzi în viață până în clipa când, devenind bărbat, să-ți poți decide singur viitorul. Așteptând să sosească această zi, l-am rugat pe prietenul nostru,

Etienne Castel, să țină locul celor pe care i-ai pierdut. Făgăduiește-mi să-l asculți așa cum o ascultai și pe iubita ta mamă, buna mea soră Clarisse... , așa cum mă ascultai și pe mine.

Georges nu putu răspunde decât printr-un semn din cap. Câteva minute mai târziu, abatele Laugier, acest om inegalabil ce trăise pe pământ slujind doar binele își dădea duhul.

*

Ne mai amintim, desigur, că, murind, domnul Jules Labroue, proprietarul uzinei din Alfortville, lăsa în urmă un fiu. Doamna Bertin, căreia acest fiu îi fusese încredințat, dusesse la bun sfârșit afacerile fratelui său. Onoarea numelui fusese salvată, Lucien însă rămânea fără nici o altă resursă în afara terenului destul de vast pe care se mai vedeau încă ruinele uzinei incendiate.

Inginerul Labroue îi spusese de mai multe ori sorei sale că Lucien dorea să urmeze aceeași carieră ca a tatălui său. În consecință, studiile copilului primiseră o îndrumare specială și, îndată ce elevul împlinise vârsta de zece ani, doamna Bertin se mută la Paris, stabilindu-se în preajma colegiului Henri IV, liceul unde studia Lucien.

Cam o dată cu evenimentele de la Chevy, la New York murea Noémi Mortimer, lăsându-i bărbatului ei, falsului Paul Harmant, o fetiță slăbuță și plâpândă în etate de opt ani. Jacques Garaud își adorase nevasta. Durerea sa era sfâșietoare. James Mortimer nu supraviețui nici el fiicei sale pe care o iubise mai mult decât orice pe lume. Măcinat de durere, se stinse repede, lăsându-și ginerele la conducerea uneia din cele mai prospere afaceri industriale din Statele Unite.

Ovide Soliveau, deținătorul secretelor lui Jacques, era nedespărțit de pretinsul său văr. În toți acești nouă ani, nu scosese o vorbă din tot ce știa, comportarea lui Jacques neoferindu-i încă prilejul să-i pună cuțitul în gât. Putea apela oricând la casa de bani, mereu deschisă, a ginerelui lui James Mortimer. Devenind un jucător din ce în ce mai pătimaș, pierdea sume destul de mari, iar falsul Paul Harmant achita totul fără să crâcnească. Dată fiind această stare de lucruri, lui Ovide îi lipsea pretextul de a-și face o armă din taina descoperită. O împejurare neprevăzută avea să-l scoată din rezerva impusă.

*

Așadar, soarta hotărâse ca fiul victimei și cel al femeii condamnate pentru o crimă neînfăptuită să învețe la aceeași școală și cei doi copii aveau să devină curând prieteni nedespărțiți. Într-adevăr, deși era cu doi ani mai mic decât Lucien, Georges, mai precoce, învăța în aceeași clasă cu nepotul doamnei Bertin, audiind aceleași cursuri. Nu s-au despărțit decât în ziua în care

Lucien a părăsit colegiul pentru Școala de Arte și Meserii, dar despărțirea aceasta de scurtă durată n-a însemnat și ruperea legăturii lor de prietenie.

Doamna Bertin trăia dintr-un venit destul de modest. Singura sa sursă de trai era o rentă viageră de cinci mii de franci ce avea să sfârșească o dată cu ea. Minunata femeie muri în clipa când nepotul împlinea vârsta de douăzeci de ani, dar înainte de a se stinge apucase să-i povestească atât despre tragicul sfârșit al tatălui său, cât și despre dezastrul adus de această moarte, și-i înmânase actele de proprietate ale terenului din Alfortville. Spunându-i numele femeii condamnate pentru incendiere și crimă, doamna Bertin zăbovise îndelung asupra amănuntelor acestei misterioase întâmplări. Nu-i ascunsese nici că, în ciuda condamnării, se îndoia de vina Jeannei Fortier. Îi vorbise și despre Jacques Garaud, maestrul despre care se zicea că murise sub ziduri, victimă a devotamentului său. Instinctiv, nu credea în acest devotament și nici moartea maestrului nu i se părea prin nimic dovedită. După părerea ei, Jacques Garaud era, sau cel puțin putea fi, vinovatul, iar Jeanne Fortier nevinovată și martiră. Lucien ascultase totul cu atenția încordată; își spusese că avea de îndeplinit o singură datorie: aceea de a aduce lumină în beznă adâncă ce învăluia moartea tatălui său.

Acum, după ce am prezentat cititorilor situația în care se aflau principalele personaje ale povestirii acesteia, să ne întoarcem la Jeanne Fortier. Știm de mai înainte că nefericita fusese condusă la sanatoriul din Salpêtrière.

La un moment dat, în epoca asedierii Parisului, trei obuze explodaseră în incinta închisorii Salpêtrière. Unul din ele incendiase pavilionul unde erau închise nebunele. Cu ochii rățăciți, cu mâinile prinse de barele celulei, Jeanne privea înaintarea flăcărilor.

În creierul său se produse brusc o mare tulburare: incendiul de la Salpêtrière îl continua pe al uzinei din Alfortville. O dată cu memoria începeau să-i revină și amintirile. Salvată împreună cu tovarășele ei, Jeanne fu condusă într-un pavilion izolat de clădirea centrală. Aici, începu să gândească. După un ceas, trecutul (deși se scurseseră zece ani) nu mai avea taine pentru ea.

A doua zi, doctorul o găsi pe picioare, cu privirea vie, cu chipul însuflețit, cu o fizionomie expresivă. Înțelese că ceva neprevăzut se petrecuse cu ea. Deschise gura s-o întrebe, dar Jeanne i-o luă înainte.

— Sunteți doctor, nu? întrebă ea.

— Da, răspunse el uluit.

— Înseamnă că mă aflu într-un sanatoriu, nu-i așa?

— Da, sunteți într-un sanatoriu.

— De ce nu sunt în închisoarea unde trebuia să-mi ispășesc pedeapsa? reluă văduva lui Pierre Fortier.

— Sunteți la Salpêtrière și Salpêtrière este și închisoare și sanatoriu.

Jeanne tresări, se făcu galbenă și exclamă:

— Salpêtrière... încep să înțeleg. La Salpêtrière sunt închise condamnatele nebune, nu-i așa? Am fost nebună.

Doctorul șovăi. Jeanne continuă:

— Da, am fost nebună... Nu încercați să mi-o ascundeți... Am fost nebună, dar acum nu mai sunt. Negurile s-au risipit... Îmi aduc aminte... Am fost condamnată la închisoare pe viață pentru incendiu, furt și asasinat... Auzind pronunțarea condamnării (condamnare nedreaptă, vă jur!) am leșinat... Ce s-a petrecut cu mine de atunci încolo nu mai știu... Răspundeți-mi, de cât timp sunt nebună? De cât timp sunt la Salpêtrière?

— E de ajuns să ne uităm pe tăblița dumneavoastră, răspunse doctorul. Sunteți aici din 14 martie 1862.

— Și acum în ce an suntem?

— În 1871.

— Nouă ani! Nouă ani de când sunt nebună! Și nimeni nu și-a amintit de mine. Nimeni n-a venit să mă vadă, nu-i așa?

— Nimeni... răspunse infirmiera.

— Și aveam doi copii, continuă nefericita femeie, izbucnind în hohote de plâns, un băiat Georges și o fată Lucie... Ce s-o fi întâmplat cu ei? Trăiesc măcar?...

— Nu vă pot spune nimic, răspunse doctorul; dar dacă trimiteți o scrisoare persoanelor la care se aflau copiii în momentul arestării dumneavoastră, o să obțineți cu siguranța informațiile cerute.

— Da, o să scriu...

— Puteți să-mi spuneți dacă știți cum v-a revenit judecata? Întrebă doctorul.

— Nu, nu știu, răspunse Jeanne. Am văzut flăcările cuprinzând zidurile... Mi-a fost frică... Atunci mi-am amintit de incendiul de la Alfortville. Credeți că m-am vindecat?

— Nădăjduiesc și cred.

— Ce-o să-mi facă acum?

— După primirea raportului meu de către organele respective, veți fi transportată într-o închisoare unde urmează să vă ispășiți pedeapsa.

— Da, închisoarea pe viață, zise Jeanne cu amărăciune. Iar copii mei or fi murit, poate.

Văduva lui Pierre Fortier izbucni în hohote. Doctorul îi mai spuse câteva vorbe banale de încurajare și se retrase. Rămasă singură, Jeanne se potoli încetul cu încetul și începu să raționeze la rece:

„Va să zică, l-am lăsat pe Georges, la un preot, într-un sat denumit, parcă, Chevy. Preotul era un om cumsecade cu o inimă de aur. Mi-a făgăduit să vegheze asupra copilului... cred că și-a respectat cuvântul. Georges al meu, fiul meu drag, dac-o mai trăi, a și împlinit paisprezece ani iar Lucie unsprezece. Doica ei de la Joigny s-o fi milostivit de ea, cu siguranță. O fi ținut-o lângă ea, o fi crescut-o...”

Îndată ce constată vindecarea Jeannei, doctorul întocmi un raport, iar acest raport fu trimis de către directorul Sanatoriului de la Salpêtrière la prefectura poliției. Se dădu ordin ca deținuta să fie transportată la Saint-Lazare, de unde urma să fie condusă la închisoarea centrală din Clermont. Lucrurile acestea se întâmplau în zilele triste ale începutului anului 1871. Abia în luna iunie deținuta fusese transportată de la Salpêtrière la Clermont.

Jeanne trimisese două scrisori: una preotului din Chevry și alta doicii fiicei sale, la Joigny. Trei zile mai târziu directorul închisorii centrale primea un plic de la preotul din Chevry prin care era înștiințat că predecesorul său murise și că, personal, nu știa nimic despre faptele la care se referea deținuta. Aflând această veste, Jeanne căzu pradă unei deznădejdi cu atât mai dureroase, cu cât, în ziua următoare, scrisoarea expediată doicii Luciei se înapoia cu mențiunea „Adresantul necunoscut”.

— Înseamnă așadar, că cei doi copii sunt pierduți, strigă nefericita mamă, n-am să-i mai revăd niciodată.

După o criză cumplită, se auzi spunându-și:

— Trebuie să-i revăd!... găsesc eu un prilej să fug din închisoare și plec în căutarea lor. Arzătoarea dorința a evadării n-o mai părăsi, chinuind-o zi și noapte. După șapte ani, i se propuse să treacă la infirmerie în calitate de soră de caritate. Avansarea aceasta însemna o favoare uriașă. Infirmierele puteau vorbi între ele, iar în incinta închisorii se bucurau de o libertate relativă. În sfârșit, fiecare infirmieră avea dreptul la o mică retribuție lunară. Jeanne primi slujba cu o bucurie atât de mare, încât abia izbuti să și-o ascundă.

La sfârșitul anului, văduva lui Pierre Fortier ajunse infirmieră șefă. În această calitate, primi ca locuință o odaie învecinată cu farmacia a cărei șefă era una din maicile de la Saint-Vincent-de-Paul. Aceasta locuia tot separat, într-o odăiță alăturată farmaciei, dar în partea opusă camerei Jeannei. Nevoile serviciului o obligau adesea pe infirmiera șefă să iasă din clădirea destinată bolnavilor pentru a se duce fie la direcția generală, fie la economat, fie la cantină. Îmbrăcămintea oficială impunea să i se deschidă toate ușile, toate ușile interioare, bineînțeles.

Într-o buna zi, înfățișarea Jeannei se schimbă total. Ceasul atât de mult dorit al evadării i se părea foarte apropiat.

De când era infirmieră, observase că în fiecare duminică maicile plecau la orele șase dimineața ca să asculte slujba de la biserica parohială. Se înapoiau în jurul orei opt. Maica Philomène, supraveghetoarea farmaciei, pleca și ea, cu regularitate, o dată cu celelalte și se înapoia puțin înaintea lor ca să fie prezentă la vizita doctorului.

— Trebuie să ies în locul ei! își spuse Jeanne.

Ne aflăm la începutul anului 1880. Într-o sâmbătă, la 18 ianuarie, Jeanne hotărî ca a doua zi să-și pună planul în aplicare. Maica Philomène bea în fiecare seară, conform unei prescripții medicale, un pahar de vin de *Banyuls cu quinquina* și mânca o feliuță de pâine. Văduva lui Pierre Fortier cunoștea acest

amănuț. O văzuse adesea pregătindu-și paharul cu quinquina. Paharul acesta juca un mare rol în planul de evadare al deținutei.

În clipa când maica Philomène intră în sala de mese ca să mănânce, infirmiera șefă pătrunse în farmacie, se opri în fața unui raft, luă de pe el o fiolă cu eticheta „Laudanum de Sydenham” și se îndreptă spre camera maicii. Aici, pe o măsuță, stătea paharul pe jumătate plin cu vin. Fără să șovăie, turnă în pahar cam o jumătate din conținutul fiolei. Puse apoi totul la loc și se înapoie la infirmerie unde își văzu mai departe de treburi. La ora zece, maica Philomène apărură în prag cu paharul în mână:

— Măine e duminică. Ma duc să ascult slujba la biserica parohială. Mă trezești, nu-i așa?

— Da, măicuță.

Maica înghiți conținutul paharului până la ultima picătură și se înapoie în odaia sa. Jeanne o privi cum bea, apoi se retrase. Dădu o raită prin salonul bolnavilor și se întoarse în cămăruța unde-și avea patul de dormit. Se întinse fără să se dezbrace. Noaptea se scurse încet. Ora cinci sunase. Se sculă repede, aprinse un mic felinar și, străbătând farmacia, pătrunse în camera maicii Philomène. Aceasta, cu mâinile împreunate, dormea un somn adânc. Jeanne respiră ușurată și, fără a pierde o secundă, intră la maica stareță care era gata de plecare.

— Măicuță, zise ea, maica Philomène vă roagă să n-o așteptați. Vine ceva mai târziu direct la biserică.

Apoi Jeanne se întoarse din nou la infirmerie unde supraveghetoarea era scufundată într-un somn aproape letargic. Își lepădă o parte din haine și, cu o agerime inimaginabilă, îmbrăca costumul maicii Philomène, vârand în buzunarul mantalei o batistă innodată cu grijă și care conținea modesta ei avere.

De câteva minute, grupul maicilor aștepta în salonul de la parter situat între grefă și ușa ce dădea spre curtea interioară. Maica stareță sosi.

— N-o văd pe sora Philomène, zise o măicuță mai tânără.

— N-o mai așteptăm... vine mai târziu direct la biserică. Înfruntând zăpada ce cădea cu fulgi mari, maicile traversară curtea și ajunseră la parapet unde al doilea paznic le deschidea poarta exterioară. Zece minute mai târziu, în ușa salonului de la parter ce dădea spre curtea interioară se auzi o bătaie slabă, paznicul coborî gemulețul:

— Aha, exclamă el, dumneata erai maică Philomène? Mi s-a comunicat. Treci măicuță. Afară-i o vreme de câine!

Măicuța, a cărei gluga lăsată peste ochi îi acoperea trei sferturi din față, se mulțumi să-și plece capul și păși pe ușa descuiată. Nu după mult timp se auziră închizându-se și porțile cele mari de la parapet. Jeanne era liberă.

Cu patru luni în urmă, la New York, Jacques Garaud, sau mai degrabă Paul Harmant, împlinise cincizeci și trei de ani. Fiica sa Mary, căreia-i purta o dragoste nemărginită, avea optsprezece ani. Era o tânără blondă, foarte drăguță, dar paloarea sîdefie a obrazilor ca și cearcănele albastrii din jurul pleoapelor lăsau să se întrevadă că purta în ea germenul tuberculozei, același ce-i omorâse mama cu care se asemăna într-un chip izbitor.

Influența tinerei Mary asupra tatălui său era nemărginită. Era de ajuns să vrea ca să fie ascultată. Or, ea voia mereu câte ceva.

Într-una din zile, în timp ce se afla în tovărășia tatălui său și a lui Ovide Soliveau care discutau despre treburile uzinei, Mary îi întrerupse brusc:

— Tată, la cât se urcă totalul capitalului tău?

Auzind întrebarea, cei doi preținși veri schimbă o privire mirată. Fata așteptă o secundă apoi relua nerăbdătoare:

— De ce nu-mi răspunzi?

— Dar pentru ce vrei să știi? o întrebă Jacques.

— Pentru ce? Pentru că vreau.

— Ei bine, draga mea, posed, posedăm în această clipă aproape o sută de mii de livre, venit anual.

— Ceea ce înseamnă un capital în jur de zece milioane. Uzina este inclusă?

— Nu.

— Cât ar putea valora?

— Un milion. Aș avea un cumpărător la prețul ăsta!

— Ei bine, trebuie s-o vinzi.

— Vrei să-mi vînd uzina? exclamă Jacques.

Tânăra zâmbea văzând fețele celor doi care, din pricina uimirii, căpătaseră un aer comic și continuă:

— Da, și te rog chiar s-o vinzi foarte repede. Am un proiect ce nu poate fi amânat.

— Ce fel de proiect?

— Să mergem să ne stabilim în Franța.

Bărbații simțiră că le trece un fior rece pe șira spinării.

— În Franța? repetară amândoi deodată.

— Da, așa am spus, în Franța! țara tatălui meu. Țara dumitale, vere Ovide. Deși n-o cunosc, o iubesc! Vreau s-o vad... Vreau să trăiesc și să mor acolo!

— De ce-mi vorbești despre moarte, fetițo, exclamă Jacques.

— N-o doresc, fii pe pace! răspunse fata rîzînd; n-o doresc deloc, dimpotrivă. Aici aș muri de tînră fiindcă mă plictisesc. America nu-mi place... Parisul mă atrage... Parisul, orașul minunilor.

— Dar, scumpa mea, nimic nu ne împiedică să mergem în Franța, la Paris și să stăm acolo două sau chiar trei luni!

— Oh! nu! nu vreau așa! interveni poruncitor Mary. Vreau să socotești câtă avere ai și să plecăm în Franța, fără gând de întoarcere.

Ovide Soliveau interveni:

— Să vindem uzina! zise el pe un ton morocănos. Să părăsim America!... Dar este absurd!... este o nebunie.

— Treaba dumitale, vere, poți gândi ce vrei. Ești liber să rămâi la New York. Nu țin să te iau cu mine... Dar eu vreau să plec... Dacă nu plecăm, voi muri.

— Iarăși! murmură tatăl întristat. Ce se petrece în capul tău, în dimineața aceasta, de ai asemenea idei sumbre?

— Nu știu... plictiseala mă înăbușe... mă ucide, asta-i. Și Mary izbucni în hohote de plâns.

Garaud o luă în brațe.

— Liniștește-te, fetița mea... îngăimă el cu glasul sugrumat. O să mergem în Franța. Dar la Paris, ce-o să facem?

— Vom trăi așa cum uriașa ta avere ne îngăduie să trăim... Vom locui într-o vilă. Vom merge la spectacole, vom primi lume.

— Dar n-o să treacă mult, și-o să ne saturăm de viața lor zgomotoasă. Mie munca îmi va lipsi. Munca, vezi tu, este viața mea.

— Bine, dar cine te împiedica să-ți vinzi uzina de aici și să-ți construiești în Franța alta asemănătoare? Ești cel mai mare mecanic și unul dintre primii inventatori din Statele Unite... Mi-ar place să te văd deținând în țara ta natală o poziție asemănătoare. Renumele tău te va urma și acolo, și vei ajunge curând la fel de celebru ca și în America.

Jacques Garaud asculta cu sprâncenele încruntate.

— Îți vei instala în Franța o uzină măreață, la fel ca cea de la New York. Vei exploata noua ta invenție de frânare instantanee pentru căile ferate. Vei stârni senzație! Haidem, s-a hotărât, nu-i așa? Stăm aici până vinzi - lucru ce se va termina repede deoarece ai oferte și plecăm. Ai să vii cu noi, vere Ovide.

— Vom vedea... Vom vedea... răspunse Soliveau rânjind.

— Treaba dumitale! Observ însă, după cum mă privești, că vei face totul ca să-l împiedici pe tata să-mi îndeplinească dorința, și totuși, în ciuda dumitale, eu spun că lucrul acesta se va întâmpla. Vreau să plec în Franța. Aerul Franței îmi face bine, și dacă taică-meu ar refuza să mă ducă acolo aș muri! Vezi bine că n-o să mă refuze... Plecăm într-o săptămână.

Și tânăra fată, înciudată de împotrivire, părăsi repede sufrageria ca să poată plânge în voie, căci simțea cum i se umplu ochii de lacrimi. Paul Harmant rămăsese singur cu Ovide.

— Ai de gând să dai curs acestui capriciu? întrebă subalternul.

— Parcă pot face altfel! Ai auzit și tu... s-ar îmbolnăvi... Ar muri...

— Vai, tată neputincios! exclamă Ovide, ridicând din umeri; fiica ta se poate lăuda că te duce de vârful nasului!

— Totuși Mary are dreptate... răspunse Jacques. Am făcut destul pentru America. Vom pleca în Franța... Davidson mi-a propus un cumpărător serios... Nici nu mai stau pe gânduri. Vind uzina la prețul ce mi se oferă.

— Vreau să-ți spun ceva, vere, îi rosti dintr-o dată Ovide.

— Ei bine, vorbește!

— Nu, nu aici.

— De ce?

— Pentru că ceea ce vreau să-ți spun nu trebuie să fie auzit de nimeni, răspunse Ovide coborând glasul.

Pretenșii veri intrară în cabinetul de lucru al lui Jacques. Acesta zise:

— Iată-ne singuri. Acum spune.

— Ia zi-mi, reluă Ovide. Ești într-adevăr hotărât să părăsești America?

— Sunt hotărât, da.

— Perfect! Și cu mine, ce vrei să faci?

— Vii cu noi.

— N-am nici o poftă să mă întorc într-o țară unde aş putea avea neplăceri cu o justiție țâfnoasă.

— Te referi, desigur, la mandatul acela de arestare emis împotriva ta, pe vremuri?... N-ai de ce te teme... A trecut de mult termenul legal... Inutil să te neliniștești.

— Știu, dar prefer să rămân în America.

— Bine, nimic nu te împiedică să rămâi... Îl voi obliga pe cumpărător să-ți păstreze postul. Vei primi o leafă bună și tot atâta la sută din câștig. Ți convine?

— Nu, răspunse Ovide, răsucindu-și o țigară.

— Atunci, ce vrei?

— Să-ți cumpăr uzina...

— Drace! Văzând că zilnic apelai la casa mea de bani ca să-ți plătești datoriile la jocul de cărți, te credeam fără un sfanț. Auzindu-te, s-ar părea că, departe de a fi la pământ, ai pus de-o parte frumoasa sumă de un milion... Complimentele mele, vere!

— N-am nici un ban economisit. Ba am și pierdut aseară două sute de dolari pe care mi-i vei da chiar acum și totuși îți cumpăr uzina.

— Vreau să știu și eu care-i cheia enigmei.

— Nu e nici o enigmă... Vom redacta împreună actul de vânzare. Apoi îmi vei semna o chitanță de un milion și îmi vei înmâna patruzeci de mii de dolari ca fond de rulment. Asta-i prețul cerut ca să tac.

Jacques sări ca ars.

— Să taci! exclamă el! Și ce nevoie am eu de tăcerea ta? N-am nimic să-ți ascund. Nu mătem de nimic...

— Gândește-te bine și ai să vezi că întoarcerea ta în Franța nu va fi posibilă decât dacă eu păstrez tăcerea.

— Ce vrei să spui?

— Că Jacques Garaud, dac-ar fi recunoscut, ar face un mare rău înapoindu-se în țara unde i se cunosc isprăvile...

Auzind pe neașteptate numele de Jacques Garaud, fostul maistru sări ca ars.

— Ce nume ai rostit? strigă el.

— Al tău, la naiba! răspunse Ovide fără să clintească. Haide, văr de contrabandă, jos masca! Numele tău este „Jacques Garaud”, ai incendiat uzina din Alfortville, ți-ai furat și ți-ai asasinat patronul, pe inginerul Labroue. După aceste drăgălășenii, folosindu-te de un carnet căzut în mâinile tale, ți-ai creat o individualitate nouă strecurându-te în pielea lui Paul Harmant, mort la spitalul din Geneva, la 15 aprilie 1856.

Jacques era îngrozit; se bălăbănea ca un om beat.

— Pe ce te bazezi? întrebă el cu glas strănutat.

— Păi, pe actul de deces al vărului Paul Harmant.

— Minți!

— Hai, bătrâne, nu face pe prostul, știu totul, înțelegi; *Totul* Așa că vei putea pleca în Franța fără neplăceri doar dacă eu îmi țin pliscul, căci altfel toată lumea o să afle că ai comis o groază de crime, lăsând să o condamne, în lipsa ta, pe nefericita de Jeanne Fortier.

— Și totuși voi pleca! răspunse pe un ton cinic, fostul maistru, recâștigându-și sângele rece. De ce m-aș teme de justiție? Termenul legal a expirat.

— Ohohoho, răspunse Ovide râzând. Te înșeli cumplit, drăguțule! a expirat termenul pentru incendiu, furt și asasinat, da, ai dreptate, dar nu și pentru uzurparea numelui lui „Paul Harmant”. Dacă o plângere însoțită de probe ajunge la parchet, acunzându-te că porți un nume ce nu-ți aparține, ai să vezi îndată cum se mai ocupă justiția de tine, de prezentul și de trecutul tău.

— Și cine o să facă plângerea asta, tu? întreba Jacques cuprins de fiori.

— Depinde. *Da*, dacă nu ești gentil. *Nu*, dacă ții seama de dorințele mele. Crede-mă, prietene, nu șovăi să-mi răsplătești devotamentul și discreția. Vreau să devin și eu patron. Așa că dă-mi uzina împreună cu patruzeci de mii de dolari ca fond de rulment, altfel voi spune în dreapta și-n stânga că Paul Harmant ce se bucură aici de stima generală nu e decât un escroc pe adevăratul său nume Jacques Garaud... și după ce spun, aduc dovezi! Sper că vestea o s-o bucure mult pe fiică-ta!

Jacques se ridicase în picioare. Se îndreptă spre Ovide, amenințându-l.

— Și dac-am să te omor? zise cu glas șuierător.

Ovide izbucni în râs.

— Testamentul meu este depus la un notar din New York. Conține biografia ta împreună cu piesele doveditoare. Nici n-am închis bine ochii că se va și afla cine ești.

— Așa deci, strigă Jacques disperat. Mă ai la mână.

— Drace! fiecare la rândul său, vere. Ei, ce zici?

Fostul maistru se resemnă brusc.

— Să mergem la bancherul meu. Într-o oră uzina va fi a ta împreună cu cei patruzeci de mii de dolari.

— Bravo vere! Te porți ca un înțelept.

În aceeași seară, uzina devenea proprietatea lui Ovide. Opt zile mai târziu, Paul Harmant și Mary se imbarcau spre Franța și înainte de sfârșitul lunii amândoi se aflau instalați într-o frumoasă vilă de lângă parcul Monceau.

Fostul asociat al lui James Mortimer avea numeroase relații de afaceri la Paris atât cu bancherii, cât și cu marii industriași. Ideea de a construi o mare uzină în împrejurimile Parisului pentru a pune în aplicare invențiile ce-l făcuseră bogat și celebru în America fusese primită ca un adevărat eveniment.

Jacques Garaud găsi pe malul Senei, la Courbevoie, zece mii de metri de teren ce-i conveneau de minune și pe care-i cumpără îndată. Începuse lucrul la planurile viitoarei construcții, când i se intentă un proces privitor la un drept de trecere.

Ca să iasă mai repede din această încurcătură care împiedica lucrul, avea nevoie de un avocat bun. Atunci se adresează bancherului său, cerându-i sfatul.

— Pentru pledarea unui asemenea proces aveți nevoie de un băiat activ, inteligent și instruit, răspunse el. Pot să vă recomand eu un tânăr al cărui zel și talent mi-au fost de multe ori foarte utile. Iată-i adresa:

Bancherul scrisese pe o bucată de hârtie: *Georges Darier, avocat, strada Bonaparte nr. 19*

— Foarte mulțumesc, zise Jacques. Așa voi face.

Georges, fiul adoptiv al doamnei Clarisse Darier, încredințat de preotul Laugier pictorului Etienne Castel, izbutise în viață, urmând cariera pentru care avea chemare. Peste câteva luni avea să împlinească douăzeci și cinci de ani. Chipeș, trecut pe lista avocaților baroului din Paris, avusese de mai multe ori prilejul să arate ce poate.

Georges Darier locuia într-un apartament, la etajul doi al unei clădiri de pe strada Bonaparte. În cabinetul său de lucru, cu mobilă din stejar sculptat, două obiecte păreau străine de luxul sever al ansamblului: mai întâi o mică bibliotecă de acaju înțesată de cărți, amintire de la bunul preot Laugier, apoi, într-un colț, o coloană de abanos susținând un căluț de lemn și mucava, acoperit cu o eșarfă de mătase neagră. Georges păstra această umilă jucărioară ca pe o relictă, crezând-o un dar al mamei sale, Clarisse Darier.

Tânărul tocmai studia un dosar voluminos, când slujnica îi aduse cartea de vizită a lui Paul Harmant.

— Să intre, zise el.

Jacques Garaud trecu pragul cabinetului. Avocatul se ridică de pe scaun și făcu doi pași în întâmpinare. După douăzeci și unu de ani, nemernicul, cauza tuturor nenorocirilor Jeannei Fortier, se afla față în față cu fiul victimei sale.

Incendiatorul de la Alfortville, asasinul domnului Labroue avea cincizeci și trei de ani. Părul, pe care acum nu-l mai vopsea, era de culoarea cenușii. Având doar trei ani și jumătate pe vremea când evenimentele dramatice

formau, într-un fel, prologul acestei povestiri, Georges nu putea să-și reamintească fizionomia maistrului. Falsul Paul Harmant se prezentă, îl informă despre ce era vorba, apoi îi arată o copie de pe actul de cumpărare. Georges citi atent și spuse:

— Dreptatea e de partea dumneavoastră, domnule. Dacă intentați un proces îl câștigați.

— Deci, acceptați să mă reprezentați?

— Cu toată inima. Îmi trebuie doar o procură.

— Bine. Scrieți-o.

— Dictați-mi, numele, prenumele și ocupația.

— Paul Alexandre Harmant, proprietar, inginer mecanic, domiciliat în Paris, strada Murillo, nr. 27.

— Îl pun îndată pe rol, zise avocatul, și o să vă țin la curent. Veți primi în curând o scrisoare din parte-mi.

— Dac-ați binevoi să-mi aduceți chiar dumneavoastră veștile, m-ar bucura să vă primesc...

— Și eu, domnule, aș fi încântat să beneficiaz de plăcuta dumneavoastră invitație.

După o lună, adversarii lui Paul Harmant renunțau la un proces pe care, de altfel, erau siguri că o să-l piardă și operațiile ridicării construcției începuseră. Georges fusese de două ori în strada Murillo, pentru a discuta cu clientul său, fiind primit în modul cel mai prietenos, atât de tată, cât și de fiică. Viața activă a lui Jacques Garaud, care-și supraveghea singur lucrările construcției, îl reținea departe de familie o mare parte din zi, iar Mary stătea acasă, unde, însă, nu se plictisea, fiind prietenă cu ficele mai tuturor bancherilor și ale tuturor industriașilor ce-i cunoșteau tatăl.

Aerul Parisului nu părea totuși să-i priască tinerei fete. Pe matul sidefiu al obrazilor apăruse o pată roșiatică. O tuse uscată și persistentă îi irita gâtul clipă de clipă. Jacques apelase la un doctor. Acesta-l liniștise, propunându-i un tratament.

Fetei îi plăceau toaletele și-și lucra la una dintre cele mai bune croitorese din Paris, doamna Augustine, posesoarea unei numeroase clientele, atât din lumea aristocratică, cât și din cea artistică și financiară. Cu toate că atelierul sale din strada Saint-Honoré erau destul de vaste ca să-și poată satisface clientela, patroana-croitoreasă era obligată să apeleze și la lucrătoare externe. Una dintre acestea era preferata ei. Ar fi dorit mult s-o aibă lângă ea, dar Lucie, așa se numea tânăra, nu voia să-și părăsească modesta cămăruță situată la ultimul etaj al unei clădiri e pe cheiul Bourbon, insula Saint-Louis. Lucie avea douăzeci și doi de ani și jumătate. Nu exista altă lucrătoare pariziană mai fină, mai drăguță și cu un trup mai fermecător ca al ei. Avea părul de culoarea castanei aurite, ochii albaștri închiși și privirea blândă.

Favorita doamnei Augustine era iubită și respectată de toți. Iubită pentru că era buna și îndatoritoare, respectată pentru că gurile cele mai păcătoase nu

găsiseră nici umbră de cleveală cu privire la purtarea ei. Bănuiau însă că are un logodnic, pe vecinul ei, desenatorul Lucien Labroue.

XVI

Ni se pare aproape de prisos să mai spunem că Lucien Labroue era fiul inginerului asasinat la Alfortville de Jacques Garaud. După moartea mătușii sale, doamna Bertin, Lucien rămăsese singur, cu o avere de doar câteva mii de franci. Doamna Bertin îl înscrișese la școala ce avea să-l pregătească pentru meseria de mecanic. De altfel, aceasta era și înclinația lui firească. Umilele economii ale mătușii îi îngăduiseră să-și împingă studiile cât mai departe posibil. Terminându-le, începuse să caute de lucru.

Din nefericire nimeni nu-l băga în seamă, atât protectorii, cât și relațiile lipsindu-i cu desăvârșire. Trebuia să trăiască totuși; să trăiască și să-și plătească impozitul funciar pentru terenul de la Alfortville pe care nu voia să-l vândă, nici să-l ipotecheze. S-a hotărât să intre într-un atelier unde să dobândească îndemânarea practică necesară. În scurt timp primi de executat desene, planuri ce trebuiau trecute pe curat. Când aceste lucrări ajunseră destul de numeroase ca să-i poată asigura traiul zilnic, tânărul părăsi atelierul. Prefera să lucreze la domiciliu.

Întâmplarea îl conduse spre imobilul locuit de Lucie, unde își închirie o odaie vecină cu a ei. Lucien o întâlnea adesea pe scările imobilului. La început se salutară, apoi salutul fu însoțit de un surâs; mai târziu se opriră să schimbe câteva vorbe și curând discuțiile se lungiră. În sfârșit, dragostea se înfiripă de-a binelea: o dragoste serioasă, sinceră, cinstită.

— Te iubesc, îi spuse Lucien; când voi avea o situație, ne vom căsători.

— Și eu te iubesc, răspunse fata, și te voi aștepta cât vei voi. Trecuse un an de când tot așteptau, și dacă Lucie aștepta răbdătoare, Lucien începuse să se descurajeze. Câștigul său era încă destul de mic. Or, dacă se căsătoreau în aceste condiții, la primul copil mizeria și-ar fi făcut apariția.

Cei doi logodnici își povestiseră reciproc istoria vieții lor. O cunoștem pe a lui Lucien. A Luciei era și mai scurtă. O doică rămasă neplătită dusesese la orfelinat o fetiță de un an – un an și jumătate. Fetița crescuse. Acest copil, știm, era fiica Jeannei Fortier.

*

Ceasul arăta ora unsprezece dimineața. Ieșind din camera ei, Lucie bătă la ușa lui Lucien care locuia pe același palier.

— Intră, se auzi glasul tânărului.

Lucie deschise ușa și trecu pragul.

— Bine-ai venit, Lucie! exclamă el.

În loc de răspuns, fiica Jeannei Fortier îi luă mâinile și îl cercetă cu atenție.

— Ce palid ești! zise ea pe un ton muștrător. Iar ți-ai pierdut o parte din noapte!

— Am de terminat până diseară câteva planuri foarte urgente.

— Păcat că te chinuiești cu o muncă atât de prost plătită, când ai putea să câștigi de trei ori pe atât.

— Ai dreptate! Dar pentru asta ar trebui ca norocul să-mi iasă în cale... iar eu aștept... aștept mereu. Și mi-e teamă ca așteptarea să nu se prelungească tot atât cât și viața mea.

— Lucien, de ce-ți pierzi curajul? În loc să te împotrivești nenorocului, tu îți pleci capul. Dragostea noastră ar trebui totuși să-ți dea curaj. Oare nu mă mai iubești?

— Înseamnă că ești rea și crudă dacă-mi pui asemenea întrebare. Spune-mi ce-ai vrea să fac?

— Afirmă-ți meritele!... Nu se poate ca una din ușile la care tot bați să nu se deschidă la un moment dat.

— Dar dacă o să-mi pierd timpul tot bătând la ușile astea încăpățânate, n-o să mai am când câștiga strictul necesar.

— Ți-am spus doar că am deoparte câteva economii... Poți apela când vrei la ele, le ofer doar logodnicului meu!

— N-am să primesc niciodată să trăiesc de pe urma banilor tăi.

— Îmi refuzi bucuria de a-ți veni în ajutor pentru că sunt femeie, și nu-i drept. Dar, mă rog, spuneai că ai câțiva prieteni de liceu care te-ar putea ajuta... De ce nu te adresezi lor?

— Am apelat. Și toată bunăvoința lor a încetat în clipa în care au priceput motivul vizitei. Am plecat cu capul în piept, cu inima sleită.

— Toți s-au purtat așa?... Dar tânărul acela pentru care nutreai o afecțiune aparte?

— Georges Darier? Nedespărțitul meu prieten de la Colegiul Henri IV? Nu l-am mai revăzut de șase ani.

— Stă la Paris?

— Habar n-am.

— Cu ce se ocupă?

— Urmase dreptul. Voia să practice avocatura.

— Dacă-i avocat, este ușor de găsit.

— Așa-i. Dar dacă o să mă refuze și el la fel ca ceilalți?

— Poți să știi dac-o semăna sau nu cu ceilalți? Poți să știi dacă în adâncul sufletului n-o fi rămas același de altădată? Dacă mă iubești, te rog, caută-l.

— Bine, pentru că țin la tine, mă duc.

— În sfârșit, mi-ai luat o piatră de pe inimă. Când am intrat la tine eram tristă. Acum plec fericită.

— Ne vedem diseară.

Fata se aplecă spre logodnic. Lucien își apăsă buzele pe părul des și mătăsos, apoi tânăra o zbughi pe ușă. Doamna Augustine, marea croitoreasa căreia Lucie îi aducea un corsaj, locuia pe strada Saint-Honoré. Tânăra intră în salonul de probe unde patroana se afla împreună cu „premiera sa” și o clientă de optsprezece ani blondă, cu o față plăcută. Marea croitoreasă binevoise să-i ia personal măsurile pentru o rochie de seară.

— Ce bine că te văd! exclamă doamna Augustine. Ai venit la țanc. Aveam ceva urgent... rochia asta de bal a domnișoarei Harmant. Vreau să fie o capodoperă.

— Deci, domnișoara îmi va executa rochia? întrebă clienta.

— Da... Lucie este cea mai bună lucrătoare a mea... Vă va scuti de un drum obositor și va veni să facă proba la domiciliu.

— Bun, atunci te aștept domnișoară... zise Mary. Mă găsești acasă, la vila tatălui meu, în fiecare dimineață.

Mary ieși din salonul de probă însoțită de doamna Augustine care se oferise s-o conducă până la capătul scărilor. Lucie își desfăcu pachetul și scoase dinăuntru o rochie.

— Perfect! Perfect! exclamă marea croitoreasă examinând piesa. Lucie, fetițo, ești o bijuterie! n-am să-ți aduc decât laude. De aceea și vreau să-ți încredințez rochia domnișoarei Harmant care-i o ființă destul de pretențioasă. Este americană. Taică-său a plecat din New York ca să se stabilească la Paris. Miss Mary are optsprezece ani. Bună clientă, dar cu toane. Cred că din pricina bolii. E bolnavă de plămâni și se pare că știe!... Ce tristețe să ai totul la dispoziție ca să fii fericit și să te secere moartea.

— Da, doamnă, e dureros.

— Ce vrei, asta-i viața!... Acum, haide să croim rochia. Are culoarea roz deschis și va fi garnisită cu paiete albe. Și nu uita să treci pe la caserie să-ți încasezi drepturile. Sunt foarte mulțumită de tine, Lucie. Uite, îți dau o primă de doi ludovici.

— Vă mulțumesc, doamnă, răspunse tânăra.

Lucien se hotărâse să-și țină făgăduiala. Trebuia să afle dacă Georges Darier locuia la Paris. Pentru asta era de ajuns să-și arunce ochii pe lista avocaților. Or, această listă se afla la Palatul justiției. Se duse într-acolo. Intră în sala Pașilor Pierduți și ceru lămuriri unui avocat tânăr îmbrăcat în robă.

— N-are rost să mai consultați lista, răspunse tânărul. Georges Darier stă pe strada Bonaparte, nr. 19.

— Mulțumesc foarte mult, zise Lucien și plecă spre strada Bonaparte.

Georges Darier studia dosarul unui caz important. Bătrâna slujnică îi anunță vizita lui Etienne Castel. Avocatul alergă în întâmpinarea pictorului ce-i fusese tutore și care-i rămăsese cel mai bun prieten. Etienne trecuse cu mult peste patruzeci de ani, dar dacă părul și mustața începuseră să-i

încărunțească, fața îi rămăsese tânără, privirea deschisă. Purta la butonieră panglica Legiunii de onoare. Georges îi întinse mâna exclamând:

— Sunt cincisprezece zile de când nu te-am mai văzut!

— Ai dreptate, răspunse artistul. Trebuie să termin un tablou. Dar puteai să vii tu să mă vezi.

— Aș fi vrut, dar și eu am avut o groază de treburi.

— Cu atât mai bine! Nu-ți port pică, și, ca dovadă, am venit să cinez cu tine. Spune-i Madeleinei să mai pună un tacâm și să ne pregătească o cratiță cu tăieței cu brânză și sos, specialitatea casei.

Georges sună răzând. Bătrâna slujnică sosi în grabă.

— Tutorele meu cinează la noi, începu Georges și...

— Și am să pregătesc o cratiță de tăieței cu brânză... îi luă vorba Madeleine; la ora șapte precis masa va fi gata și voi aduce și două sticle de vin vechi de Corton cum îi place domnului Etienne.

— Bravo, Medeleine!

Slujnica se retrase și pictorul continuă:

— Acum, fiindcă mi-am terminat tablourile comandate, vreau să retușez o pânză începută la bunul tău unchi, preotul din Chevry. În legătură cu asta, te-aș ruga să-mi faci un serviciu. Știu că ai păstrat cu sfințenie o amintire din copilărie, un căluț din lemn și mucava.

— Da, cadoul mamei mele... sfârși Georges Darier. Mi l-a dăruit când eram mic și-l păstrez ca pe o relicvă de mare preț.

— Te rog să-mi împrumuți această relicvă pentru tabloul meu.

— Dar ce reprezintă tabloul?

— O scenă dramatică... Câțiva jandarmi iau o femeie cu forța din casa unde nefericita se refugiase fiind acuzată de crimă. O dată cu ei am fixat-o pe pânză și pe maică-ta, împreună cu unchiul tău, ba chiar și pe mine, făcând o schiță după această scenă și, în sfârșit, pe tine care păreai că-i implori pe oamenii justiției, cerând iertare pentru biata femeie.

— Întâmplarea a fost adevărată?

— Da!

— Și eu eram de față?

— Întocmai!

În timp ce povestea, Etienne Castel privea chipul lui Georges, voind să vadă ce efect produceau vorbele sale. Georges ascultase fără să clinească.

— Ciudat... zise el. Se zice că impresiile din copilărie îți rămân. Cu mine e altfel. Totul s-a șters. Ce vârstă aveam pe atunci?

— Trei ani și jumătate.

— Nu-mi mai amintesc nimic, eram prea mic.

— Încearcă.

— Degeaba. Întuneric... beznă totală.

— Ei bine, reluă Etienne Castel, aveai lângă tine, în grădina unde se petrecea scena, căluțul dăruit de maică-ta și deoarece vreau să retușez toate detaliile am nevoie de jucărie ca s-o pictez după natură.

— Am să ți-o trimit, sau o să ți-o aduc chiar eu.

— Îți mulțumesc anticipat.

— După câte înțeleg, înseamnă că portretul mamei mele, al unchiului meu și al dumatăle sunt prinse pe această pânză.

— Și al tău.

— Vinzi cumva tabloul? După câte știi n-am încă nici o lucrare de-a dumatăle, așa că-l cumpăr pe acesta. Va însemna, pentru mine, mult mai mult decât o opera de artă.

— Asta presupune că ești un om bogat! Cunoști doar că-mi vând scump lucrările!

— Știu. Dar mai știu și că o să ții cont că suntem prieteni.

— Dar tare mai ești prostuț, băiete! n-ai priceput că tabloul este al tău, și că dacă-l retușez o fac numai pentru că vreau să ți-l dăruiesc? Voiam să-ți fac o surpriză. Dar gata! S-a dus!... În ziua când îl termin, ți-l trimit. Pregătește-i un loc de cinste.

— Îți mulțumesc, ești foarte bun cu mine. Dar, spune-mi, femeia aceea arestată de jandarmi, acasă la unchiul meu, ce făcuse?

— Era acuzată de o triplă crimă: furt, incendiu și asasinat...

— Nefericita! A fost judecată, desigur!

— Da!

— Și? Au condamnat-o?

— La închisoare pe viață.

— Înseamnă că era vinovată.

— Fără îndoială, de vreme ce judecătorii au găsit destule probe ca s-o condamne.

— Îi știi cumva numele?

— L-am știut odată, dar l-am uitat.

Discuția ajunsese aici, când Madeleine intră să anunțe un vizitator.

— Cine-i? întrebă Georges.

— Un domn care vrea să vorbească cu domnu'... Lucien Labroue. Georges scoase o exclamație de surpriză și bucurie.

— Lucien Labroue? repeta pictorul mirat.

— Pa... un vechi camarad de școală... nu l-am mai văzut de cinci ani... îl cunoști cumva?

— Cred că doar după nume.

O clipă mai târziu, Lucien Labroue intră în cabinet. Georges îi întinse brațele exclamând:

— Ce fericit sunt că te văd!

— Și eu... răspunse Lucien, apoi se înclină în fața artistului...

— Tutorele și prietenul meu... zise tânărul avocat: domnul Etienne Castel.

— Un pictor al cărui nume mi-e cunoscut și al cărui talent atât de subtil și de elevat îl admir foarte mult.

— Locuiești la Paris? Întrebă Georges.

— Da, de doi ani.

— Conduci cumva vreun atelier mecanic?

— Vai! nu.

— Cum nu? Cu pregătirea ta?

— Tai frunză la câini. Ca să-mi câștig existența, sunt obligat să fac copii după mașini, laviuri, planuri.

— Ai întreprins ceva ca să-ți găsești o slujbă?

— Nenumărate încercări, toate fără rezultat și, în disperare de cauză, am venit la tine.

— Ceea ce trebuia să faci de la bun început. Chiar de mâine mă voi ocupa de asta într-un mod foarte serios. Ce-ai zice de un post de director de lucrări într-o mare uzină?

— Ar întrece orice speranță.

— Ei bine, sper să-ți obțin postul. Iată cum: un inginer mecanic francez care a realizat o mare avere la New York s-a reîntors în patria-mumă cu intenția să-și construiască aici ateliere asemănătoare cu cele avute în Statele Unite. Inginerul acesta este clientul meu. Nu de mult am avut șansa să-i fac un mare serviciu; am deci dreptul incontestabil de a-i cere o favoare. Te asigur că marele inventator care se numește Paul Harmant îți va semna un angajament în toată regula.

— E cumva asociatul lui James Mortimer, din New York?

— Chiar el... văd că numele îți este cunoscut.

— Cine nu-i știe numele? Lui Paul Harmant îi datorează industriașul acesta mașina de cusut silențioasă ca și mașina de ghioșat perfecționată, idee la care și tatăl meu, care știi că era un inventator, se gândise pe vremuri. Așa mi-a spus mătușa mea.

— Atunci e cum nu se poate mai bine; vei deveni brațul drept al unui om de talent, dar te rog nu spune încă nimănui de promisiunea aceasta. Lasă totul în seama mea.

— Dar... începu Lucien.

— Fără nici o scuză! îl întrerupse Georges. Te previn că nu voi accepta nici una, nici chiar pe aceea a unei lucrări urgente.

Georges lovi într-un clopoțel. Bătrâna slujnică apărură.

— Mai pune un tacâm, Madeleine.

Madeleine ieși; discuția continuă.

— Ziceați, domnule, că tatăl dumneavoastră era inventator, îl întrebă Etienne Castel. Sunteți cumva fiul lui Jules Labroue, a cărui uzină a fost incendiată acum douăzeci și doi de ani?

— Da, domnule, și nefericitul meu tată a murit asasinat în toiul incendiului.

— Tatăl tău a fost asasinat? Întrebă Georges uluit. Nu mi-ai povestit niciodată despre această dramă îngrozitoare.

— Pentru că, pe atunci, nici eu nu știam. Acest cumplit adevăr nu l-am aflat decât la moartea mătușii mele.

Lucien îl întrebă apoi pe Etienne dacă i-a cunoscut tatăl.

— Nu l-am văzut niciodată, dar am auzit discutându-se, ca toată lumea de altfel, despre tragedia de la Alfortville.

Artistul își spunea în șoaptă:

— Ce ciudate sunt capriciile destinului! Iată-l pe fiul victimei prietenul cel mai bun al fiului asasinului!

— Criminalul a fost pedepsit? Întrebă Georges.

— Da, s-a descoperit că autoarea omorului și a incendiului era o femeie. Au condamnat-o la închisoare pe viața, răspunse Lucien. Fugise. Au arestat-o în curtea unui prezbiteriu dintr-un sat de la marginile Parisului.

Georges îi aruncă lui Etienne o privire iscoditoare.

— Așa e, îi răspunse artistul care-i surprinsese privirea. Femeia despre care pomenește domnul Labroue este chiar ființa despre care-ți vorbeam adineauri și care figurează în prim-planul tabloului destinat ție.

— Deci, întrebă Lucien, ați văzut-o pe această femeie?

— Am văzut-o și am stat de vorba cu ea la prezbiteriul din Chevry, la cinstitul abate Laugier, unchiul lui Georges.

— Și? reluă Lucien, ce fel de femeie era?

— Tânără, cu un chip plăcut.

— Nega crima, nu-i așa?

— Cu toată furia. Zicea că este nevinovată.

— Poate că nici nu mințea.

Georges și Etienne îl priveau plini de curiozitate.

— Au condamnat-o... zise Etienne.

— Și? Credeți că asta dovedește ceva?

— Dovezile de vinovăție erau prea multe.

— Ați fost la proces, domnule?

— Da, și am ascultat totul foarte atent.

— Și, cu ce convingere ați rămas, după dezbateri?

— Că acuzata putea fi vinovată.

— „Putea fi!” Așadar, n-aveți curajul să afirmați că era vinovată. Iar dacă ați fi făcut parte din juriu v-ați fi pronunțat împotriva?

— Cred că da... zise Etienne. Ba chiar foarte probabil.

— Eu am citit procesul, domnule, și sunt convins că Jeanne Fortier era nevinovată.

— Cum? murmură Georges, femeia aceasta se numea Jeanne Fortier?

— Da, răspunse Lucien. Apoi, adresându-se lui Etienne Castel:

— Vă amintiți cumva ce pretext invocase ca să se apere?

— Bineînțeles... un ticălos de maistru din uzină îi făcea curte și râvnea să pună mâna pe averea tatălui dumneavoastră ca să plece din Franța cu banii furați, luând-o cu el și pe Jeanne în calitate de amantă. Omul se numea Jacques Garaud, și-i scrisese (zicea ea) o scrisoare care conținea dovada incontestabilă a crimei premeditate și înfăptuite de acesta. Scrisoarea însă fusese pierdută.

— Așa e, știu eu, zise Lucien, și totuși, vă asigur că scrisoarea a existat. Garaud a fost hoțul, incendiatorul, asasinul.

— Omul despre care vorbiți a murit, victimă a devotamentului său!

— Nimic nu-i sigur... Eu nu cred în această moarte, și nici mătușa mea nu credea. M-am jurat ca într-o bună zi să fac tot ce-mi stă în putință și să smulg masca adevăratului asasin al tatălui meu.

— Și pentru ce? Au trecut douăzeci și unu de ani de la înfăptuirea crimei. Termenul legal de pedeapsă a expirat.

— Ce-mi pasă! Dacă justiția omenească nu mă poate ajuta, mă răzbun și fără ea. Îmi voi face singur dreptate.

— Știți cumva, întrebă Etienne, dacă Jeanne Fortier mai trăiește?

— Nu știu, dar voi afla.

— Dacă dorești, mă ocup eu de cercetări, zise Georges.

— Ți-aș fi extrem de îndatorat: Dar am vorbit prea mult despre mine. Spune-mi ce faci tu. Ești mulțumit?

— Atât cât poate fi un om. Nu râvnesc la onoruri. Muncesc! Am satisfacții... Ce-aș putea să-mi mai doresc?

— Dar, o nevastă...

— O nevastă? Mai am eu timp să mă gândesc și la asta. Cred, de altfel, că așa cum a făcut-o și unchiu-meu voi rămâne burlac... celibatul e vocația mea. Și tu?

— Vreau să-mi fac o situație serioasă înainte de a mă însura.

— Ceea ce nu te împiedică să te gândești la căsătorie de pe acum.

— Ai dreptate; tocmai de aceea spuneam că trebuie să-mi fac o situație solidă înainte de a mă însura. Lucie, fata care-mi va deveni soție, este la fel de săracă. Orfană, fără familie, dar are un suflet curat. În plus, muncește tot timpul.

— Și, o iubești?

— Fără ea n-aș putea trăi fericit.

— Atunci, fii convins că situația ta se va aranja extrem de repede și că în curând vei putea fi fericit. Mă invit de pe acum la nuntă!

Cina se prelungi până târziu. Abia după ora unsprezece, Lucien își părăsi prietenul și pe Etienne Castel, pictorul ce-i devenise, de asemenea, prieten.

— Spor la lucru și contează pe noi, îi spusese Georges la despărțire și tânărul plecase cu inima plină de speranță.

Dacă Lucien se simțea fericit, Lucie, în schimb, căzuse pradă unei mari neliniști. Toată seara, fiica Jeannei Fortier așteptase la început cu nerăbdare, apoi cu o îngrijorare, din ce în ce mai apăsătoare întoarcerea logodnicului său.

În sfârșit, la ora unsprezece și jumătate, auzi pași urcând scara. Cu mâna tremurândă, întredeschise ușa.

— Dumneata ești, domnule Lucien? Întrebă ea în șoaptă.

— Da, eu sunt, răspuse tânărul.

— Eram neliniștită. Credeam că ți s-a întâmplat vreo nenorocire?

— Nu mi s-au întâmplat decât lucruri fericite. Îmi dai voie să intru să-ți povestesc?

— Vino, și în acest timp îmi voi termina lucrul.

Lucien își luă un scaun și se așeză lângă ea.

— Ai fost la vechiul tău prieten, Georges Darier, nu? Întrebă fata.

— Da, și m-a primit ca unul a cărui inimă nu uită ușor. M-a oprit la masă.

— Ți-a promis că-ți face rost de slujbă?

— Într-o lună, mai mult ca sigur, voi deveni șef de lucrări la o mare uzină din marginea Parisului.

— Ce fericită sunt! Acum du-te. Amândoi avem nevoie de odihnă și, de altfel, nici nu trebuie să le dăm vecinilor prilej de cleveteală.

Situația lui Lucien îl impresionase mult pe Georges Darier. Astfel, a doua zi, la prima oră chiar, plecă spre strada Murillo, cu intenția de a-l solicita pe Paul Harmant în favoarea protejatului său. Îi deschise feciorul din casă.

— Domnul Harmant mă poate primi?

— Cu părere de rău, îl anunț pe domnul Darier că domnul Harmant a plecat... , răspuse servitorul. Dar domnișoara Mary vă va primi cu siguranță. Să vă anunț, domnule Darier?

Georges fusese destul de des în vila milionarului pentru a-și da seama că fiica avea asupra tatălui său o mare influență. Se grăbi deci să răspundă:

— Dacă socotiți că n-o deranjez pe domnișoara Harmant, dați-i cartea mea de vizită.

— O voi anunța pe domnișoara.

Cum citi numele vizitatorului, Mary, care era de mult sculată, coborî în salon.

— Bună dimineața, domnule avocat, spuse ea cu tonul cel mai grațios, întinzându-i mâna; vizita dumneavoastră nu-mi era destinată, dar vă sunt recunoscătoare că v-ați gândit să schimbăm câteva vorbe.

— Cum vă mai simțiți, domnișoară?

— Minunat, niciodată nu m-am simțit mai bine ca astăzi. Un subit și puternic acces de tuse îi tăie însă fraza.

— V-ați luat, cel puțin, măsurile necesare s-o combateți? Întrebă Georges, care știa prea bine de ce boală nevindecabilă era atinsă tânăra fată.

— Bineînțeles! răspuse Mary. La dracu, un fleac. Ați venit pentru tatăl meu? Lipsește trei săptămâni. Ia spuneți, ce treabă aveți cu dânsul? Corespondăm regulat și-l pot anunța de vizita dumneavoastră, explicându-i motivul.

— Voi găsi timp să-i dau aceste explicații la înapoiere, domnișoară, dar vă rog să mă susțineți cu toată puterea.

— Cu plăcere... Despre ce este vorba?

— Vreau să plasez în uzina tatălui dumneavoastră pe un fost elev al Școlii de arte și Meserii, desenator și mecanic foarte priceput.

— Tânărul vă este cumva prieten?

— Da, un prieten de școală, crunt lovit de sfârșitul tragic al tatălui său căruia i s-a furat întreaga avere și de moartea unei mătuși iubite, care, neposedând nimic, n-a avut ce să-i lase.

— Propunerea dumneavoastră, domnule Darier, este un act de umanitate, și vă voi sprijini din toată inima. Spuneți-i prietenului că poate conta pe mine. Răspund chiar de reușită. Tata trebuie să se înapoieze luna viitoare, pe ziua de 2. Anunțați-l pe prietenul dumneavoastră, care va deveni și al meu, să vină pe data de 3 și vom rezolva.

— Sunteți foarte bună, și vă mulțumesc din inimă.

Georges se ridică. Mary îi strânse călduros mâna. Tânărul avocat se întoarse în strada Bonaparte și-i trimise câteva rânduri lui Lucien înștiințându-l de rezultatul întrevederii. Fiului lui Jules Labroue nu-i mai rămânea decât să aștepte.

XVII

O părăsisem pe Jeanne Fortier, îmbrăcată în haine de călugăriță, în zăpadă, în fața porții principale a închisorii centrale din Clermont. Gardianul, convins ca o lasă să treacă pe maica Philomène, învârtise în broasca uriașă cheia mare și grea. Odată ieșită, Jeanne o luase în goană spre oraș, dispărând într-un labirint de străzi strâmte și întunecoase, cu dughenele încă închise.

După ce merse cu pas grăbit timp de un sfert de ceas, se opri și privi împrejur. Cam pe la mijlocul străzii îi atrase atenția o prăvălie de curând deschisă. Era un magazin de lengerie și confecții. Intră. Patroana, o femeie în vârstă, aranja rafturile.

— Doriți ceva, măicuță? întrebă ea.

— Aș vrea, răspunse văduva lui Pierre Fortier, ceva de îmbrăcat pentru o femeie cam de talia mea.

— Vă ofer o fustă de molton cenușiu. N-o să găsiți altceva mai călduros.

— Culoarea îmi place, o iau.

— Doriți și o haină gen „camizol”, nu-i așa? Am una dintr-o stofă asemănătoare.

— Puneți-o la un loc cu fusta. Dați-mi și o bonetă de pânză. Jeanne mai cumpără un șal mare de lână și ceru să i se învelească totul într-o bucată de serj. După ce-și lua pachetul și restul, ieși. La un moment dat, zări o poartă

deschisă ducând spre o alee întunecată. Alergă într-acolo. În fundul aleii se afla o scară. La etajul de sus al imobilului domnea o liniște deplină.

Cât ai clipi din ochi, fugara desfăcu pachetul, îmbracă fusta și camizolul și-și puse pe cap boneta de pmză având grijă să-și tragă părul peste frunte. Își petrecu apoi peste umeri șalul de lână, împături costumul sorei de caritate în pânza de serj verde și, punându-l subsuoară, ieși din alee îndreptându-se spre calea ferată. Îmbrăcămintea îi dădea aerul unei muncitoare de la țară. În preajma gării auzi sunetul unui clopoțel. Alergă.

— Pentru Paris? Întrebă ea cu sufletul la gură. Un funcționar îi răspunse arătându-i un ghișeu:

— Acolo... grăbiți-vă... Trenul e gata de plecare.

Jeanne se repezi la ghișeu și abia avu timp să se suie în tren. Intrase într-un compartiment de clasa a treia precedată de două femei, o tânără și mama sa. Trenul porni.

La închisoarea centrală, infirmierele mirate că n-o văd pe Jeanne asistând ca de obicei la curățenia saloanelor, crezură că nu se trezise. Una dintre ele se duse s-o caute. Negăsind-o, presupuseră că din cine știe ce motiv plecase la economat și așteptau să se înapoieze. Maica stareță tocmai se întorsese împreună cu celelalte călugărițe și, cum n-o văzuse pe maica Philomène la biserică, dăduse ordin să se afle din ce pricină lipsise. Atunci și-au dat seama de cele petrecute. Sora Philomène dormea încă un somn aproape letargic. În camera sa, în locul costumului dispărut se aflau hainele Jeannei. Gardianul, întrebat, răspunsese că-i dăduse drumul maicii Philomène.

Vestea evadării se răspândi la iuțeală. O oră mai târziu întreg Clermontul știa că o condamnată își luase zborul. Negustoreasa care-i vânduse hainele alergă mânată de un zel lăudabil să-și depună mărturia. După datele obținute rezulta că Jeanne, lepadându-și veșmântul de călugăriță, fugise cu trenul. Or, de la evadarea ei, un singur tren plecase din gara. Așadar fugara se îndrepta spre Paris. Se telegrafie la Paris, dându-se ordin să nu lase să treacă, decât după verificare, persoanele cu tichet cumpărat la Clermont. Un inspector de Siguranță plecă în mare grabă spre Paris-Nord. În clipa când polițiștii ajunseră pe peron, trenul de la Clermont sosea. Dar Jeanne avea să le scape agenților. Călătorele își dovediră ușor identitatea și adăugară că în gara Clermont nu văzuseră nici o femeie cu aspectul unei evadate.

Iată ce se întâmplase.

Ajungând la Creil, cele două călătore coborâseră din tren și Jeanne rămăsese singură. Cinci minute mai târziu, trenul trecea pe sub un tunel. Jeanne profită de întuneric și aruncă pe fereastră hainele sorei Philomène. Apoi, când îi auzi pe funcționarii căii ferate anunțând gara Saint-Denis, coborî. Controlorul primi tichetele fără să le privească și Jeanne scăpă.

Întinse pasul și, în mai puțin de o oră, ajunse la Paris. Marele oraș acoperit de zăpadă îi apăru pâcios și trist deși era o zi de duminică. Jeannei îi

era foame. Trecu pragul primei bodegi întâlnite în cale și încercă să-și limpezească ideile. Un singur gând o obseda.

— Chiar azi mă voi duce la Chevy.

După ce-și termină dejunul sărăcăcios, urcă într-un omnibus care o duse pină la Vincennes, iar de aici luă primul tren în direcția Chevy.

— Numai de nu m-ar recunoaște careva, își spuse. Biata femeie se temea degeaba.

După douăzeci și unu de ani, se schimbase total. Trecuse prin atâtea! Plânsese atât de mult. Ajunse la Chevy.

Pe măsură ce evadată din Clermont se apropia de parohie, simțea cum o înăbușe emoția. Satul Chevy îi amintea nu numai trecutul cumplit, dar și de copilul mult iubit, lăsat în mâinile bătrânului preot ce-i dăduse găzduire. Jeanne recunoscuse gardul dintr-o privire. Își reaminti ziua când bătuse la poartă, cazând pe jumătate leșinată în praful de pe drum. Traversă șoseaua și trase de clopoțel. O servitoare bătrână veni să-i deschidă.

— Cu ce vă pot servi? întrebă ea.

— Aș vrea să vorbesc cu preotul, răspunse Jeanne.

— Părintele este la vecernie. Îl găsiți la biserică.

Jeanne se îndreptă spre biserică, vecernia se terminase. Una câte una, credincioasele se retrăgeau spre casă. Preotul ieși ultimul. Jeanne înaintă spre el.

— Iertați-mă, părinte... bâigui ea, aș vrea să vă vorbesc. Vin special de la Paris.

— Bine, urmați-mă în sacristie...

Jeanne se supuse și, o clipă mai târziu, reluă discuția zicând:

— Am sarcina să vă cer câteva informații.

— Informații! repetă preotul. În legătură cu ce?

— În legătură cu predecesorul dumneavoastră, prin anul 1861.

— Vă referiți la venerabilul abate Laugier, fiica mea? Cel pe care l-am înlocuit eu? A murit în timpul războiului. Iar eu sunt aici din anul 1871.

— N-avea și o soră?

— Ba da, o soră moartă cu puțin înaintea lui.

— Această soră n-avea un copil pe lângă dânsa?

— Da... fiul său, după câte știu.

„Al meu! se gândi Jeanne tremurând. Al meu!”

Adăugă apoi cu glas tare și sforțându-se să-și ascundă neliniștea:

— Știți cumva ce s-a întâmplat cu acest copil?

— În privința aceasta nu pot să vă dau decât lămuriri destul de vagi. Când am luat în primire parohia, am auzit povestindu-se că fiul sorei bunului abate Laugier venise să asiste la funeraliile unchiului său, și că apoi se înapoiase la Paris împreună cu un prieten al defunctului. Altceva nu mai știu.

— Dar poate știți numele acestui prieten?

— Nu l-am știut niciodată.

— Dar primarul? Poate-l cunoaște dânsul?

— A murit. După el au urmat alții doi.

— Și slujnica domnului preot Laugier?

— A murit înaintea preotului și al sorei sale.

— Sora aceasta era văduvă, nu-i așa?

— Da.

— A murit la Chevy?

— Așa cred.

— Atunci numele trebuie să fie trecut cu siguranță în registrele bisericii, și, de asemenea, pe piatra mormântului.

— Sigur că da, erau; dar totul a fost distrus în timpul războiului. Aici s-au dat lupte în repetate rânduri.

— Va să zică, murmură Jeanne, n-am să pot afla nimic.

Toate aceste întrebări îi treziseră preotului o oarecare bănuială.

— Ce interes deosebit, ce interes personal vă împinge să aflați aceste lucruri? întrebă preotul.

Jeanne tresări.

„Am vorbit prea mult...” își zise ea.

Apoi adresându-i-se preotului:

— V-am spus, nu pentru mine întreb. Prietena ce m-a trimis m-a rugat să insist pentru a obține un indiciu cu privire la copil. Voiam să știu numele sorei abatelui Laugier cu scopul de a-l afla pe al fiului său.

— Vrea cineva să-l găsească pe acest fiu?

— Nu știu; am primit o sarcina și mi-am îndeplinit-o; asta-i tot.

— Întrebați în sat... Poate găsiți pe cineva care să știe mai multe decât mine.

Preotul ieși din biserică lăsând-o pe Jeanne sfârșită. Biata femeie căzu în genunchi.

— Doamne, Dumnezeule, îngână ea, împreunându-și mâinile... n-am să aflu nimic. Totul pare împotriva mea. Preotul acesta se ferea de mine. Dacă încerc să mai întreb pe altcineva bănuiala ar fi aceeași. Ce să fac? Preotul mi-a spus că cineva a luat la Paris copilul despre care se credea că este nepotul abatelui Laugier. Copilul acesta trebuie să fie fiul meu. Sora abatelui îmi promisese că o să vegheze asupra lui, că îi va ține loc de mamă. Dar, la Paris, cum să-l găsesc? Dacă mă duc direct la cei în măsură să mă lămurească înseamnă să mă dau pe mâna jandarmilor... Ca și acum douăzeci și unu de ani, mă caută peste tot. Mai bine rămâneam nebună!

Jeanne începu să plângă. Își reveni repede și, înălțându-și capul, își spuse:

— Ei bine, n-am să mă dau bătută! Voi cerceta zi și noapte. Fiul meu trebuie să fie la Paris. Încerc mai întâi să aflu ce s-a întâmplat cu fata, apoi mă înapoiez la Paris și caut să-i dau de urmă.

Plecă din biserică, și la orele nouă seara se afla din nou în Paris.

A doua zi, la prima oră, se îndreptă spre Joigny; aci bătu la poarta văduvei Frémy, doica în grija căreia, în urmă cu douăzeci și doi de ani, fusese dată fiica ei. Știa prea bine că n-o s-o mai găsească deoarece scrisoarea trimisă de la închisoarea centrală din Clermont se înapoiase cu mențiunea: „Destinatarul necunoscut”, dar nădăjduia să culeagă vreo informație folositoare. Căsuța doicăi nu mai exista. Pe locul ei și pe terenurile învecinate se înalță acum o vastă casă de raport. Jeanne deschise ușa și întrebă o femeie.

— De cât timp s-a ridicat clădirea asta?

— De șase ani.

— N-ați cunoscut cumva pe o oarecare văduvă Frémy ce lua în grijă copii mici?

— Văduva Frémy... Mi-amintesc de ea. Ei, doamne, dar a trecut o groază de timp de când și-a dat duhul! De pe vremea războiului.

— N-avea cumva un fiu?

— Ba da! un mare șnapan. A murit și el.

— A murit, exclama Jeanne.

— Da, doamnă!... Sunteți cumva din familie?

— Nu, dar aș fi vrut să aflu ce s-a întâmplat cu o fetiță dată în grija mamei lui.

— De mult timp?

— De douăzeci și unu de ani.

— Nu locuiam la Joigny pe vremea aceea, răspuse portăreasa. Când am cunoscut-o pe văduva Frémy, nu mai lua de mult copii și n-am văzut niciodată pe lângă ea decât pe împielitul ăla de băiat, dar dacă părinții n-or fi venit să-și ia mucosul, e clar ce s-a întâmplat. Bătrâna Frémy, nemaifiind plătită și voind să se descotorosească de țănc, o fi anunțat autoritățile care l-or fi plasat undeva. Întrebați la primărie sau la subprefectură... V-ar putea lămuri mai bine.

— Primăria, subprefectură, autoritățile... îngână nefericita mamă descurajată.

Portăreasa se uită mirată la Jeanne.

— S-ar părea că nu m-ați înțeles, zise ea.

— Iertați-mă, v-am înțeles perfect și am să vă urmez sfatul. Mulțumesc pentru bunăvoință.

Jeanne ieși. Ne dăm seama că nu intenționa să se ducă nici la primărie, nici la subprefectură, ci bătu din poartă în poartă, întrebând peste tot. Toate răspunsurile erau la fel. Nimeni nu-și amintea de nimic. Deznădăjduită, își spuse că pentru ea totul s-a sfârșit. Neștiind unde să-și caute fiica, cum să spere s-o regăsească? Georges era la Paris, de asta era convinsă; se va duce în marele oraș. A doua zi, o dată cu zorile, sosea la Paris, sleită, dar gata s-o ia de la capăt, neținând seama de nici o piedică.

Pe strada Senei zări un anunț:

„Odăiță și debara de închiriat pe loc". Examinând clădirea mai mult decât modestă, Jeanne își zise că poate n-ar cere scump. Se apropie de portăreasă și întrebă:

— Aveți o cameră de închiriat, doamnă?

— Da, o cameră și o debara la etajul șase... O sută patruzeci de franci.

— Aș putea s-o văd?

— Sigur. Odaia este liberă. Vă conduc.

— Îmi convine, zise fugara după ce vizită încăperea. Vin de la țară și intenționez să mă stabilesc la Paris. Aș vrea s-o închiriez chiar de azi. O mobilez repede.

Jeanne plăti treizeci și cinci de franci și primi o chitanță pe numele de Lison Perrin. O dată cu banii chiriei îi dădu și o monedă de cinci franci, câștigând pe dată bunăvoința portăresei.

— Duceți-vă să vă cumpărați cele de trebuință, zise ea, și vă ajut chiar eu să vă instalați.

— Unde găsesc un negustor cu mobilă de ocazie?

— Foarte aproape de aici, pe strada Jacob, la stânga.

Fugara porni la adresa indicată și, în schimbul unei sume derizorii, achiziționează câteva obiecte absolut necesare instalării; apoi, de la un bazar, își cumpără ceva lenjerie și câteva lucruri de îmbrăcăminte cu preț redus. Înainte de ora patru, modestul mobilier era instalat și un foc de cărbuni ardea în sobiță. Jeanne își răsturnă punga: era aproape goală.

— Dacă nu vreau să mor de foame în scurt timp, își zise ea, trebuie să-mi găsesc repede de lucru.

Coborî să-și cumpere ceva de mâncare, voind să se înapoieze și să se culce. Deodată zări un local de negustor de vinuri cu firma: *La hanul brutarilor*.

Deschise ușa și intră.

XVIII

Lucrând cu ardoare, Lucien Labroue aștepta clipa când, înarmat cu recomandarea lui Georges, să se prezinte personal la vila milionarului, care nu-i putea refuza nimic avocatului său. Văzându-și logodnicul fericit, Lucie devenise și mai volubilă, iar munca părea sa-i fie și mai spornică. Tocmai terminase de însăilat rochia elegantă, incredințată de doamna Augustine. Era ora nouă dimineața.

— Exact cât să iau ceva în gură, își zise lucrătoarea. După probă, care va dura cu siguranță, trebuie să mă duc la atelier după furnituri și apoi la patroană.

Băgă în priză un mic reșou și-și încălzi resturile din dejun.

— Vai, exclamă ea brusc, n-am pâine! Portăreasa nu mi-a adus-o astăzi.

Coborî cele şase etaje, deschise poarta cabinei şi întrebă:

— Femeia cu pâine n-a venit, doamnă Dominique?

— Nu, don'şoară Lucie.

— Ei, fir-ar să fie!

— Intraţi înăuntru, e răcoare. Amândouă am rămas fără pâine. La brutăria asta, imposibil să poţi conta pe cineva. Schimbă vânzătoarele ca bună ziua.

În clipa aceea, o fată înaltă, blondă, uscăţivă şi urâtă bătut la uşa cabinei. Avea în braţe patru pâini de mărimi diferite.

— E vânzătoarea, zise Lucie. Alta!

— Bravo, exclamă portăreasa, nu-i rău, nu-i rău deloc! până la urmă abonaţii brutăriei dumneavoastră or să rămână fără pâine.

— Dar ce, e vina mea? răspunse fata bosumflată. Îi ţin locul celei dată afară alaltăieri şi nu cunosc abonaţii... De altfel, n-o să vin eu. Patroana caută o vânzătoare... Eu am altă slujbă.

Lucie urcă repede, mănă într-un sfert de ceas şi se îndreaptă spre vila din strada Murillo.

De la o vreme, Mary Harmant se simţea şi mai rău, devenind în acelaşi timp şi mai capricioasă. După violente crize nervoase, urmau ore în şir de deznădejde. În aceste momente era foarte blândă, îi era milă de toţi cei în suferinţă şi-şi spunea:

— Sunt bogată... Ar trebui să fac bine în jurul meu.

Se afla tocmai în această dispoziţie binevoitoare, când feciorul din casă veni s-o anunţe că o ucenică trimisă de croitoreasă voia s-o vadă. Mary dădu ordin să intre şi o primi plină de bunăvoinţă.

— Ai făcut minuni, Lucie?

— M-am străduit cât am putut, domnişoară. Rochia nu este decât în-săilată... am venit pentru probă.

Lucrătoarea întinse materialul pe canapea.

— Dar e foarte drăguţă de pe acum! exclamă Mary. Felul în care sunt plasate garniturile este cu totul original.

— Asta-i ideea mea.

— Să ştii că ai foarte mult gust.

Fiica lui Paul Harmant redevenise veselă. Paloarea feţei dispăruse brusc, deşi, din timp în timp, o tuse scurtă îi mai scutura pieptul.

„Biata fată!... se gândea Lucie. Este într-adevăr bolnavă.”

Lucie îşi începu proba. Mary întrebă:

— Lucrezi de mult la doamna Augustine?

— Împlinesc în curând cincisprezece luni.

— Am înţeles că i-ar fi plăcut să te aibă la atelier.

— Ştiu, dar prefer să lucrez la domiciliu.

— Locuieşti cu părinţii, nu?

— N-am părinţi, domnişoară.

— Cum, ești orfană?

— Nu știu nimic. Când aveam un an am fost dată la orfelinatul copiilor găsiți.

— Vrei să spui că tatăl și mama dumitale te-au părăsit? Doamne, dar este cumplit!

— Da, este groaznic. Dar nu mi-a trecut niciodată prin minte s-o condamnăm pe această mamă necunoscută; mi s-a spus că, fără doar și poate, nu era vinovată, poate că mizeria, foamea or fi obligat-o să facă ceea ce a făcut, și că, poate tatăl meu o fi murit.

— N-ai aflat împrejurările în care ai fost dată, sau dacă există vreun indiciu după care poți fi recunoscută și care să te poată ajuta să-ți regăsești familia?

— Am întrebat, la vârsta când puteam înțelege. Mi s-a răspuns că într-adevăr o dată cu mine au fost aduse și câteva lucruri după care aș putea fi recunoscută, dar regulamentul nu dă voie să se afle.

— Dar la ce folosește să depui o dată cu copilul și un semn de recunoaștere?

— Îi ajută pe părinți să-și ceară într-o bună zi copilul. Ziua și ora depunerii sunt trecute într-un registru. Se înșiră apoi veșmintele micuțului abandonat, marca lenjeriei și dacă mai sunt și alte obiecte în afara scutecelor. Copilul este înscris sub un număr (eu, de exemplu, aveam nr. 9) la acest număr se adaugă și un nume.

— Ce ciudat, parca mă trec fiorii! Și câți ani ai, Lucie? Îmi dai voie să-ți spun pe nume, nu-i așa?

— Vai, domnișoară, cum să nu! Am douăzeci și doi de ani.

— Văd că ești foarte îndemnică. Nu te-ai gândit să-ți deschizi un atelier propriu?

— Ca să-mi deschid un atelier mi-ar trebui atât clientelă cât și capital pentru primele cheltuieli.

— Cred că ți-ai putea găsi ușor un bărbat, dacă nu bogat, măcar cu ceva bani. Cu banii ți-ai putea mobila un apartament, ți-ai instala atelierul, iar clientela ar veni de la sine.

Auzind pronunțându-se cuvântul „bărbat”, muncitoarea se făcu roșie ca focul. Fiica lui Paul Harmant întrebă zâmbind:

— Sau mă înșel, sau ai de gând să te măriți?

— Da, mă gândesc la căsătorie... Dar cel pe care-l iubesc și mă iubește n-are avere. Vrea să așteptăm să-și găsească întâi o slujbă mai substanțială. După ce mă mărit, voi lucra mult mai puțin, deoarece dorește să mă ocupe exclusiv de grijile casei.

— În ziua cununiei, draga Lucie, aș fi fericită să-ți pot oferi o mică dotă, cu condiția ca soțul dumitale să-ți îngăduie să lucrezi doar pentru mine.

— Îl voi ruga, spunându-i cât sunteți de bună, și sunt sigură că n-o să mă refuze. Când vă trebuie rochia, domnișoară?

— Joia viitoare... sunt invitată la o serată dansantă, la soția unui prieten de-al tatălui meu.

— O veți avea joi.

— Unde locuiești, fetițo dragă?

— Pe cheiul Bourbon, nr. 9, răspunse Lucie.

— Bun, am să-mi notez numărul casei. La revedere, Lucie.

— La revedere, domnișoară... și vă mulțumesc încă o dată.

După plecarea lucrătoarei, pe Mary o cuprinse iarăși tristețea.

Se cuibări lângă foc cu gândul la Lucie.

— Copil găsit, murmură ea. Fără tată, fără mamă... Și totuși este fericită... Nu se plictisește niciodată... Muncește... Speră în viitor și iubește... Este iubită. Oare eu voi ști vreodată, eu atât de bogată, ce înseamnă dragostea?

Un acces de tuse îi împurpura dintr-o dată obraji. Își duse batista la gură. Când și-o retrase era pătată de sânge. Mary îngălbeni.

— Sânge!... îngăimă ea. Și mă arde și-n piept! parcă am jar între umeri.

Se duse și luă o linguriță de medicament, apoi se trânti iarăși în jilț.

— Aș vrea să iubesc și eu! îngână ea oftând.

*

Localul negustorului de vinuri cu firma: *La hanul brutarilor* corespundea denumirii. Era, într-adevăr, punctul de întâlnire al „bobocilor” sau ucenicilor brutari, al băieților de brutărie și al vânzătoarelor de pâine din cartier.

Fiece cartier din Paris are câte unul sau două localuri de acestea servind ca loc de întâlnire al angajaților brutari. Aici toată lumea se cunoaște; fiecare povestește vecinului întâmplări legate de meserie.

Când intră Jeanne, salonul cel mare era pe jumătate plin. Dând cu ochii de comeseni, fugara avu o clipă de șovăială. Se opri. Trecând pe lângă ea, o chelnăriță spuse:

— Pofțiți înăuntru, mai avem locuri.

— Da... da... sunt, zise un tânăr de douăzeci și patru sau douăzeci și cinci de ani, instalat lângă intrare. Pofțiți lângă mine. Aici suntem cu toții brutari, și chiar dacă n-ați fi de-ai casei, v-am primi cu aceeași plăcere.

Jeanne zâmbi și se așeză alături. Văduva lui Pierre Fortier comandă ceva de mâncare. Deodată tânărul se adresă unui camarad aflat la câteva mese mai departe:

— Spune-mi, Tourangeau, n-ai cumva un leac s-o vindece pe patroana mea de nervi și pe patronul meu de morocăneală?

— Dar ce li s-a întâmplat? i-o întoarse acesta. Și cu ce-ai vrea să-i vindec eu?

— Pur și simplu cu o bună vânzătoare.

— Doar cu atât!... zise Tourangeau râzând. Vânzătoarele bune sunt păsări rare... patroana mea a schimbat patru în ultimele cinsprezece zile.

— Lebret, patronul meu, o duce și mai bine, e la a cincea în numai două zile. Clientela se plânge, amenință că ne lasă, și asta-l face pe patron și pe nevastă-sa să-și iasă din pepeni. Dacă ar veni acum una să se angajeze și ar munci cum trebuie, te asigur că i s-ar da trei franci pe zi și două livre de pâine. Dacă știi pe careva, trimite-o te rog acolo...

Jeanne ascultase cu o atenție ușor de înțeles. După ce-și termină masa, în loc să plece, mai rămase. Tânărul brutar citea un ziar. Jeanne îi puse mâna pe braț.

— Scuzați, domnule, zise ea.

— Cu ce vă pot fi de folos?

— Spuneți adineauri că patronul dumneavoastră are nevoie de o vânzătoare de pâine.

— Da, așa e... Ați vrea să vă prezentați dumneavoastră?

— Da.

— Sunteți de meserie?

— Nu, dar cred că nu e o treabă prea complicată. Cei care m-ar angaja, sunt sigură, vor fi mulțumiți.

— Drace! se vede cât colo că nu sunteți proastă... Dar vă previn că e o treabă obositoare.

— Sunt voinică... Am curaj...

— Cunoașteți Parisul?

— Nu prea, dar toți clienții dumneavoastră trebuie să locuiască în același cartier, nu?

— Patronul meu are cam peste tot.

— Unde locuiește?

— Strada Dauphine, dar avem abonați până în piața Cité... până în cartierul Marais.

— Credeți că dacă mă prezint, mă angajează?

— În privința asta, fiți pe pace, răspund eu! De trei zile caută peste tot o vânzătoare. Și dacă vreți, îl anunț pe patron că veniți mâine dimineață.

— Da, faceți-mi serviciul ăsta, vă rog.

— Nici o grijă. O fac cu plăcere deoarece îmi pareți o femeie cumsecade. Mâine vă prezentați la prăvălie, din partea mea... din partea Lyonezului... o găsiți acolo pe patroană. Fiindcă veni vorba, cum vă numiți?

— Lise Perrin.

— De ajuns.

Și Lyonezul ieși din restaurant ca să-și reia lucrul. Jeanne se înapoie în noua sa locuință.

— Vânzătoare de pâine... își zicea ea în timp ce urca treptele spre etaj. Cinci ore de lucru pe zi... Restul zilei voi fi liberă. Pot să-mi folosesc timpul căutându-mi fiul.

A doua zi se duse la brutăria din strada Dauphine. Doamna Lebret era la teighea. Când Jeanne îi spuse că vine din partea Lyonezului, patroana o privi cu un zâmbet binevoitor și exclamă:

— Ai venit să te angajezi ca vânzătoare?

— Da, doamnă.

— N-ai mai lucrat în meseria asta, nu-i așa?

— Niciodată, dar nădăjduiesc ca prin bunăvoință să înlocuiesc lipsa de experiență și voi face totul ca să fiți mulțumită.

— Aș vrea și eu.

— Mă primiți?

— Bine'nțeles... de probă... Unde stai?

— Strada Senei, 24. Vin din satul meu, unde am locuit trei ani. Sunt văduvă.

— De ajuns... Fața dumitale deschisă ține loc de referințe. Cum te cheamă?

— Lise Perrin.

— Ei, bine, Lise, de mâine îți iei postul în primire... Astăzi o să-ți petreci ziua cu slujnica mea mergând la clienții a căror adresă o să ți-o dau îndată.

— La ce oră trebuie să fiu la prăvălie?

— La ora șase, pentru distribuirea de dimineață. Cu toate că avem clienți ce locuiesc departe, vei putea să te înapoiezi la ora nouă. Va trebui să vii apoi din nou la ora cinci, căci avem și restaurante pentru care coacem după-amiaza. E o chestiune de o oră și jumătate, cel mult două.

— Am înțeles, doamnă.

— Vei primi trei franci pe zi și două livre de pâine. Țsta-i tariful meu. Poftim zece franci ca bacșiș.

Fugara roși, își arată mulțumirea și făgăduind să fie exactă, plecă. La prânz se înapoie la brutărie unde slujnica o aștepta. Plecară și, după două ore, Jeanne izbuti să-și întipărească în memorie adresele abonaților de dimineață.

Acțiunile de cercetare nu-i mai puteau lăsa timp și pentru gospodărie. Se gândi că la *Hanul brutarilor* porțiile nu erau prea scumpe și că ar fi putut veni să-și ia de aici mâncarea. Drept pentru care se și duse și, întâlnind-l pe Lyonez, îi mulțumi.

— N-ai pentru ce, măicuța Lison... răspunse băiatul jovial.

Pentru lucrătorii brutari care o și adoptară ca pe una de-a lor, Jeanne avea să se numească de acum încolo „Măicuța Lison”.

A doua zi, la ora stabilită, Jeanne era din nou la post. Cercetând registrul cu adresele clienților, pe care-l luase acasă în seara din ajun, își trasase un intinerar precis, în scopul de a pierde cât mai puțin timp posibil.

Strada Bourbon, fiind locul cel mai îndepărtat al cursei, era lăsată ultima. Jeanne urcă treptele și bătu la ușa abonaților. La etajul al șaselea, ușa Luciei se deschise și o tânără apăru în prag.

— Ați venit cu pâinea?

— Da, domnișoară, răspunse Jeanne uluită de frumusețea lucrătoarei. O pâine de doua livre, nu?

— De două livre, da... Pofțiți... vă dau îndată și banii.

Evadata din Clermont intră în încăperea a cărei ordine perfectă și curățenie impecabilă o izbiră în mod plăcut.

— Păreți obosită, dragă doamnă, zise Lucie.

— Un pic, domnișoara. Cursa este lungă și astăzi o fac pentru prima oară.

Tot spunând cele de mai sus, Jeannei nu-i mai venea să plece. Rămăsese cu ochii lipiți de chipul Luciei. O simpatie stranie o atrăsese dintr-o dată spre ea.

— N-aveți obișnuința meseriei, reluă lucrătoarea.

— Nu, dar o să o deprind repede. Am și rezistență fizică și curaj... Plec, la revedere.

— La revedere, dragă doamnă.

Dar Jeanne tot nu pleca; picioarele îi păreau pironite. O mașină de cusut și câteva bucăți de stofă îi atraseră atenția.

— Sunteți croitoreasa? întrebă ea.

— Da, dragă doamnă, doriți să vă lucrez ceva?

— A, nu, n-am posibilitatea să-mi fac rochii din stofe atât de frumoase ca aceea.

Acum fu rândul Luciei s-o întrebe:

— Dumneavoastră o să-mi aduceți pâinea de aici înainte?

— Tot timpul cât voi fi angajata doamnei Lebret și nădăjduiesc că voi rămâne destul.

— Dacă vă obosește să urcați până la al șaselea, lăsați-o la portăreasă. Spuneți-i doar atât: este pentru domnișoara Lucie.

Auzind acest nume, Jeanne păli.

— Ah, îngăimă ea, vă cheamă Lucie?

— Da, dragă doamnă.

— Un nume foarte drăguț... un nume care-mi place.

Jeanne făcu un pas înapoi, îi mai aruncă o ultima privire și plecă spunând:

— Pe mâine, domnișoară.

Înapoindu-se spre brutărie, vânzătoarea de pâine-și zicea:

— Lucie! Se numește Lucie ca și fetița mea. Numele ei mi-a răscolit amintiri dureroase. Înfățișarea ei mi-a produs o impresie ciudată. Fiica mea trebuie să fie de aceeași vârstă. Poate că este la fel de mare... la fel de frumoasă. Trebuie s-o revăd.

A doua zi și în zilele ce urmară, văduva lui Pierre Fortier urcă iute etajele pentru a-i duce ea însăși pâinea Luciei. Tânăra se simțea și ea atrasă de această vânzătoare care-și îndeplinea cu atâta zel munca obositoare. Jeanne își încheia cursele tot cu casa de pe chei, grăbindu-se să ajungă în mansardă unde zăbovea câteva minute. O privea pe Lucie lucrând, sorbind-o parcă din ochi, și apoi pleca cu inima împăcată.

Din când în când, Jeanne îl găsea pe Lucien în vizită la logodnica sa. Fugara din Clermont habar n-avea că frumosul tânăr, al cărui nume nu-l știa, era fiul lui Labroue, omul pe care era acuzată că l-a asasinat.

*

Ziua fixată pentru întoarcerea la Paris a falsului Paul Harmant se apropia. Industriașul era așteptat pe data de 2 ale lunii.

La 1 ale lunii, Lucien primi o scrisoare de la prietenul său. Avocatul îl invita pentru a doua zi să ia masa împreună. La ora indicată, Lucien sosi și prima sa întrebare fu:

— Ai vești noi?

— Da, am revăzut-o pe domnișoara Harmant. Mâine la ora zece dimineața te prezinți la vila din strada Murillo și ceri să vorbești din partea mea cu domnișoara Mary. Ea te va conduce la tatăl sau.

— Îți mulțumesc din tot sufletul, dragul meu Georges.

— Vom reuși. Nădăjduiesc și mă bizui pe asta. Am pregătit azi-dimineață o scrisoare pentru domnul Harmant. Iat-o. Lucien luă scrisoarea și citi cu glas tare:

Dragă domnule Harmant,

Această scrisoare vă va fi înmânată de unul din prietenii mei de liceu, elev al Școlii de Arte și Meserii. Mecanic și desenator foarte talentat, prietenul meu se află în acest moment, în urma unor mari nenorociri familiale, nu fără lucru, dar într-o situație nedemnă de talentul și priceperea sa.

Rugămintea mea este să-i oferiți prietenului meu, Lucien Labroue, postul de șef de lucrări la uzinele dumneavoastră. O să-l vedeți cum muncește și-mi veți mulțumi, sunt sigur, de darul pe care vi l-am făcut. Până atunci, vă rog să primiți mulțumirile mele împreună cu stima și sentimentele mele cele mai alese.

Georges Darier, avocat

Lucien strânse mâna prietenului său.

— Mulțumesc! rosti el emoționat.

— Pune scrisoarea în portofel și mâine la ora zece să te prezinți la vila din strada Murillo.

A doua zi, Lucien se pregătea să plece la Paul Harmant, străduindu-se să aibă o ținută cât mai îngrijită. Înainte de plecare, intră la Lucie.

— Pleci? întrebă ea.

— Da. Mă duc în vizită la un industriaș cu o avere de milioane și pregătit să-și continue în Franța afacerile ce i-au adus bogăția în America.

— Cum se numește industriașul ăsta?

— Prietenul meu Georges m-a rugat să nu-i divulg numele până nu vorbesc cu el, dar nu pot avea secrete față de tine. Se numește Paul Harmant.

— Paul Harmant, de pe strada Murillo?

— Da. Îl cunoști?

— Nu, dar o cunosc pe fiica lui. Pentru ea am lucrat ultima rochie ce ți-a plăcut atâta. De data asta nu mai mi-e teamă că n-o să izbutești. Domnișoara Mary este fermecătoare, bună, blândă, îndatoritoare, afectuoasă iar tatăl unei astfel de fete nu poate fi decât un om minunat. Du-te repede, dragul meu.

Lucien ajunse în cartierul aristocratic de lângă parcul Monceau. Cum sună, Mary îl primi. Fiica industriașului, după un somn bun, avea fața mai puțin obosită, cearcănele mai puțin adâncite ca de obicei. Era deci fermecătoare. La intrarea lui Lucien, se ridică și făcu doi pași în întâmpinarea musafirului care o salută respectuos. De la prima vedere își dădu seama că avea talia eleganta, ținuta distinsă, fața inteligentă și atrăgătoare. Pe scurt, îi plăcu.

— Dumneavoastră sunteți, zise ea zâmbind ușor, persoana atât de călduros recomandată de domnul Georges Darier, pentru care tatăl meu are o stimă cu totul deosebită?

— Georges Darier, domnișoară, este prietenul meu cel mai bun.

— Vă așteptam.

— Georges mi-a spus că îmi veți acorda sprijinul, prezentându-mă tatălui dumneavoastră căruia i-am adus o scrisoare de recomandare din partea lui.

Lucien vorbea cu un ton respectuos, dar nici prea plecat, nici slugarnic. Mary închise ochii, plăcut impresionată de vocea vizitatorului.

— Luați loc, zise ea, arătându-i cu mâna un jilț, să schimbăm câteva vorbe... Domnul Darier mi-a spus că până astăzi n-ați avut prilejul să arătați tot ce puteți și că ați dori să găsiți un post în uriașa uzină ce-o va construi tatăl meu.

— Postul acesta, domnișoară, dacă l-aș căpăta, mi-ar asigura viitorul, o întrerupse Lucien.

— I-am răspuns domnului Darier că sunt destui concurenți, dar în același timp i-am făgăduit să fac tot ce depinde de mine pentru alegerea dumneavoastră. Ca să izbutim, trebuie să fiți primul care să discute cu tata. Pentru dumneavoastră, fiindcă sunteți prietenul domnului Darier și fiindcă meritați, personal, tot interesul, voi face ceea ce n-am făcut niciodată; voi uza de influența mea... dacă, într-adevăr, am această putere; o să vă prezint tatălui meu și o să vă susțin cererea.

— Vă mulțumesc din adâncul sufletului... răspunse Lucien, impresionat de bunăvoința fetei.

Mary îl ascultă stăpânită de o emoție profundă, stare de care nu-și dădea bine seama de unde provine, dar care-i plăcea. Ochii ei cercetau cu încântare chipul deschis și loial al fiului lui Jules Labroue.

— Voi face deci tot ce va depinde de mine, reluă ea; aș fi vrut să vă văd chiar astăzi plecând de aici cu o certitudine în loc de speranță... din nefericire

însă nu e cu putință. Tata nu s-a întors. Ieri am primit o telegramă prin care mă vestea că, fiind obligat să mai stea o zi în Belgia, nu va sosi decât diseară. O mică întârziere fără importanță, zise Mary înroșindu-se fără să vrea. Așadar, va trebui să reveniți mâine.

— Atunci, pe mâine, domnișoară.

— Pe mâine, domnule. Dar, uitasem, interveni ea râzând, nu mi-ați spus numele.

— Lucien Labroue, răspunse tânărul.

— Lucien Labroue, repetă Mary, n-am să-l uit. Vizitatorul se înclină, cu inima plină de bucurie și ieși din salonaș. Fiica lui Paul Harmant binevoi să-l conducă până în vestibul, apoi se opri pe treapta de sus a pridvorului și îl privi cum străbate curtea.

Înainte de a ieși pe porțița grădinii, Lucien se întoarse și o salută încă o dată. Domnișoara Harmant îi răspunse printr-un gest al mâinii, apoi, după închiderea porții, se înapoie în casă.

— Lucien... Lucien, își repetă ea cu o voce înceată; protejatul acesta îi face cinste domnului Darier. L-am văzut pentru prima oară și mi se pare că-mi este de mult prieten. Vreau și așa va fi!

Paul Harmant sosi seara, așa cum îl anunțase telegrama expediată de la Bruxelles. Milionarul rămase surprins de schimbarea petrecută, în lipsa sa, în înfățișarea fetei și simți o durere adâncă. Pentru prima oară realizează pericolul pe care, până atunci, nu voise să-l ia în seamă.

O întrebă dacă se întâmplase ceva nou în vilă de la ultima ei scrisoare. Fata îl liniști fără să-i pomenească nimic despre Lucien Labroue. Tăcerea făcea parte din planul ei.

— Ce-i cu tine, draga mea? reluă Paul Harmant, pari mai suferindă decât în momentul plecării mele.

— Ți se pare, tată dragă... răspunse Mary pe un ton vesel. Nu mă doare nimic, sunt bucuroasă și te asigur că în clipa asta mă simt minunat.

Din nefericire, o tuse seacă și scurtă îi dezminți vorbele.

— L-ai revăzut pe Georges Darier? întrebă Paul Harmant după câteva secunde.

— O singură dată. Îți voi relata mâine motivul vizitei.

— De ce nu acum?

— Pentru că sunt fericită că te-ai întors și nu vreau să discutăm nimic despre afaceri. Mâine pleci de dimineață?

— Sigur! Iau dejunul în oraș...

— N-o să mă necăjești lăsându-mă să mă mânc singură a doua zi după înapoierea ta! Luăm masa la ora zace și apoi pleci.

— Pot eu să nu te ascult, draga mea fetiță! Dar ce-i cu acest capriciu?

— E secret... Ți-a plăcut călătoria?

— Grozav! Am primit câteva comenzi importante de la mai mulți proprietari de forje. Până la sfârșitul construcției voi instala aici, în mod

provizoriu, un atelier de proiectare. În felul acesta voi avea funcționarii sub ochi.

— N-ai să poți supraveghea în același timp zidarii și proiectanții și să fii totodată la Paris și la Courbevoie...

— Bineînțeles. Dar în afară de maiștri voi angaja un om serios, inteligent, instruit, capabil să conducă lucrările și să mă înlocuiască la nevoie.

— Te-ai gândit la cineva?

— La nimeni, până acum, iar alegerea va fi grea, căci este vorba de un post de încredere. Dar, tot cautând...

— Vei găsi cu siguranță.

— Ai vrea, din întâmplare, să-mi recomanzi pe unul din protejații tăi? Întrebă milionarul râzând.

— Poți să știi? răspunse fata râzând și ea. Dar îmi închipui că ești frânt de oboseală... Du-te să te odihnești, tăticule, și mâine vom sta de vorbă.

PARTEA A DOUA

METAMORFOZELE LUI OVIDE

I

A doua zi dimineața, Paul Harmant își cerceta corespondența. Printre scrisorile sosite în lipsă văzu una cu ștampila Statelor Unite. O deschise cu o grabă neliniștită, deoarece recunoscuse scrisul lui Ovide Soliveau. Epistola nu conținea decât rândurile următoare:

Dragă vere,

De când ai plecat am căzut pradă unor crude dezamăgiri. Veniturile fostei întreprinderi James Mortimer și Paul Harmant, ai cărei succesori sunt, se împuținează pe zi ce trece. Plecarea ta a dat uzinei o lovitură de moarte.

Încep să regret destul de mult faptul că nu te-am urmat în Franța, fără să mai pun la socoteală legăturile noastre de sânge atât de strânse, încât mi-e greu să mă lipsesc de tine... S-ar putea să ne revedem mai curând decât îți închipui.

*Cu toată dragostea, vărul tău devotat,
Ovide Soliveau*

Citind scrisoarea, Paul Harmant îngălbeni.

— Va să zică, murmură el, bestia asta îmi duce spre ruină uzina câștigată prin șantaj. Ovide Soliveau dă faliment! Dar cum? Ei, cum? Pasiunea jocului explică totul... În curând uzina James Mortimer, una dintre cele mai puternice din Statele Unite, va fi pierdută la jocul de cărți. Și în momentul când mă credeam scăpat pe totdeauna de escrocul acesta, iată că mă amenință cu venirea aici și din nou va trebui să mă supun șantajului său nerușinat.

Falsul Paul Harmant aruncă în foc scrisoarea pretinsului văr și-și reluă lucrul, dar mintea îi era asaltată de gândurile cele mai negre.

În ziua aceea, Mary fusese și ea la fel de matinală. Își terminase repede toaleta, ieșise din apartament, sunase feciorul și-i spusese:

— Persoana care a fost aici ieri dimineață cu o scrisoare din partea domnului Darier va veni și astăzi la ora nouă și jumătate ca să vorbească cu tata. Adu-l direct la mine.

Mary coborî în salon. În loc să se așeze lângă sobă, rămase în picioare lângă fereastra prin care se vedea gardul și porțița dinspre stradă. I se părea un secol până la deschiderea porțiței ce-avea sa-l lase să intre pe Lucien Labroue.

Ora nouă și jumătate sună. Aproape în același timp se auzi și clopoțelul anunțând o vizită. Fiica lui Paul Harmant își duse mâna la inimă simțind un val de sânge. Un atac de tuse violentă îi sfâșie pieptul. Valetul îl introduse pe Lucien. Mary rosti cu un glas abia stăpânit:

— Tata s-a întors; peste puțin timp o să vă prezint.

— I-ați și vorbit despre mine? Întrebă fiul lui Jules Labroue.

— Nu... M-am asigurat însă că n-a ales pe nimeni pentru postul pe care-l doriți... Am vrut să intervin de față cu dumneavoastră. Veniți și bizuiți-vă pe mine.

Mary ieși din salonaș însoțită de Lucien și se opri într-o încăpere din fața bibliotecii.

— Așteptați-mă o clipă, zise ea, și întră în odaie.

— Ce-i cu tine, fetițo! Te-ai și sculat?

— Ar fi frumos să nu mă fi sculat la ora nouă și jumătate!

Falsul Paul Harmant își sărută fiica și continuă:

— Ai venit să mă iei la micul dejun?

— Nu. Am venit să discut ceva cu tine.

— Bine, te ascult.

Mary se așeză lângă tatăl său și începu:

— Promite-mi ca vei face tot ce-ți cer.

— Ți-am refuzat eu vreodată ceva?

— Atunci, iată despre ce e vorba: aș vrea ca primul angajat pentru noua ta uzină sa-ți fie prezentat de mine.

— Cu alte cuvinte, ai un protejat și vrei să mi-l recomanzi.

— Chiar așa! mi-ai spus ca ai nevoie de un șef de lucrări pentru supravegherea atelierelor de proiectare. Cineva pe care să te bazezi ca pe tine însuși.

— Nu cumva mi-ai găsit tu această minune?

— Am găsit-o și o vei angaja, căci această minune este protejatul meu și al avocatului tău Georges Darier.

— Aha, va să zică, avocatul meu îl susține și el pe protejatul tău?

— E un vechi coleg de liceu. Domnul Darier răspunde ca de el însuși. Faptul că ți-l recomand eu va aduce noroc noii tale întreprinderi și cred că fac și o faptă bună. Protejatul domnului Darier a suferit mari nenorociri familiale: are nevoie de o situație demnă de meritele sale, situație pe care i-o vei oferi tu, nu-i așa?

— Dar ești o strălucită elevă a avocatului meu! Pledezi cu atâta convingere, încât cu siguranță ai câștiga toate procesele.

— Pe acesta l-am câștigat? întreba repede Mary.

— Vom vedea în curând. Nu trebuie ca inima s-o ia înaintea rațiunii. Persoana care va deveni brațul meu drept trebuie să fie dotată cu calități speciale și cu totul deosebite. Doresc din tot sufletul să-i fac pe plac domnului Darier și mai ales ție, dar înainte de toate aș vrea să mă asigur că persoana în chestiune poate îndeplini o funcție de o răspundere atât de înaltă. Îi scriu îndată protejatului tău.

— Nu-i nevoie să-i scrii, interveni Mary. Este aici, în camera de alături, cu o scrisoare de recomandare din partea domnului Darier. Sper că n-ai să refuzi să stai de vorbă cu cel mai bun prieten al domnului Darier.

— Nu, cu siguranță.

Fericită, Mary alergă spre ușă:

— Poftiți, domnule Lucien. Emoționat, Lucien intră.

Paul Harmant îl măsoară dintr-o ochiadă. Rezultatul acestui prim examen păru să fie favorabil solicitantului, deoarece fața milionarului se luminează.

— Aveți o scrisoare de la Georges Darier?

— Da, domnule, poftiți.

Și întinse plicul milionarului, care continuă:

— Îmi sunteți recomandat într-un mod cu totul special și de fiica mea, fapt ce mă îndeamnă să vă fiu agreabil, dar afacerile sunt afaceri și nu pot decide nimic până nu stam puțin de vorbă.

— Tată, atunci te las cu dânsul.

— Bine, draga mea.

Tânăra ieși. Lucien își înclină capul, iar ea îi răspunse cu o privire încurajatoare.

Paul Harmant arătă cu mâna un jilt. Solicitantul se așează în fața lui.

— După câte am înțeles, vreți să obțineți postul de șef de lucrări în atelierelor mele?

— Da, dar înainte de a discuta, v-aș ruga să citiți scrisoarea ce cu onoare v-am înmănat-o. Este scrisă de cineva care mă cunoaște bine, răspunzând pentru mine în fața dumneavoastră.

Jacques Garaud luă scrisoarea, citi primele fraze, apoi, fără s-o termine, o lăsă deschisă pe birou.

— Georges Darier, zise el, vă recomandă convins că sunteți absolut sigur pe meserie. Ați făcut Școala de Arte și Meserii?

— Da, domnule, și am urmat și studii speciale de mecanică aplicată la căile ferate. Nu m-am oprit doar la teorie, am trecut și la practică. Pot să mă așez la un banc și să demonstrez muncitorilor cum se forjează și se ajustează o piesă.

— De prisos să vă mai întreb dacă sunteți și desinator.

— Dacă n-aș fi, nu îndrăzneam să mă prezint în fața dumneavoastră. N-am încă slujbă, dar lucrez ca desinator la întreprinderea Simon et Co., din Saint-Ouen.

— Va să zică dumneavoastră executați desenele întreprinderii Simon et Co.? Câți ani aveți.

— Douăzeci și șapte.

— Sunteți parizian?

— Aproape, deoarece m-am născut la Alfortville.

Numele de Alfortville căzu ca un duș rece pe spinarea falsului Paul Harmant. Tresări, apoi, privindu-l fix pe Lucien, reluă:

— Tatăl dumitale trăiește?

— Nu, domnule.

— O aveți în schimb pe mama.

— Nu, amândoi au murit... Mama, la nașterea mea... tatăl când nu eram decât un copil.

Tulburarea fostului Jacques Garaud creștea.

— Dacă nu sunt indiscret, ce meserie avea tatăl dumitale?

— Tatăl meu era un inginer de mare valoare și avea o uzină importantă la Alfortville.

Falsul Paul Harmant deveni galben ca ceara.

— Care-i numele dumneavoastră?

— Lucien Labroue, răspunse tânărul.

— Lucien Labroue, repetă milionarul, simțind că i se face părul măciucă.

— Întocmai. L-ați cunoscut cumva pe tatăl meu? Întrebarea aceasta, în loc să-l descumpănească pe Jacques Garaud, îl ajută să-și recapete tot sângele rece.

— Da, spuse el, l-am cunoscut pe tatăl dumneavoastră... am fost în relații de afaceri și de prietenie cu el... înțelegeți deci emoția mea, auzindu-vă vorbind pe neașteptate despre un om care mi-a fost drag și despre a cărei moarte tragică am aflat cu durere în Statele Unite.

— Știți, deci, cum a murit bietul meu tată.

— Da... asasinat în propria-i uzină incendiată, și dacă-mi amintesc bine, continuă Jacques cu o totală stăpânire de sine, ucigașul a fost... o femeie de la uzină.

— Judecătorii au considerat că au destule dovezi pentru condamnarea acestei Jeanne Fortier. Dar eu nu cred că este ea.

— Credeți cumva că femeia al cărei nume l-ați rostit este nevinovată?

— Da, cred.

— Dar, după câte-mi amintesc, acuzațiile demonstau că ea este făptașa.

— Altcineva avea interes să-l ucidă pe tatăl meu.

— Altcineva? repetă Paul Harmant, sforțându-se să nu i se vadă groaza crescândă. Bănuiți pe careva?

— Un maestru din uzina, un arivist...

— Cum se numea acel maestru?

— Jacques Garaud... Da... da... acesta-i numele.

— Dar omul ăsta, cel puțin așa se zvonea, a pierit în incediu, victimă a devotamentului său.

— Nu cred nici că era devotat, nici că a murit, ci mai degrabă că a fost un ticălos, jucând aceasta infamă comedie.

— Aveți dovezile? exclamă industriașul, simțind că i se pune un nod în gât.

— Nu, domnule, din nefericire. Dar Jacques Garaud îi scrisese Jeannei Fortier, de care era îndrăgostit, o scrisoare conținând mărturia, sau mai degrabă prevestirea crimei sale.

— Și Jeanne Fortier de ce n-a folosit scrisoarea ca să se justifice?

— N-o mai avea, arsese în incendiu.

— Toate astea nu se bazează decât pe presupuneri.

— Așa e, răspuse Lucien. Dar pe mine, fiul său, presimțirile nu mă înșală. Ziua pedepsei va veni... Trebuie să-mi răzbun tatăl asasinat.

O transpirație inundă tâmpilele asasinului.

— Ei, zise el, ce-ați mai putea face? Au trecut douăzeci și doi de ani de atunci. Prescripția...

— Ce-mi pasă mie de prescripție. Dacă Jacques Garaud trăiește și dacă-l întâlnesc, nu legii am să-i cer să-mi facă dreptate... Escrocul îmbogățit de pe urma crimei, și-a schimbat cu siguranță numele și și-a întemeiat un cămin. Scandalul provocat, ura și disprețul semenilor, ca urmare a acestui scandal, vor fi de ajuns ca să mă răzbune.

Milionarul se ridică pradă unei neliniști cumplite. Dintr-o dată spuse cu glasul schimbat.

— Înțeleg că vreți să vă răzbunați tatăl, dar mă îndoiesc că veți reuși. Acum să revenim la discuția noastră... Solicitați în uzina mea un post care să vă asigure nu numai prezentul, ci și viitorul? Ei, bine postul acesta îl veți avea.

— Mulțumesc, domnule!

Și într-un elan de recunoștință, Lucien prinse mâinile lui Jacques Garaud. Mâinile acestuia erau înghețate. Milionarul se desprinsese destul de rezervat și continuă:

— Vă angajez. Veți fi un al doilea eu al meu. Postul de șef de lucrări vă dă autoritate deplină asupra atelierelor. De acum înainte, nici un minut pierdut... Vreau ca înainte de trei zile atelierul de proiectare, pe care-l voi instala în mod provizoriu aici, să fie în stare de funcționare. Voi avea nevoie de dumneavoastră la orice oră din zi... Va trebui să veniți să locuiți prin preajmă. Vă ofer, pentru început, douăsprezece mii de franci leafă anuală. De acord?

— Vă sunt profund recunoscător.

— Perfect, atunci ne-am înțeles, continuă falsul Paul Harmant. Începând de mâine, veniți să supravegheați amenajarea unui vast atelier, alăturat acestei biblioteci, cu locuri pentru paisprezece desenatori. Astăzi mă duc să vizitez construcțiile de la Courbevoie. Veniți cu mine?

— Dau o fugă să mănânc ceva, și mă înapoiez, reluă Lucien.

— Luați masa cu noi...

— Domnule, nu știu cum să vă mulțumesc...

— Mulțumiți-i ficei mele, prietenului dumneavoastră Georges Darier și propriilor dumneavoastră calități, răspunse milionarul. Acum așteptați-mă în salon unde o veți găsi pe Mary. Spuneți-i că vin și eu peste cinci minute și că v-am invitat la dejun.

Lucien beat de fericire, se îndreptă spre salon. Rămas singur, Jacques Garaud se prăbuși într-un fotoliu, copleșit, distrus.

— Lucien Labroue! murmură el cu glas înăbușit. Fiul omului asasinat de mine! Lucien Labroue în casa mea! Lucien Labroue convins de nevinovăția Jeannei Fortier!... de vinovăția lui Jacques Garaud... Lucien Labroue voind să-și răzbune tatăl printr-un scandal... Scandalul ce mi-ar dezonora fiica și în același timp și pe mine! Nu... nu... Lucrul acesta nu se va întâmpla. Tânărul acesta nu mă va părăsi. Trebuie să trăiască lângă mine pentru a-i cunoaște acțiunile, a-i spiona gândurile și a-l suprima la nevoie.

*

Mary aștepta neliniștită rezultatul întrevederii puse la cale de ea. Văzându-l pe Lucien cu fața radioasă, îi ieși în întâmpinare.

— Spuneți-mi repede. Cum a fost?

— Totul e bine.

— Tatăl meu vă angajează?

— Da, domnișoară.

Mary nu-și putu înfrânge pe de-a întregul emoția ce-o cuprinse și, deoarece se clătină, trebui să se sprijine de o mobilă. Lucien sări s-o sprijine.

— Va e rău, îngăimă el?

— Nu, a... a trecut... mi-am revenit. Mary își căpătase un calm aparent.

— Trebuie să vă mulțumesc mult pentru ajutorul dat. N-am să uit niciodată.

— Rămâne de văzut! răspunse ea zâmbind și întinzându-i mâna. Fiul lui Jules Labroue luă mâna delicată care i se oferă și-i apăsă respectuos buzele. Tânăra bolnavă simți în inimă ca o sfâșiere.

— Doamne, își spuse ea, îl iubesc!

Apoi, stăpânindu-și tulburarea, întrebă:

— Luați masa cu noi?

— Da... Tatăl dumneavoastră m-a rugat să vă spun.

— Minunat! mă duc să dau dispoziții.

Ieși din salon, ordonă valetului să pună un tacâm în plus și intră în bibliotecă, la tatăl său. Văzându-și fiica, acesta se ridică brusc.

— Ce zici, fetiço, ești mulțumită?...

— Da, tată, exclama ea... foarte mulțumită! și te iubesc...

Milionarul își privi fiica al cărei chip fermecător era scăldat în lacrimi. Fruntea i se încreți simțind cum un gând neașteptat îi traversează mintea. Înțelese îngrozit, cauza lacrimilor tinerei bolnave, dar se stăpâni.

— Haidem la masă, zise el.

Seara, tânărul se duse la Georges ca să-l informeze despre cele petrecute și apoi la logodnica sa Lucie, neliniștită, poate, de îndelungata-i absență.

Jeanne Fortier, vânzătoarea de pâine, se afla în odaie. Cu o oră mai înainte, evadată din Clermont bătuse la așa lucrătoarei. Avea sub braț un pachetel.

— Dumneata erai măicuță Lison! zise logodnica lui Lucien. Sper că n-ai venit să-mi aduci de astă-seară pâinea pentru mâine?

— Nu, micuță domnișoară. Am venit să vă cer un serviciu.

— Bine, luați loc aici, în fața mea; eu lucrez iar dumneavoastră îmi spuneți despre ce este vorba.

Jeanne își trase un scaun și se așeză lângă fată, învăluind-o cu priviri înduioșate și fermecate.

— Iată despre ce este vorba. Adineauri am trecut prin fața unui magazin. Pe rafturi se aflau tot felul de stofe ieftine. M-au tentat și am cumpărat un cupon pe mai nimic.

— Vreți să vă fac o rochie?

— Daca-ați fi atât de bună și-ați vrea să-mi faceți acest serviciu...

— Bineînțeles! Mi-ați adus cuponul?

— Da, iată-l.

— Termin de însălat rochia de pe masă și vă iau îndată măsurile. Puteți să mă așteptați o clipă?

Lucie, cosea cu o repeziciune nervoasă, aruncându-și mereu privirea spre ușă.

— Lucrați de mult croitorie, dragă domnișoară? întrebă deodată Jeanne.

— Aproape de șase ani, măicuță Lison.

— V-ați făcut ucenicia la Paris?

— Am început să învăț la orfelinatul unde am fost elevă.

Jeanne tresari, simțind că se înfioară.

— Ați fost crescută la orfelinat? Întrebă ea repede.

— Da, zise întristată lucrătoarea. Nu mi-am cunoscut niciodată nici tatăl nici mama... Am fost de mică la orfelinatul copiilor găsiți.

Absorbită de lucru, Lucie nu putea observa emoția întipărită pe chipul Jeannei.

— Demult?

— Acum douăzeci și unu de ani.

— Douăzeci și unu de ani? Și, acum, ce vârstă aveți?

— După câte mi s-a spus trebuie să am douăzeci și doi de ani.

— Știți cumva dacă v-au depus părinții sau alte persoane străine cărora i-ați fost încredințată de către aceștia?

— Nu știu nimic.

— Dar cei de la orfelinat ar trebui să știe.

— Copiii n-au voie să afle secretul depunerii lor. Doar persoana care a adus copilul sau împuternicitul acestuia are dreptul să-l ceară, în schimbul indicilor date o dată cu scutecele.

— Și nu știți, dumneavoastră aveți asemenea indicii?

— Ba știu, aveam.

— Dar numele de Lucie, cine vi l-a dat?

— Am fost depusă în ziua sfintei Lucie... De aceea, poate, mi-au dat acest nume.

— Va să zică, întâmplător se numește așa, își spuse Jeanne simțind că i se strânge inima, iar eu care speram fără să știu de ce... Gata, visele mele s-au sfârșit.

În acest moment se auziră pași pe scară. Lucie se repezi la ușă, apoi trase cu urechea scoțând capul în afară. Pașii se opriră la etajul al treilea.

— Nu e el, murmură tânăra, întunecându-se la față.

Jeanne observase brusca schimbare de pe chipul fetei.

— Așteptați pe cineva?

— Da... pe cineva cunoscut de dumneavoastră... Pe domnul Lucien, viitorul meu soț, și îl aștept cu o nerăbdare ușor de înțeles, căci astăzi a făcut un demers pentru obținerea unui post de care va depinde fericirea noastră. Din nou se auzi zgomot de pași. Ușa se întredeschise brusc. Fiul lui Jules Labroue intră cu fața îmbujorată.

— Victorie! Lucie! exclamă el. Victorie! Izbândă totală! Am obținut postul la care visam. După masă am fost să vizităm construcțiile din Courbevoie... Întors la Paris m-am repezit la prietenul meu Georges Darier și acum am venit la tine să-ți spun cât sunt de fericit și să-ți dăruiesc ție această bucurie.

Lucien îi luă mâinile și continuă:

— Sunt șef de lucrări cu o leafă de douăsprezece mii de franci.

— Douăsprezece mii de franci! Dar este o avere!

— Peste un an micuța mea Lucie îmi va fi nevastă și peste cinci sau șase ani, punând deoparte vreo 30.000 de franci, voi putea să zbor cu propriile aripi și să încep reconstruirea unei părți a uzinei de la Alfortville.

Jeanne Fortier tresări la fel cum, în aceeași zi, tresărise și falsul Paul Harmant.

— Tatăl dumneavoastră locuia la Alfortville? Întrebă ea cu glasul sugrumat.

— Da, măicuță Lison.

— Și cum se numea?

— Jules Labroue. Și a murit asasinat, acum douăzeci și unu de ani, în propria-i uzina incendiată.

Jeanne simți că i se taie picioarele. O spaimă cumplită pusese stăpânire pe ea. Ea, nevinovată, dar condamnată pentru tripla crimă de incendiu, furt și asasinat ea, evadată din Clermont, se afla în fața fiului lui Jules Labroue, ucis de ea, după spusele justiției.

— Ați auzit cumva, vorbindu-se despre această moarte? Întrebă Lucien.

— Da...

— O femeie a fost acuzată... vă mai amintiți?

— Îmi amintesc.

— Să fi fost, nefericita aceea, ucigașa? Nu cumva a devenit victima unei cumplite erori judiciare? Iată enigma care mă roade.

— Credeți în nevinovăția condamnatei?

— Nu cred nimic, mă îndoiesc, și mă voi îndoii până în ziua când voi întâlni omul care se spune că a pierit ca victimă a propriului devotament, dar care, după mine, a jucat o comedie infamă ca să aibă prilejul să fugă, și, în consecință, să se bucure liniștit de banii furați.

Jeanne era cât pe ce să se trădeze. Simți pe buze numele lui Jacques Garaud, dar avu puterea să se stăpânească și să tacă. Nu era de ajuns să spună că e nevinovată, trebuia s-o și dovedească. Totuși, trăise o bucurie nespusă, nesperată... Fiul preinsei sale victime n-o credea criminala.

După un răstimp, întrebă:

— Și dacă l-ați întâlni pe acest om, presupus viu, ce-ați face?

— Întâi m-aș asigura că este într-aaevăr ucigașul tatălui meu, apoi i-aș plăti răul cu rău și aș cere reabilitarea biete martire.

— Poate că a și murit... murmură Jeanne.

— Voi afla în curând totul. Unul din prietenii mei, un avocat care se bucură la Tribunal de o foarte mare reputație, o să încerce să afle în ce închisoare a fost încarcerată Jeanne Fortier... Dacă trăiește, îi voi făgădui să fac totul ca să-i obțin libertatea și mă voi ține de cuvânt, deoarece am presimțirea că, mai devreme ori mai târziu, voi da de urma asasinului. Pentru a doua oară Jeanne fu cât pe ce să se trădeze. Buzele i se zbăteau, gata să strige:

— Cea pe care o căutați, nu a murit. Se află aici, lângă dumneavoastră, sunt eu!

Dar buzele nu lăsară să-i scape strigătul înfiripat. O simplă indiscreție era de ajuns ca să-i aducă arestarea. Totuși, întrebă:

— Femeia asta, avea și copii? Ce s-o fi întâmplat cu ei?

— Nu știu.

Văduva lui Pierre Fortier își plecă ochii și tăcu. Lucien continuă, adresându-se logodnicei sale:

— Așa că, dragă Lucie, te poți considera fericită.

— Da, sigur că da, foarte fericită.

— Numai că va trebui să ne vedem ceva mai rar.

— De ce?

— Fiindcă domnul Harmant, care vrea să-i fiu mereu la îndemână mi-a spus să-mi caut o locuință prin preajma străzii Murillo.

— Înțeleg, zise Lucie pe un ton resemnat, prezența ta acolo este într-adevăr indispensabilă. În primele zile singurătatea mi se va părea de nesuportat; dar cred ca-ți vei putea gasi răgazul să vii să mă vezi din când în când și, neîndoios, duminicile le vom petrece împreună.

— Mă bucur că ești atât de înțeleaptă. Începând de mâine las liberă odaia de aici.

— Domnule Lucien, întrebă Jeanne, aș vrea să intru eu în locul dumneavoastră.

— Adevărat măicuță Lison? exclamă Lucie.

— Da, scumpă domnișoară. Mi-ar place să locuiesc lângă dumneata. Voi fi fericită să-ți vorbesc zilnic despre domnul Lucien.

— Fie, zise fiul lui Jules Labroue, faceți-vă bagajele și instalați-vă în locul meu; voi fi încântat să vă știu lângă logodnica mea. Și acum, după o fericire atât de mare, mi-e o foame de lup! Dacă Lucie ar fi bună, m-ar invita la cină împreună cu măicuța Lison.

Lucie bătu fericită din palme.

— La dispoziția dumneavoastră. Pun îndată masa, iar buna mea prietenă se duce după cumpărături.

Jeanne plângea de bucurie; era fericită. Ciudată această fericire, care nu se putea manifesta decât prin lacrimi!

II

Încă de a doua zi, Lucien își luă în primire postul oferit de Paul Harmant. Începuse lucrările în atelierul de desen a marei încăperi învecinată cu biblioteca și ducea tratative de angajare pentru proiectanți.

Găsise un apartament cu trei camere, la etajul patru, într-un bloc pe strada Miromesnil, unde se și mutase în timp ce, la rândul ei, Jeanne Fortier se instala alături de Lucie.

Intrarea fiului lui Jules Labroue în slujba lui Paul Harmant adusesese o notă de destindere în viața lui Mary. Din ziua când Lucien deveni oaspetele consecvent al vilei din strada Murillo, sănătatea tinerei bolnave părea să se restabilească.

Această schimbare bruscă nu putea să scape privirilor vigilantului fost maistru. Înțelese că nu se înșelase crezând că descoperă în inima fetei o dragoste crescândă pentru fiul inginerului din Alfortville, dragoste la care asista nu fără o anume spaimă.

Mary se îndrăgostea cu fiecare zi mai mult de Lucien Labroue, iar tânărul începuse și el să-și dea seama de exagerata amabilitate a fetei. Această drăgălășenie îl stânjenea, deoarece o iubea cu pasiune pe Lucie, și toate milioanele din lume nu l-ar fi putut determina să-și calce pe inimă.

Deschiderea uzinei stârni, la un moment dat, nu stingerea dragostei lui Mary ci înțepirea ei. Lucien nu mai apărea decât rar în vila din strada Murillo. Supravegherea lucrărilor îi impunea prezența la Courbevoie.

Mary suferea în tăcere din pricina îndepărtării și adesea venea, invocând tot felul de pretexte, să-și vadă tatăl la fabrică unde îl întâlnea pe Lucien. Din aceste rare întâlniri, lua cu ea puțină fericire.

Într-o sâmbătă, fiul lui Jules Labroue primi o scrisoare de la Georges. Avocatul îl invita la masă pentru a doua zi. La ora indicată, Lucien sosi în strada Bonaparte. Aici îl găsi pe Etienne Castel, care aflase de slujba sa importantă.

— Vă felicit pentru reușită, domnule Labroue... Sper să aveți parte de un viitor strălucit.

— Sper și eu... răspuse Lucien și nu vă ascund că nutresc ambiții mari.

— Ați vrea să redeschideți atelierelor tatălui dumneavoastră?

— E o datorie sfântă și trebuie să o îndeplinesc. Cum izbutesc să strâng suma necesară deschiderii fabricii, mă și apuc de treabă.

— Te felicit pentru hotărâre, prietene! zise Georges. Și fiindcă veni vorba de trecut, vreau să te informez despre cercetările mele în legătură cu condamnată aceea.

— Jeanne Fortier. Ei?

— După condamnare a înnebunit.

— A înnebunit? exclamă dintr-o dată atât Lucien cât și Etienne Castel.

— Da... a stat șase ani la Salpêtrière.

— Și, a ieșit de acolo?

— Un incendiu provocat de un obuz în timpul asediului a îngrozit-o într-atâta, încât i-a redat judecata și memoria. După aceea au transferat-o la închisoarea centrală din Clermont unde trebuia să stea toată viața.

— A murit? întrebă repede Lucien.

— Nu, dar acum două luni, scăpând de sub supraveghere, a evadat sub mantia unei călugărițe.

— Și nu i s-a dat de urmă?

— Nu, dar semnalmentele ei au fost trimise peste tot și, mai devreme ori mai târziu, nenorocita va fi prinsă.

— Biata femeie! murmură fiul lui Jules Labroue. Aveai dreptate când spuneai că a suferit mult. Cine știe dac-am s-o văd vreodată; și aș fi vrut atât de mult s-o cunosc...

— Se pare că făcuse demersuri să afle de soarta copiilor ei de care fusese despărțită prin arestare. Demersurile fiind fără rezultate, este mai mult ca sigur că a evadat ca să-i caute personal.

— Așa or s-o prindă în timp ce-i caută...

— Sărmana! Cineva-mi vorbea despre ea acum câteva zile.

— Cine? întrebă Georges.

— O femeie care, pe vremuri, a asistat la proces. Îmi spunea că Jeanne Fortier avea într-adevăr copii.

— Ce fel de femeie? întrebă pictorul plin de curiozitate.

— O vânzătoare de pâine pe nume Lise Perrin.

O dată cu acestea, conversația se îndreaptă asupra altor subiecte. Masa se termină cu bine.

Lucien îi ceru voie lui Georges să plece mai devreme și o porni spre cheiul Bourbon.

Lucie îl aștepta împreună cu măicuța Lison care nu se mai dezlipea de ea. Jeanne găsea tot felul de pretexte să-i fie utilă, iar lucrătorea începuse să simtă pentru vecina ei o prietenie filială. Manifestările acestei prietenii storceau adesea lacrimi din ochii bieteii mame care-și imagina uneori că o revede pe Lucie, fiica ei. Când îl zări pe Lucien, Jeanne vru să se retragă.

— Rămâneți, zise noul sosit, azi e o zi de sărbătoare pentru Lucie, și vreau s-o petrecem împreună.

Jeanne atâta aștepta.

— Cât de bun sunteți, domnule Lucien! zise ea emoționată. Se vede c-o iubiți pe scumpa noastră domnișoară, dar și eu o iubesc la fel de mult. Să stau lângă dânsa toată viața, e singurul lucru pe care-l doresc.

— Poate c-așa o să fie... După ce ne căsătorim, Lucie va avea un apartament și va avea nevoie de cineva, care să-l îngrijească. Dacă ați vrea să ne urmați, v-am încredințat dumneavoastră această sarcină.

— Cum să nu vă urmez? exclamă Jeanne.

— Ai avut o idee grozavă, zise la rândul ei Lucie; dacă măicuța Lison mă iubește, ar veni cu noi căci eu văd întrânsa pe mama mea pe care n-am cunoscut-o niciodată.

— Și eu te iubesc, fetița mea, de parcă mi-ai fi fiică, exclamă Jeanne îmbrățișând-o. Urmări câteva clipe de o inefabilă emoție, mâinate fiind una

spre alta de o adâncă afecțiune, fără să știe despre trainicele legături de sânge ce le uneau.

— Măicuță Lison, continuă Lucien, vă mai amintiți de ziua când, vorbind despre tata, am discutat și despre nefericita aceea condamnată pentru crimă și pe care eu o credeam nevinovată?

— Da, da, sigur că mi-amintesc, răspunse Jeanne.

— A evadat din închisoare acum două luni.

— A evadat! exclamă Lucie. Înseamnă că e liberă.

— Da, dar se presupune că a fugit să-și caute copiii, iar poliția crede c-o s-o prindă în timpul acestor imprudente căutări.

Jeanne tremura. Întoarse capul ca să-și ascundă paloarea. Mai mult ca oricând, înțelegea că trebuie să tacă și să se ascundă.

*

În dimineața aceleiași duminici Mary se sculase mai târziu decât de obicei. Fiica milionarului era în această zi ciudat de întunecată și tristă.

Mary suferea cu adevărat. În inima ei foarte pură, dragostea făcuse progrese rapide. Tânăra bolnavă folosisese orice prilej pentru ca Lucien să-și poată da seama de pasiunea ce i-o inspira. Atunci de ce se comporta ca și când nu-i pasa de ea?

Fiul lui Jules Labroue își dăduse desigur seama de sentimentele fetei, dar în afara faptului că o iubea pe Lucie, uriașa avere a lui Paul Harmant i se părea că săpa între el și Mary o prăpastie de netrecut. Avea deci un dublu motiv de a primi cu o răceală respectoasă avansurile domnișoarei Harmant. În anumite momente fata își spunea:

— Poate că mă iubește dar, fiind sărac, nu îndrăznește să-și ridice ochii spre mine... Trebuie să-l lămuresc; dacă nu pot fi a lui, o să mor.

Camerista veni s-o anunțe că masa este gata. Mary coborî și-și întâlni tatăl în salonaș. Acesta o sărută de mai multe ori.

— Ai ieșit din cameră mai târziu ca de obicei, micuța mea, îi spuse el. Te simți bine?

— Puțin, răspunse fata. Dar nu asta m-a determinat să stau mai mult în odaie. Mă gândeam.

Ajunseseră în sufragerie.

— Ia spune, reluă Harmant, după ce-și servi fiica, la ce lucruri serioase te gândeai.

— Îmi ziceam că în viața este mai multă umbră decât lumină, și mai multă suferință decât bucurie.

— Și ție ce-ți lipsește ca să fii fericită?

— Sunt fericită pentru că tu mă iubești, dar dragostea părintească nu-i de ajuns ca să umple inima unei fete. Curând împlinesc nouăsprezece ani! Nu vrei să mă măriți?

Fostul maestru simți că i se taie picioarele.

— Să te mărit, de pe acum! să mă despart de tine? murmură el. Dar toată vigoarea, toate ambițiile mele profesionale ție ți le datorez. Dacă n-ai mai fi lângă mine cred că nu mi-ar mai rămâne decât să mor.

Și Jacques Garaud spunea adevărul. De când se întorsese în Franța, avea adesea tot felul de remușcări, și doar prezența fetei izbutea să i le alunge.

— Totuși nu se poate să nu te fi gândit că va veni o zi când inima mea nu va mai fi a ta.

— M-am gindit, adesea, și-ntodeauna cu durere! Știu că ziua aceea va sosi, dar încerc să te mai rețin. Și apoi, în legătură cu tine, mi-am făurit vise mari.

— Ce fel de vise?

— Vreau să-ți găsesc un soț care să-ți măgulească orgoliul.

— Să-mi măgulească orgoliul? Pentru ce? Nu în satisfacțiile vanitoase stă fericirea.

— Dar cine-ar putea să nu te iubească pe tine? exclamă Paul Harmant.

Mary simți că ochii i se îneacă în lacrimi. Se gândea la Lucien Labroue. Apoi înălță capul și zise:

— Nu țin ca omul pe care-l iubesc să fie bogat. Nu-i cer decât trei calități: sinceritate, hotărâre și curaj. Cu acestea ai tot ce-ți trebuie ca să devii cineva, chiar de-ai fi cel mai modest funcționar.

Paul Harmant își asculta fiica, arborând un aer nepăsător. În fond, înțelesese prea bine că fata făcuse aluzie la bărbatul iubit, la Lucien Labroue. Poate că dragostea ei nu ajunsese la punctul când totul cedează în fața pasiunii, dar ea exista și existența aceasta îi provoca o spaimă nespusă. Ideea de a o căsători pe Mary cu Lucien îl îngrozea. Gândul de a da mâna fiicei sale bărbatului al cărui tată el îl ucisese îi provoca un frig de moarte, înghețându-i sângele în vine.

— Dacă vrei, tată, putem face niște vizite, zise fata. Trebuie să mă duc la doamna Williams a cărei fiică mi-e prietenă.

— Foarte bine; iar cât stai tu la prietena ta, eu urc puțin la Georges Darier.

— Atunci vin și eu cu tine, zise Mary, a cărei față se luminează la gândul că Georges îi va vorbi despre Lucien.

— Fie... Georges Darier mi-a scris și n-am avut încă timp să-i răspund.

— Îți va mulțumi cu siguranță că l-ai primit, la recomandarea sa, pe Lucien Labroue.

— Da, dar în cazul acesta, eu sunt cel obligat. Mi-a făcut un real serviciu.

— Ești mulțumit de domnul Labroue?

— Da... e un băiat de mare merit.

— Și pe lângă asta atât de bine crescut, de corect, și foarte domn, nu-i așa? adăugă brusc Mary.

Paul Harmant nu-i răspunse, în schimb o privea concentrat. Mary se înroșise.

Se făcuse aproape ora două, când tatăl și fiica coborâră în fața casei tânărului avocat. Lucien Labroue plecase de la prietenul sau de vreo zece minute. Georges discuta cu Etienne Castel, când intră Madeleine.

— Domnule, zise ea, a venit domnul Harmant cu fiica sa.

— Ce surpriză exclamă Georges, iată o vizită la care nu mă așteptam în ruptul capului. Dragă tutore, îți voi face cunoștință cu unul din marii industriași ai epocii noastre... patronul lui Lucien Labroue.

Trecură apoi în salon.

— Fiți bineveniți, domnule Harmant și dumneavoastră domnișoară, zise Georges, întinzând mâna milionarului și înclinându-se în fața tinerei fete.

— Am venit în loc de răspuns la scrisoarea de acum câteva zile... răspunse Paul Harmant.

— Iar eu ar fi trebuit să vin să vă mulțumesc personal, dumneavoastră și domnișoarei Mary, de buna primire făcută protejatului meu. Iertați-mă, vă rog, și îngăduiți-mi să vi-l prezint pe tutorele meu Etienne Castel, al cărui nume vă este probabil cunoscut.

— Cunosc multe din tablourile sale, răspunse Mary și sunt o mare admiratoare a talentului său.

— Și eu, adăugă falsul Paul Harmant.

— Nu vă pot spune, domnule Harmant, ce fericit am fost aflând că Lucien Labroue a fost angajat la dumneavoastră, reluă Georges; vă sunt foarte îndatorat.

— Îndatorați, îl întrerupse Mary, ar trebui să vă fim noi. Tatăl meu afirmă ca recomandându-i-l pe domnul Labroue i-ați făcut un adevărat dar.

— Așa e, întări industriașul, protejatul dumneavoastră îmi este un colaborator prețios.

— Nădăjduiam să fie așa. Nici el nu vă este mai puțin obligat și vă consideră ca pe salvatorul său; dacă nu i-ați fi întins mâna, ar fi căzut pradă deznădejzii.

— Deznădejzii? repetă Mary nerăbdătoare.

— Ce motive avea? întrebă falsul Paul Harmant.

— Lucien Labroue ajunsese să se îndoiască atât de sine, cât și se propriul său viitor. Era momentul ca un pic de fericire să-i cicatrizeze rănilor provocate de un trecut dureros.

Auzind cele de mai sus, Jacques Garaud, stânjenit, vru să se ridice și să plece, când Mary întrebă:

— Domnul Lucien n-are familie?

— Nu, a devenit orfan în urma unei crime...

Fata simți că o cuprinde un fior.

— O crimă! exclamă ea... Tată, ți-a spus ceva despre lucrurile acestea?

— Sigur că da, murmură milionarul. Dar nu mi s-a părut că e cazul să-ți relatez istoria asta sumbră.

— Cum adică? Domnul Lucien este și protejatul meu. Spuneți așadar, domnule Darier, că o crimă l-a făcut orfan? Povestiți-mi și mie.

— Jules Labroue, tatăl lui, se întorcea dintr-o scurtă călătorie. Sosind noaptea la Alfortville și intrând în uzina incendiată a fost asasinat.

— Doamne, dar este îngrozitor! Nu-i așa, tată?

Falsul Paul Harmant își înăbuși emoția și răspunse cu un glas abia stăpânit:

— Da, îngrozitor...

— Și? reluă Mary, cine erau asasinul și incendiatorul?

— O singură persoană dac-ar fi să ne luăm după datele justiției, o femeie... paznica uzinei. A fost condamnată de Curtea cu juri la închisoare pe viață.

— Femeia aceasta a fost un monstru!

— Sau poate o martiră, interveni Georges.

— Ce vreți să spuneți?

— După unele informații culese de Lucien de la sora tatălui său care l-a crescut, prietenul meu are îndoieli cu privire la culpabilitatea acestei femei.

— Dar tribunalul nu s-a îndoit de nimic?

— Nu. Toate mărturiile erau împotriva ei.

— Cum, și după toate acestea domnul Lucien tot se mai îndoiește?

— Dovezile nu i s-au părut concludente. Spera să obțină de la pușcăriașă, de la Jenne Fortier, unele explicații care să-l pună pe urma adevăratului vinovat. Din nefericire nu mai are cum să dea de ea.

Falsul Paul Harmant simți o sudoare rece umezindu-i rădăcina părului.

— Cum adică? întrebă el. Ar trebui să fie în închisoare.

— Jeanne Fortier a evadat acum două luni de la închisoarea Centrală din Clermont.

— A evadat! exclamă fostul maistru.

— Da, dar cu siguranță că va fi prinsă destul de repede... continuă Georges Darier. Până azi dimineață Lucien nu știa de evadare. Eu i-am dat știrea... E dezolat. Își pusese mari nădejdi în discuția cu această femeie.

— Dar, zise milionarul, nu se mai poate face nimic. Criminalul beneficiază de prescripție.

— Ba da, domnule, se pot face multe. Dacă asasinul are o situație onorabilă, poate fi pedepsit prin scandal. Cunoscut cazuri când flagelarea publică a dus chiar la sinucidere.

— Sigur! exclamă Mary, așa ar fi drept. M-aș bucura ca domnul Lucien să reușească să-și răzbune tatăl!

Paul Harmant simțea că leșină. Georges Darier reluă:

— Visul lui Lucien este să strângă o sumă bunicică pentru a reconstrui pe terenurile răposatului său tată o parte din atelierele incendiate, putând astfel sa-și făurească singur viitorul.

— Într-adevăr, iată un țel demn de toată lauda! exclamă Mary. Mai curând sau mai târziu va izbuti; dar dacă tu ai vrea, tată, ar izbuti chiar de pe acum.

— Cum adică? întrebă falsul Paul Harmant.

— Vorbeai de marea extindere a lucrărilor tale. Îmi spuneai că nu peste mult va trebui să construiești și a doua uzină. Domnul Labroue ar putea de minune să ți-o conducă.

— La el mă și gândeam.

— Atunci fă-ți-l asociat. Ești destul de bogat ca să nu pretinzi nici un aport pecuniar domnului Labroue care vine cu talentul, tinerețea și curajul său. Unde mai pui că datoria noastră a celor bogați... , prea bogați chiar, este să-l ajutăm pe fiul domnului Labroue să-și refacă o situație sortită prin naștere. Va deveni, desigur, prin meritele proprii un prinț al industriei. Așadar, o asociere cu el nu poate fi decât un lucru avantajos din toate punctele de vedere... Ce zici tată?

Falsul Paul Harmant se sforța să zâmbească și zise:

— În principiu, ideea nu e rea, dar trebuie să fie studiată.

Și spunând acestea, Jacquet Garaud se ridicase, obligându-și fiica să facă la fel.

— Înainte de a pleca, mai zise Mary, voi face o indiscreție: aș vrea să înființez în vila tatălui meu o mică galerie de tablouri valoroase și îl rog pe domnul Castel două lucruri: întâi să-mi vândă o pânză de a sa și apoi să-mi dea câteva sfaturi pentru alegerea altor tablouri ce-ar urma să-l înconjoare pe al său.

— Voi fi foarte fericit să vă pot fi de folos, domnișoară.

Tatăl și fiica părăsiră locuința avocatului.

— Dragă tutore, zise aceasta din urmă adresându-i-se artistului, știi ce-am descoperit?

— Ce? întreba Etienne.

— Că fermecătoarea fiică a milionarului pledează cu o căldură mai mult decât amicală cauza prietenului meu Lucien; că intrarea lui Lucien la Paul Harmant va schimba multe lucruri în viața domnișoarei Mary, care-l iubește... În sfârșit, că Lucien ar putea-o lua de nevastă.

— Nu cred, răspunse sec Etienne.

— De ce?

— În timp ce voi discutați îl studiam pe prea bogatul industriaș. Era cât pe ce să leșine. Uneori vorbele fiicei sale păreau că-l torturează.

— Și ce concluzii tragi de aici?

— Cred că domnul Harmant are alte proiecte! Sunt aproape sigur că e un om fără inimă.

— Totuși pe fiica lui o iubește.

— Cu siguranță că o iubește, dar în felul său. Paul Harmant îmi lasă impresia unui mare egoist.

— Pe scurt, nu te-a cucerit.

— Nu, și poate că greșesc; dar ce vrei, sunt omul primei impresii. Or, prima impresie a fost una de repulsie. Paul Harmant poate fi un bărbat inteligent, un industriaș de excepție... nu este însă un om sincer.

...Paul Harmant și fiica urcaseră în trăsură ce-i aștepta la poarta avocatului. Nici unul, nici altul nu vorbeau. Mary era puțin tulburată. Fostul maistru mai trăia încă groaza iscată de știrea evadării Jeannei Fortier.

— Jeanne Fortier este liberă! își zicea el. Jeanne Fortier putând veni la Paris și întâlnindu-mă, recunoscându-mă! Femeia asta va fi prinsă, cred, nădăjduiesc... De-ar prinde-o mai repede ca să împiedice o catastrofă... de n-ar avea timp să mă găsească și să mă demaște...

La teama ce i-o inspirau văduva lui Pierre Fortier și fiul lui Jules Labroue se adăuga acum o altă teroare: aceea de a-l vedea venind dintr-un moment în altul pe pretinsul sau văr Ovide Soliveau care-i trimisese o nouă depeșă sfârșind cu aceste cuvinte:

„Poate că ne vom revedea mai curând decât bănuiești”.

Ce se întâmplase oare la New York ca să motiveze scrisoarea lui Ovide? Rămas stăpân pe fabrică, Soliveau dăduse frâu liber pasiunii pentru jocul de cărți. Sumele mari lăsate în casa de bani de către ginerele lui James Mortimer nu întârziaseră să se volatilizeze și Ovide Soliveau trebuise să recurgă la împrumuturi. Cum nu se pricepea deloc la afaceri, totul mersese prost și falimentul era iminent. Ovide avusese destulă minte să-și dea seama de acest lucru și încercase să vândă fabrica pe bani peșin. Însă în fața dezastrului evident, cumpărătorii oferiseră prețuri derizorii. Dijonezul încercase să reziste, dar pierduse la joc, într-o singură noapte, aproape cincizeci de mii de dolari pe cuvânt de onoare. A doua zi acceptă ofertele refuzate cu trei zile mai înainte. Încasase sumele, plătise datoriile, își rambursase bancherul și se trezise doar cu șaizeci de mii de franci. Scrisoarea adresată pseudo-vărului său era consecința acestei situații. Când afirma că afacerile merg prost, era de mult ruinat, iar uzina în alte mâini.

Se apucase iarăși să joace și într-o zi s-a văzut la pământ, fără un gologan.

— A sosit clipa, cred, să plec în Franța, își zisese el.

Fără să mai stea pe gânduri, făcuse rost de bani pentru biletul de drum, cumpărase o valiză, pusese în ea puțină lenjerie și îmbrăcăminte ce-o mai avea, adăugase o sticlută cu licoarea furnizată de canadianul Chuchillino, și se îmbarcase pe un vas transatlantic cu direcția Le Havre.

Într-o dimineață, la ora șapte fix, Ovide Soliveau, în ținuta sa neîngrijită de altădată, suna la ușa vilei din strada Murillo. Văzându-l astfel, în picioare, în fața cabinei, portăreasa se uita cu neîncredere la vizitatorul a cărui înfățișare și îmbrăcăminte dădeau de bănuț.

— Dumneavoastră, ce doriți? întrebă ea aspru și deloc binevoitoare.

— Domnul Paul Harmant locuiește aici?

— Da, aici.

— Aș putea să-l văd?

— Cum? La ora șapte de dimineață!

— Domnul Harmant mă cunoaște... va fi foarte bucuros să mă vadă.

— Este la uzină... A plecat de la șase.

— Și când se înapoiază?

— Nu știu. Poate la prânz, poate diseară. Dacă ați venit pentru chestiuni de mecanică sau pentru angajare îl găsiți la uzină.

— Unde se află uzina?

— La Courbevoie, la capătul bulevardului Neuilly. Tramvaiul vă duce până acolo.

O oră mai târziu, Ovide sosea în fața unei porți înalte pe frontonul căreia scria cu litere mari de aramă: *Paul Harmant-ateliere de construcții*.

Sună; și, ca și la vila din strada Murillo, îl întâmpină un portar.

— Cu domnul Paul Harmant, vă rog.

— Pentru lucru?

— Nu, o chestiune personală.

— La birouri, în fund, pe stânga.

Ovide o luă în direcția indicată. De departe, pe diferitele laturi ale clădirii se zăreau tăblițe pe care scria: *Ateliere de desen, Casierie, Biroul șefului de lucrări, Cabinetul directorului etc.*

Citind ultima inscripție, își zise:

— Omul meu trebuie să fie aici. Curaj, băiete!

Văzându-l că pune mâna pe clanța ușii, un funcționar se grăbi să-i deschidă, întrebând:

— Aveți treabă la biroul domnului Harmant?

— Da. Vreau să vorbesc cu dânsul personal.

— Atunci așteptați. Domnul Harmant este în ședință cu șeful de lucrări.

— Aștept până termină.

În sfârșit, un puternic sunet de clopoțel răsună în odaia servind de anticameră.

Secretarul se ridică și se îndreptă spre ușa cabinetului.

— Patronul a sunat? întrebă Soliveau.

— Da, domnule.

— Spuneți-i, vă rog, că cineva dorește să-l vadă pentru o chestiune personală.

— Numele dumneavoastră?

— Nu este nevoie. Nu mă cunoaște.

Câteva minute mai târziu secretarul se întoarse și-i făcu semn vizitatorului că poate intra.

Ovide intră în cabinet având grijă să tragă ușa în urma lui. Paul Harmant, preocupat cu închiderea casei de fier așezată între cele două ferestre, stătea cu spatele. La zgomotul pașilor se întoarse și, îngălbenindu-se, scoase un strigăt de uimire și spaimă văzându-l pe Ovide proțăpit pe picioarele depărtate.

— Buna ziua vere? Cum merge? întrebă dijonezul.

— Tu, aici? exclamă Jacques Garaud.

— Chiar eu în persoană, vere. Viu și nevătămat.

Paul Harmant tremura. Apariția lui Ovide îl îngrozea. Sosirea acestuia la Paris i se părea prevestirea unei catastrofe, a unei nenorociri. După câteva secunde își înfrânse emoția și înaintând spre vizitator îi întinse mâna:

— De ce te-ai întors în Franța?

— Pentru că nu mai puteam rămâne acolo.

— Și la mine, de ce ai venit?

— Pentru a-ți cere de lucru, ei drăcie!

— Va să zica scrisoarea spunea adevărul. Uzina pe care ți-am lăsat-o înfloritoare...

— S-a ruinat cu o viteză uimitoare și nu îmi mai aparține. Ce vrei, n-aveam ca tine calitățile necesare să conduc o întrepindere atât de mare. Chestia asta mă depășea.

— În plus, erai și cartofofor.

— În plus, eram și cartofofor, cum bine zici. Ghinion pe toate planurile! Am plecat din New York cu exact atât cât să-mi plătesc biletul de vapor, clasa II-a. În prezent n-am decât douăzeci de gologani și hainele de pe mine. Dar nu-mi pasă. Nu-mi fac griji cu privire la soarta mea. Dacă eu sunt sărac, tu ești bogat. Ții un personal uriaș aici ca și în America, așa că o să găsești tu un locușor pentru bunul tău verișor, pe care-l iubești și care te iubește.

Milionarul simți un fior din cap până în picioare.

— Un loc aici, în uzină... cu neputință.

— De ce nu, mă rog? întrebă Ovide, ridicând glasul.

— Pentru că nu vreau, răspunse dintr-o dată industriașul. De altfel, nu-ți mai datorez nimic. În America ți-am îndeplinit toate dorințele. Ți-am dăruit o avere. E vina mea că n-ai știut s-o păstrezi?

— Vorbe în vânt! zise Ovide. Nu te înduri tu să lași pe drumuri o rudă apropiată, atât de atașată, și care știe atâtea.

— Pe scurt îmi dai de înțeles că sunt la mâna ta mai mult ca oricând. Îmi pui cuțitul în gât, ca la New York?

— Ssst, sst! Ce vorbe urâte, zise Ovide, rânjind.

— Ce-ți spui tu: îi cunosc taina. Tremură în fața mea așa că îl joc cum vreau.

— Ei, ei, s-ar putea să fie și-așa. Dar, ia spune, greșesc?

— Faci din mine victima unui șantaj odios.

— Iar te exprimi în mod vulgar! Aerul Franței te face arțăgos. Erai mai drăguț în America.

— Lasă glumele proaste. Sunt mai puțin decât crezi la discreția ta.

— Ce vorbești, vere? Chiar așa?

— Da, știu c-ar fi de ajuns un singur cuvânt ca să mă consider pierdut, dar la ce ți-ar folosi? Crezi c-aș putea suporta un scandal? La primul zvon, mi-aș zbura creierii, și nici un sfanț din avere nu ți-ar reveni, deoarece tot capitalul este trecut pe numele fetei. Interesul tău este deci să mă menajezi.

Ovide înțelese că împingându-l pe Jacques Garaud la deznădejde ar fi riscat să i se închidă pe totdeauna casa de bani de unde avea de gând să se adape mereu. Așadar, trebuia să acționeze mai degrabă cu binișorul decât cu bruschete. În consecință, continuă pe un ton mieros:

— În sfârșit, să lăsăm asta, ai inimă bună, nu poți lăsa o rudă în mizerie.

— Dimpotrivă, voi avea grijă să ai tot ce-ți trebuie.

— Depart de tine?

— Da... O să ne vedem cât mai rar posibil.

— Ei, asta nu-mi place... Îmi îngădui să te vizitez în vila din strada Murillo, ca să-mi văd verișoara pe care o iubesc la nebunie, deși ea nu mă agreează deloc?

— Mai târziu.

— Fie! Spune-mi ce ai de gând să faci cu mine.

— Îți voi fixa o rentă de douăsprezece mii de franci.

— O mie de franci pe lună... repetă Ovide bosumflat deși, în realitate, era mai mulțumit decât voia să pară.

— Îți înmânez mai întâi cinci mii de franci ca să te pui pe roate, la care adaog și renta pe prima lună.

— S-a făcut, zise Ovide schițând un surâs. În fiecare lună voi veni aici să-mi încasez mia.

— Nu aici, banii îți vor fi trimiși acasă.

— Bine, atunci la locuința ce-o voi închiria și nădăduiesc că vei veni, ca rudă bună ce ești, să-mi strângi mâna la domiciliu.

— Voi veni... dar nu uita că am făcut de la început tot ce mi-a stat în putință și că, dacă m-ai amenința cu ceva, nenorocirea ar cădea pe capul amândurora.

Paul Harmant luă un teanc de bancnote, scoase șase hârtii și i le întinse fostului său asociat.

— Mulțumesc, vere! exclamă Ovide! acum aș vrea să te rog să mâncăm împreună, ca să sărbătorim revederea.

— Astăzi nu pot. După ce-ți alegi domiciliul, cheamă-mă să văd cum te-ai instalat.

— De acord. Rămânem prieteni, și dacă, din întâmplare, ai nevoie de mine nu uita că sunt gata.

În această clipă intră secretarul.

— Ce este? întrebă industriașul.

— Domnul Lucien Labroue vrea să vă vorbească.

Auzind numele, Ovide tresări și, când tânărul trecu pragul, îl devoră cu privirea.

— Am plecat, domnule Harmant, zise el după aceea.

Urcând în tramvai, Ovide își spunea:

— Da, da, secretarul a rostit numele de Labroue, iar inginerul asasinat și jefuit de Jacques Garaud se numea tot Labroue. Fiul victimei în slujba ucigașului! De aceea „dragul meu verișor” n-a vrut să mă angajeze la el în uzină.

La rândul sau, Paul Harmant, rămas singur după scurta întrevedere cu Lucien Labroue, se prăbuși, istovit, pe scaunul din birou.

Parcă și-ar vârî dracul coada în treburile mele, murmură el. Totul se adună ca să-mi amintească de trecut... ca să-mi evoce tot felul de fantome: Lucien Labroue, Jeanne Fortier, Ovide! Un cuvânt de-al lui Ovide strecurat la urechea lui Lucien ar fi de ajuns să mă piardă. Doamne, cum să scap de toate ființele acestea!

Apoi, se ridică brusc:

De ce să deznădăduiesc? Pe Ovide îl am la mână prin bani, Lucien nu vede în mine decât un binefăcător. Cât despre Jeanne, va fi prinsă. Mă speriasem degeaba. Nimic nu e pierdut, nimic nu e compromis. De altfel sunt prevenit și voi fi cu ochii în patru.

Cinci zile mai târziu, Paul Harmant primea această epistolă:

Dragă vere,

Am găsit un ogeac pe aleea Clichy nr. 192, la Batignolles. Sper să am plăcerea să te invit în curând. Îmi poți face un semn în ajun și cer să ne aducă masa de la restaurantul lui Père Latuile.

Parcurse scrisoarea și, după ce-și memoră adresa, o arse.

Ca să scape de ideile negre ce-l obsedau, industriașul pleca cu noaptea în cap din vila în care Mary se plictisea.

Mary îl revăzuse o singură dată pe Lucien și se purtase extrem de îndatoritoare, încât logodnicul Luciei se ferea să mai dea ochii cu fiica milionarului.

Mary suferea cumplit. Dragostea aceasta neîmpărtășită îi rupea inima și-i accentua durerile fizice; devenea pe zi ce trece mai lividă, mai slabă, într-atât încât Paul Harmant, uitind de propriile spaime, era îngrijorat de starea fiicei sale. Doctorii își ascundeau neputința cu următoarea frază:

— Copila trebuie măritată.

Într-o dimineață, Mary se decise să-i dea tatălui lovitura la care se gândise de mai multă vreme. Pe jumătate întinsă într-un șezlong, stătea lângă fereastra din salon și privea tristă în gol. Tatăl sau intră. Auzind pași, fata întoarse capul și, văzându-l, îi zâmbi cu privirea înecată într-o sfâșietoare durere. Paloarea de pe chip i se accentuase; pata roșiatică de pe pomeți contrasta puternic cu această paliditate.

Milionarul se așază lângă fiică, îi luă mâinile și i se părură fierbinți.

— Ai temperatură fetișo, zise el. Suferi?

— Da, sufăr... foarte mult.

— Ce te doare?

— Inima.

Asasinul lui Jules Labroue tresări.

— Nu mi-ai vorbit niciodată despre această durere.

— Pentru că este de dată recentă... Tată, adăugă tânăra fată, coborând glasul, aş vrea să-ți spun tot adevărul.

— Spune, fetișe.

Mary îi apuca mâinile și îndreptându-și spre el ochii plini de lacrimi spuse:

— Ce mă doare mai mult este spaima că te necăjesc. Am înțeles că visai pentru mine o așa-zisă căsătorie perfectă.

— Așa e. Doresc să ai o soartă atât de aleasă, încât să fii invidiată de toate femeile.

— Ei bine, nu trebuie să te mai gândești la lucrul acesta. O singură căsătorie îmi poate aduce fericirea. Dacă ea nu se face, n-o să mă mai mărit niciodată. Tată, de două luni sufăr și-ți ascund taina. Iubesc pe cineva.

Jacques Garaud tremura din tot trupul:

— Pe Lucien Labroue, nu-i așa?

— Știai! Îngăimă Mary acoperindu-și fața cu mâinile.

— Bănuiam.

— Ei bine, da, pe el îl iubesc mai mult decât orice pe lume, în afară de tine pe care te voi iubi mereu.

Paul Harmant devenise la fel de galben ca și fiica sa.

— Bine, spuse el, dar asta este o nesăbuiță.

— Oh! nu-mi vorbi așa, reluă tânăra izbucnind în hohote. De ce să fie o nesăbuiță? Lucien Labroue este sărac iar noi suntem bogați, este a-devarat. Dar ce importanță are asta? Lucieu are în schimb talent, și curaj și voință, într-un cuvânt viitorul. Îl iubesc. Știu că nu vrei să te părăsesc. Dar dacă Lucien ți-ar deveni asociat aş fi tot timpul lângă tine. Ai avea doi copii în loc de unul, asta-i tot. Nu crezi că ar fi bine?

Jacques Garaud nu spunea nimic.

— Tată, mă iubești? reluă tânăra fată.

— Sigur că te iubesc, fetișo mea dragă.

Și asasinul lui Jules Labroue o strânse la piept într-un elan de dragoste părintească.

— Atunci înseamnă că nu vrei să mă vezi murind.

— Mi-aș da viața ca să te salvez.

— Nu-i vorba să-ți dai viața, ci numai să-l accepți pe Lucien ca fiu al tău.

Dacă faci asta sunt convinsă că sănătatea îmi va reveni. Dacă refuzi, înseamnă că mă vei omorî.

Paul Harmant își luă capul în mâini.

— Fată dragă, nu-mi cere asemenea lucru.

— De ce?

— Lucien Labroue nu-ți poate fi soț.

— Și totuși nu vreau pe nimeni altul în afara lui, mai spuse ea cu glasul stins, apoi adăugă:

— N-am să uit asta, și o să mor.

Și se prăbuși peste spătarul fotoliului, leșinată. Paul Harmant căzu în genunchi.

— Mary, scumpa mea! strigă el. Primesc acest sacrificiu. Mă auzi? Răspunde-mi. Vei fi soția lui.

Mary nu răspundea. Fața îi era tot galbenă. Ochii închiși. Milionarul înnebuni de spaimă. Luă mâmile fetei. Erau ca de gheață.

— A murit, strigă el speriat. Am ucis-o!

În aceeași clipă, fata schiță o ușoară mișcare.

— Își revine, murmură tatăl.

Luând-o în brațe, o duse până în camera ei și o întinse pe pat. Câteva picături de sânge i se iviseră în colțul buzelor. Când își deschise ochii, plimbă o privire rătăcită împrejur și-și recunoscuse tatăl.

— Lucien? murmură ea cu glasul stins.

— Da... răspunse milionarul. Vei trăi ca să-l iubești.

Vorbele acestea o însuflețiră pe bolnavă. Atrase spre ea capul tatălui și-l întrebă în șoaptă:

— Mi-l vei da?

— Îți jur.

— Acum sunt fericită. Fericirea îmi redă forțele și o să-mi redea curând și sănătatea... Nu mai vreau să mor...

Paul Harmant părăsi încăperea. Înainte de a deschide ușa se întoarce și aruncă o ultimă privire, plină de neliniște, chipului palid, atins parcă de degetul morții.

— Pe diseară, zise el, sforțându-se să zâmbescă.

În curtea vilei trăsura aștepta cu caii înhămați. Industriașul ordonă să fie dus la Courbevoie. În sufletul său se dădea o luptă, dar rezultatul nu mai era îndoielnic deoarece era vorba de salvarea lui Mary.

— Fie ce-o fi! își zise el. Trebuie ca această căsătorie să se facă. De altfel, n-ar fi acesta și un mijloc de a îndepărta de mine răzbunarea lui Lucien dacă cine știe ce funestă întâmplare i-ar releva trecutul? Va mai îndrăzni el atunci să

facă scandal în jurul aceluia cu a cărui fiică s-a însurat? Fără doar și poate că nu! Căsătoria care acum mă inspăimântă va fi, poate, salvarea mea.

Sosind la uzină îl rugă pe Lucien Labroue să-l urmeze în cabinet. Dintr-o dată îl întrebă:

— Ia, spune-mi, ești mulțumit cu slujba de aici?

— Cum să nu fiu? răspunse acesta. Datorită mărinimiei dumneavoastră câștig atât de bine, încât nu izbutesc să cheltuiesc nici măcar a treia parte din leafă. Ceea ce înseamnă că în câțiva ani aş putea strânge o sumă bunicică.

— Sumă care să-ți îngăduie realizarea marii ambiții a vieții dumitale. Ambiție lăudabilă și care nu-mi e străină.

Lucien își privi surprins interlocutorul.

— Observ că vorbele mele te-au nedumerit. Dar am discutat mult despre dumneata cu Georges Darier, avocatul meu și prietenul dumitale. Am aflat că dorești mai mult decât orice să reconstruiești, pe terenul de la Alfortville, atelierele pe care tatăl dumitale le poseda, pe vremuri.

— Într-adevar, acesta este scopul vieții mele, și cred că procedând astfel îi cinstesc memoria.

— Te aprob, te admir și îți voi dovedi că te înțeleg punându-ți la dispoziție mijlocul de a ajunge mai repede la ceea ce numești scopul vieții dumitale. Uzina de aici nu izbutește să execute toate comenzile al căror număr este din ce în ce mai mare. Ai observat și dumneata, nu-i așa?

— Nici nu se putea să nu observ. Am avut chiar onoarea să vă spun că va sosi o zi când veți fi obligat să cumpărați alte terenuri pentru a construi ateliere noi.

— Ai avut dreptate... momentul acela a sosit.

— V-ați gândit la un teren anume?

— Da, al dumitale.

— Dar eu nu vreau să-l vând, știți prea bine.

— Tocmai de aceea nu-ți propun să-l cumpăr. Pentru a-i da fabricii dezvoltarea uriașă pe care o cere, am nevoie de un om talentat și cu experiență care să devină în scurt timp asociatul meu. Asociatul acesta vei fi dumneata.

— Eu! Dar terenurile mele nu reprezintă nici a mia parte din valoarea construcțiilor și a materialului dumneavoastră!

— Știu, dar n-are a face. Pe terenurile de la Alfortville voi construi o uzină de aceeași importanță ca cea de aici și, printr-un act legal, te voi face proprietar. Aceasta va fi aportul dumitale în asociație. Cele două uzine vor funcționa paralel și-n fiecare an vom împărți pe din două beneficiile. Ei, ce zici?

— Domnule, auzindu-vă, mă întreb dacă nu cumva visez.

— Nu, nu visezi și oferta este serioasă.

— N-am curajul s-o primesc... N-am făcut nimic ca s-o merit.

— Știi, oare, cum eu, un simplu mecanic, neavând altceva decât curajul și o anume îndemânare în meserie, am devenit asociatul lui James Mortimer?

— Prin muncă.

— Prin muncă da, dar nu cum crezi dumneata. Patronul, văzând în mine un lucrător dotat mi-a oferit mâna fiicei sale, făcându-mă astfel asociatul său. Lucien tresări. Jacques Garaud continuă:

— De ce n-aș urma și eu exemplul lui Mortimer? De ce n-aș fi și eu la fel de generos? Partea de avere pe care ți-o propun ar fi zestrea fiicei mele.

— Să mă căsătoresc cu domnișoara Mary? îngăimă Lucien.

— Bineînțeles, răspunse milionarul cu un surâs nițel forțat. Mary te-a remarcat, dragul meu Lucien; cât despre mine nu pot decât să-i aprob alegerea, caci te stimez și te iubesc.

— Domnule, zise repede Lucien, oferta dumneavoastră îmi dovedește stima și simpatia ce mi-o purtați... Sunt mândru și emoționat, dar nu pot să primesc.

— De ce? întrebă Jacques Garaud uimit și neliniștit. Poate că nu m-ai înțeles bine. Am spus că Mary te-a remarcat. Ar fi trebuit, poate, să spun că te iubește. Te iubește la disperare.

— Domnule, răspunse Lucien cu glasul emoționat, sinceritatea dumneavoastră mă obligă. Inima mea e dată.

— Iubești pe altcineva?

— Da, o fată căreia i-am jurat s-o iau de soție și nimic pe lume nu mă va face să-mi calc jurământul.

— O fată săracă, desigur.

— Așa e, nu v-ați înșelat. N-are nici o avere.

— Dragă Lucien, dragostea trece, banul rămâne.

— Dragostea mea va fi veșnică și pe bani nu pun preț.

— Mai gândește-te... Amintește-ți că Mary te iubește cu adevărat. Refuzul dumitale ar putea-o ucide...

— Vă implor domnule, nu insistați.

— Nu insist; dar încă o dată, te rog gândește-te; este în joc viitorul dumitale!

Tânărul se înclină și plecă. Marele industriaș începu să se plimbe nervos, de-a lungul și de-a latul cabinetului.

— Iubește pe alta, murmură el cu glas șuierător, iubește o fată fără avere... refuză să se căsătorească cu fiica mea și refuzul acesta ar putea-o ucide. Doamne, nu va fi așa. Fiica mea înainte de toate! Lumea poate să piară, dar fata mea nu.

IV

Mary se odihniase câteva ore și somnul îi adusese un calm relativ și puțină vigoare. După-amiaza plecă la croitoreasă. Lucie sosi o dată cu ea.

— Dragă Lucie, îi zise Mary, mă bucur că te întâlnesc... Spune-mi, de ce n-ai venit la mine?

— Neavând nimic de probat, domnișoară, n-am crezut că-mi pot îngădui să vă deranjez.

— Știi bine că prezența dumitale îmi face plăcere. De altfel, am să comand la doamna Augustine o mulțime de rochii și de costume, așa că vei avea prilejul să vii să-mi faci proba. Știi că am un capriciu?

— Ce capriciu, domnișoară?

— Vreau să văd unde locuiești.

— O să găsiți o cămăruță modestă, dar veți fi primită cu o inimă recunoscătoare și devotată.

— Sunt sigură. Dă-mi te rog adresa.

Lucie trecu pe o bucățică de hârtie numele străzii și numărul casei.

Mary se înapoiase în vila sa din strada Murillo. Era ora cinci. Paul Harmant nu sosise încă. Deși se știa așteptat cu nerăbdare, întârzia în mod special și se întreba cu spaimă ce răspuns să dea întrebării fetei. În sfârșit, la ora șase și jumătate trebui să intre. Urcă în apartamentul lui Mary. Fata îl întâmpină, sărindu-i de gât.

— Văd că totul merge bine, zise el.

— Da! foarte bine, tată. Dar tu, ce-ai făcut? Mi-aduci fericirea sau măcar speranța?

— Îți aduc speranța.

— I-ai spus lui Lucien că-l iubesc?

— Cum adică? Ia uită-te la ea! Și conveniențele?

— Fără să fi încălcat conveniențele puteai să-i dai de înțeles că o cerere în căsătorie ar fi fost bine primită.

— I-am rezumat în câteva cuvinte discuția de la Georges Darier cu privire la terenurile de la Alfortville și am adăugat: Uzina construită pe aceste terenuri va fi zestrea *fiicei mele*. Nu se putea mai bine, nu-i așa?

— Într-adevăr! Și Lucien? Ce-a răspuns?

— Lucien Labroue este un tânăr plin de delicatețe. Consideră că posibilitatea unei asociații și a unei căsătorii ar fi incompatibilă cu modestia situației sale.

— În sfârșit, a acceptat? Întrebă Mary.

— A acceptat... dar cu delicatețea de care-ți vorbeam adineauri. Și-a dat asentimentul cu o condiție. A inventat o mașină foarte ingenioasă ce poate și trebuie să aducă mulți bani. Dorește ca, înainte de a da curs proiectelor noastre, să realizeze invenția în cauză. Aceasta va fi aportul său la asociație și, astfel, amorul propriu nu va mai avea de ce să sufere.

Nimic nu era mai verosimil. Mary nu putea bănuși și nici nu bănuia vreo minciună.

— Hotărârea lui este a unui suflet nobil, răspunse ea; o înțeleg și o aprob. Dar mai este ceva despre care nu mi-ai vorbit. Lucien mă iubește?

Întrebarea era cu totul stânjenitoare pentru falsul Paul Harmant. Îl obliga să mintă din nou, dacă nu voia să distrugă inima fetei.

— Cine nu te-ar iubi pe tine? zise el cu glas șovăielnic.

— Țsta nu-i un răspuns. Mă iubește sau nu?

— Nu mi-a făcut mărturisiri pozitive, dar strălucirea ochilor și lumina de pe chip vorbeau îndeajuns. Văzându-i bucuria din ochi nu te puteai înșela. De altfel, faptul că a primit să se căsătorească, înseamnă că simte pentru tine o înclinație adevărată. Lucien Labroue nu este omul să se subjuge, să-și sacrifice independența pentru avere, fie ea cât de mare.

— Așa cred și eu, tată. Spune-mi, așteptarea va fi lungă?

— Ca să realizeze invenția, vor trebui, poate, câteva luni.

— Voi aștepta. Între timp Lucien îmi va mărturisi dragostea lui. De acum înainte poți să-l tratezi ca pe un viitor ginere.

— Sigur că da, așa voi face... iar el va veni mai des pe la noi.

— Și îmi va confirma vestea?

— Bineînțeles.

— Perfect, acum m-am liniștit, zise Mary bucuroasă; am să aștept. Însă, tată, fă tot posibilul să-mi scurtezi așteptarea.

— Sunt la fel de nerăbdător ca și tine să văd încheindu-se această căsătorie.

— Mulțumită ție, fiica ta va fi cea mai fericită femeie din lume!

Paul Harmant se întreba cu spaimă cum să iasă din impasul în care intrase. Brusc, o scânteie îi traversă mintea și norii sumbri îngrămădiți pe fruntea-i se risipiră. Mary trăi într-un extaz de bucurie toata seara. Când se înapoie în odaia ei era cu adevărat transfigurată și nu mai părea bolnavă.

— Căsătoria ar salva-o, își zise milionarul; trebuie să se facă. A doua zi industriașul plecă la Courbevoie pentru a asista la împachetarea unor piese mecanice cu destinația Bellegarde. Un mecanic-șef și doi muncitori ajustori erau pregătiți să însoțească convoiul. Absența acestora trebuia să dureze cinsprezece zile sau trei săptămâni. Era într-o zi de sâmbătă. Data expedierii pe calea ferată era fixată pentru luni. Sosind la uzină, patronul îl găsi pe Lucien la post. Supraveghea muncitorii. Îi întinse călduros mâna:

— Grăbești lucrurile pentru Bellegarde? întrebă el.

— Da. Mai avem puțin și terminăm.

— Ai grijă ca mâine, la prima oră, lăzile să fie încărcate în vagoane. Ai anunțat mecanicii și pe maistrul care urmează să asiste la instalație?

— Da, vor pleca luni dimineață.

— Prezența dumatăle acolo e neapărat necesară.

— Dacă credeți, sunt gata. Când trebuie să plec?

— Luni, împreună cu mecanicii și maistrul. După-amiază îți voi da ultimele dispoziții. Ai grijă, nu-i așa, ca mâine în zori să expediezi materialul.

— Voi dormi aici, ca să pot asista la încărcare.

— Îți voi fi recunoscător. Am prevăzut să ți se dea o indemnizație de deplasare în valoare de cinci mii de franci. Te-aș ruga să-mi scrii zilnic ca să mă ții la curent cu tot ce se întâmplă. Țin mult la asta.

— Așa voi face, domnule.

Cei doi bărbați se despărțiră. Paul Harmant intră în cabinet zicându-și:

— Absența lui Lucien va dura cel puțin cincisprezece zile, și, la nevoie, găsesc eu motive s-o prelungesc. În acest timp voi putea să mă informez. Cine-o fi cea care se ține de Lucien? Cărei intrigante i-o fi făgăduit el căsătoria? Vai de rivala fiicei mele! Am s-o distrug... Îmi va fi ușor să acționez fără să mă compromit. Sunt destul de bogat ca să pot plăti dispariția unei femei.

Fostul maistru se plimba cu pași mari prin cabinet. Dintr-o dată, se opri.

— Un complice! murmură el. Dar asta ar însemna să fiu la cheremul lui, așa cum sunt la dispoziția mizerabilului de Ovide Soliveau... Ovide Soliveau... De ce nu m-aș adresa lui? Interesul lui este să mă servească, și pentru bani este în stare de orice. Cu siguranță, Ovide este omul potrivit. Îl caut diseară.

Spre ora patru după-amiază, Lucien Labroue veni să-l înștiințeze pe domnul Harmant că îmbalotarea pieselor pentru Bellegarde era gata și că oamenii se și apucaseră să încarce camioanele.

— Bun, răspuse industriașul. Apoi, luând câteva hârtii de pe birou, adăugă: iată planurile lucrărilor pe care le vei dirija și iată proiectele celor ce urmează să fie executate. Iată și două bonuri de încasat bani: unul este de cinci mii de franci și reprezintă indemnizația de deplasare, celălalt este de o mie cinci sute și-ți va servi la plata muncitorilor însoțitori. Drum bun și scrie-mi zilnic. Lucien Labroue strânse mâna patronului și se retrase. Industriașul urcă în trăsură:

— La Batignolles... aleea Clichy. Oprește la intrarea aleii.

La locul desemnat, Jacques Garaud coborî, dădu ordin să fie așteptat și o luă pe jos, de-a lungul aleii, până dădu de numărul indicat de Ovide. Aici, zări un zid înalt întrerupt de o poartă. În spatele zidului se zărea acoperișul unei clădiri împrejmuită de arbori. Trase puternic de clopoțel. După scurt timp, Ovide Soliveau apăru proaspăt ras, cu șapca pe cap, îmbrăcat, încălțat și înmănușat. Se vedea că era pe picior de plecare. Scoase o exclamație.

— Tu, vere! zise el! Ce noroc! Peste cinci minute nu m-ai mai fi găsit.

— Ai ceva urgent?

— Nimic. Voiam, așa, să hoinăresc pe bulevarde.

— Atunci rămâi cu mine. Avem de discutat.

— E ceva ce nu merge?

— Haidem înăuntru și am să-ți povestesc totul. Ovide străbătu împreună cu fostul maistru o grădiniță, deschise ușa casei și pătrunseră într-o încăpere decent mobilată și foarte curată.

— Ai văzut, vere, de când trăiesc din rentele mele, sau mai degrabă ale tale, păstrez ordine, zise Soliveanu râzând. O femeie de serviciu îmi ține loc de valet.

— Te-ai instalat perfect, dar nu despre instalarea ta e vorba, îi răspunde Paul Harmant. Am venit pentru o chestiune importantă. Hai să vorbim. Mâncăm după aceea.

— N-am putea discuta în timp ce mâncăm?

— Nu.

— A, vrei să vorbim cu ușile încuiate! Înseamnă că e ceva grav. În loc să se așeze pe jilțul oferit de Ovide, marele industriaș își trecu mâna peste frunte și începu astfel:

— Când m-ai vizitat la Courbevoie mi-ai spus că vei fi oricând gata să mă servești.

— Ceea ce afirm și acum. Îți stau la dispoziție.

— Vei face tot ce-ți cer? Înțelege bine sensul acestui cuvânt: *Totul...*

— Ei drăcie! *Totul* înseamnă că va trebui să ascult de orice fel de ordin, chiar de-ar fi să dau nițel foc, așa cum ai făcut tu odată. Așa-i?

— Ba chiar mai mult.

Dijonezul schiță un gest de uimire și murmură:

— Drace! dacă nu-i vorba de foc, atunci, sânge?

— În cazul acesta, ce-ai zice?

— Că nu-mi stă în fire. Sunt un băiat cumsecade cu obiceiuri blânde și înclinații pașnice.

— E vorba de salvarea mea. Or, a mă salva înseamnă a-ți păstra și ție avantajele acordate.

— Ești cumva în pericol? Întrebă repede Ovide.

— Da.

— Atunci sunt gata să fac totul... fără excepție. Dușmanul tău este și al meu. Ești comanditarul meu și vreau să te păstrez intact. Trecutul a ieșit cumva la suprafață? Există doar o prescripție...

— Pentru scandal nu există nici o prescripție, iar scandalul m-ar pierde la fel de sigur ca și Curtea cu juri.

— Spune-mi mai clar la ce te referi.

— Iată care-i situația: după întoarcerea la Paris, destinul diabolic mi l-a scos în cale pe fiul lui Jules Labroue.

— Cel pe care l-ai... da... Știam. L-am auzit numele în cabinetul tău, la uzină. Drace! Am și eu ceva în căpățână și am priceput pe loc că era fiul ăluia și mi s-a părut o chestie foarte șireată să-l angajezi la tine ca să-l ții sub supraveghere și să afli ce gândește.

— Tocmai pentru că știam ce gândește l-am angajat.

— Și, ce gândește?

— Scopul vieții sale este să răzbune moartea lui taică-său.

— Moartea lui taică-său este răzbunată, de vreme ce un juriu plin de inteligență a condamnat-o pe Jeanne Fortier.

— El n-o crede vinovată. Presimte adevărul. Cel pe care-l acuză este Jacques Garaud, a cărui moarte o contestă.

— Sfinte Sisoe! Se schimbă situația! Dacă-i așa, prezența lui Labroue în fabrica ta este periculoasă.

— Ar deveni periculoasă dacă fatalitatea ar face s-o întâlnească pe Jeanne Fortier și ea m-ar recunoaște.

— Jeanne Fortier este în închisoare și de acolo nu mai iese niciodată.

— A evadat. Este liberă.

— Liberă! Ei drăcia dracului, urâtă poveste! Da, s-ar putea într-adevăr să-l întâlnească, dar lucrul ăsta nu trebuie să se întâmple. Pe scurt, vrei să-l suprimăm pe Lucien Labroue?

— Nu, răspunse milionarul.

— Pe Jeanne Fortier, poate?

— Nu știu unde se află.

— Atunci, mă dau bătut.

— Stai să-ți explic... Știi cât o iubesc pe fiică-mea, pe Mary? O iubesc cumplit, și dacă ea ar muri... Știi că e foarte bolnavă.

— Trebuie să trăiască... și cât mai mult posibil, fir-ar să fie! Dar ce-are a face fiică-ta cu toate astea?

— Mary îl iubește pe Lucien Labroue.

— Și asta te supără? zise înveselit Ovide. Bine, dar capriciul ăsta al lui Mary pentru Lucien Labroue este salvarea ta! Grăbește-te s-o dai după el. Îndată ce primarul iscălește actul de cununie, s-a zis cu spaima! Să presupunem că ajuns ginerele și asociatul tău, Lucien o va întâlni pe Jeanne Fortier. Să presupunem că îl caută pe adevăratul ucigaș și că-l găsește; e clar că Lucien îi va cere chiar el Jeannei Fortier să tacă. De ce-ar provoca un scandal în jurul omului cu a cărei fiică s-a însurat? Nu, în ruptul capului, asta nu!

— Îmi făcusem și eu acest calcul aflând de dragostea lui Mary pentru Lucien... dar căsătoria nu este posibilă.

— Tânărul este cumva însurat?

— Nu-i însurat, dar iubește pe alta.

— Și ce? I-atât de bogată, tipa asta?

— E săracă lipită.

— Asta zic și eu dobitoc! E prea de tot, e de necrezut.

— O fi, dar Lucien a refuzat mâna lui Mary.

— Încep să pricep. Pe găsculița asta care pune bețe-n roate vrei s-o suprimi. Așa-i?

— Pe ea.

— Odată dispărută, Lucien Labroue nu va mai fi atât de idiot încât să lase să-i scape averea ce i-o oferi.

— Pe asta mă bazez și eu ca să-mi salvez fiica.

— Bine, vere, te servesc. Nu va trece mult și verișoara se va numi doamna Lucien Labroue. Cum o cheamă pe tipa individului ăstuia și unde-și are ogeacul?

— Habar n-am, dar iată un vicleșug la care m-am gândit și care ar putea să te ajute să afli ceea ce nu știu eu: îl trimit pe Lucien pentru trei săptămâni la Bellegarde ca să instaleze câteva mașini și să facă niște proiecte. Diseară doarme la uzină pentru ca mâine, în zori, să asiste la expedierea materialelor pe calea ferată. Pleacă luni dimineață.

— Gata! îl întrerupse Ovide. Am priceput. Având duminica liberă și plecând luni își va petrece ziua luându-și rămas bun de la idolul său. Ceea ce înseamnă că trebuie să mă așez la pândă ca să văd unde-o zbughește tânărul nostru după ce iese din uzină.

— Ai nevoie de bani? Întrebă Jacques Garaud.

— Ia aminte ce băiat bun sunt, vere, nu-ți cer nimic deocamdată. Când o să știu ce-avem de făcut, o să fixăm și prețul. Unde se află locuința particulară a lui Labroue?

— Strada Miromesnil, numărul 87.

— De ajuns. Îl voi fila. Acum, haidem la masă.

— Ies eu primul. Trebuie să-i dau drumul vizitiului și să anunț acasă că nu vin la cină.

— Te aștept la restaurantul lui Père Latuile.

Jacques Garaud se despărți de pretinsul său văr în jurul orei unsprezece seara.

„Ovide e omul care-mi trebuia, se gândea el. Cu el voi zădărnici toate obstacolele.”

Iar dijonezul: „Drace! Musai să-mi păstrez rentele! Cât despre prețul muncii, am eu grijă să-i cer destul!”

V

Din clipa când tatăl său îi făgăduise că va fi nevasta lui Lucien, Mary Harmant se simțea în al nouălea cer. De la știrea cea bună nu trecuseră decât patruzeci și opt de ore și neliniștitoarea paloare a obrajilor dispăruse, iar petele roșii de pe pomeți abia se mai observau. Știm că tatăl îi consacră în întregime ziua de duminică.

În duminica aceasta, Mary se sculă de dimineață și intră în cabinetul de lucru al marelui industriaș. Tatăl știa prea bine că fiica avea să-i pună mii de întrebări stânenitoare cu privire la tânărul Labroue. Astfel, când o văzu intrând pe ușa cabinetului, nu putu să-și stăvilească un gest de iritare și fruntea i se încreți. Nici încrețirea frunții și nici ușoara contrarietate nu-i scăpară lui Mary.

— Te deranjez? Întrebă ea.

— Puțin, fetițo, căci eram cufundat în niște calcule complicate, dar, dacă tot ai venit, haide, sărută-mă.

— Ce facem astăzi?

— Am multe lucrări întârziate pe care vreau să le clasez, iar diseară voi fi obligat să lipsesc câteva ore.

— Totuși, masa de prânz și cina le iei cu mine, nu-i așa?

— Masa de prânz da, dar pentru cină nu garantez.

— Atunci visul meu frumos s-a spulberat!

— Ce-ai visat, fetiço?

— Că ai să-l inviți pe Lucien să ia masa cu noi.

— Vezi și tu că nu se poate.

— Atunci la prânz, cel puțin.

— Nici asta nu se poate, deoarece domnul Labroue are cu siguranță o mulțime de curse de făcut înaintea plecării.

Majy tresări și deveni galbenă ca lămâia.

— Înaintea plecării? repetă ea cu glas schimbat. Lucien pleacă din Paris? De ce?

— Pentru interesele uzinei. La Bellegarde.

— Și cât timp va lipsi?

— Cam trei săptămâni, munca asta fiind un prim pas pe calea asociației noastre.

— Dacă-i așa, mă resemnez... Dar, în sfârșit, iată-mă singură pentru toată ziua.

— Lucrul ăsta mă întristează tot atât cât și pe tine, o știi prea bine. Îți făgăduiesc să mă răscumpăr curând.

Încrezătoare în cele auzite, deși plictisită peste măsură și foarte contrariată de plecarea lui Lucien, tânăra fată nu se alarmă. Se gândea că toate astea erau mărturia încrederii și stimei ce i-o purta tatăl său logodnicului ei. Liniștită urcă în camera sa și rămase acolo până la ora unsprezece. Când coborî era îmbrăcata într-o rochie foarte elegantă.

— Ce frumoasă te-ai făcut! exclamă falsul Paul Harmant. M-ai fermecat! Ai vreun proiect?

— Am proiectat să-mi văd prietenele. M-aș plictisi în casă. Rămân în oraș până la ora mesei.

La ora unu Mary fu anunțată că trăsura o așteaptă în fața scărilor. Coborî și se instalează.

— Cheiul Bourbon, nr. 9, îi spuse ea vizitiului.

*

Fusesse un fleac pentru Ovide Soliveanu să-l urmărească pe Lucien. Deghizat în zidar, îl urmăse până la domiciliul unde acesta se întorsese cu trăsura, îndată după expedierea lăzilor. În timp ce tânărul intra în casă, Ovide schimbă trăsura, opri la câțiva metri de cupeul lui Lucien, rămas la scară, și-i dădu ordin vizitiului ca îndată ce vede vehicolul din față plecând, să dea bice cailor.

Ovide stătea în trăsură cu capul scos pe portieră, cu ochii fixați pe imobilul cu numărul 87.

Dintr-o dată îl zări pe Lucien îmbrăcat într-un costum nou. Îi spusese ceva vizitiului, apoi urcase.

— După el! și repede! șuieră Ovide.

Cele două vehicule ajunseră în strada Bourbon. Primul se opri în fața numărului 9. Al doilea, în colțul podului Marie. Lucien trecu pe sub bolta unei clădiri vechi și dispăru. Ovide era cu ochii în patru.

— Aici trebuie să stea damicela... murmură el și ieși din cupeu.

— Ați văzut unde-a intrat? întrebă birjarul.

— Da. Stai pe loc și așteaptă-mă.

Lucien Labroue o luase pe scara din dreapta voind să ajungă la logodnica sa a cărei odaie se învecina, știm, cu cea a Jeannei Fortier. Trecând, își salută fosta portăreasă.

— Ați întârziat, exclamă ea râzând.

— De aceea și alerg așa de repede. Cu bine! Și Lucien urcă treptele, două câte două. Lucie îl aștepta în pragul ușii. Tânărul o luă în brațe și o acoperi de sărutări pe frunte, pe păr.

— Vezi ce rău ești? Ai întârziat o jumătate de ceas.

— Mi-a fost cu neputință să vin mai devreme.

— De ce! Duminica n-ai nimic de făcut.

— Află că azi dimineață eram în picioare încă de la ora unu noaptea.

— De la ora unu noaptea? Dar ce s-a întâmplat?

Lucien îi povesti despre sarcina primită.

— Bine, atunci te iert.

— Măicuța Lison nu ia masa cu noi? întrebă el, așezându-se în fața mesei aranjate cu mult gust.

— Nu. Biata de ea n-are o clipă liberă. Patroana ei, doamna Lebret, s-a îmbolnăvit și măicuța Lison își petrece nopțile veghind-o. Asta nu înseamnă că nu se duce cu pâinea de doua ori pe zi.

— O iubești mult nu-i așa? Și ai și de ce! Sunt convins că merită.

— Îndată ce ne căsătorim, o luăm cu noi.

— Ceea ce se va întâmpla în curând, dacă o vrea Dumnezeu! Dac-ai ști cu câtă nerăbdare aștept ziua fericirii.

Și Lucien vru s-o sărute încă o dată. Ea îl respinse ușor, fără ipocrizie, dar cu fermitate.

— Nu suntem încă soț și soție... Pune sărutările la caseta de economii. Cum ți se par cotletele? Sunt puțin cam arse, nu?

— Nu-mi dau seama.

— Ești la fel de mulțumit de postul din uzină?

— La fel... Patronul îmi acordă încrederea cea mai măgulitoare... și, în legătură cu asta, trebuie să-ți spun un lucru ce n-o să-ți convină: vom petrece două duminici fără să ne vedem.

Ochii fetei se umplură de lacrimi.

— Două duminici fără să ne vedem? repetă ea. De ce?

— Domnul Harmant mă trimite la Bellegarde ca să-l reprezint și să asist la instalarea unor piese mecanice de mare importanță.

— Folosește intereselor noastre?

— Folosește, scumpa mea.

— Bine, dacă lucrul acesta ne grăbește căsătoria, mă resemnez. Ai să-mi scrii, nu-i așa?

— În fiecare zi, promit. Așa că nu te mai necăji. Și apoi, ți-o repet, călătoria asta este foarte avantajoasă pentru amândoi. Dacă ai ști cât de nerăbdător sunt să-mi fac o situație pe baza propriului meu capital.

— Pentru ce? Spuneai că te simți bine în fabrică.

— Mă simt bine și totuși unele lucruri îmi displac; îți spun eu mai târziu. Acum, haide să vorbim despre altceva. Sunt trist că n-o văd pe măicuța Lison. Femeia aceasta cumsecade seamănă cu un câine credincios.

— Ieri, patroana ei se simțea, se pare, mai bine. Cum intră în convalescență, măicuța Lison o să-și reia viața obișnuită și-și va petrece aici o mare parte din zi. Vine și astăzi, dar numai pentru câteva minute.

În acest timp, Ovide Soliveau încerca să afle la cine urcase Lucien Labroue.

Trecuse destul de mulțor de când spionul se plimba de-a lungul și de-a latul trotuarului din fața casei, traversând strada, sau prefăcându-se că cercetează cu interes obiectele expuse în vitrina unui magazin de cuțitărie, situat chiar la parterul imobilului cu nr. 9 - tot timpul cu ochii ațintiți spre ferestre. La un moment dat scoase o surdă exclamație de bucurie.

La etajul superior se deschisese o fereastră. Lucien se ivise mai întâi singur, apoi se întorsese, spusese ceva și, lângă el, apăruse și Lucie. În ciuda distanței, Ovide distingea perfect trăsăturile tinerei fete.

— Fir-ar să fie, murmură el, puștoaica e frumușică foc! Acum nu-i mai uit chipul, l-am întipărit în memorie.

Lucie ținea în mână o batistă albă. O desfăcu și o întinse pe pervaz ca să-și sprijine coatele. La un moment dat, se trase înapoi, încercând să evite un sărut de-al lui Lucien. Batista căzu în gol și se opri la picioarele lui Soliveau care se și repezi s-o ridice.

De la fereastră, Lucie îi făcu semne ușor de înțeles. În aceeași manieră, adică mimând răspunsul, Ovide o anunța că depune obiectul la portăreasă. Logodnicii se retraseră. Încântat de întâmplare omul nostru se repezi în curte. Exact atunci, o caleașca elegantă se oprise în fața casei și din ea cobora Mary Harmant.

Văzându-l pe Ovide îmbrăcat în zidar, portăreasa își lăsă lucrul.

— Cu ce va pot servi?

— Dragă doamnă, răspunse el, iată o batistă. I-a căzut unei tinere domnișoare de la etajul al șaselea.

— De la al șaselea? repetă portăreasa. E croitoreasa, don'șoara Lucie... ea stă acolo sus.

— Cobor îndată... strigă Lucie din capul scărilor.

Ovide aflate destul. Voia să plece când, întorcându-se, se trezi față în față cu Mary. Repede se dădu în lături ferindu-și fața ca să nu fie recunoscut. Dar Mary avea altă treabă.

— Aici stă domnișoara Lucie, croitoreasa? întrebă ea.

— La al șaselea, doamnă. Ușa din dreapta.

Tânăra o luă spre scară ferindu-se de pretinsul zidar ale cărui veșminte erau pătate cu ipsos. Găsind cale liberă, Ovide o zbughi. Lucie ajunsese la primele trepte.

— Dumneavoastră, domnișoară? exclamă ea pe un ton vesel.

— Am venit să te văd, răspunse Mary.

— Îmi pare bine. Și eu vă fac o surpriză.

— Mie? Ce fel de surpriză?

— Nu vă spun nimic... o să vedeți singură. Urcați încet să nu obosiți prea tare.

La al doilea etaj Mary se opri să respire. Aerul ieșea șuierând din pieptul ei apăsător.

— Vreți să vă sprijiniți de mine? întrebă Lucie.

— Cu plăcere.

— Ce minunată și bună sunteți domnișoară că ați venit să mă vedeți, reluă lucrătoarea, căci ați venit doar pentru mine, nu-i așa? Rochia nu este nici măcar însăilată.

— Pentru dumneata, doar pentru dumneata, fetițo.

— Ce fericită sunt... și ce surprins va fi el.

— El? Despre cine vorbești? întrebă Mary, curioasă să știe.

— E secret, e surpriză! O să vedeți.

Îndată după coborârea logodnicei, Lucien se instalase din nou la fereastră. Privea caleașca elegantă din fața casei.

— Ciudat, își zicea el! Caii ăștia, livrea... pare să fie una din trăsurile domnului Harmant.

Zgomotul ușii îl făcu să-și părăsească locul de observație. Se întoarse și, la zece pași de el, în prag, o văzu pe Mary abia respirând, dar cu fața surâzătoare. Ea și el scoaseră, în același timp, un strigăt de uimire. Mary se clătina; își apăsă cu mâna partea stângă a pieptului.

— Ei, ce spuneți de surpriză? întrebă Lucie.

Pradă unei presimțiri dureroase, fiica lui Paul Harmant simți că i se taie picioarele.

— Dumneata aici? rosti ea stăpânindu-și emoția. Prin ce întâmplare? Lucien încerca să îngameze câteva fraze încâlcite; Lucie interveni zâmbind:

— Nu-i deloc o întâmplare, domnișoară. E un lucru știut că Lucien poate fi găsit aici în fiecare duminică.

— Așadar îl cunoști de mai multă vreme?

— Ne cunoaștem de doi ani... răspuse tânărul. Înainte de a mă muta în strada Miromesnil, locuiam în casa aceasta.

— Eram ușă în ușă... adăugă Lucie și, când ești ușă în ușă, discuți, te împrietenești.

— Sunteți prieteni, repetă pe un ton sec fiica milionarului, înțelegând totul, și cu orgoliul rănit la gândul că fericita ei rivală era o fată oarecare.

— Ne iubim așa cum se iubesc o fată cinstită și un băiat cinstit ce vor să se căsătorească, continuă Lucie.

Lucien își dădea prea bine seama de suferința lui Mary și stătea ca pe ghimpi... Dar o iubea pe Lucie și nu pe Mary. Lucrătoarea văzu ca vizitatoarea se clatină.

— Dumnezeule, dar ce aveți? V-ați îngălbenit... Păreți bolnavă. Și de data aceasta, Mary găsi în propriul orgoliu energia necesară să-și domine sfârșeala.

— Nu, nu... zise ea, Nu-i nimic... Venisem doar să te văd. Acuma plec... Mă înapoiez acasă. Apoi, adresându-se lui Lucien:

— Domnișoara Lucie îmi vorbea de o surpriză. Surpriza a fost mare, într-adevăr, iar tatăl meu nu va fi mai puțin mirat când va afla ceea ce știu eu acum; și se îndreaptă spre ușa. Înainte de a ieși, se opri și întrebă:

— Deci, vă căsătoriți în curând?

— I-am spus tatălui dumitaie tot ce puteam și trebuia să-i spun cu privire la lucrul acesta, răspuse Lucien.

— Tatăl meu știe despre proiectele dumitale! exclamă Mary uluită. De când?

— De alaltăieri.

— A da! mulțumesc. Vă doresc la amândoi un lung viitor fericit. Ceea ce nu înseamnă că n-o să mai lucrezi pentru mine, Lucie. Contez pe exactitatea dumitale. La revedere.

— Păreți foarte extenuată, domnișoară. Îmi dați voie să vă conduc pâna la trăsură?

— Nu, nu, să știi că mă supăr dacă vii cu mine. Rămâi cu domnul Lucien. Măine pleacă. Nu treouie să-l lipsești de prezența dumitale nici o clipă. Drum bun, domnule Labroue. La revedere Lucie.

Și fiica milionarului ieși, lăsând lucrătoarea cu gura căscată în fața unei enigme pe care degeaba încerca s-o dezlege.

— Ce-o fi cu ea? întrebă Lucie pradă unei nespuse emoții. Oare de ce și-a schimbat brusc înfățișarea și comportarea? De ce, de obicei atât de blândă cu mine, mi-a vorbit dintr-o dată pe un ton aspru? Și mai ales de ce a plecat atât de repede cu ochii în lacrimi și plini de mânie?

— Într-adevăr, nici eu nu știu... răsuse tânărul, evitând să-i spună de propunerile patronului ca să n-o tulbure mai rău. Domnișoara Mary este bolnăvicioasă, știi și tu. O fi avut o criză bruscă provocată de urcarea celor șase

etaje până la tine. N-are rost ca vizita să ne strice nouă duminica. Vrei să ieșim puțin?

— Vreau, sigur că da, dar cu condiția să fim înapoi când vine măicuța Lison. Mergem doar să facem un tur și ne înapoiem.

*

Ovide Soliveau, uluit de apariția neașteptată a fiicei pretinsului său văr și de faptul că aceasta o căuta pe Lucie, se grăbi să urce în trăsură.

— N-are rost să mai dau târcoale. Știu ce voiam să aflu. Totuși vizita nepoatei acasă la lucrătoare este ceva ce nu mi se pare în ordine. Lucien refuză să se căsătorească cu Mary, iar Mary vine la iubita lui Lucien. Ce înseamnă asta? Verișorul meu drag va înțelege poate mai bine ceea ce eu nu înțeleg defel.

Să ne întoarcem la Mary Harmant. Ieșind din odaia Luciei a cărei ușă aproape că o trântise în urmă-i, fiica milionarului își duse mâinile la gât ca pentru a opri un hohot de plâns. Apoi, luptând împotriva sfâșierii fizice și morale ce-o cuprinsese, coborî scara și urcă în trăsură spunându-i vizitiului:

— La vilă!

Acasă, intră direct în cabinetul tatălui său. Paul Harmant își ridică ochii. Văzând chipul livid, trăsăturile descompuse, ochii roși, o înspăimântătoare neliniște îl cuprinsese. Îngrozit, se ridică de pe scaun.

— Ce ți s-a întâmplat, fetițo dragă? spune-mi... începu el.

Mary nu-l lăsă să-și termine fraza.

— M-ai înșelat! zise ea cu un glas surd și parcă răgușit. M-ai mințit! Lucien nu mă iubește... lubește pe alta... pe alta o ia de nevastă...

— Mary, draga mea, de unde știi tu lucrurile astea? Dacă ți-am ascuns această pretinsă dragoste despre care-mi vorbești, am făcut-o pentru că m-am hotărât s-o combat prin toate mijloacele, iar ceea ce vreau se va îndeplini. Cine ți-a dezvăluit taina aceasta?

— Cine mi-a dezvăluit-o? Cea care-l iubește! O striga sus și tare, iar el nici măcar n-a dezmințit.

— L-ai văzut? pe el?

— L-am văzut lângă ea... lângă logodnica lui... fericiți, amândoi... Se iubesc... Se vor căsători în curând.

— Nu, fetița mea, n-o s-o ia de nevastă.

Fata izbucni în plâns.

— De ce m-ai mințit? îngăimă ea. De ce mă minți și acum? Minciuna ta mi-a făcut mult rău. Mi-a sădit în suflet o speranță ce nu era decât o iluzie. Iată realitatea rece și crudă și realitatea aceasta o să mă ucidă.

Jacques Garaud credea că-și iese din minți.

— Mary, o imploră el, calmează-te, te rog. Nu mă aduce la disperare. Dacă te-am mințit, am făcut-o pentru că simțeam că n-o să am puterea să te văd suferind și plângând.

— Știai că iubea pe altcineva?

— Da, mi-a spus-o, iar eu i-am dat de înțeles că inima ta te mână către el. Am făcut o comparație între tine și cea pe care ar lua-o fără avere. I-am prezentat viitorul strălucit care l-ar aștepta. L-am rugat să se mai gândească. Speram, mai sper și acum să-l pot convinge, să-l împiedic să se nenorocească și sunt sigur că-l voi putea determina să te iubească și să-ți ofere Fericirea.

— Fericirea! N-o să mai am parte de ea.

— Dacă ți-aș jura că vei deveni nevasta lui, m-ai crede?

— Nu, răspunse ea. Nu mai pot să te cred.

— Sunt convins de ce-ți spun. Afirm că Lucien te va lua de soție și că te va iubi.

Mary se aruncă în brațele tatălui său.

— Tată, te rog! Îngăimă ea, dacă faci lucrul acesta mă salvezi. Dar n-ai să poți. *Pe Ea* o iubește.

— Ia spune-mi, cine-i persoana asta?

— Lucie... o lucrătoare din atelierele croitoresei mele, o fată oarecare, un copil găsit.

— Un copil găsit? Vrei să spui că n-are nici tată, nici mamă?

— Nici tată nici mamă, nici nume de familie. În loc de nume, un număr. Numărul 9, înscris în registrele orfelinatului! Și pe creatura asta, el o iubește!

— Nu, scumpa mea, n-o iubește. N-o poate iubi. Ca toți bărbații tineri, Lucien are o amantă.

— Doamne, exclamă Mary, cu fața încordată, cu ochii plini de fulgere. O urăsc pe orfana asta! Mi-a luat bucuriile, fericirea. Mi-a luat totul!

Mary căzuse într-o stare de deznădejde care-o desfigurase cu totul. Vinele tâmpelor i se umflaseră, buzele i se învinețiseră. Violența acestei crize putea duce la o nenorocire.

— Fetița mea dragă, calmează-te, zise Jacques Garaud cu glas implorator. Vei fi soția lui Lucien.

— Dar fata asta?

— O va părăsi.

— Și dacă n-o părăsește?

— Găsim noi un mijloc s-o îndepărtăm de el.

— Da, ai dreptate, s-o îndepărtăm, zise Mary cuprinsă de febră. S-o îndepărtăm... poate că atunci va fi al meu. Dar cum?

— Tot n-ai înțeles! strigă Paul Harmant îndreptând spre Mary priviri în care jucau flăcări sinistre... Pe memoria mamei tale, îți jur că ți-l voi da pe Lucien. Ți-am spus că fata asta va fi îndepărtată și că el o va uita. Ei bine, așa va fi.

Mary încercă să-i zâmbească și se retrase cu ochii în pământ, cu fața întunecată.

*

Fostul maestru hotărâse, știm, s-o suprime, la nevoie, pe rivala ficei sale. Deznădejdea la care asistase nu putea decât să-i dubleze ura pentru nevinovata Lucie. Și, așa cum fusese stabilit, plecă spre căsuța de pe Aleea Clichy. Ovide îl aștepta.

— Bine că te văd, bătrâne, am să-ți spun o groază de lucruri... L-am urmărit pe tip și am aflat numele damicelei care i-a căzut cu tronc.

— Știu și eu la fel de bine ca tine, zise Jacques Garaud.

— Nu se poate! Sau ți-a spus cumva fiică-ta?

— Da.

— Cum se face că o cunoaște pe persoana în chestie?

— Lucie asta este o angajată a croitoresei ei.

— Va să zică așa se explica prezența nepoatei pe cheiul Bourbon. M-am trezit nas în nas cu ea.

— Te-a recunoscut?

— Defel! Mă crezi atât de prost? Eram îmbrăcat într-o salopetă de zidar. Ce mutră trebuie să fi făcut Mary găsindu-și adoratul la croitoreasă!

— Este într-o stare deznădăjduită.

— Sfătuiește-o să-și țină firea. Sper ca în mai puțin de opt zile să nu mai aibă motiv să se teamă de această Lucie. Fiindcă veni vorba, unde lucrează?

— La doamna Augustine, o croitoreasă foarte cunoscută, pe strada Saint-Honoré, colț cu Castiglione.

— Mi-ai dat un pont prețios. Să ne ocupăm acum de partea gravă a problemei: făcând să dispară tânăra persoană, familia va căuta să-i dea de urmă...

— Lucie n-are familie, este copil găsit.

— Avem noroc. Poliția n-o să se agite prea tare.

— Ce-ai de gând să faci?

— Să mă ia dracu dacă știu. Ai încredere-n mine, nu-s băiat prost. Numai că...

— Numai că? Întrebă Jacques.

— Mintea mea smintită îmi spune că chestia asta te va costa cam scump.

— N-are importanță, răspunse industriașul cu un gest de indiferență. Cât îți trebuie? Douăzeci de mii?

— Fie și douăzeci de mii! Poate că nu-i voi cheltui, poate că voi cheltui și mai mult.

— Îți spun încă o dată. Nu mă interesează banii; totu-i ca Lucien să o vrea pe Mary și ca Mary să fie fericită.

— Dă-mi totuși cei douăzeci de mii.

Paul Harmant scotoci în portofel. Scoase mai multe teancuri de bancnote și i le întinse.

— Mulțumesc! spuse dijonezul. Țăstia-s pentru cheltuielile de atac. Dar pentru mine, ce-mi dai?

— Cât îmi vei cere. Spune o cifră.

— Deocamdată nu vreau nimic. O să ne înțelegem după reușită.

— Cum dorești! Când începi bătaia?

— Chiar de mâine.

— Să știi că Lucien Labroue lipsește doar douăzeci de zile.

— Până-n douăzeci de zile totul va fi gata.

*

Lucien și Lucie, după ce-și făcură plimbarea, se înapoiară pe cheiul Bourbon. Păreau că uitaseră scena petrecută puțin mai înainte. Tot discutând pe un ton voios, fata începu să pregătească cina. La ora șase și jumătate, spuse râzând:

— Stimate domnule logodnic, masa este gata. Pofțiți la masă!

— Dar ce-i cu măicuța Lison? Chiar nu vine? Întrebă Lucien.

— Nu știu, și sunt puțin mirată.

Abia-și termină fraza că se și auzi o bătaie ușoară în ușă.

— Intră... strigă Lucie.

Ușa se deschise și vânzătoarea apărură în prag. Lucie se repezi s-o îmbrățișeze.

— Cinezi cu noi, nu-i așa? o întrebă ea.

— Nu, răspunse Jeanne, oricât de mare plăcere mi-ar face, e imposibil. Doamna Lebret, patroana, se simte rău. Trebuie să mă înapoiez la prăvălie. Am venit să iau un camizol pentru la noapte.

— Îmi pare rău, zise și Lucien.

— Am auzit că ne părăsiți, repetă Jeanne neliniștită. Este adevărat?

— Da, răspunse tânărul, pentru o treabă importantă în provincie; îi țin locul patronului.

— Și o să lipsiți trei săptămâni?

— Aproape o veșnicie, interveni tânăra, iar dumneata nu poți să-mi ții tovărășie, ce păcat!

— Îmi pare foarte rău, micuța mea, dar trec să te văd ori de câte ori voi avea o clipă de răgaz. Gata, am plecat. Drum bun, domnule Lucien. Fiți liniștit, nimeni nu vă va uita.

În jurul orei zece Lucien își părăsi logodnica, reînnoindu-și făgăduiala de a-i scrie zilnic.

Ovide acceptase fără umbră de șovăială să joace rolul monstruos propus de Jacques Garaud.

Se gândi că avea nevoie de îmbrăcăminte felurită pentru a se putea deghiza, schimbându-și de mai multe ori înfățișarea.

Trezit de dimineață, se îmbracă cu niște haine ponosite și plecă să hoinărească prin cartierul talciocului. Cumpără pe bani puțini mai multe costume cu specific bine definit.

În primul rând, trebuia să afle dacă logodnica lui Lucien Labroue venea zilnic la doamna Augustine; ora ieșirii și ora îapoierii.

Într-o marți dimineața, deghizat în comisionar cu insignă, ieși din casă, ajunse în piața Clichy de unde luă un omnibuz și coborî nu departe de insula Saint-Louis. Dijonezul era de nerecunoscut. La câțiva pași de casa locuită de Lucie, scoase din buzunar o bucată de hârtie cu adresa fetei.

Falsul comisionar se duse direct la portăreasă și, prefăcându-se că citește numele scris pe hârtie, zise:

— Cu domnișoara Lucie, dacă sunteți bună.

— La al șaselea, ușa din stânga.

— Este acasă?

— Cu siguranță.

— Mii de mulțumiri.

Ovide urcă treptele. La al doilea etaj se opri.

— Dacă persoana n-a ieșit până acum înseamnă că lucrează la domiciliu. Deci s-ar putea să se ducă la atelier doar ca să predea lucrul. Voi afla îndată.

Lăsă să treacă cinci minute, apoi plecă în str. Saint-Honoré, la doamna Augustine.

Falsul comisionar urcă la ateliere. Un slujbaș în livrea îl trimise la o tânără foarte drăguță, îmbrăcată după ultima modă și servind de manechin pentru prezentarea noilor modele create de patroană. Ovide crezu că e bine să se exprime în accentul regiunii Auvergne.

— Madmoazela *Luchie*, vă rog? întrebă el.

— Cine-i Madmoazela *Luchie*? întrebă manechinul râzând.

— O lucrătoare din caza voastră.

— Da, da, Lucie... nu lucrează aici. Își ia de lucru la domiciliu.

— Pe cheiul Bourbon?

— Da? Îi aduceți o scrisoare?

— Nu... un comision din partea unui domn.

— Perfect! roagă-l pe domnu' să-l ducă acasă la ea. Lucie e o mofturoasă, și nu calcă pe aici decât ca să-și aducă lucrul sau să ia furniturile.

— Mersi madmoazel.

În timp ce cobora, dijonezul își zicea:

Este o invidioasă și n-o înghite pe prietena ei. Iată un prilej de exploatat în folosul întreprinderii noastre! Așadar, Lucie nu vine la ateliere decât când

este nevoită să ceară sau să aducă ceva. Deci numai ziua, și ziua nu pot face nimic. În consecință, ca să mă pot achita de însărcinare trebuie să capăt informații noi și mai detaliate. Dai de unde? Drace! De la domnișoara de sus.

În loc să plece, Ovide intră în curtea imobilului și se îndreptă spre cabina portăresei.

— Scuzați-mă, doamnă, ați putea să-mi spuneți la ce oră ies de la slujbă lucrătoarele doamnei Augustine?

Portăreasa zâmbi.

— Informația asta nu-i pentru dumneavoastră, nu-i așa?

Ovide începu să râdă.

— Ați ghicit de la prima privire! răspunse el și, în timp ce-i vorbea, îi strecură în mână un ludovic. Ei bine, da, nu-i pentru mine.

— Asta voiam și eu, să stăm de vorbă. La doamna Augustine sunt mai multe feluri de lucrătoare: croitorese, vânzătoare și manechine.

— Acestea din urmă mă interesează.

— Ei bine, manechinele ies la ora opt seara. Sunt trei, Irma, Reine și Amanda, o brunetă destul de chipeșă și cochetă... cea mai tânără dintre ele.

— Cea care are o aluniță pe obraz, în partea dreaptă?

— Chiar ea.

— Și în timpul zilei, nu lipsește niciodată?

— Au o pauză pentru dejun și ies pe rând, începând cu ora unsprezece, la restaurantul din colț.

— Mulțumesc mult, dragă doamnă.

Aflând ceea ce-l interesa, Ovide făcu stânga-mprejur. O clipă mai târziu, Amanda apărură la poalele scării, se opri în fața cabinei și întrebă:

— N-aveți nimic pentru mine, doamnă Bardet?

Doamna Bardet își țuguie buzele cu un aer complice:

— N-am nimic, dar știu că ați putea primi curând vești de la cineva care se interesează despre dumneavoastră. A fost pe aici să întrebe.

— Cine? Un tip bine?

— Țsta care m-a întrebat, nu, dar cel care l-a pus să mă tragă de limbă, cu siguranță.

— Și ce v-a întrebat?

— La ce oră ieșiți să luați masa... la ce oră ieșiți din atelier seara.

— Și? Ce i-ați răspuns?

— Ce trebuia să-i răspund. V-am făcut curioasă, nu?

— Doamnă Bardet, dacă mi se întâmplă ceva fericit, vă voi dăruia un ceas de aur cu lăntșor.

— Atunci, înseamnă că-l și am.

— Acum alerg la masă... am întârziat.

Amanda Régamy avea douăzeci și unu de ani. Era drăguță și știa să-și poarte rochiile într-un mod fermecător.

Total lipsită de principiile cele mai elementare, nu visa decât la trândăvie și lux. Idealul ei era să ajungă rivala femeilor a căror meserie este să fie frumoase și de care să se intereseze tot Parisul.

Înainte de a se angaja la doamna Augustine, lucrase la Joigny, într-o casă de mode, de unde plecase în urma unei întâmplări neplăcute despre care vom vorbi mai târziu.

La ora opt fără un sfert, Amanda trecu prin cabinetul de probă, dezbracă rochia luxoasă a magazinului și își puse alta mult mai modestă. Apoi ieși ultima.

Ajunse în stradă. Aici se opri și aruncă o ochiadă spre trotuar. Nu zări decât un bărbat de vreo cincizeci de ani, cu părul argintiu, bine îmbrăcat și cu o înfățișare de om cumsecade:

— Nu poate fi el.

Începu să meargă cu pași mărunți. În clipa când trecu pe lângă omul cu părul cărunț, acesta o salută zâmbind. Amanda își zise, ușor împăcată.

„Fir-ar să fie! Se pare că este chiar el. În fond, arată a fi bogat și foarte la locul lui.”

Înaintă încet, cu mici salturi afectate. Ovide, pe care cititorii noștri l-au și recunoscut, îi studia comportamentul.

„Așa, așa! se gândea el urmărind-o. Fâțâie-te cât vrei, puicuțo. Portăreasa mi-a spus tot. Ești a mea.”

Unul în spatele celuiilalt, străbătută strada Păcii, bulevardele, cotiră pe o stradă din cartierul Montmartre și ajunseră în strada Martirilor. Manechinul se opri lângă vitrina unui magazin de lenjerie. Ovide se apropie.

— Cu domnișoara Amanda am plăcerea să vorbesc? șopti el cu glasul insinuant.

Tânăra se uită la interlocutor, prefăcându-se surprinsă.

— Eu sunt, domnule, răspunse ea. N-am avut încă cinstea să vă cunosc.

— Cei care vă cunosc sunt prea numeroși și nici nu-i de mirare că nu-i cunoașteți pe toți, răspunse acesta curtenitor.

Amanda își zise:

— Nu-i prea tânăr, dar e bine conservat și al dracului de șic.

— Strada Martirilor este lungă și în pantă, în consecință obositoare, reluă Ovide. Îmi îngăduiți să vă ofer brațul?

Amanda gândi că trebuie să îngaime:

— Domnule, vă repet, nu știu cine sunteți.

— Aveți dreptate, dar eu vă cunosc de mult timp și aș dori să vă cunosc și mai bine.

— Nu pricep deloc de ce doriți să mă cunoașteți.

— Două cuvinte sunt de ajuns să vă lămurească: *Vă iubesc*.

— Bărbații spun la fel tuturor femeilor.

— Ceilalți pot minți, eu însă sunt sincer.

— Atunci, dacă mă iubiți, ce intenții aveți?

— Onorabile, domnișoară, dar este greu să purtăm pe stradă o conversație serioasă și legată. De altfel, poate ca n-ați mâncat încă.

— Nu.

— Îngăduiți-mi să vă ofer stridii, pui de potârniche și raci. Vom putea discuta cu coatele pe masă.

— În tête-à-tête. Așa, dintr-o dată! Este compromițător.

— Nu cu un bărbat de vârsta mea. Ei, ce ziceți, acceptați?

— Bine, am încredere în dumneavoastră. Accept.

— Perfect! atunci, să intrăm acolo, la *Fazanul*. Cinci minute mai târziu erau instalați într-un separeu unul în fața celuilalt. Domnul cu părul cărunt și cu purtări civilizate se arată foarte protector. Amanda îl găsi cuceritor și-și puse în el mari speranțe. După sfârșitul mesei, Ovide comandă o trăsură.

— Vă conduc pâna acasă, zise el, apoi mă duc și eu. Unde locuiți?

— Strada Doamnelor, nr 29, la Batignolles.

Cupeul porni și se opri la locul indicat.

— Când vă mai văd? întrebă tânăra.

— Mâine dimineață la orele unsprezece, răspuse Ovide, la restaurantul unde luați masa zilnic.

— Îl cunoașteți?

— Știu totul în legătură cu dumneavoastră. Vă voi aștepta, comandându-vă un prânz pe plac.

— Vai ce minunat!... Pe mâine!

Amanda intră în casă. Ovide dădu ordin să fie condus în piața Clichy.

A doua zi, sosea la micul restaurant unde comandă un prânz ales pe care avea să-l consume împreună cu fata. Înainte de a se despărți, Soliveau și Amanda își dădură întâlnire pentru masa de seară, căzând de acord ca zilnic să facă la fel. În ziua următoare, la ora unsprezece fix, intrând în micul restaurant, tânăra îi spuse vârstnicului amarez:

— Trebuie să fac un drum pentru patroană; am de dus materialul și garniturile unei rochii de bal unei angajate externe. Ceva urgent.

— Și? Locuiește departe?

— La capătul celălalt al Parisului, cheiul Bourbon, numărul 9.

„La Lucie!” își zise Ovide, apoi adăugă cu glas tare:

— Foarte bine, cheamă o trăsură și vin și eu.

Zece minute mai târziu, fata urca în cupeu alături de tomnaticul ei adorator. Ovide întrebă:

— Patroana dumitale are multe angajate externe?

— Nu, răspuse manechinul. Nu-i place să folosească lucru extern. Are doar una, în mod excepțional, și vrea s-o păstreze. Așa că Lucie...

— Care Lucie? o întrebă Ovide.

— Lucrătoarea la care mergem.

— Una tânără?

— Da.

— Drăguță?

— Nici frumoasă, nici urâtă, dar proastă ca o găsculiță și prefăcută ca nimeni alta! Însă foarte îndemnatică, n-am ce zice. Astfel, rochia asta de bal pe care trebuie s-o ducă la probă, poimâine, la Garenne-Colombes, va trebui s-o livreze sâmbată, neapărat, la ora nouă seara. Ei bine, află că o va termina la ora fixată.

— La Garenne-Colombes, o rochie de bal! repetă Soliveau.

— Da, pentru nevasta primarului, invitată de prefectul districtului Sena.

— Și domnișoara aceasta se duce pentru probă atât de departe?

— Pe calea ferată nu-i cine știe ce. Iei trenul de la Saint-Lazare. Cobori la Bois-Colombes; traversezi linia de cale ferată spre Versailles și o pornești de-a lungul șoselei pe un drum ce te duce exact în fața casei primarului. E o plimbare plăcută ziua, dar nu și noaptea.

— Ai mers pe drumul ăsta, noaptea, porumbițo?

— Da, o dată cu Lucie. Venisem să-i aducem doamnei acesteia o rochie de seară și voia s-o îmbrace în fața noastră ca să vedem dacă nu are vreun defect. E foarte meticuloasă, clienta asta! Ne-a ținut până după ora zece.

— Și-a trebuit să vă înapoiți cu trenul din Bois-Colombes, nu-i așa?

— Da, la ora douăsprezece și zece minute noaptea.

— Cred că n-a fost prea plăcut să vă întoarceți prin locurile alea pustii! Sunt sigur că v-a fost frică!

— Tremuram amândouă ca frunza.

— Și-o să fiți obligate să vă duceți iarăși pentru rochia asta? Întrebă Ovide arătând spre pachetul așezat pe banchetă.

— Mai mult ca sigur.

În acest moment trăsura se opri. Ajunseseră în fața casei cu numărul 9 de pe cheiul Bourbon. Amanda luă pachetul și coborî:

— Așteapta-mă aici. Mă înapoiez în cinci minute.

Urcă în goană cele șase etaje la croitoreasă. Bătu de două ori în ușă.

— Intră, strigă Lucie, din interior... Dumneata erai, domnișoară Amanda! Mi-aduci ceva urgent?

— E-ntr-adevăr ceva foarte urgent și pentru o clientă destul de capricioasă. Ghicește...

— Este pentru doamna de la Garenne-Colombes?...

— Exact. O rochie de bal.

— Când trebuie să-i fac proba?

— Poimâine la ora trei. Cucoana are nevoie de rochie pentru o recepție la prefectul Senei.

— Sâmbată! și azi e miercuri!

— Vei lucra și noaptea, asta-i. Patroana m-a însărcinat să-ți comunic că-ți dă o primă grasă.

— Bine, o fac. Dar sâmbată trebuie să i-o duc ca ultima dată?

— Bineînțeles, însă mergem împreună.

— Ceea ce nu înseamnă că nu ne-a fost frică pe drumul acela pustiu. Dar, mă rog, dacă n-avem încotro!

O jumătate de oră mai târziu, Amanda se înapoia la doamna Augustine după ce-i dăduse întâlnire pentru masa de seară lui Ovide. Acesta hoinări pe bulevarde lăsându-și imaginația să lucreze. La ora opt o așteptă pe Amanda și o conduse la restaurant.

— Măine n-o să putem mânca împreună, zise el, am o treabă la Fontainebleau. Dar ne vedem seara.

— Speranța va face să-mi pară ziua mai scurtă.

— Ești o ființă fermecătoare.

*

Lucien Labroue și muncitorii însoțitori sosiră la Bellegarde la ora zece seara.

În timpul călătoriei, tânărul avusese timp să reflecteze în voie. Încercă să-și amintească cele mai mici detalii din scena petrecută în ajun în cămăruța lucrătoarei. Revedea chipul palid al bieteii Mary, buzele ei strânse, ochii plini de lacrimi. Își dădea seama de durerea acestui suflet pe care indiferența lui și dragostea pentru Lucie îl duseseră la deznădejde, și îl cuprinse mila:

— Biata fată, e pe ducă... iar eu îi sporesc chinurile. N-ar fi mai bine s-o las să creadă că aş putea-o iubi într-o bună zi? Mai are atât de puțin de trăit! Dacă fac această faptă bună și dacă o anunț pe Lucie, nu se poate ca ea să nu mă aprobe; are o inimă prea bună.

Lucien termină scrisoarea către industriaș cu aceste cuvinte: *Vă rog să primiți, în numele domnișoarei Mary, sentimentele mele de recunoștință, și respectuasă afecțiune. În ciuda distanței ce ne desparte, domnișoara Mary este mereu prezentă în gândurile mele. Nu uit că sunt colaboratorul dumneavoastră și că faptul acesta i-l datorez dânzei.*

— Am impresia că procedând astfel, îmi eliberez conștiința de o greutate... gândea tânărul.

După ce termină scrisoarea, scrise alta pentru Lucie, plină de o adâncă tandrețe și nespusă iubire... Poșta de seară aducea două scrisori. Lucie fu fericită primind-o pe a sa, dar nici falsul Paul Harmant nu fu mai puțin satisfăcut, citind frazele pe care am găsit de cuviință să le redăm textual. Frazele acestea i se părură de un atât de fericit augur, încât fu cât pe ce să renunțe la proiectul de dispariție a Luciei.

Foarte încântat, urcă la Mary, cu scopul de a da citire ultimelor rânduri ale scrisorii. Deschizând ușa, primele cuvinte ale lui Jacques Garaud fură acestea:

— Am vești de la Lucien, fetiço.

Un slab surâs apăru pe buzele fetei.

— Ce-ți scrie?

— Lucruri bune pentru tine. Citește și tu. Copila luă foaia de hârtie și privi:

— Da, murmură ea oftând îndelung, își amintește de cea care i-a pledat cauza pe lângă tine. Dar în frazele astea nu e nimic să semene cu un început de iubire. Lucien nu mă poate iubi fiindcă iubește pe alta.

Și fata își coborî ochii.

— Scrisoarea îmi era adresată mie, reluă Paul Harmant, așa că Lucien trebuia să se exprime în limita anumitor termeni. A scris exact ceea ce buna cuviință îi îngăduia să spună, dar părerea mea este că s-a gândit mult la conversația dintre noi doi, și că-și dă seama că și-ar distruge viitorul căsătorindu-se cu o fata săracă.

— Pe care o mai iubește încă! interveni Mary.

— Dar de care se distanțează în mod vădit, reluă milionarul.

— N-ai dreptate! pe mine inima nu mă înșeală. Fata asta, Lucie, este un obstacol de netrecut... I-am citit în ochi încrederea. E sigură pe Lucien. Orice speranță mi-e interzisă.

— Nu! de mii de ori nu! îți dau cuvântul meu de onoare că scrisoarea lui Lucien dovedește un prim pas către tine. De altfel, obstacolul acesta ce ți se pare de netrecut poate dispărea... Ea ar putea muri...

— Ai dreptate. Nu doresc să moară, îți jur, dar dacă soarta o lovește înseamnă că este de partea mea...

— Ce-ai vrea să-i scriu lui Lucien?

— Nu-i poți scrie decât un singur lucru.

— Ce anume?

— Că-l iubesc și dacă el nu mă iubește, am să mor.

Paul Harmant, cu inima strânsă, își îmbrățișă fiica și ieși ca să-și ascundă lacrimile.

— Poate că are dreptate, își spuse el; instinctul ei vede mai bine. Încep să cred că frazele lui Lucien sunt dictate doar din recunoștință. Ei bine, vreau ca recunoștința să se transforme în dragoste și pentru asta trebuie să înlătur toate piedicile. Lucie este o piedică... Va fi înlăturată.

În timpul zilei, marele industriaș îi răspunse lui Lucien terminând în felul următor:

Te asigur, dragul meu colaborator, că fiica mea a fost foarte impresionată de cele câteva rânduri scrise pentru ea. Consideră totuși ca nu sunt dictate decât de recunoștința ce i-o porți, iar gratitudinea este un sentiment destul de distant. Știi că biata Mary este foarte bolnavă. Ca să învingă răul, i-ar trebui fericirea divină a unei iubiri împărtășite. Asta ar fi singura ei salvare... Cel de care depinde această salvare, ar putea-o lăsa să se stingă?

L-am auzit pe Ovide Soliveau spunându-i Amandei, care-l știa sub numele fantezist de baronul Arnold de Reiss, că nu va putea dejuna cu ea a doua zi, fiind chemat la Fontainebleau.

A doua zi, deci, în jurul orei nouă, îmbrăcat ca un burghez cumsecade, Ovide porni spre gara Saint-Lazare, unde ceru un tichet pentru Bois-Colombes.

Coborî în stație și, amintindu-și perfect itinerarul relatat în ajun de manechinul doamnei Augustine, se îndreptă spre calea ferată dinspre Versailles. Manechinul îi spusese: mergi de-a lungul căii ferate pe o potecuță din dreapta...

Ovide coti spre dreapta și se angaja pe o potecă lată cam de doi metri. Parcurse vreo două sute de metri, printre ziduri înalte, apoi după o nouă barieră ajunse într-un punct unde zidurile dispăreau brusc. În stânga se întindea un câmp vast, presărat ici-colo cu pâlcuri de arbuști. De o parte era gardul de măracini, de cealaltă pământul lucrat. În față, cât vedeai cu ochii, arborii înalți ai șoselei ducând spre Argenteuil.

Dijonezul încetini. Pe la mijlocul drumului, pe partea stângă, întâlni un crâng cu vreo treizeci de plop. De aici pornea o căărăuie ce se pierdea spre ogoare. O lua pe această cărare, înconjură crângul, îl studie pe toate părțile, se înapoie la punctul de plecare și-și continuă cursa până la taluzul șoselei la care ajungeai urcând câteva trepte săpate în pământ. Păși pe scăriță și se trezi foarte aproape de podul căii ferate. Traversă podul și ajunse la gara Colombes de unde luă primul tren cu direcția Paris.

A doua zi, Lucie pleca de acasă, în mână cu un pachet voluminos dar ușor, iar la ora două fără un sfert, suia în trenul de Bois-Colombes.

Se angajă pe drumul parcurs în ajun de Ovide. În fața crângului cu arbori, scoase un strigăt înăbușit. Pe iarbă, la poalele plopilor, un om întins pe spate dormea sau se prefăcea că doarme. Lucie îl depăși spunându-și:

— M-am speriat de un biet trecător obosit, care se odihnea desigur. Abia făcu însă vreo douăzeci de pași că omul nostru deschise ochii și-o urmări cu privirea.

Ora trei. O slujnică o introduse pe logodnica lui Lucien în camera soției magistratului municipal. Lucie se apucă de probat rochia clientei, persoană foarte sucită, găsind mereu câte un defect, cerând nenumărate modificări și retușuri. Prindea în ace, schimba, retușa cu o bunăvoință fără margini și, după trei sferturi de ceas, fu gata de plecare.

— Și să nu uiți, mai spuse gazda, că rochia îmi trebuie mâine seară, la ora nouă, cel târziu.

— Voi veni la timp, doamnă.

— Te rog să aduci, ca și data trecută, tot ce e necesar pentru ultimele retușuri, și te-aș mai ruga să mă asिști când o îmbrac. Țin foarte mult...

Lucie se întoarse pe același drum pe care venise. Ajungând în dreptul pâlcului de arbori constată că bărbatul adormit era tot acolo, dar acum nu mai

simți nici un pic de frică și trecu repede. După ce fata făcu vreo treizeci de pași, ciudatul nostru somnoros deschise ochii și o urmări îndelung. Era Ovide.

„Amanda m-a informat de minune... își zise el; ăsta-i drumul pe care va veni Lucie mâine seară. Din nefericire nu va fi singură. Cu atât mai rău pentru Amanda!”

O oră mai târziu, Ovide Soliveau se prezenta la vărul său, la uzina din Courbevoie. Scrisese mai înainte câteva rânduri într-un plic închis cu lipici. Trimise plicul așa-zisului Paul Harmant care dadu ordin ca vizitatorul să fie introdus îndată, și cum îl văzu întrebă pe nerăsuflăte:

— De ce-ai venit?

— S-a stabilit pentru mâine. Semnificația acestei fraze era simplă și clară.

— Pentru mâine? repetă Jacques Garaud.

— Da, în condițiile cele mai puțin compromițătoare.

— Presupun, rosti milionarul ștergându-și fruntea scăldată în sudoare, că treaba asta va fi pusă pe socoteala vreunui vagabond de mahala și că nimănui n-o să-i treacă prin cap că noi am fi făptașii. Ești un complice priceput... Și n-am să mă tocmesc pentru recompensă.

— La dracu, contez pe lucrul acesta! Când s-o sfârși totul și când Lucien Labroue se va căsători cu verișoara, n-ai să scapi ușor.

— Vrei să te ajut cu ceva?

— Da... Ba chiar pentru asta am și venit.

— Ce trebuie să fac?

— Să pretextezi o lucrare urgentă care să te reție aici mâine seară, până noaptea târziu.

— E ușor... apoi?

— Să găsești o soluție ca să intru în uzină fără să trebuiască să arăt legitimația portarului.

— Îți dau o cheie de la porțița din dos a uzinei.

— Sa ai pregătită la intrare o trăsură care să mă conducă la Paris și să faci astfel, încât să se creadă că am petrecut seara împreună, lucrând. ăsta-mi va fi alibiul.

— Lucrurile se vor aranja de la sine. Poți veni la ora șase seara? Te aștept și cinăm chiar aici, în cabinetul meu.

— Principalul este să fiu acolo la ora opt și jumătate.

— Mâncam repede. Apoi pleci pe porțița din dos. Cum ajungi în stradă, o iei pe șoseaua Argenteuil și ajungi la Bois-Colombes. Te înapoiezi pe aceeași poartă. Trăsura mea va staționa pe chei gata de plecare. Se va crede c-am fost tot timpul împreună.

— Minunată combinație! Precauțiile astea nu sunt, de altfel, decât un surplus de prudență, deoarece e limpede că n-avem de ce ne teme. Mâine seară la șase fix voi fi aici. Pune într-un loc sigur valiza asta; conține hainele cu care mă voi deghiza.

Cei doi ticăloși se despărțiră. O expresie de fericire sălbatică strălucea pe chipul lui Jacques Garaud.

— Mâine, murmură el, obstacolul va fi dărâmat... lanțul va fi rupt. Lucien Labroue va vărsa două-trei lacrimi în cinstea amantei sale și după câteva zile de doliu se va lăsa în voia fericitei soarte și va răspunde dragostei lui Mary. La ora opt fix, Soliveau, sub pseudonimul Arnold de Reiss, o aștepta pe Amanda la o mică depărtare de atelierele doamnei Augustine. Tânăra îi ieși în întâmpinare cu un aer înspăimântat. Ovide o întreabă:

— Ce s-a întâmplat, draga mea?

— O corvoadă! Cinăm mai târziu. Trebuie să iau o trăsură până la cheiul Bourbon să văd dacă Lucie este aici...

— Te conduc eu, porumbițo. Luăm un cupeu. Apoi mergem să mâncăm la restaurantul Tour d'Argent nu departe de cheiul Bourbon.

*

Trecând pentru a doua oară pe lângă somnorosul culcat la poalele pâlcului de arbori, ne amintim, Lucie nu fusese nici uimită, nici înfricoșată, ci își urmase drumul fără să-și mai întoarcă privirea. Apoi dispăruse din ochii spionului și înainta pe cărare. La un moment dat se opri, scoțând o exclamație de mirare și bucurie. În fața ei se afla măicuța Lison.

— Ce întâmplare! exclamase ea.

Logodnica lui Lucien îi relatase scopul călătoriei.

— Iar dumneata, măicuță Lison, ce cauți spre Garenne-Colombes? După câte știu, clienții dumitale nu stau atât de departe!

— Ai dreptate. E prima oară când vin pe aici; mă duc la Garenne-Colombes, șoseaua Paris, nr. 41.

— Și ce faci acolo?

— O caut pe mama doamnei Lebret, patroana mea, rău bolnavă... Vrea s-o vadă. De un an de zile domnul Lebret s-a supărat pe bătrână și i-a interzis să-i intre în casă. Patroana nu îndrăznește să-l roage să-i scrie. M-a trimis pe mine s-o implor să vină ca s-o îmbrățișeze pe patul de suferință.

— Păcat că sunt așa grăbită. Te-aș fi așteptat. Dar mi-e imposibil... am o rochie de terminat pentru mâine la nouă seara când trebuie s-o și aduc... ceea ce nu-mi surâde deloc.

Bătrâna și tânăra se sărutară iar Lucie alergă spre gară. Câteva clipe mai târziu, măicuța Lison ajungea pe șoseaua Paris. În fața ei se afla o proprietate. O plăcuță fixată la intrare purta numărul 41. Jeanne trase de cordonul clopoțelului și curând apăru o slujnică:

— Pe cine căutați?

— Pe doamna Lebel, din partea fiicei sale.

Slujnica o conduse pe Jeanne Fortier la doamna Lebel, o femeie voluminoasă de șaiszeci de ani și zise:

— Persoana vine din partea doamnei Lebret.
— Din partea fiicei mele! exclamă femeia. Este, cumva, bolnavă?
— Da, doamnă răspunse Jeanne. De cincisprezece zile.
— Și abia după cincisprezece zile musiu Lebret s-a gândit să mă anunțe?
reluă ea mânioasă.

— Nu dânsul m-a trimis, doamnă.
— Dar cine? Fiica mea... ? Știe prea bine că fiind alungată din casa ei de bărbatu-său, n-am să-i mai calc pragul niciodată...

— Doamna Lebret este grav bolnavă.
— Nu vreau să mă expun insultelor într-o casă unde am adus bunăstarea. Fiica mea știe lucrul acesta și mă miră că v-a trimis pe ascuns de bărbatu-său.
— Se gândea că, știind-o atât de bolnavă...
— N-am să vin la fiica mea decât în ziua când musiu Lebret mă va chema personal, cerându-mi scuze în scris.

Jeanne simțea cum i se strânge inima. Încercă să mai zică ceva, dar doamna Lebel i-o tăie scurt cu glas răzbunător:

— Orice mi-ai spune, răspunsul meu este același.
Vânzătoarea de pâine se retrase, profund mâhnită. Când ajunse în strada Dauphine era ora șapte seara. Patroana o aștepta cu nerăbdare.
— Ei, ai văzut-o pe mama?
— Da, doamnă, răspunse Jeanne atât de stânjenită, încât aceasta înțelese îndată ce se petrecuse.

— Așadar, maică-mea n-a uitat cearta cu bărbatu-meu, îngăimă ea. Refuză să mă vadă.

— Vai, da, doamnă!
Măicuța Lison îi relată apoi discuția purtată cu doamna Lebel.
— Dumnezeule mare! gemu bolnava. N-am s-o mai văd înaintea de a muri!

— Exagerați și dumneavoastră. Nu sunteți chiar așa de grav, și poate că domnul n-o să refuze să-i scrie soacrei sale.

— Bărbatul meu lipsește. Va veni abia mâine seară... și cine știe dacă atunci voi mai fi în viață.

Bolnava își frângea mâinile și lacrimi mari îi curgeau pe obraji. Jeanne o privea cu inima strânsă.

*

Cupeul în care se aflau Ovide și Amanda se opri în fața imobilului cu numărul 9 de pe cheiul Bourbon. Tânăra urcă cele șase etaje și deschise ușa camerei unde Lucie lucra împreună cu o ucenică.

În timp ce manechinul zăbovea la Lucie, Ovide nu rămăsese, ca prima dată, ghemuit în fundul trăsorii. Una din prăvăliile situate la parterul clădirii era un magazin de cuțitărie, pe care îl observase din ziua când culesese de pe jos

batista Luciei. Așadar, coborî din trăsură și deschise ușa magazinului. Doamna de la tejghea îi ieși în întâmpinare.

— Aș vrea un cuțit de bucătărie... în genul acelora de care se folosesc măcelarii când desprind carnea de pe oase.

— Âsta-i cuțitul ce vă trebuie, zise cuțităreasa luând un obiect din vitrină.

— Cât costă așa ceva?

— Doi franci și șapteșcinci.

— Îi iau. Puteți să mi-l împachetați?

Negustoreasa puse un bușon la vârful ascuțit al cuțitului și-l înmână cumpărătorului. Acesta ieși și urcă din nou în trăsură. Fără măcar să privească încotro plecase clientul necunoscut, femeia trecuse în registru: un cuțit de bucătărie 2 fr. 75, și-și văzuse de alte treburi. Ovide aștepta în trăsură. După vreo două minute apăru și Amanda.

— Rochia va fi gata pentru mâine... Cu atât mai sigur, cu cât pe Lucie o ajută o ucenică.

— Și mâine seară o mai însoțești?

— Nu... I-am spus că mă reține patroana, așa încât se va duce singură. Auzind aceste cuvinte Ovide tresări, un zâmbet urât îi răsări pe buze. Amanda nu mai constituia o piedică.

— Așadar, zise el, programul nostru rămâne același.

— Ba chiar am putea cina și mai devreme. Mâine la ora cinci am de dus câteva eșantioane la o clientă care locuiește în cartierul Saint-Mandé. Dacă ai fi drăguț, m-ai însoți... apoi am putea lua masa undeva la țară.

— Bravo, puicuțo, bravo! E o idee minunată.

A doua zi, la ora obișnuită Amanda coborî să-și ia masa de prânz. Portăreasa strigă:

— Aveți o scrisoare. Manechinul desfăcu plicul și citi:

S-a ivit o piedică, puicuțo. Chestiuni neprevăzute mă obligă să plec îndată la Fontainebleau. Nu mă întorc decât mâine dimineață. La prânz mâncăm împreună. Gândește-te la mine frumoasa mea și deplânge-mă! Îți sărut frumoasele mânușite.

Arnold

Amanda mototoli scrisoarea.

— Asta e chiar ghinion! murmură ea. Și eu care-mi propusesem să cinăm diseară la Porte-Jaune!

VII

Ieșind de dimineață, Paul Harmant o prevenise pe Mary că nu se va întoarce la prânz, nici la cină. Apoi, ajungând la Courbevoie se adresa vizitiului:

— Întoarce-te la Paris, n-am nevoie de dumneata toată ziua; vei veni însă să mă iei. La unu și jumătate să fii pe chei în fața porții mari. N-are rost să mai trezești paznicul.

Jacques Garaud intră într-un restaurant de pe malul apei. Luă ceva în gură și dădu ordin să i se trimeată un meniu de două persoane la orele șase fix. Sosind la uzină, îi spuse nevastei paznicului, doamna Marchais:

— Domnul ce m-a căutat ieri puțin înainte de ora șase va veni și astă seară. Este un inginer cu care voi lucra până târziu noaptea. Poți să te culci ca de obicei. La ora cinci și jumătate vii să aranjezi masa în cabinetul meu punând două tacâmuri. Cina mi se va aduce de la restaurant.

La ora cinci și jumătate nevasta paznicului îl introduse pe Ovide și începu să așeze masa. Milionarul se grăbi în întâmpinarea banditului adresându-i-se în englezește; acesta pricepu și-i răspunse la fel.

— Am pregătit totul pentru ca alibiul să fie perfect, zise Paul Harmant... La ora șase cinăm.

Industriașul întinse pe birou câteva planuri de mașini, și cei doi se prefăcură a vorbi despre mecanică.

— La ce oră vine vizitiul tău? întrebă Soliveau, tot în engleză.

— La ora unu și jumătate; va aștepta pe chei. Ibovnica se duce singură sau însoțită?

— Singură.

Masa fiind aranjată, nevasta paznicului se retrase. Ovide îi arătă lui Paul Harmant cuțitul cumpărat din prăvălia de pe cheiul Bourbon. Lama nouă strălucea.

Pendula bătu ora șase. Băiatul de birou deschise ușa chelnerului venit cu cina într-un coș mare de răchită.

— Marchais, servește-ne! ordonă Paul Harmant, iar dumneata, i se adresă el chelnerului, să vii după toate astea mâine dimineață.

Cina dură puțin.

— Să curăț masa? întrebă Marchais.

— N-are rost... lasă totul așa cum e.

La ora șapte, femeia veni să întrebe dacă patronul mai are treabă cu ea.

— Nu, răspunse Paul Harmant. Spune-i paznicului că am dat dispoziție să nu mă deranjeze sub nici un pretext și repetă-i că poate să se culce și el la ora obișnuită.

Dijonezul începu să se deghizeze. După cinci minute, se întoarse spre fostul său asociat, care-l urmărea din ochi fără să scoată o vorbă.

— Pune-mi boarfele la loc sigur. Și acum du-mă la poarta despre care mi-ai vorbit.

Tot fără să scoată o vorbă, milionarul luă o cheie din sertar și-i făcu semn lui Ovide să-l urmeze. Bezna era deasă; luna n-avea să se ridice decât mai târziu. Străbătură o curte, apoi alta, și în sfârșit, Jacques Garaud se opri în fața unei ieșiri.

Poarta se deschise.

— Poftim cheia, zise tatăl lui Mary. Ia-o la dreapta. În cinci minute vei fi pe șoseaua ce duce spre Garenne-Colombes.

Ovide luă cheia și plecă. Departe, orologiul clopotniței din Courbevoie bătea ora opt.

Chiar în acea clipă, în gara Saint-Lazare, Lucie urca în tren. Curând coborî la Bois-Colombes și se îndreptă spre poteca pe care mersese și în ajun. Nu era destul de târziu ca să-i fie teamă. Ajunse nestingherită la destinație. Nevasta primarului tocmai se coafa. Or, coaforului îi trebuia cel puțin trei sferturi de ceas ca s-o aranjeze pe această doamnă căreia nu-i plăcea nimic. În sfârșit, sosi și rîndul Luciei.

Rochia de bal fu scoasă cu mare grijă din cutie. Era, într-adevăr, o bijuterie; cădea minunat și invitata prefectului Senei se declară mulțumită. Totuși mai trebuia modificat câte ceva la corsaj. Retușul acesta dură douazeci de minute. Trebuiau apoi prinse ghirlandele din flori naturale. Lucie oftă lung, se resemna, și începu să coasă. S-o lăsăm să lucreze și să ne întoarcem la Paris, la brutăria din strada Dauphine.

Era ora nouă seara. Slujnica doamnei Lebret plecase la farmacie să cumpere o doctorie pentru bolnava a cărei stare se agrava din ce în ce. Măicuța Lison rămase în magazin așteptând întoarcerea servitoarei și sosirea patronului. La ora nouă și zece minute acesta apărui.

— Cum se mai simte? întrebă el.

— Destul de rău. De două ceasuri întreabă mereu dacă v-ați întors.

Lebret urcă în odaia soției. Cum îl văzu, bolnava îi întinse mâna. Într-o singură zi, boala i se agravase cumplit. Observând pecetea morții pe chipul livid, brutarul simți că i se strânge inima de durere.

— Ce-i cu tine? Nu-ți este bine, draga mea?

— Mi-e foarte rău... răspunse aceasta. S-a sfârșit... am să mor.

Ochii soțului se umplură de lacrimi.

— Dar ce ți-a venit? interveni el. Ce-nseamnă gândurile astea?

— Am să mor... repeta mereu doamna Lebret. Simt. Și înainte de a închide ochii aș vrea să te rog ceva.

— Ce? spune repede... orice.

— Ei bine, aș dori s-o văd pe mama.

Lebret tresări.

— Lasă! Știu că s-a purtat foarte urât cu tine... dar și tu ești de vină... Uită! Doar n-ai să mă lași să mor fără să-mi văd mama.

— N-o să vrea să vină... o cunosc eu.

— Te înșeli. Va veni dacă-i scrii că-ți pare rău de tot ce s-a întâmplat, și că o rogi să te ierte.

— Nu, nu-i scriu așa ceva, răspunse Lebret pe un ton răstit.

— Va să zică mor neîmpăcată... Nu cred că poți fi atât de crud... îngăimă femeia izbucnind în plâns.

Brutarul își lasă capul în piept și păru că se gândește. Dintr-o dată rosti cu glas tare:

— O să-i scriu.

— Îți mulțumesc mult, exclamă bolnava împreunându-și mâinile. Scrie-i repede. Mâine va fi prea târziu.

— Dar cum să facem să-i ajungă scrisoarea?

— Trimite-o pe măicuța Lison la Garenne-Colombes și se va înapoia împreună cu mama.

Brutarul coborî. Un sfert de oră mai târziu îi înmână scrisoarea.

— Fugi repede, poftim banii. lei o trăsură până la gară și alta la înapoiere.

La ora zece și nouăsprezece minute Jeanne cobora la Bois-Colombes și se îndrepta spre Garenne ajungând destul de iute în șoseaua Paris. Se opri în fața casei doamnei Lebel, trase de cordonul clopoțelului și începu să-l agite cât putu de tare. În sfârșit, din rundul grădinii se auzi o voce:

— Cine-i? Cine sună?

— Aduc o scrisoare din partea domnului Lebreton; soția dânsului trage să moară... răspunse Jeanne.

Slujnica veni să-i deschidă, o recunoscă și zise:

— Tot dumneata ai fost și ieri. E chiar așa de bolnavă fiica doamnei?

— Biata femeie, nu mai are de trăit decât câteva ore... Doamna Lebel își puse grabnic o fustă și un camizol și coborî.

— Am o scrisoare pentru dumneavoastră... zise Jeanne, o scrisoare grabnică de la ginerele dumneavoastră.

Doamna Lebel luă scrisoarea cu un aer impunător, o desfăcu și citi fără cea mai mică urmă de emoție.

— Bun... zise ea, cu răceală. Domnul ginere-meu s-a dat bătut. Justine, adu-mi repede rochia, blana și îmbracă-te și tu. Mergem la Paris cu ultimul tren.

Apoi, adresându-se vânzătoarei de pâine adăugă:

— Așteaptă-mă aici. Plecăm îndată.

*

La vila primarului, Lucie își terminase treaba. Se făcuse târziu și pentru nimic în lume n-ar fi vrut să piardă trenul de miezul nopții. Avea la dispoziție patruzeci de minute. Mai mult decât trebuia. Totuși grăbi pasul.

Ovide Soliveau, ascuns în păduricea cunoscută, auzise zgomotul pașilor grăbiți și ușori ai lucrătoarei. Scoase din buzunar cuțitul, înlătură bușonul de la vârf și se ghemui în așa fel, încât să se poată arunca asupra fetei ca jaguarul asupra prăzii. Lucie înainta. În ciuda întunericii, Soliveau o recunoscă. Avea cu ea cutia de carton a doamnei Augustine. Se scurseseră două sau trei secunde. Fata ajunsese în dreptul spionului.

Cu brațul ridicat, Ovide făcu un salt și, luată prin surprindere, Lucie căzu scoțând un țipăt puternic. Asasinul se aplecă, ridică din nou brațul și mai izbi o dată în piept. Dar întâlnind un obstacol metalic, vârful armei se frânse în loc să pătrundă în carne.

— Nu-i nimic, murmură banditul, îi ajunge. Apoi, văzând un ceas cu lanț la corsajul fetei, îl smulse și, scotocind în buzunarul rochiei, scoase un port-moneu.

„În felul acesta, omorul va fi pus pe seama vreunui borfaș.”

Fugi apoi spre cărăruia ce înconjura pâlcul de ploi. Brusc, se opri. În fața lui, la mică distanță, auzi voci, apoi zări trei siluete înaintând prin întuneric. Sări în câmpul arat și o luă la goană, aruncând într-o brazdă mânerul cuțitului frânt.

Cele trei siluete erau ale Jeannei Fortier, a doamnei Lebel și a slujnicei sale.

— Vă asigur, zicea Jeanne, că am auzit un strigăt în direcția căii ferate... aici, în fața noastră... la capătul potecii... un strigăt sfâșietor, un strigăt de moarte.

— Poate te-ai înșelat, răspunse bătrâna.

— Nicidecum, sunt absolut sigură.

Exact atunci, Ovide o luase la goană peste ogoare. Jeanne îl zări.

— Priviți, reluă ea, arătând cu brațul spre silueta încă distinctă. E un bărbat... un bărbat care ne-a văzut și care fuge. Da da, pe aici, prin preajmă, s-a comis o crimă... Strigatul auzit de mine era unul de agonie.

Și vânzătoarea de pâine alergă înainte. Ajunse lângă pâlcul de arbori. Aici, se opri, înfiorată. Pe pământ, la picioarele ei, văzu un corp întins.

Se aplecă iute și degetele dădură peste cutia goală de carton căzută din mâinile Luciei. În clipa aceea un fior îi străbătu corpul, își aminti că, în ajun, Lucie îi spusese că în acea seară trebuia să ducă o rochie la Garenne-Colombes. Pe jumătate nebună, se aplecă spre trupul înțepenit și-i înălță capul. Un geamăt surd îi scăpă printre buze. Era Lucie.

— Ce s-a întâmplat? întrebă bătrâna Lebel, ajungând-o din urmă.

— O crimă... V-am spus eu... A murit Lucie! scumpa mea Lucie!...

Doamna Lebel și slujnica, îngrozite, abia se mai țineau pe picioare.

— O cunoșteai? întrebă bătrâna.

Jeanne n-o auzea. Ridică trupul inert. Dintr-o dată își simți degetele umezite de ceva cald.

— Îi curge sângele!... îngăimă ea. Îi bate inima! Înseamnă că n-a murit încă; apoi adresându-i-se doamnei Lebel:

— Fiica dumneavoastră așteaptă. Plecați repede! Dar anunțați în gara din Bois-Colombes să vină careva să mă ajute să o salvăm.

— Să mergem doamnă, zise slujnica, pierdem trenul dacă nu ne grăbim.

Cele două temei ajunseră, cu sufletul la gură, cu câteva minute mai devreme. În gara văzută doi jandarmi.

— Domnilor, zise bătrâna, trăgându-și duhul, s-a făcut o crimă pe drum, pe poteca de-a lungul căii ferate din Saint-Germain. A fost asasinata o tânără. Am lăsat acolo o femeie pe care o cunoaștem...

— Spuneți clar unde e locul.

— Pe potecă... lângă un pâlc de arbori.

— De ajuns! Știu unde e. Plecăm îndată.

Jandarmul se repezi la locul indicat. Curând ajunse lângă Jeanne. Fata trăia, dar era leșinată. Văzându-l, Jenne exclamă:

— Vai, domnule, veniți repede. Biata fată trage să moară. Are o rană în piept. Sângele curge în continuu. Trebuie s-o luăm de aici...

În tăcerea nopții se auzi un glas:

— E brigadierul! Unde sunteți?

— Aici... ia-o de-a lungul caii ferate.

În sfârșit, în beznă se iviră câteva luminițe. Larchaut, care mergea în fruntea plutonului, ajunse lângă superior și-i raportă, gâfâind:

— L-am adus pe domnul comisar, l-am găsit împreună cu domnul Duval, doctorul. Vin și ei o dată cu ceilalți și cu brancarda.

Imediat, la locul crimei, ajunseseră și ceilalți. Doi dintre ei, purtând felinarele, se grăbiră să lumineze grupul. Lividă, cu ochii închiși, Lucie nu dădea nici un semn de viață.

— Cine-i femeia aceasta? Întrebă comisarul, văzând-o pe Jeanne mânjită de sânge și la fel de palidă ca rănita.

Brigadierul îi relată magistratului cum se petrecuseră lucrurile.

Comisarul reluă, adresându-i-se Jeannei:

— Așadar, o cunoașteți pe tânără?

— Da, domnule, locuiește la Paris în aceeași casă cu mine.

— Cum se face că era singură, după miezul nopții, în câmpul ăsta pustiu?

— Este croitoreasă de meserie, tocmai dusesse o rochie de bal soției domnului primar din regiune.

— Și dumneata? Ce făceai aici la această oră?

Jeanne îi explică motivul prezenței sale. Completă apoi informațiile povestind pe scurt ceea ce cititorii noștri știu de mai înainte.

— După toate aparențele, mobilul asasinatului a fost furtul, zise comisarul. Bărbatul pe care l-ați văzut fugind pe întuneric era cu siguranță asasinul. Măine începem cercetările.

Doctorul, luminat de jandarmii cu felinarele, îngenunchease lângă fată și examina rana.

— Ei? Ce zici doctore, întrebă comisarul.

— Rana este gravă, răspunse acesta, dar sper să nu fie mortală. Balenele corsetului au deviat arma.

— Ce-i asta? zise comisarul ridicând un obiect ce strălucea în iarbă.

— E jumătate din lama cuțitului folosit de asasin... La a doua izbitură lama s-a lovit de balenele de oțel și, vedeți, s-a rupt în două.

— Ce-avem de făcut, doctore? Întrebă magistratul.

— Să transportați fata.

— Duceți-o la mine, reluă comisarul. Am o cameră liberă și femeia aceasta curajoasă o s-o îngrijească.

— Da, rămân eu, spusese Jeannc.

Lucie fu întinsă cu cea mai mare grijă pe brancardă și convoiul se înapoie la Bois-Colombes. Ajunseră repede la casa unde Lucie urma să fie găzduită. Nevasta magistratului și slujnica acestuia pregătiră un pat. Doctorul studie rana, se convinse că nu se înșelase și făcu un pansament sumar. În acest timp comisarul și jandarmul îi cercetau îmbrăcămintea.

— E clar că pentru furt a vrut s-o omoare, zise brigadierul; buzunarele rochiei sunt întoarse pe dos și iată un nasture descheiat la bluză, e sigur că i-a smuls un obiect care atârna la gât.

— Ceasul, domnule, zise Jeanne.

Se trecu la redactarea unui proces-verbal detaliat și, în jurul orei trei, se despărțiră, lăsând rănita, ce încă nu-și revenise din leșin, în grija măicuței Lison.

*

Ovide Soliveau ajunsese în șosea și alergase spre Courbevoie unde îl aștepta Paul Harmant. Descoperise cu ușurință porțița uzinei. Patronul îi dădu drumul întrebându-l cu glas abia auzit:

— Ei?

— Gata... răspunse Ovide. Lucien Labroue este văduv de mână stângă. Nu-i mai rămâne decât s-o ia de nevastă pe fiică-ta în fața primarului.

Ajunseră în birou. Soliveau se grăbi să-și schimbe hainele. Își strânse straietele de țaran încuindu-le într-o valijoară și-și vârî în unul din buzunare ceasul și portmoneul furate de la Lucie.

Trăsura aștepta. Cei doi bărbați urcară.

— Unde vrei să te conduc? Întrebă industriașul.

— În strada Batignolles. Nu mai am mult până acasă.

La locul indicat, sclerații se despărțiră. Jacques Garaud se îndreptă spre vilă.

— Mary e salvată, își spuse el. Rivala ei nu mai există.

*

În zorii zilei, comisarul de poliție din Bois-Colombes se întâlnește cu jandarmii la locul crimei. O anchetă amănunțită stabilește că asasinul culcat în pădurice, așteptase trecerea cuiva. Apoi se înapoiază cu toții la Bois-Colombes.

Doctorul stătea la căpătâiul bolnavei care începea să-și revină. Lucie deschise ochii și aruncă împrejurul ei o privire la început pierdută, apoi neliniștită. Dintr-o dată o descoperă pe măicuța Lison. Jeanne se aplecă spre pat:

— Mă recunoști, fetițo?

— Da, zise fata cu glas stins, dar unde sunt?

— La comisarul de poliție din Bois-Colombes.

Comisarul se apropie și el.

— Erai rănită, domnișoară, și era de datoria mea să-ți ofer găzduire.

— Da, da... mi-amintesc, murmură Lucie. Un bărbat a sărit și m-a lovit...

Din clipa aceea nu mai știu nimic.

— L-ai văzut fața?

— Nu, era prea întuneric.

— Aveai la gât un ceas, nu-i așa? Un ceas de aur cu lăntișor. Și un portmoneu?

— Da.

— Ce conținea?

— Treizeci de franci și un bilet de întoarcere.

— Toate ceasurile au un număr de ordine. Știi cumva al dumitale ce număr avea?

— Nu, domnule.

— De unde l-ai cumpărat?

— L-am primit în dar, e cumpărat dintr-un magazin de ceasornicărie de pe strada Sainte-Antoine, colț cu intrarea Guéménée.

Comisarul notează adresa.

— Comită o indiscreție, continuă el, dacă te întreb numele persoanei care a cumpărat acest ceas?

— Persoana este viitorul meu soț, Lucien Labroue. Cred că sunt grav rănită spuse ea apoi, mă doare.

— E o durere firească, răspunse doctorul. Rana este adâncă, dar să știi că nu-ți pune viața în pericol și că se va vindeca repede. Ai avut noroc că această curajoasă femeie trecea pe același drum și-a dat peste dumneata, altfel ai fi pierdut sânge și ai fi murit.

— Buna mea Lison, îți datorez viața... șopti Lucie. De cât timp sunt aici?

— Din noaptea trecută.

— Oare pot să mă întorc acasă?

— Vei putea, după ce-ți fac un pansament serios, răspunse doctorul. În orice caz, astăzi seară nu.

— Măicuța Lison, rămâi cu mine, nu-i așa?

— Aș vrea totuși să mă reped puțin până în strada Dauphine s-o anunț pe patroana și să văd ce mai este pe acolo.

— Ai dreptate... Du-te.

Când sosi în strada Dauphine, Jeanne simți că i se taie picioarele. Storiile prăvăliei rămăseseră trase și pe geam era lipită o foaie de hârtie pe care scria: *Închis pentru deces*.

Jeanne intră pe ușa din spate și îi găsi pe doamna Lebel, ginerele său și slujnica. Toți trei plângeau.

— S-a sfârșit, măicuța Lison, zise Lebret cu glasul întretăiat. Vânzătoarea de pâine, cu ochii în lacrimi, murmură:

— Vă rog să ma iertați că n-am putut veni ieri seară.

— Soacra-mea mi-a spus c-ai fost reținută, și n-am pentru ce să te iert; biata nevastă-mea te iubea atât! Rămâi la noi, ca atunci când trăia.

Jeanne plângea în hohote. Ingăimă:

— Aș vrea să vă cer voie să mă întorc chiar astăzi la Bois-Colombes lângă rănită, și mâine îmi reiau slujba.

— Du-te, măicuța Lison.

În timp ce Jeanne sosea la Bois-Colombes, doamna Augustine era foarte intrigată văzând că Lucie nu venea să-i dea raportul pentru livrarea făcută în ajun. Trimise o lucrătoare pe cheiul Bourbon. Lucrătoarea se întoarse zicând că Lucie nu sosise încă. Această absență i se păru atât de ciudată, încât, foarte îngrijorată, trimise o slujnica la Garenne-Colombes. Aceasta veni cu știrea că tânăra lucrătoare plecase de la primar spre Paris. Neliniștea doamnei Augustine se transformă în spaimă. Se duse la Amanda:

— Draga mea, când termini slujba, du-te pe cheiul Bourbon și află dacă Lucie a apărut, apoi vino să-mi spui.

Amanda coborî în strada unde o aștepta Ovide.

— Altă corvoadă!

— Ce corvoadă?

— Gâsculița asta de Lucie a dispărut.

— A dispărut! repeta Soliveau cu o surpriză bine jucată.

— A plecat de la Garenne-Colombes la ora unsprezece și jumătate seara și nimeni n-a mai văzut-o după aceea. Patroana mă trimite la ea să aflu dacă știe careva ceva.

— Merg și eu.

Ovide luă o trăsură cu ora și dădu ordin birjarului să oprească pe cheiul Bourbon... Ticălosul aștepta cu o neliniște și curiozitate ușor de înțeles răspunsul portăresei.

— Ei? Întrebă pseudo-Arnold de Reiss, când fata urcă din nou în trăsură.

— Nimeni nu știe nimic... Haidem în Saint-Honoré și apoi cinăm...

Când Jeanne ajunse la Bois-Colombes, Lucie dormea vegheată de nevasta comisarului. Cum se trezi, începu să tremure din tot trupul.

Venind s-o vadă, doctorul se neliști descoperind febra la care nu se așteptase și interzise transportarea bolnavei.

— Tot ce pot să îngădui, adăugă el, este să fie mutată într-un spital din împrejurimi.

Soția magistratului protestă:

— Fata ramâne la noi, doctore.

Lucie îi mulțumi pentru bunătate și aruncă o privire spre Jeanne Fortier.

Vânzătoarea de pâine înțelese.

— Nici eu nu te voi părăsi, fetițo, răspunse ea. Va trebui totuși ca mâine să fiu la Paris pentru înmormântarea bieteii mele patroane care a murit azi-noapte.

Întorcându-se de la Paris, comisarul aprobă hotărârea soției sale și începu să se îngrijească de bolnavă cu o deosebită bunăvoință. În jurul orei nouă seara, măicuța Lison se pregătea să părăsească Bois-Colombes.

— Anunț-o și pe patroana mea, zise Lucie.

— Da, da, adaugă comisarul și aveți grijă să țineți secret tentativa de crimă. Nu vrem ca faptul să fie cunoscut, răspândit și comentat în toate ziarele. Spuneți doar că domnișoara a fost victima unui accident.

Jeanne făgădui să se conformeze instrucțiunilor și plecă. Absorbită cu totul de salvarea Luciei, nu-și dădu seama ca această tentativă de crimă putea s-o aducă, în calitate de martor, în fața reprezentanților justiției care, din motive cu totul legitime, îi inspirau o nesfârșită groază. Ideea îi veni abia în tren, aducând după sine un întreg cortegiu de gânduri negre.

Sosind la Paris, frântă de oboseală, se duse direct acasă. Portăreasa exclamă bucuroasă:

— Mi-aduci cumva vești de la locatara mea? A plecat ieri seară spre Garenne-Colombes și de atunci n-am mai văzut-o. Știi ceva?

— Da... este bolnavă. Întorcându-se să ia trenul, a căzut și s-a rănit.

— S-a rănit! Ce nenorocire! E ceva grav?

— Nu. Peste câteva zile se face bine.

— Mă bucur. M-ai liniștit.

— Mai trebuie însă s-o anunț pe doamna Augustine. A primit vreo scrisoare?

— Da, una.

A doua zi dimineața, Jeanne își făcu cursa obișnuită pentru vânzarea pâinii, apoi se întoarse acasă și se îmbracă pentru înmormântarea doamnei Lebret. La înapoiere mai găsi o scrisoare pentru Lucie. Le luă pe amândouă, apoi se duse să pună capăt neliștilor doamnei Augustine, servinau-i al doilea exemplar din povestea inventată pentru portăreasă, așa cum o sfătuisese comisarul.

După ce participă la înmormântare, Jeanne se înapoie la Bois-Colombes unde Lucie o aștepta cu nerăbdare. Febra îi scăzuse în mod simțitor și rana devenea din ce în ce mai puțin dureroasă, într-un cuvânt, starea generală era destul de liniștitoare.

Tânăra citi pe nerăsuflăte scrisorile aduse de Jeanne Fortier. Amândouă erau de la Lucien Labroue. În ultima, logodnicul îi reproșa tăcerea, care-l îngrijora.

Lucie îi relatează măicuței Lison conținutul scrisorilor.

— Trebuie să-i scriu imediat, zise aceasta.

— Dar dacă-i scrii dumneata, se va neliniști și mai mult. Își va da seama că e ceva grav. Lasă, am să-i scriu chiar eu.

Și cu mâna tremurândă, scrise următoarele rânduri:

Dragul meu Lucien,

Îți voi spune întreg adevărul, dar, te rog, nu te speria, deoarece îți jur că nu-ți ascund nimic și că nu trebuie să ai nici o teamă. Stau în pat, rănită, dar rana nu e gravă, de vreme ce pot să-ți scriu.

Apoi fata îi relatează drumul făcut la Garenne, agresiunea necunoscutului, căderea și leșinul, sosirea providențială a măicuței Lison, încheind cu cuvintele:

Peste două sau trei zile, mă voi putea întoarce la Paris. Tare mult aș fi vrut să-ți pot spune prin viu grai că te iubesc astăzi mai mult ca ieri și că mâine te voi iubi mai mult decât azi.

Logodnica ta, pe curând soția ta, nu-i așa?

Lucie

*

Amanda îl aștepta pentru masa de prânz pe pseudo-baronul Arnold de Reiss; acesta însă nu veni. În timpul zilei, manechinul doamnei Augustine primi prin poștă o scrisoare de la platonul ei amoroasă. Plicul conținea o hârtie de o mie de franci și înștiințarea că era obligat să plece într-o călătorie destul de îndelungată.

Amanda luă cu mare grijă hârtia de o mie de franci și mototoli furioasă scrisoarea. Plecarea aceasta, pe neașteptate, ascundea cumva o ruptură?

*

Când Lucien Labroue își aruncă ochii peste scrisoarea din care am reprodus o mare parte, simți ca un cuțit în inimă. Lucie fusese gata să moară... Fiul lui Jules Labroue se frământa neștiind ce hotărâre să ia. Să plece la Paris? Să părăsească misiunea ce-i fusese încredințată? Nu, cu siguranță, era imposibil.

Din toate cele întâmplate rezulta că nimeni nu putea bănuia adevăratele motive ale tentativei de asasinat. Ovide și Paul Harmant se puteau considera la adăpostul oricărei bănuieli.

În vila din strada Murillo, Paul Harmant se abținuse deocamdată să mai vorbească cu Mary despre Lucien. În scrisorile sale, tânărul se ferea să pronunțe numele fetei.

Starea acesteia rămăsese aceeași. Nu se plângea, nu pronunța nici un cuvânt de reproș; totuși tatăl îi citea în suflet, înțelegea ceea ce ea nu-i spunea și se întreba dacă n-ar fi fost mai bine să grăbească întoarcerea lui Lucien. Dar, oare, n-ar fi trezit bănuieli? Astfel, din prudență, amâna. Trecuseră zece zile.

Lucie se înapoiasse pe cheiul Bourbon; își reluse lucrul, dar n-avea voie să se obosească. Cu toate acestea, terminase de însăilatul rochiilor domnișoarei Harmant.

Mary ieșea rar din casă și nu se mai interesa de rochii. Nu știa nimic de accidentul lucrătoarei, dar ar fi fost convinsă că vina acestui accident n-o purta decât ea.

Câteva zile după reinstalare, Lucie o trimisese pe măicuța Lison să întrebe ce să facă cu proba; doamna Augustine îi răspunse că s-ar bucura dacă Lucie, în caz că poate ieși, s-ar duce personal la vila din strada Murillo. În consecință, a doua zi, spre ora prânzului, Lucie plecă spre clientă.

Paul Harmant și fiica terminaseră de mâncat. Valetul intră în sufragerie și anunță:

— A venit croitoreasa domnișoarei.

Mary îngălbeni.

— Lucie? Întrebă ea cu glasul iritat.

— Lucie! exclamă la rândul său Paul Harmant, cu fața albită de groază.

Mary nu pricepu, n-avea de unde pricepe expresia de spaimă întipărită pe chipul tatălui său.

— N-am s-o primesc, tată! zise ea.

Vorbele fetei îl calmară puțin pe milionar. Simțea că fusese pe punctul de a se trăda. Lucie trăia! Să fi mințit Ovide cu atâta neobrăzare, spunând că o „lichidase”? Oricum trebuia să se asigure de identitatea fetei și pentru asta trebuia s-o vadă. Jacques se aplecă spre Mary vorbindu-i în șoaptă:

— Nu mi-am putut stapâni o primă stare de iritare și-mi pare rău deoarece enervarea aceasta este nedreaptă.

— Nedreaptă? repetă fiica.

— Da, sigur. Ea nu știe că este pricina suferințelor tale. De ce să-i închizi ușa în nas? Primește-o acum și de mâine roag-o pe doamna Augustine să-ți trimită pe altcineva.

— Ai dreptate, tată... Spune-i să intre...

Valetul se înapoie însoțit de Lucie. Lucrătoarea era de o paloare mortală și părea că abia se ține pe picioare. Mary își dădu seama de marea schimbare petrecută după ultima lor întrevvedere.

— De ce-ai venit? întreabă ea, distantă.

— Am venit să vă probez rochiile. Am întârziat foarte mult, dar nu din vina mea. Am fost victima unui atentat. Și de aceea n-am putut lucra.

— Un atentat, ce fel de atentat?

— Cineva a încercat să mă asasineze și era gata să izbutească...

— Ați fost rănită, domnișoară? întreabă Paul Harmant cu cel mai mare sânge rece.

— Da, și rana tot mă mai doare... Am primit o primă lovitură de cuțit și a doua putea să mă dea gata, dacă lama nu s-ar fi frânt în balenele corsetului.

— Asasinul a fost prins, cu siguranță?

— Nu, domnule, dar va fi în curând... nădăduiesc.

Răspunsul acesta făcu să apară broboane de sudoare rece pe tâmpile milionarului.

— I-ați putut da semnalmente? întreabă el.

— Nu... Abia l-am întrezărit, era întuneric. S-ar părea că e vreun vagabond. Omoară ca să prade.

— Ați fost și prădată?

— Da... ceasul și portmoneul.

Din clipa când Lucie intrase în sufragerie, falsul Paul Harmant o contempla cu o curiozitate crescândă.

— Ciudat, își zicea el, chipul acesta parcă l-am mai văzut, vocea aceasta parcă am mai auzit-o... Totuși pe fată o văd pentru prima oară.

Dintr-o dată, o luminiță îi străbătu memoria:

— Asta-i, își zise el. Este imaginea vie a Jeannei Fortier, Jeanne Fortier la tinerețe...

În același timp își aminti că în epoca incendiului de la Alfortville fata Jeannei era dată la doică, la Joigny, și că Lucie își petrecuse copilăria la orfelinat.

„Dac-o fi ea?”

Lucie, frântă de oboseală, părea să-și caute un sprijin. Paul Harmant îi împinse repede un jilț. Mary se simți ofensată de amabilitatea tatălui său.

— Nu probez rochiile, zise ea pe un ton sec; domnișoara Lucie se poate retrage. Când vor fi gata, le voi lua personal de la doamna Augustine.

Fraza aceasta însemna că, fără doar și poate, muncitoarea n-avea ce să mai caute în vilă. Lucie pricepu. Gata să izbucnească în plâns, salută și părăsi încăperea.

Rămas singur cu Mary, Paul Harmant reluă discuția.

— Știi că fata asta este cu adevărat drăguță?

Mary își simți pleoapele pline de lacrimi.

— Crezi? murmuă ea îndurerată. Atunci înțelegi, nu-i așa, de ce o iubește Lucien?

— Înțeleg, da, c-o fi avut pentru ea un capriciu, dar iubirile astea nu durează mult... Am mai primit o scrisoare, adăugă milionarul.

— Vorbește de mine?

— Vorbește în toate scrisorile și nu s-ar preocupa atât de tine dacă i-ai fi indiferentă.

— Mi-ar fi plăcut să aud frazele astea din gura lui, răspunse fata, plecându-și ochii, apoi oftă lung.

Milionarul continuă:

— Mi-ai povestit că Lucie n-avea nici tată, nici mamă, de unde știi?

— Mi-a spus chiar ea.

— A fost crescută la Azilul copiilor găsiți?

— Da. Era înregistrată cu numărul 9.

— Și n-a aflat niciodată cine a dus-o acolo?

— Niciodată! Dar de ce te interesezi de lucrurile astea?

— Ca să mă conving că Lucien Labroue nu poate iubi o fată care n-are nici măcar un nume.

Întrebările lui Paul Harmant cu privire la Lucie se datorau însă faptului că luminița aceea ce-i străbătuse memoria se contura din ce în ce. Acum era în posesia unor date sigure. Nu-i mai rămânea decât să-l cheme grabnic pe Ovide ca să-i spună că victima lui era teafără.

Milionarul plecă apre Aleea Clichy. Soliveau nu era acasă. Paul Harmant scoase din buzunar un carnețel și pe una din foi scrise aceste rânduri:

Dacă te întorci înainte de ora cinci seara, vino repede la Courbevoie. Dacă te întorci după șase, te voi aștepta astă-seară, la ora zece, la Cafe de la Paix, în piața Operei. Urgent.

Puse apoi hârtia în cutia de scrisori.

Când se înapoie, Ovide găsi biletul falsului său văr. Foarte intrigat, ușor neliniștit, porni spre uzină. Fu primit de îndată. Paul Harmant avea o fața ca de mort.

— Ce-i cu mutra asta? întrebă dijonezul.

— Lucie trăiește! răspunse milionarul.

— Lucie trăiește! repetă Soliveau îngălbenind. Nu se poate... Cuțitul meu a atins-o drept în inimă.

— Am văzut-o și am vorbit cu ea, la mine acasă. Cuțitul tău s-a lovit de balenele corsetului și n-a făcut decât o despicătură. Lucie și-a reluat lucrul. Mă incomodează, mai mult ca oricând.

— Mii de draci! exclamă Ovide. Ăsta-i chiar ghinion. M-a văzut cu siguranța. M-ar putea recunoaște!

— Fii liniștit. Întunericul era prea dens și crima este atribuită unui borfaș.

— În cazul acesta sunt gata s-o iau de la capăt.

— Trebuie însă să fim atenți! răspunse Jacques Garaud. A doua tentativă de același gen ar trezi în mod sigur bănuielile, ori asta trebuie să evităm în primul rând.

- Vrei să spui că te dai bătut? întrebă Soliveau.
- Acum? Când viața fiicei mele este în joc! Niciodată!
- Ai vreun plan?

Paul Harmant întinse o hârtie sub ochii complicei; pe ea scria următoarele:

„Lucie a fost depusă în anul 1861 sau 1862 la Azilul copiilor găsiți din Paris unde a fost înregistrată la numărul 9”.

- Trebuie să aflăm cine a depus acest copil.
- De ce vrei să știi, și la ce folosește? Mai întâi n-or să vrea să ne spună dacă nu indicăm obiectele aduse odată cu copilul și trecute în procesul-verbal.
- Trebuie să punem mâna pe acest proces-verbal.
- Dar cum? Numai dacă furăm registrul Azilului.
- Am absolută nevoie să știu dacă nu cumva mă înșel.
- Dar ce bănuiești?
- Că Lucie este fiica Jeannei Fortier.
- Ce te face să crezi?
- Mai întâi numele. Fetița Jeannei se numea Lucie, apoi vârsta. În sfârșit, chipul... Seamănă leit cu Jeanne când era tânără.
- O astfel de asemănare ar putea fi o certitudine... sau în orice caz, o foarte mare probabilitate.

Paul Harmant continuă.

- Lucie a fost depusă la Azil în 1861 sau 1862. Există o legătură.

Probabil că doica, nemaifiind plătită, a dus copilul la Paris făcând mai întâi o declarație la ea în localitate, și astfel a scăpat de țănc dându-l la orfelinat.

- Toate acestea au o logică perfectă, dar tot nu pricep la ce-ți pot folosi...
- Înțelege că dacă Lucie este cu adevărat fiica Jeannei Fortier, și dacă faptul e dovedit, ea devine copilul unei hoațe, al unei incendiatoare, al ucigașei lui Jules Labroue și că Lucien, fiul victimei, aflând toate acestea, ar alunga-o, cu siguranță, îngrozit.

- Perfect! Bravo! Am înțeles. E nemaipomenit!
- Atunci, trebuie să acționăm.
- Bineînțeles, dar cum? Știi cumva cum se numea doica? Sau măcar numele localității?
- Da, la Joigny.
- Atunci trebuie să mergem la Joigny. Voi pleca eu.
- Ai nevoie de bani?
- Naivă întrebare! Amanda m-a costat ochii din cap și sunt aproape lefter.

Răspunzând astfel, Ovide mințea cu nerușinare. Falsul Paul Harmant trase sertarul biroului și scoase un teanc de bancnote.

- Foarte mulțumesc! zise el. Măine dimineață în zori pornesc spre Joigny.

După plecarea tatălui său, Mary dădu ordin să fie înhămați caii. Avea nevoie de mișcare și-și propusese să-i facă o vizită lui Etienne Castel. Acesta o primi cu o profundă compătimire, tânără părându-i-se foarte schimbată și suferindă.

— Ați venit să-mi reproșați că n-am achiziționat încă nimic pentru galeria dumneavoastră?

— Nu, fiți liniștit. Aș vrea să vă rog să-mi faceți un serviciu. Întodeauna, de ziua tatii, îi dăruiesc ceva... ziua aceasta va fi peste două luni. Ghiciți, așadar?

— Cred că da... Ați vrea, ca anul acesta, să-i dăruieți portretul dumneavoastră. Așa-i?

— Exact.

— Doriți un portret bust?

— Nu chiar.

— Dar în picioare v-ar conveni? Întrebă din nou Etienne, apropiindu-se de tabloul la care tocmai lucra și care reprezenta arestarea din curtea presbiteriului. Întinse mâna și-i arătă figura Jeannei, prinsă pe trei sferturi.

Mary privi tabloul, foarte atentă, aproape ca într-un extaz, și la un moment dat tresări:

— Ciudat! Parc-aș cunoaște chipul femeii înconjurată de jandarmi. Într-adevăr, asemănarea este izbitoare!

— Cineva în vârstă?

— Nu dimpotrivă, o persoană foarte tânără. De douăzeci și unu de ani cel mult. O ucenică a croitoresei mele.

— Și cum o cheamă?

— Lucie... O cunoașteți cumva?

— Unde locuiește?

— Pe cheiul Burbon, nr. 9.

— Nu, cu siguranță, n-o cunosc.

Etienne se gândea:

— Fata pe care o iubește Lucien Labroue se numește tot Lucie și locuiește pe cheiul Bourbon...

Adaugă cu glas tare:

— Deci mărimea aceasta v-ar conveni.

— Dacă doriți! Când vreți să începem?

— Poimâine.

— De acord, voi veni în jurul orei două. Acum plec, n-aș vrea să vă împiedic de la lucru.

— Nici gând! Mai stați să mai discutăm puțin. Cum vă simțiți la Paris?

— Îmi făcusem altă imagine despre marele oraș.

— Vreți să spuneți că regretați America?

— Sunt momente când mi-e dor să-i văd cerul albastru.

— Deși v-ați născut la New York, tatăl dumneavoastră nu e american, așa-i?

— Este francez... originar din Bourgogne. Bunicul din partea mamei, James Mortimer, descoperind în el o mare inteligență, l-a luat ca asociat la întreprinderile lui.

— Bunicul dumneavoastră era un inventator celebru?

— Da, sigur. Lui i se datorează, ca și tatălui meu de altfel, multe și folositoare descoperiri, printre altele și o mașină de cusut, *Silențioasa*, ca și o mașină de ghioșat.

— O mașina de ghioșat? repetă Etienne surprins.

— Da, o capodoperă, după câte se pare.

— Domnul Harmant locuiește de mult timp în America?

— De douăzeci și doi de ani. A sosit la New York în 1861.

— Inventatorii cu adevărat valoroși se îmbogățesc repede în America. Cine știe, poate că o să vă înapoiați o data.

— Nu cred.

— De ce?

Mary simți că roșește. Totuși îi răspunse:

— Tata nu s-ar decide să plece din țara sa natală, iar munca îl leagă de Franța.

— E adevărat, dar se pot ivi tot felul de împrejurări; ca de exemplu căsătoria dumneavoastră.

— O, nu! zise îndată Mary, n-am să mă căsătoresc niciodată cu un american.

— Vă plac francezii?

— Foarte mult. De altfel, după tatăl meu, sunt franțuzoaică.

— Ultima oară, când am avut plăcerea să vă întâlnesc la prietenul meu Georges Darier, aveți despre Lucien Labroue o părere care vă onorează...

Mary simți că roșește din nou și îngăimă:

— Îndatorirea supremă a celor avuți este, după mine, să întindă mâna celor ce n-au.

— Domnul Harmant, presupun, a fost de aceeași părere?

— După câte știu, tata i-a propus o asociere.

— Plecați? Așa de repede? întrebă Etienne văzând-o că se ridică.

— Da, mă voi întoarce însă poimâine.

Pictorul o conduse până la ușă și se reazează în fața tabloului în curs de finisare.

— Asemănarea aceasta dintre Lucie și Jeanne Fortier mi se pare foarte ciudată! murmură el. Iar Lucie este un copil crescut la orfelinat și are douăzeci și doi de ani!

A doua zi dimineața, Ovide Soliveau cobora la Joigny. Trase la Hotelul Cigogne. Originar din Bourgogne, Ovide știa că în regiune existau femei ce creșteau până la opt sau zece copii deodată și pe care parizienii le numeau „doici înțârcate”. Ceru adresa uneia dintre ele și se duse să caute.

Doamna Noiret, așa se numea doica, o femeie de aproximativ patruzeci de ani, nu se arătă prea binevoitoare.

— Ce doriți? îl întrebă ea pe noul venit.

— Locuiți de mult timp în localitate?

— De douăzeci și șapte de ani... Acum am patruzeci și unu. Aveam paisprezece când tatăl și mama mea au cumpărat această casă.

— De câți ani vă ocupați cu creșterea copiilor?

— Mama creștea. După moartea mamei am continuat eu.

— Înseamnă atunci ca știți toate doicile din Joigny?

— Bineînțeles! Ne întâlnim, vă dați seama, când trebuie să vaccinăm țâncii...

— Ați auzit vorbindu-se de o anume Jeanne Fortier?

— Jeanne Fortier, Jeanne Fortier... Cu ce se ocupă?

— O văduvă.: Acum douăzeci și unul de ani.

— Sfinte Cristoase! Douăzeci și unul de ani! Trebuie să ai o memorie de fier ca să-ți amintești nume atât de îndepărtate! Dacă nu vreți să aflați și altceva, în afara numelui, nu vă pot spune nimic.

— Ba da, mai vreau și altceva... Văduva Fortier a fost condamnată pentru triplă crimă de furt, incendiu și asasinat.

— Sfinte Sisoe! Au ghilotinat-o?

— A fost condamnată pe viață, zise Ovide și avea aici la Joigny, dată la doică, o fată de câteva luni.

— Ia stați o clipă! o femeie condamnată pentru incendiu, furt și asasinat?... Da... am auzit vorbindu-se.

— Și nu vă amintiți cui i-a fost încredințată fata?

— Bătrânei Frémy, fir-ar să fie! Era mâniată foc că trebuia să crească fiica unei asemenea ființe.

— Și unde locuiește bătrâna Frémy? întrebă Ovide.

— La cimitir, biata de ea... A murit.

— Totul îmi scapă! murmură Ovide desumflat.

— Sunteți cumva tatăl?

— Nu! Vreau să știu dacă fetița trăiește.

— Nu mai mi-aduc aminte ce a făcut bătrâna Frémy. Duceți-vă la primărie... Când nimeni nu se mai interesează de țânci, ne ducem acolo și anunțăm. Primarul dă dispoziție ca să fie duși la Copiii găsiți.

— Și când îi predați la primărie, indicați cumva într-o listă și obiectele ce-ar putea sluji într-o bună zi la recunoaștere?

— Da, domnule. Se indică marca lenjeriei, semnele particulare ale copilului, numele tatălui și al mamei (dacă sunt cunoscute), al doicii și data depunerii.

— Copilul se numea Lucie. Înseamnă că s-a înregistrat sub numele de Jeanne Fortier, mama, și cel al doamnei Frémy, doica?

— Exact așa, domnule.

— Bine, va mulțumesc mult.

Ovide îi întinse o monedă de zece franci. Doamna Noiret îi strecură în buzunar zicând:

— Chiar pentru nimic! La dispoziția dumneavoastră. Apoi, dihonezul plecă.

Soliveau mergea la întâmplare, cu ochii plecați. Dintr-o dată înălță capul și caută drumul ce ducea spre primărie. Îl găsi ușor. Intra într-un birou și, adresându-se unui funcționar tânăr, singurul din încăpere, întrebă:

— Spune-mi, domnule, nu știți cumva cine era primar la Joigny între anii 1861 și 1862?

— Cum să nu, răspuse tânărul. Primarul de atunci se numea Duchemin. Era fratele tatălui meu. S-a pensionat după război.

— Locuiește la Joigny?

— Nu, la Dijon, orașul său natal.

— Atunci înseamnă că este concetățean cu mine.

— Și dumneavoastră sunteți tot de pe Coasta de Aur? întrebă funcționarul.

— Da și voiam să-i cer o informație unchiului dumitale referitoare la anii 1861-1862. E vorba de o chestiune foarte delicată.

— Poate aș putea să vă ajut eu...

În această clipă, ușa se deschise brusc și un bărbat cu o înfățișare necioplită intra în birou. Văzându-l, funcționarul îngălbeni și se ridică stânjenit.

— Va sa zică așa, domnule Duchemin! zise noul venit cu un ton brutal, trebuie să vin ca să te caut până aici. Îți bați joc de mine?

— Nu strigați așa tare vă rog.

— Ba am să strig cât vreau. Dă-mi banii și tac!

— V-am rugat să mai așteptați.

— Au trecut șase luni de când tot aștept.

— Vă rog, o ultimă amânare... încă opt zile.

— Lasă brașoavele! Te las până mâine. Dacă mâine seară nu am cei o mie de franci pe care ți i-am împrumutat bazându-mă pe girul unchiului dumitale, a cărui semnătură ai imitat-o de minune, mă voi duce cu dovezile la procurorul Republicii... și apoi la Curtea cu juri! Și creditorul, furios, ieși așa cum intrase. Funcționarul își prinsele capul în mâini. Printre degete i se prefirau lacrimi.

— Îmi pare rău, interveni Ovide, că am fost martor la asemenea neplăcută scenă...

Tânărul înălță capul și răspuse plângând:

— Are dreptate să mă pedepsească, domnule. Bărbatul pe care l-ați văzut aici este un mare negustor din Joigny, în tratative cu unchiul meu pentru vânzare de vin... Anul trecut, aveam o prietenă. O iubeam nebunește dar n-aveam nici bani, nici credite. Am falsificat două polițe pe care am pus un gir de garanție, imitând iscălitura unchiului meu, și m-am dus cu ele la omul acesta. Le-a onorat. Când a sosit scadența n-am putut plăti. M-am dus la el; tocmai se pregătea să trimită polițele unchiului meu, și, murind de rușine, i-am mărturisit totul făcându-i atâtea promisiuni, încât a binevoit să-mi mai acorde șase luni. Nădărduiam să mă pot achita. Degeaba, nu izbutesc! L-ați auzit ce spune; mă dă în judecată. Doamne de ce n-am avut puterea să-i rezist femeii aceleia care m-a dus la pieire!

— O mai vedeți și acum?

— Nu, domnule.

— De ce? Ați încetat s-o mai iubiți?

— Nu, nu de asta. M-a părăsit.

— Și pentru una ca asta v-ați riscat dumneavoastră onoarea!

— Credeți-mă, domnule, o iubeam nebunește.

— Într-un cuvânt, v-ar trebui cam o mie de franci.

— O mie de franci plus dobânzile pe șase luni. N-am de ales: ori mă arunc în apă, ori aștept jandarmii să mă aresteze...

— De ce n-o rugați pe mama dumneavoastră să vă ajute?

— Mama e la Dijon și trăiește dintr-o biată rentă viageră.

— Și unchiul?

— Ar renega fără milă un nepot dezonorat.

— La ce ora plecați de la birou?

— În clipa asta. Cred că-i ora de închidere.

— Unde luați masa de prânz?

— La hotel Cigogne.

— Acolo am tras și eu. Mâncăm împreună.

Duchemin își privi uluit interlocutorul.

— La dispoziția dumneavoastră, domnule.

— Cum se numește creditorul dumneavoastră?

— Petitjean.

— Luați-vă pălăria și haidem la el.

Duchemin îl ascultă ca un automat. Cinci minute mai târziu, cei doi soseau la marele comerciant de vinuri. Văzându-și debitorul, creditorul se ridică furios și întrebă cu glas aspru:

— Pentru ce ai venit?

De data asta îi răspunse Ovide.

— Pentru un lucru pe care-l veți aproba cu siguranță. Domnul Duchemin a venit să-și repare greșala și să vă plătească datoria.

— A venit să mi-o plătească? El?

— Domnul Duchemin a fost victima unei nebunii tinerești. Dumneavoastră l-ați cruțat și ați procedat bine. Vă este recunoscător. Se pocăiește și n-o să mai facă așa ceva. Sunt un prieten al familiei sale. Așa că, în schimbul polițelor în cheștiune, vă dau eu cei o mie de franci, plus dobânzile pe șase luni.

Ovide scoase din buzunar un portofel înțesat cu bancnote și plăți. Negustorul deschise casa de bani, luă de acolo două hârtii timbrate și zise:

— Poftim polițele.

Duchemin întinse mâna. Ovide însă le îndoi cu grijă și le așeză în portofelul său pe care și-l vârî în buzunar.

— Acum, domnule, i se adresează el lui Petitjean, totul s-a sfârșit, nu-i așa?

— Da, răspunse negustorul pe un ton morocănos și spuneți-i onorabilului dumneavoastră protejat să se ducă la dracu'!

— N-aveți dreptul să insultați, domnule, răspunse Soliveau. Și fiți atent cum vorbiți: dacă vă trece cumva prin gând să pomeniți de-o greșală pe care n-o puteți dovedi, țineți minte că veți avea de-a face cu familia Duchemin!

Cei doi plecară, iar Petitjean trânti furios ușa în urma lor. Dijonezul și însoțitorul său ajunseră la Hotelul Cigogne; se așezară unul în fața celui alt într-un salonaș unde Ovide ceru să li se așeze masa. Fericit că scăpase de cumplitul său debitor, tânărul vedea totul în roz.

— Ori mă înșel eu, ori mai ai câteva datorii mărunte în oraș? îl întrebă pe neașteptate Ovide. Cât?

— Aproape două mii de franci.

— Drace! Dar trăiești pe picior mare, nu glumă!

— Domnule, din pricina nemernicei acesteia de femei.

— Și cum o să faci să le plătești?

— Creditorii mi-au promis ca mă mai așteaptă.

— Nu peste mult îți vor cere și ei socoteală! Ei bine, te voi scăpa de ei în schimbul unui mic serviciu.

— Contați pe mine. Ce-ați dori să fac?

— Ascultați-mă bine, zise Soliveau. Acum douăzeci de ani fusesem îndrăgostit de o femeie căsătorită, care mă iubea de asemenea. În lipsa soțului plecat de mai mult de un an, s-a născut un copil. La înapoiere, bărbatul înșelat n-a bănuț nimic, și femeia vinovată a dus țâncul la o doică din Joigny. Am fost nevoit să părăsesc țara pe un timp foarte lung. Când m-am întors fosta mea iubită dispăruse. Copilul încredințat de ea unei femei pe nume Frémy a fost depus de aceasta la Azilul copiilor găsiți. Acum, aș vrea să-mi revăd fiica și te rog să-mi dai o mână de ajutor.

— Cu toată inima, domnule. Și ce-ați dori să fac?

— După câte știu eu, când o doică nu mai este plătită are dreptul să depună pruncul la orfelinat în urma unei declarații făcute primarului comunei.

— Da, răspunse tânărul. Declarația aceasta este trecută într-un registru ad-hoc și rămâne la arhive.

— Procesul-verbal, pe lângă nume și dată nu conține cumva și descrierea veșmintelor predate?

— Ba da, la fel ca și denumirea mărcii scutecelor și semnelor particulare dacă există.

— Ei bine, în schimbul serviciului făcut și al celui pe care ți-l voi mai face, îmi trebuie o copie exactă din procesul-verbal în chestiune.

— Ceea ce-mi cereți, domnule, este împotriva legii, dar vă sunt prea îndatorat ca să mai șovăi.

Duchemin scoase din buzunar un carnețel, un creion și se pregăti să scrie.

— Anul depunerii? Întrebă el.

— Între 1861 și 1862.

— Numele mamei?

— Jeanne Fortier.

Duchemin tresări atât de tare, încât creionul îi scăpă pe fața de masă.

— S-a întâmplat ceva? Întrebă Soliveau.

— Jeanne Fortier! repetă tânărul. Bine, dar ăsta-i numele unei condamnate la închisoare pe viață... Este numele evadatei din Clermont, ale cărei semnalmente au fost trimise parchetului și primăriei.

— Este numele unei nevinovate închisă pe nedrept... răspunse Ovide pe un ton convingător. Ce te interesează pe dumneata condamnarea și evadarea ei? Dacă n-ar fi evadat, aș fi venit eu la Joigny? Ți-aș fi putut eu salva onoarea, asigurând astfel bătrânei mame liniștea ultimilor ani de viață? Redă-i deci, acestei mame, fericirea de a-și găsi copila!

— I-o voi reda, domnule. Fiți sigur că n-am să șovăi. Măine veți avea copia după procesul-verbal. Când pot să v-o aduc?

— Te aștept aici, la dejun, în jurul orei unsprezece, iar în schimbul piesei în chestiune îți voi înmâna suma necesară achitării datoriilor și sper ca pe viitor să nu te mai lași pradă nebuniilor amoroase... Cel puțin, este drăguță, iubita asta?

— Foarte drăguță, domnule, netrebnică! Brunetă cu o aluniță pe obraz! Amanda era pariziancă și lucra aici într-un magazin de mode.

— Amanda! repetă Soliveau.

— Da... Amanda Régamy.

— Ei, drăcie! Ce întâmplare!

— O cunoașteți cumva? Întrebă Duchemin.

— Da, prietene, și pricep de ce te-a adus în halul acesta! Zici că a plecat din Joigny?

— Acum câteva luni; s-a înapoiat la Paris. Și de la magazinul unde fusese angajată a furat două cupoane de dantelă în valoare de cincisute de franci, fiecare.

— Cum se poate? Și n-au arestat-o?

— Nu, domnule, a înduișat-o pe patroana ei. Însă i-a cerut o recunoaștere în scris că a furat precum și angajamentul că va rambursa banii în termen de un an. Tocmai ca s-o ajut să plătească la timp am făcut eu greșeala pe care o știți. Dar ea, cum s-a văzut cu banii, i-a și cheltuit.

— Și apoi a achitat?

— Nu mai știu, dar nu-mi vine să cred.

— Cum se numea modista de la care a furat?

— Doamna Delion, Strada Mare, numărul 74.

Masa se sfârșise. Ovide își privi ceasul.

— A sosit timpul să ne despărțim, simt că mi-e somn și mă duc la culcare. Pe mâine.

Dijonezul urcă în camera sa și adormi îndată. Era mulțumit de cum își petrecuse ziua. Întorcându-se în mansarda sa situată într-o clădire învecinată cu primăria, funcționarul se întreba dacă nu cumva visase. Scăpase de datorii. Un lucru însă îl neliniștea: de ce străinul, al cărui nume nu-l știa, nu-i înapoiase cele două polițe cu falsa semnătură a unchiului său?

A doua zi dimineată Duchemin intră în camera de arhive și luă registrul anului 1861. În anul 1861 nu găsi nimic și atunci cercetă anul următor:

— Iată ce căutam! Își zise el, aruncându-și ochii peste o foaie volantă prinsă cu o agrafă de pagina registrului: Frémy... Jeanne Fortier... Lucie... Da, asta e. Am găsit-o repede. Ce să mai copiez? Îi dau originalul.

Desprinzând foaia volantă, o îndoi și o vârî în buzunar fără ca măcar s-o citească în întregime.

În timp ce Duchemin se îndeletnicea cu această trebșoară total ilegală, Soliveau coborâse în Strada Mare, și cerceta atent tăblițele magazinelor ce începeau să se deschidă. După vreo sută de pași se afla în fața vitrinei unei modiste. Se îndreptă spre o tânără, în picioare, în cadrul ușii.

— Domnișoară întrebă el, aici locuiește doamna Delion?

— Da, domnule, este mama mea. Pofțiți înăuntru.

Ușa din fundul prăvăliei se deschise și patroana în vârstă de cincizeci de ani, cu o expresie inteligentă, își făcu apariția.

— M-ați căutat domnule?

— Da, doamnă. Aș vrea să vă vorbesc într-o chestiune personală.

La un semn al mamei sale, fata dispăru.

— Ați avut o angajată, zise Ovide, domnișoara Amanda Régamy?

— Da, este o poveste tristă.

— Amanda Régamy v-a furat, nu-i așa?

— Dantelă în valoare de o mie de franci.

— Pe care s-a angajat să v-o plătească.

— Da. Angajament ce până acum n-a fost respectat. Dar n-am s-o las, să știți! I-am acordat un răgaz de un an. Când se va apropia ziua fixată, și se apropie mă voi plânge procurorului și o va aresta. Este o netrebnică

periculoasă. I-a luat mințile unui tânăr cumsecade din oraș, împingându-l să facă acte false pentru ea.

— Vorbiți de domnul Duchemin? Îngăduiți-mi să vă spun că faceți fără voie o greșală. Domnul Duchemin n-a falsificat nimic. Zvonul acesta calomnios a fost răspândit de un creditor nemulțumit, despăgubit de altfel, la ora aceasta. Dar să revenim la domnișoara Amanda Régamy. A recunoscut în scris furtul, nu-i așa?

— Da, cu dovada aceasta o am la mână.

— Dovada v-aș ruga să mi-o dați mie, pentru că am venit să vă restitui banii.

— Mi-ați adus cei o mie de franci?

— Întocmai. Și cu dobânda cuvenită pe termen de un an. Dobânda de cinci la sută este de cincizeci de franci. Înseamnă, deci că trebuie să vă înmânez o mie cincizeci de franci.

Ovide scoase din portofel o hârtie de o mie de franci și din portmoneu doi ludovici și încă o monedă de zece franci; apoi adăugă, punând totul pe tejghea:

— Vreți să-mi dați o chitanță și să-mi înapoiați declarația domnișoarei Amanda?

Doamna Delion întocmi o chitanță și aduse declarația fostei sale vânzătoare cu următorul conținut:

Recunosc că am furat de la doamna Delion două cupoane de dantelă în valoare de cincisute de franci fiecare și-mi iau angajamentul să plătesc suma de o mie de franci, dobândă, în răstimp de un an, începând de azi, dacă nu vreau să fiu urmărită pentru fapta mea.

Urmau apoi data și semnătura. Ovide citi această dovadă, o vârî în portofelul unde se aflau și actele domnului Duchemin, o salută pe patroană și se înapoie la hotelul Cigogne unde comandă un dejun copios pentru două persoane. La ora unsprezece fix, funcționarul îl întâlnește pe Ovide în salonașul unde mâncaseră și în ajun.

— Ei, ce-ai făcut? întrebă dijonezul.

— Am găsit piesa cu pricina, răspunse Duchemin. Iată originalul declarației scrise de doamna Frémy.

Ovide luă repede hârtia, o desfăcu și citi:

Eu, Mathurine Frémy, doică la Joigny, departamentul Yonne, după ce am declarat la primăria din Joigny ca un copil de sex feminin, adus la mine ca să-l cresc la 12 aprilie 1861, fusese lăsat în grija mea de mama sa Jeanne Fortier, arestată și condamnată pentru crime calificate, am fost autorizată de domnul primar să o depun pe numita fetiță la Azilul copiilor găsiți din Paris, ceea ce am și făcut la 6 aprilie, anul 1862, și iată indicațiile ce ar putea servi la recunoașterea copilului, indicii reproduse și în registrul de depuneri la Azil.

Acestea sunt următoarele: 1. O cămașă marcată L. F.; 2. O brasieră, id; 3. O pereche de ciorapi, id; 4 O bonețică, id; 5. Un șal de lână; 6. O pătură de bumbac; 7. O păturică de lână; 8. Două scutece marcate J. F.

Semne particulare, nu are. Numele mamei: Jeanne Fortier. Prenumele copilului Lucie. Numele doicii: Mathurine Frémy.

Semnătura lui Mathurine Frémy, a primarului care legalizase actul și ștampila primăriei dădeau acestei piese un caracter de indiscutabilă autenticitate. Ovide, foarte calm, îndoii hârtia și o strecură în buzunar.

După ce chelnerul aduse cafeaua, Ovide scoase portofelul, îl puse pe masă și-l deschise.

— Ai o datorie de două mii de franci, nu-i așa? îl întrebă el pe Duchemin. Ei bine. Iată-i. Acum suntem chit.

— Domnule, spuneți-mi numele celui ce m-a salvat.

— Mă numesc baronul Arnold de Reiss.

Slujbașul ținea biletele de bancă în mână; le privea și, totuși, părea că-l stinjenește ceva.

— Vrei să mă mai întrebați ceva? întrebă Ovide.

— Da aș vrea. Aș vrea să vă rog să-mi înapoiați polițele restituite de domnul Petitjean.

— Le-am ars, răspunse Soliveau. Înțelegi, cred, că așa ceva nu se păstrează.

Ovide se ridică.

— Mă înapoiez la Paris. Acum ne despărțim. Nu-ți spun adio. S-ar putea sa ne mai revedem într-o bună zi.

— Aș fi încântat, domnule.

— Și eu la fel; așadar, *la revedere*.

La ora cinci seara, Ovide sosea la Paris. Dijonezul lăsă pentru a doua zi vizita la pseudo-vărul său și-i spuse birjarului să-l ducă la locuința sa din strada Alea Clicny, unde își schimbă hainele și împrumută aerul baronului Arnold de Reiss.

— Prevederea e mama înțelepciunii, își zise. Cred că e bine ca cei ce m-ar amenința într-o zi să știe ca am împlotriva lor arme cumplite. Astă seară voi cina împreună cu Amanda.

Ajunse în strada Saint-Honoré cu puțin înainte de ora ieșirii lucratoarelor doamnei Augustine. Amanda, care crezuse într-o ruptură, scoase un strigăt de bucurie.

— Ai venit, dragul meu! Ai venit în sfârșit, exclamă ea.

— Credeai că n-ai să mai mă vezi, porumbițo?

— Plecarea dumitale atât de neașteptată mi se păruse cam necurată, îți mărturisesc, iar tăcerea și mai necurată.

— Am călătorit mult tot timpul acesta.

— Călătoriile nu te împiedică să le scrii celor dragi.

- Inima nu-i de vină. Afacerile m-au acaparat cu totul.
- Te iert. Mâncăm împreună, nu-i așa?
- Mai încape îndoială!

X

Comisarul de poliție din Bois-Colombes, găsisese lângă Lucie jumătate din cuțitul de care se servise Ovide când o lovise pe fată. Comisarul, un om foarte inteligent, și având două indicii: numărul ceasului furat și fragmentul de cuțit, se baza pe faptul că unul din acestea îl vor ajuta să pună mâna pe criminal. Dar, pentru ca lama cuțitului să-l poată conduce la rezultatul scontat, trebuia descoperit și mânerul, deoarece pe bucata aceasta se afla cu siguranță indicația ce-avea să-l îndrepte pe urmele banditului.

Într-o bună zi, în timp ce jandarmul Larchaut își făcea rondul împreună cu brigadierul său, un cantonier le înmână un mâner de cuțit proaspăt găsit. Cei doi pleară în pas accelerat spre biroul comisarului de poliție.

— Ce pricini v-au adus? întrebă omul legii.

Brigadierul îi arătă cuțitul rupt. Magistratul, după ce-l examinează, luă lama găsită lângă Lucie. Așeză bucata în dreptul mânerului și constată că se potriveau.

— Da, zise el, ăsta-i cuțitul!

— Putem afla de unde-i cumpărat, reluă brigadierul. Adresa fabricantului este gravată pe mâner.

Comisarul citi cu glas tare:

— *Ronsard, cuțitar, cheiul Bourbon, nr. 9.* Cheiul Bourbon, nr. 9! dar asta-i adresa Luciei! Iată ceva ce nu înțeleg.

— Domnule comisar, remarcă brigadierul, bucata de lamă găsită de dumneavoastră arată că acest cuțit era nou. Înseamnă că a fost cumpărat de curând.

— Ai dreptate, zise magistratul! Chiar în dimineața asta mă duc la șeful Siguranței.

Șeful Siguranței îl primi îndată pe comisarul din Bois-Colombes; acesta îi înmână cele două fragmente de cuțit care, reunite, formau un singur tot.

— S-ar putea, într-adevăr. Iată un punct de plecare, zise acesta; trebuie să facem un raport la judecătorul de instrucție.

Pus la curent cu proaspăta descoperire, judecătorul de instrucție consideră necesar să treacă la acțiune. Și lui i se părea ciudat că acest cuțit menit să slujească la desăvârșirea crimei fusese cumpărat din clădirea unde locuia victima. Faptul părea să indice o premeditare. Judecătorul de instrucție și șeful Siguranței pleară spre magazinul de cuțitărie de pe cheiul Bourbon. Cuțitarul lipsea. Pe vizitatori îi primi soția acestuia.

Şeful Siguranţei arăta arma şi zise:

— Acesta-i un cuţit lucrat în atelierele dumneavoastră, nu-i aşa?

— Aşa e, răspunse negustoreasa; pe el este trecut numele nostru, adresa fabricii. De altfel, mi se pare că am vândut unul asemănător foarte de curând. Ăsta trebuie să fie...

— Vă amintiţi cui?

— Vindem mult, domnule, fie eu, fie bărbatu-meu, fie ucenicul. Mi-este deci imposibil să precizez cui, dar toate vânzările sunt trecute, cu data respectivă, în registrul magazinului.

Negustoreasa răsfoi registrul şi zise:

— Asta-i ultimul pe care l-am vândut.

— Cam când?

Cuţităreasa citi o dată.

— Exact în ajunul comiterii crimei! exclamă şeful Siguranţei. Şi nu vă amintiţi cum arăta cumpărătorul?

— Ba da; era un domn.

— Un domn! exclamă în acelaşi timp cei doi.

— Da, un domn foarte bine; şi foarte înstărit, pe legea mea. A intrat în prăvălie; cam între orele opt şi nouă seara. Mi-a cerut un cuţit de bucătărie la fel cu cele folosite de măcelari când desprind carnea de pe oase (chiar aşa s-a exprimat), ceva rezistent.

— Ne-aţi putea da semnalmente exacte?

— Cu neputinţă! Cred că nu mă înşel dacă spun că avea în jur de cincizeci de ani. Părul argintiu. Bine îmbrăcat, vă repet. Am remarcat că avea mânuşi în mână ca un bărbat cochet. Vorbea foarte ales.

Magistraţii se priviră dezabuzaţi. Cu siguranţă clientul întâmplător al cărui portret îl schiţa cuţităreasa nu putea fi ucigaşul tinerei lucrătoare.

— Cine ştie? zise şeful Siguranţei. Există lucruri atât de bizare.

Judecătorul de instrucţie păru ca se gândeşte o clipă, dar nu spuse nimic, şi după ce-i mulţumi cuţităresei părăsi magazinul împreună cu tovarăşul său. Cum ajunseră pe trotuar, îl întrebă pe şeful Siguranţei:

— Aici locuieşte domnişoara Lucie, nu-i aşa? Dacă tot am pornit-o, haidem la ea.

Lucrătorea, deşi încă slăbită, îl recunoscă pe judecătorul de instrucţie şi se ridică să-l întâmpine.

— Stai jos, draga mea, zise el.

— L-aţi descoperit pe făptaş?

— Din nefericire, nu! Dar credem că am dat de un fir.

Şi îi împărtăşiră cele aflate la magazinul de cuţite.

— Ce întâmplare ciudată, exclamă fata. Şi cine-l cumpărase?

— Un bărbat în vârstă... un domn bine.

— Atunci nu-i omul care m-a lovit pe mine. Am văzut clar că asasinul era săracăcios îmbrăcat.

— S-ar putea să fi fost deghizat. De unde tragem concluzia că nu pentru furt voia să vă asasineze... Aveți cumva vreun dușman?

— Cum să am dușmani? răspunse ea. Trăiesc într-o izolare totală. Sunt orfană. Nu-mi cunosc decât logotnicul, iar el lipsește din Paris de câteva zile.

— N-ați anunțat pe nimeni că vă duceți la Bois-Colombes?

— Pe nimeni. Nimeni n-avea de unde să știe la ce oră o să mă întorc și pe ce drum am să merg.

— Înseamnă că trebuie să rămânem la prima versiune, zise judecătorul de instrucție și totuși proveniența cuțitului îmi trezește tot felul de bănuieli.

— Nimeni nu mă cunoaște, reluă Lucie, vă repet. Și, la urma-urmei, pentru ce să se răzbune? Premeditarea mi se pare exclusă.

— Voiam să vă auzim spunând-o chiar dumneavoastră, zise judecătorul de instrucție. Apoi o salută pe Lucie și se retrase împreună cu șeful Siguranței.

Lucie rămase singură, absolut convinsă că magistratul se înșală. Având treabă la doamna Augustine, luă o trăsură și se opri în strada Saint-Honoré.

Văzând-o intrând în salonul de probă, patroana îi ieși în întâmpinare și o îmbrățișă:

— Ia spune, fetițo, s-a găsit ucigașul?

— Nu doamnă și nici n-or să-l găsească.

— De ce?

— Cu cinci minute înainte de a pleca spre dumneavoastră, au fost la mine judecătorul de instrucție și șeful Siguranței... Ei presupun că bărbatul care m-a lovit a făcut-o fie din ură, fie din răzbunare.

— Și pe ce se bazează când afirmă asta?

— Pe o împrejurare destul de bizară; s-au convins că în ajunul crimei, la ora opt și jumătate seara, cuțitul cu care am fost lovită fusese cumpărat de un domn mai în vârstă, și îmbrăcat cu distincție, de la un magazin situat la parterul blocului meu.

Amanda asculta concentrată la maximum.

— Este, întradevăr, foarte bizar, exclamă patroana.

Amanda își aminti dintr-o dată că mai înainte vreme un comisionar venise să se informeze despre Lucie. Păstră pentru sine această amintire și zise:

— Poate că vreun îndrăgostit refuzat.

Lucie zâmbi ușor și răspunse:

— N-am refuzat pe nimeni niciodată pentru simplul motiv că nimeni în afara logotnicului meu nu mi-a vorbit despre dragoste.

XI

L-am lăsat pe Ovide Soliveau, sub pseudonimul de baronul Arnold de Reiss, însoțit de Amanda, în drum spre restaurantul unde aveau să intre în posesia separeului lor obișnuit.

— Ce-ai mai făcut în lipsa mea? Întrebă Ovide.

— Eram furioasă de plecarea dumitale atât de bruscă. Când ieșeam din atelier mâncam, fără poftă, și mă duceam repede să mă culc.

— Conduită exemplară! Și, la doamna Augustine, cum mai merg treburile?

— Muncă peste cap! Patroana asta are o baftă!... Fiindcă veni vorba, o știi pe Lucie... Lucrătoarea la care am mers împreună, de două ori, pe cheiul Bourbon și care dispăruse. A fost pe trei sferturi asasinată.

Soliveau se prefăcu mirat și emoționat.

— Doamne, Dumnezeuule, biata fată! Asasinată!

— De o puternică lovitură de cuțit în piept.

— Asasinul a fost arestat?

— Nu.

— Ei bine, complimentele mele prefectului de poliție! rânji dihonezul; funcționarii lui lucrează de minune.

— Da, dar dacă nu-i încă arestat, nu-nseamnă că nu va fi. Tentativa de omor fusese pusă pe seama vreunui borfaș de la periferie.

— Și nu-i așa?

— Se pare ca nu. Magistrații și-au schimbat părerea.

— Ah! ah! zise Oliveau înviorat. Cum adică?

— Presupun, acum, că nu furtul fusese mobilul asasinatului, ci o ură... o răzbunare...

— Și pe ce își bazează supoziția?

— Au găsit un indiciu.

— Un indiciu? Întrebă Soliveau, abia mai respirând.

— Au găsit mânerul cuțitului frânt de balenele corsetului Luciei, au citit adresa fabricantului pe bucata de mâner și s-a descoperit că fusese cumpărat în ajunul crimei, într-o seară, de un domn bine îmbrăcat și arătos. Un dpmn încărunțit... de vreo cincizeci de ani. Dar ce-i cu dumneata? Îți tremură mâna. Ești bolnav?

— Nu... nu... n-am nimic... zise Ovide făcând eforturi supraomenești ca să-și recapete calmul. După câte-mi dau seama, domnul acesta bine îmbrăcat ar fi vrut s-o omoare pe lucrătoare.

— De ce?

— Nu se știe încă, dar se va ști. Închipuie-ți că monstrul cumpărase cuțitul de la parterul blocului Luciei. S-ar putea să fi făcut această frumoasă cumpărătură în timp ce eu urcam la etajul al șaselea și dumneata m-așteptai pe chei. Poate că l-ai și văzut când stătea în trăsură?

— Poate că l-am văzut, căci priveam chiar spre magazinul de cuțite, răspunse Ovide cu aplomb.

Părăndu-i-se că adoratorul său platonice îi vorbea pe un ton neobișnuit, Amanda îl privi în ciudată și pentru prima oară îi observă paliditatea. Ajunseseră însă la restaurant și nu putu să-l întrebe. Se așezară la masă în separeul obișnuit și îndată după supă, Ovide reînnoadă firul conversației de la punctul unde fusese întrerupt.

— Deci, zise el, se caută domnul bine îmbrăcat? Și ce motive ar fi avut cineva care nu pare să fie deloc din categoria răufăcătorilor s-o lovească pe aceasta fată.

— Îți repet, răzbunarea sau ura.

— Atunci, domnișoara Lucie ar trebui să-l cunoască.

— Pretinde că habar n-are. Dar e o prefăcută, o mironosiță și o întâmplare de care-mi amintesc abia acum îmi dovedește ca totuși, o căuta cineva.

— Ce întâmplare, porumbițo?

— Odată s-a interesat de ea un comisionar, la noi la atelier.

Ovide simți un fior rece pe șira spinării.

— Ce spui! un comisionar? repetă el.

— Da... venise pentru Lucie... aducea o scrisoare. Negăsind-o, a întrebat unde stă.

— Normal. Și ce-i cu asta?

— Înseamnă că cineva se interesa de ea și că o cunoștea cineva, deși ea spune că nu știe pe nimeni.

— Ei, dar te-ai luat cu vorba și farfuria ți-a rămas plină.

— Credeam că te interesează să afli ce s-a mai întâmplat, zise tânăra privindu-l în ochi.

— Mă interesează, cum să nu, dar în viața mea am văzut lucruri mult mai ciudate.

— Hai să nu mai vorbim despre asta, zise Amanda, și să ne întoarcem la dumneata. Ce ai făcut în călătorie?

— Am colecționat câteva hârtiuțe, răspunse Ovide râzând, care m-au costat o groază de bani... câteva autografe!

— Și unde ai făcut această ciudată colecție?

— La Joigny.

De data asta, Ovide o privea fix pe Amanda. O văzu tresărind. Dar ea izbuti repede să-și ia un aer nepăsător:

— Da? Ai fost la Joigny? Cum arată? Drăguț?

— Foarte drăguț, răspunse Ovide zâmbind iarăși. Un târgușor dintre cele mai pitorești, dar care m-a obosit. Trebuia să vorbesc cu mai multe persoane...

— Rude? Prieteni?

— Nu, oameni din partea locului, cu totul străini pentru mine.

În ciuda aplombului obișnuit, Amanda se simțea ca pe ghimpi.

Felul ciudat și semibatjocoritor al interlocutorului ei o neliniștea. Soliveau continuă:

— Joigny este bogat în autografe. Mă pricep la ele, dar nu bănuiam că voi da peste unele cu totul neobișnuite.

Amanda era din ce în ce mai stingherită.

— Te plictisesc poate cu autografele mele? o întrebă el dintr-o dată pe tonul cel mai nevinovat.

— Nicidecum... dimpotrivă.

— Atunci pot să continui. Am dat, de pildă, peste două piese interesante semnate de un anume Raoul Duchemin.

Amanda simți că leșină. Repetă:

— Un anume Duchemin?

— Da, un băiat drăguț, și am avut norocul să-l scap de Curtea cu juri unde ar fi fost judecat ca falsificator.

Din palidă ce era, Amanda deveni purpurie.

— Din cele ce-mi spuneai mai adineauri, întrebă Ovide, reiese că n-ai fost niciodată la Joigny.

— Niciodată!

— Ești într-adevăr sigură?

— Cum adică, dacă sint sigură? îngăimă manechinul. De ce-mi pui asemenea întrebare?

— De ce? răspunse Ovide. Pentru că am cumpărat, în schimbul sumei de o mie cincizeci de franci, de la doamna Delion, modistă, un autograf semnat: Amanda Régamy.

— Arnold! Arnold! strigă manechinul tremurând, pierdut, știi totul. Femeia asta ți-a spus totul...

— Bine-nțeles, ai auzit doar. Dar de ce tremuri? Autograful este la mine, așa că nu trebuie să te mai temi de situația de atunci.

— Ah! Când am făcut asta, eram nebună!

— Te cred, căci în fond ești o fire cinstită.

— Deci scumpul meu prieten, întrebă ea cu un aer ipocrit, nu mă disprețuiești prea mult, nu-i așa?

— Nu te disprețuiesc deloc, răspunse Olive. Însă ai grijă să nu mai scrii niciodată asemenea prostii. E periculos! Dacă autograful ar fi căzut în alte mâini decât ale mele, ai fi plătit cu prețul libertății.

— Ce-ai făcut cu el, îngăimă manechinul.

— L-am încuiat într-un sertar.

— Dar sper să mi-l dai.

— Dimpotrivă, sper să-l păstrez cu grijă.

Amanda simți un fior.

— De ce să-l păstrezi? întrebă ea.

— Asta-i soiul de autografe care mă impresionează cel mai mult.

— Te rog, dă-mi hârtia, n-are la ce să-ți folosească.

— Dimpotrivă.

— Ai de gând s-o utilizezi împotriva mea?

— Nu, doamne ferește, știi bine că n-aș fi în stare.

— Atunci, la ce te gândești? Căci e sigur că te gândești la ceva.

— Mă gândesc la un lucru simplu și plăcut. Vreau să te leg de mine. Am față de dumneata sentimente foarte puternice. Se pare că și dumneata ții la mine; dar, experiența m-a învățat să nu mă mai încred în femei, mai ales când sunt tinere și drăguțe...

— Cum adică? Vrei să depind de dumneata?

— Chiar așa!

Amanda înțelese că Arnold de Reiss o avea la mână.

— De unde ai știut că am fost la Joigny?

— Am aflat întâmplător, pe cuvânt.

— La fel de întâmplător ca și găsirea cuțitului pe cheiul Bourbon de către cel ce-a încercat s-o asasineze pe Lucie, răspunse tânăra privindu-l în ochi.

El îi răspunse pe un ton potolit:

— Comparația mi se pare nefericită; dar admitând că asasinul ar fi făcut vreo imprudență, sau că cineva s-ar fi putut folosi de această imprudență ca să-l compromită, fii sigură ca va găsi el mijlocul să pareze lovitura. Cred însă c-am discutat destul despre subiectul asta. Suntem prieteni nu-i așa? Vrei să mergem la un spectacol?

— Mai bine mă duc acasă. Mă simt frântă.

— Cu atât mai bine. Mă duc și eu acasă.

— Nu mi-ai spus niciodată unde locuiești. Poate că cine știe, aș avea nevoie să-ți scriu pe neașteptate.

— Exact ceea ce nu trebuie. Sunt căsătorit, am familie și vreau să-mi păstrez liniștea căminului.

Amanda se feri să mai insiste și își zise:

„Faci pe misteriosul, iubitule. Las că aflu eu ce-mi ascunzi!”

Cum ajunse acasă, căzu pradă unei neliniști, ușor de înțeles.

— Va să zică, își zicea ea fierbând de mânie, individul ăsta a cumpărat blestemata aia de hârtie și mă are la mână. Dar de ce oare? Înseamnă că simte că l-am dibuit. Domnul bine, în vârstă, care a cumpărat cuțitul de pe cheiul Bourbon, este el! El e ucigașul care a pândit-o și a lovit-o pe Lucie! Îmi pun capul că e el! Și totuși n-am dovezi... Și dacă le-aș avea, la ce mi-ar folosi?

La rândul său, Soliveau își zicea:

— Ticăloasa asta m-a dibuit, și sunt convins că ar fi vrut să mă șantajeze puțin. Din fericire, am cu ce să-i închid gura.

*

Jacques Garaud aștepta cu o nerăbdare ușor de înțeles întoarcerea complicei. Îndată ce se întâlniră în cabinet, Jacques Garaud întrebă:

— Ai dat greș?

— Am reușit... răspunse Ovide.

— Ai descoperit-o pe fiica Jeannei Fortier?

— Da.

— A fost într-adevăr dusă la Azilul de copii?

— Da... La Paris.

— Atunci rivala fiicei mele este chiar Lucie Fortier?

— Stai puțin, de ce te grăbești?... Rămâne de văzut dacă fiica Jeannei Fortier este într-adevăr Lucie a noastră.

— Dar asemănarea...

— Este o presupunere, nu și o dovadă. Deocamdată ți-am adus procesul-verbal cu detaliile predării. Actul acesta mă ajută să aflu dacă copilul înmatriculat în registrul de depuneri sub numărul 9 este cu adevărat cea pe care o bănuim.

— Fantastic! cum de l-ai găsit?

Dijonezul povesti ceea ce cititorii noștri știu.

— Îndrăzneala ta mă înspăimântă! murmură milionarul. Și acum, ce-ai de gând?

— Să mă duc la orfelinat, să întreb de copilul depus pe 6 aprilie 1862, apoi să aflu unde se află și cu ce se ocupă. Când te mai văd?

— Diseară, la mine, dacă vrei, la ora cinci. Lucien Labroue când se întoarce?

— În trei sau patru zile.

— Până atunci vei avea tot ce-ți trebuie ca să ridici un obstacol de netrecut între el și fiica Jeannei Fortier, ucigașa lui Jules Labroue.

— Pe chestia asta mă și bazez! zise Paul Harmant.

Ovide, care nu se îndoia niciodată de nimic, plecă spre Bulevardul Infernului intrând glonț la directorul Orfelinatului.

— Domnule, zise Soliveau, am venit să aflu ce s-a întâmplat cu o fetiță depusă la acest orfelinat în urmă cu douăzeci și unu de ani.

Scoase din portofel procesul-verbal cu iscălitura fostului primar din Joigny și continuă:

— Copilul a fost adus aici la 6 aprilie 1862, așa cum rezultă din declarația oficială pe care am onoarea să v-o prezint.

— S-ar putea să fi murit. Oricum, aflăm îndată.

Cu o mână sigură și rapidă directorul scrisese câteva rânduri pe o foaie de hârtie. Dădu nota unui secretar și-i zise:

— Pentru funcționarul de la arhive. Vino cu răspunsul.

Secretarul reapăru, în brațe cu un registru voluminos. Directorul căută data înscrisă în procesul-verbal din Joigny. Dând peste ziua indicată se opri și zise:

— Fetița adusă pe 6 aprilie 1862 este înmatriculată cu numărul 9.

Ovide izbuti să-și stăpânească bucuria. Lucie lucrătoarea doamnei Augustine; Lucie, rivala lui Mary Harmant; Lucie, logodnica lui Lucien Labroue, era într-adevăr fiica Jeannei Fortier, evadata din Clermont.

La ora cinci seara, Paul Harmant sosi în aleea Clichy unde-l întâlni pe Ovide; acesta îi relatează cele aflate.

— În sfârșit! exclamă milionarul. Să vedem acum dacă Lucien mai vrea să o ia de nevastă pe fata aceasta.

XII

Mary era din ce în ce mai bolnavă. Doar tensiunea nervoasă o mai susținea; ajunsese parcă propia-i umbră.

Paur Harmant suferea cumplit văzând cum i se stinge copilul. Nutrea însă convingerea fermă că o căsătorie cu Lucien ar fi învins răul și ar fi putut-o însănătoși. Înarmat cu actul autentic adus de Ovide de la orfelinat, aștepta tănuș înțoarcerea lui Labroue.

Pe cheiul Bourbon, în odăița de la etajul șase era sărbătoare. Lucie primise o telegramă anunțând venirea logodnicului a doua zi, seara.

În sfârșit, sosise și clipa atât de mult așteptată. Lucien plecase cu douăsprezece ore mai devreme din Bellegarde. Coborând din tren, alergă pe cheiul Bourbon.

Cei doi logodnici căzură unul în brațele celuilalt, emoționați și înduioșați totodată; apoi tânărul o îmbrățișă pe măicuța Lison:

— Când mă gândesc că fără dumneata poate n-aș mai fi găsit-o în viață! exclamă Lucien după ce ascultă, pe lângă puținul știut de mai înainte, amănuntele acelei nopți sinistre când Lucie era să fie omorâtă.

— Și tot nu l-au găsit pe ticălos? întrebă dintr-o dată tânărul.

— Nu, răspunse Lucie.

— Ciudat!

— De ce? Mai de necrezut ar fi fost să-l găsească! un borfaș de periferie, făcând parte dintr-o bandă... Dar să nu mai vorbim de asta... m-am vindecat... totul s-a sfârșit.

— La masă! Cina este gata!

Cei trei se instalează fericiți în jurul măsuței încărcată cu de toate. Seara se sfârși repede. A doua zi dimineața, la prima oră, Lucien plecă la Courbevoie să-și reia munca. Tatăl lui Mary își făcu apariția în jurul orei opt.

*

Abia se instalează în cabinet, că se și pomeni cu Lucien venit să-i dea raportul asupra celor făcute în călătorie. Milionarul îi întinse mâna cu aerul cel mai prietenos:

— Ai sosit azi-noapte?

— Nu, ieri seară.

— Te-ai plictisit acolo?

— Adesea... răspunse inginerul, gândindu-se la logodnica sa.

Paul Harmant nu-l întrebă mai mult. Discuția se îndreptă asupra planurilor aduse de Lucien, planuri referitoare la noile mașini ce trebuiau construite și care, în consecință, mai cereau deplasarea câtorva muncitori.

— Nu mă întreabă nimic de fiică-mea, gândea Paul Harmant. Abia își terminase gândul că Lucien zise:

— Nu v-am întrebat deloc cum se simte domnișoara Mary...

— A fost și este încă destul de bolnavă.

— Bolnavă grav?

— Destul ca să-mi provoace o adâncă neliniște. Ai s-o vezi și dumneata și-o să-ți dai seama cât de întemeiate îmi sunt neliniștile. I-am spus că te înapoiezi și primul ei gând a fost să te vada. Te așteaptă să cinăm împreună și i se pare o fericire să ne aibă pe amimdoi lângă ea.

— Dar, domnule, bâigui tânărul.

— Oh, nu, fără scuze, fără pretexte. Este invitația fiicei mele, îl întrerupse brusc milionarul.

— Primesc, și voi fi foarte fericit să-i prezint personal omagiile.

În jurul orei patru Lucien plecă să se îmbrace pentru cina din vila de pe strada Murillo. Acum îi părea rău că primise invitația ce-avea să-l țină ore întregi în prezența lui Mary, a cărei dragoste nebunească o știa și o deplângea.

Cu inima strânsă, logodnicul Luciei ajunsese în strada Murillo cam la șapte și jumătate.

— Fiica mea te așteaptă în salon, îi spuse Paul Harmant. Mary îl aștepta într-adevăr în salon, și numai Dumnezeu știe cât de tare îi ardeau tâmpile! Paul Harmant apăru în prag, făcându-i loc musafirului. Mary vru să le vină în întâmpinare, dar violența emoției îi provocă un fel de slăbiciune; se clătină și căzu pe jilțul de pe care tocmai se sculase. Paloarea ei te înspăimânta.

Tatăl alergă s-o sprijine. Văzându-i chipul brăzdat de suferință, pe Lucien îl cuprinse o milă nemărginită.

— Suferi, scumpa mea? întrebă milionarul.

— Nu tată, nu sufăr... dimpotrivă. Am simțit un leșin... dar nu-i nimic... mi-a trecut. Sunt fericită că-l revăd pe domnul Lucien și o știe și dânsul, căci a aflat că-l iubesc... cu o prietenie sinceră.

— Și eu, domnișoară, răspunse Lucien, tulburat fără să vrea, și eu sunt fericit... foarte fericit.

— Adevărat? chiar așa? exclamă Mary cu pasiune.

Lucien înțelese că o răceală prea evidentă putea s-o ucidă; îi răspunse deci la repezeală:

— Așa e, ți-o jur!

Chipul tinerei fete strălucea.

— Vrei să-mi spui că ai primit bucuros invitația mea?

— Binențeles! M-a bucurat din două motive; întâi pentru dovada de prietenie despre care-mi vorbeai adineauri și apoi pentru stima acordată de tatăl dumitale.

— Tatăl meu, reluă Mary, are pentru dumneata mai mult decât stimă, afecțiune. Mi-a spus-o nu o singură dată.

— Sunt mândru și recunoscător...

— De ce nu vii să ne vezi mai des?

— Nu credeam că pot.

— Să ne consideri prieteni? termină tânăra fată. Să intri în viața noastră intimă? Tatăl meu e de acord cu tot ce fac eu! Profit de această libertate ca să-ți spun, în numele lui, că poți lua masa zilnic la noi și că de acum înainte contăm pe dumneata. Nu-i așa, tată?

— Cu totul de acord, zise milionarul, zâmbind. Stânjeneala lui Lucien se transforma în enervare.

— Atâta amabilitate mă copleșește... îngăimă el.

— Ne-am înțeles, deci. Contez de asemenea că ne vei însoți adesea la teatru. Dacă ai refuza mi-ai face mult, mult rău și sunt sigură că nici dumneata nu dorești. Primește, fără teamă, îți promit să nu abuzez.

Fața lui Mary exprima atâta neliniște, intonația ei era atât de imploratoare, încât Lucien n-avu curaj s-o întristeze.

— Accept, zise el, dar treburile fabricii îmi lasă prea puțin timp liber.

— Îți lasă libertatea duminicilor și contez că pe viitor o să fi bun să ni le consacri.

Fiica milionarului rostise cu o drăgălășenie dezmiardătoare aceste ultime cuvinte. Dar Lucien găsi motivul să-i refuze propunerea.

— Vai, domnișoară, zise el, îngăduie-mi să spun că am câțiva prieteni foarte devotați, pe care-i iubesc foarte mult. Ca să păstrez legăturile cu ei, lucru la care țin în mod deosebit, n-am la dispoziție decât duminicile. Dacă mi-aș da și această singură zi, n-aș mai putea să-mi văd prietenii din copilărie, fapt ce nu le-ar conveni nici lor și nici mie.

O umbră trecu peste fruntea lui Mary; inima roasă de gelozie începu să-i bată puternic.

— Atunci, îngăimă ea, atunci mă refuzi?

Paul Harmant simți efectul vorbelor tânărului și încercă să-l atenueze:

— Lucien nu te refuză, scumpa mea; îți înfățișează doar o obiecție care mi se pare îndreptățită. Prietenia impune îndatoriri. Libertatea sa de acțiune nemaifiind îngăduită, va veni la noi cu o mare plăcere. Nu-i așa, dragă Lucien?

— Aveți totală dreptate, domnule, și domnișoara Mary mă va înțelege, sunt sigur.

Mary îi răspunse pe un ton trist.

— Eu înțeleg ca atunci când îmi ofer prietenia s-o ofer întreagă, gata să fac bucuroasă orice concesie și orice sacrificiu. Dar voi căuta să fiu mai înțelegătoare și voi învăța să mă mulțumesc cu puțin.

Mila lui Lucien se accentua. Nemaștiind ce să răspundă, tăcu. Milionarul interveni:

— Văd că vă înțelegeți minunat, zise el pe un ton vesel. Lucien va face tot ce-i sta în putință ca să-ți fie pe plac.

— Nădăjduiesc că și domnișoara Mary este convinsă. Mary își îndreptă spre el ochii mari și înecați în lacrimi. Părea că-i strigă:

— De-ai ști cât te iubesc! Ce fericită aș fi să mă poți iubi și tu!

Sub privirea ei grăitoare, Lucien simți cum îl trece un fior.

Slujnica veni să anunțe masa.

Înfiorată de dragoste, Mary se sprijini de brațul logodnicului Luciei și intrară în sufragerie. În jurul orei zece, tânărul își luă rămas bun.

— Nu uita, îi zise Mary, că mâine te așteaptă tacâmul la masă.

Ajuns în stradă, în aer liber, respiră ușurat, și totuși înciudat că nu avusese curajul să fie pe de-a-ntregul sincer.

— Ce se va întâmpăna cu toate acestea? se întreba el, trecându-și mâna peste fruntea înfierbântată. Biata Mary! Nu pot să-i port pică pentru că mă iubește. Nu e vina ei... Zilele îi sunt numărate. Nu e eparte clipa când dragostea ei n-o să mă mai stânjenească...

Paul Harmant rămăsese singur cu fiica sa.

— Ei? întrebă el. Ai văzut că aveam dreptate când îți spuneam că va veni și te va iubi?

Fata își lipi îngândurată capul de pieptul său.

— Da, a venit, răspunse ea, și am fost fericită dar sunt mai puțin fericită, acum, după ce l-am văzut...

— Mai puțin fericită? Dar a fost de acord cu tot ce i-ai propus.

— Te înșeli, nu cu totul.

— Mi se pare foarte firesc că a dorit să-și păstreze câteva ore pentru prieteni.

— Nu pe prieteni vrea el să-i vadă! interveni Mary înrăită. Dacă a acceptat unele din propunerile mele, a făcut-o pentru că nu-i încurcau viața cu nimic. Își păstrează duminicile ca să i le dăruiască aceleia pe care eu sunt geloasă.

— Geloasă pe aceasta Lucie!

— Da, geloasă! Și de ce n-aș fi? Dacă ai știi, tată, cât de mult sufăr... Sunt clipe când văd roșu înaintea ochilor... Da, aș deveni criminală... aș ucide-o pe această Lucie! Dacă ea ar fi moartă, n-ar mai putea-o iubi.

— Ei, haide Mary, potolește-te.

— Îl ador pe Lucien și vreau să fie al meu! Și, mai ales, nu vreau să fie al alteia!

— Nu exagera, draga mea. Biziue-te pe mine. Nu peste mult timp, vei observa o schimbare nouă și semnificativă în comportarea lui Lucien. În curând, chiar el va grăbi căsătoria.

— Tată! exclamă Mary, trecerile astea de la speranță la deznădejde măucid. Fă tot ce va depinde de tine, iar eu la rândul meu, voi face tot ce-mi stă în putință ca Lucien să fie al meu...

Paul Harmant fu îngrozit de exaltarea cu care fiica sa rostise aceste cuvinte.

— Nu depăși măsura, fata mea, îi zise el. Te rog încă o dată, liniștește-te și așteaptă cu încredere fericirea, căci va veni, ți-o jur.

Mary nu-i răspunse. Întoarsă în odaia ei, cu fața răvășită de furie, își zicea:

— Voi lupta! Și n-am să mă las până nu izbutesc.

Adormi greu și, a doua zi, încă de la opt, se îmbracă și coborî.

— Tata a plecat? întrebă ea.

— Da domnișoară, acum o clipă,

— Spune te rog, să înhame caii.

Dupa un sfert de ceas, urcă în trăsură și-i ceru vizitiului s-o conducă pe cheiul Bourbon.

La rândul său, milionarul petrecuse o noapte extrem de grea. Lupta aceasta, clipă de clipă, pentru fericirea fiicei sale îl zdrobise. Plecă așadar cu ideea fixă de a-l obliga pe fiul lui Jules Labroue să accepte mâna fiicei sale. Ajunse la uzină și trimise după șeful de lucrări. Lucien veni în grabă.

— Ia loc, dragă prietene, zise el. Îngăduie-mi să-ți mulțumesc mai întâi pentru felul cum te-ai purtat față de fiica mea, ieri seară.

Logodnicul Luciei tresări, și, fără să vrea, fruntea i se încreți. Avea să-i vorbească iarăși despre Mary? Industriașul continuă:

— Am fost fericit că te-am îndepărtat momentan de Paris. Acum că te-ai întors așa vrea să vorbim deschis. Cum ai gasit-o pe fiică-mea?

— Am găsit-o puțin slăbită, și puțin răvășită. Doctorii ar trebui cred, să se ocupe mai serios de starea slăbiciunii, de distrugerea ei crescândă.

Milionarul își sprijini coatele pe birou și își luă capul în mâini.

— Da, zise el; viața fetei mele este amenințată, copilul meu pe care-l iubesc mai mult decât orice pe lume. Mary este în pericol, doctorii m-au avertizat, e-adevărat, dar nu este condamnată fără apel. Alături de rău există și remediul. Iar remediul este căsătoria.

— Căsătoria... repetă tânărul, îngrozit de întorsătura pe care o lua discuția.

— Da, căsătoria i-ar reda sănătatea. Mary are două boli: una moștenită de la maică-sa și de care se poate vindeca; cealaltă îi vine de la inimă și cauza acesteia ești dumneata. Ultima corelată cu prima ar duce-o cu siguranță la mormânt dacă dumneata n-ai mila. Dragul meu, viața fiicei mele este în mâinile dumitale. Te-am rugat să te gândești. Ți-am propus să te fac asociatul averii mele dându-ți mâna lui Mary. Astăzi, îți ofer întreaga avere dacă-mi salvezi copila. Va muri dacă o respingi. Ei ce zici? mai refuzi să o iei de nevastă?

— Oh! domnule, exclamă Lucien, dac-ați ști ce mult am suferit din clipa în care mi-am dat seama că Mary ma iubește, v-ar fi milă de mine. Nu v-am spus însă că inima mea era dată?

— Da, mi-ai spus-o în mod loial, dar am crezut că este vorba de un capriciu trecător. Într-adevăr, nu simți nimic pentru fiica mea! Și chiar de-ar fi așa, oare prietenia prețuiește mai puțin decât dragostea? Dragostea va veni, așa cum a venit și la mine când m-am însurat cu mama lui Mary! Nu mai șovăi... salvează-mi copila...

— A șovăi, ar însemna s-o trădez pe cea care-o iubesc, răspunse Lucien cu un ton grav. Sufăr văzându-vă îndurerat și mă doare sufletul că vă refuz. Adineauri îmi vorbeați despre dumneavoastră. Ei bine, dacă ați fi iubit vreodată o fată săraca, dacă i-ați fi jurat s-o luați de soție, v-ați fi lepădat jurămintele, ați fi primit ca James Mortimer să vă ofere mâna fiicei sale, lăsând ambiția să ia locul dragostei? Raspundeți-mi!

— Eh! Ce-ai vrea să-ți răspund? exclamă milionarul cu un fel de furie. Știu un singur lucru: fiica mea va muri dacă te încăpățânezi!

— Liniștiți-vă, domnule, vă implor.

— Să ma liniștesc, dar cum? Viața fiicei mele este în joc și dumneata îmi spui să mă liniștesc! Într-adevăr ești un om fără milă. Ei bine, Mary va fi salvată prin dumneata și împotriva dumitale.

— Dar înțelegeți-mă, ca salvând-o pe Mary, aș ucide-o pe cea care-o iubesc.

— Eh! răspunse industriașul, părând că cedează unui impuls irezistibil, cea pe care o iubești este nedemnă de dumneata!

— Nedemnă! Vă rog să nu mai îmi vorbiți astfel, mă faceți să cred că dragostea părintească vă întunecă mintea.

— Din fericire nu și ca să te salvez... ca să-ți salvez onoarea.

— Cine mi-o pune în pericol?

— Căsătoria la care te-ai decis.

— Ce vreți să spuneți cu asta? Vorbiți domnule, vorbiți odată! strigă Lucien prada unei adevărate panici.

— Vreau sa te împiedic să ultragiezi memoria tatălui dumitale, răspunse Jacques Garaud. Vreau să-ți smulg din inimă o dragoste rușinoasă, dezonorantă, nelegiuită.

— La dragostea mea pentru Lucie vă referiți?

— Da, la dragostea dumitale pentru Lucie.

— Domnule, vă rog să-mi explicați îndată. Vreau. Vă ordon!

— Știi oare cine este aceasta Lucie, căreia vrei dumneata să-i dai numele?

— Da, o fată cinstită.

— O orfană depusă acum douăzeci și unu de ani la Azilul copiilor găsiți și trecută în registrele Azilului sub numărul 9. Știai de asta?

— Știam. Rușinea nu e a copiilor părăsiți, ci a părinților vinovați de a-i fi părăsit.

— Fie! reluă milionarul, rânjind. Acestea sunt sentimente nobile și generoase, dar de ce n-ai încercat să afli și cine sunt părinții fetei?

— Ce mă interesează pe mine? Dacă părinții or fi niște ticăloși, integritatea ei rămâne aceeași.

— Într-adevăr, dragostea ți-a luat mințile. Află că Lucie este fiica Jeannei Fortier, ucigașa tatălui dumitale și fiindcă sunt sigur că n-ai să mă crezi pe cuvânt, îți voi arăta dovada de netăgăduit.

Un strigăt surd scăpă din gâtul parcă strangulat al lui Lucien. Se prăbuși pe un scaun cu ochii rătăciți.

XIII

În clipa când scena aceasta avea loc la Courbevoie, Mary bătea la ușa Luciei. Aceasta deschise:

— Dumneavoastră, domnișoară, aici?

— Am venit să discutăm despre un lucru foarte grav. Fiica milionarului se așează și, privind fix în ochii lucrătoarei, începu brusc cu aceste cuvinte:

— Mi-ai spus că ești orfană. Că nu-ți cunoști familia fiind crescută la Azilul copiilor găsiți, fără avere, așadar; fără alte resurse decât cele pe care ți le dă o muncă asiduă?

— Așa e; dar sunt fericită.

— Fericită! repetă Mary cu un ton ironic, mă îndoiesc.

— Vă asigur... reluă Lucie.

— Nu insista. N-ai să-mi schimbi mie convingerea. Ei bine, am venit să-ți spun următoarele: eu sunt bogată... foarte bogată... și vreau să-ți asigur viitorul.

— Șă-mi asigurați viitorul? în ce fel?

— În felul cel mai simplu și mai mărinimos. Îți ofer un capital de trei sute de mii de franci.

Acum era rândul lui Lucie s-o privească pe Mary în ochi. A înnebunit, oare? se întreba ea.

— Vreau să-ți propun un târg.

— Să-mi propuneți un târg? vă rog vorbiți-mi mai pe înțeles.

Ce fel de târg?

— Îndată ce primești suma, pleci nu numai din Paris, dar chiar din Franța.

— Să plec din Franța? Dar de ce?

— Ca să nu te mai văd! Ca să nu te mai simt în preajma mea, în același oraș... ca să nu-mi mai ieși în cale la orice oră... pentru ca viața mea care se stinge să reînvie... pentru ca să pot, în sfârșit, gusta și eu pacea și fericirea.

Lucie se ridică brusc.

— Așa, exclamă ea, ați venit să-mi spuneți că v-ați schimbat părerea față de mine! Sunteți geloasă!

— Pa, sunt geloasă! i-o taie scurt Mary, ridicându-se și ea.

— Îl iubiți pe Lucien!

— Îl iubesc.

— Și credeți c-aș pleca de lângă Lucien, jurând să nu-l mai revăd! Și vreți să-mi oferiți trei sute de mii de franci, ca răsplată pentru acest sacrificiu.

— Aș putea mări suma, dacă vrei.

— Și ați putut crede că aș accepta acest lârș?

— De ce l-ai refuza?

— De ce? Pentru că-l iubesc pe Lucien, îl iubesc cu o dragoste ce nu va pieri decât o dată cu mine. Iar dumneavoastră ați crezut că inima mea era de vânzare! Ce mult trebuie să mă disprețuiți! Resping cu groază acest târg rușinos. Îl iubesc pe Lucien. Îl iubiți și dumneavoastră. Foarte bine: să aleagă! Și acum cred că nu mai avem ce să ne spunem.

În loc să plece, fiica milionarului îngenunche, apoi îngăimă cu un glas pe care lacrimile îl făceau și mai de neînțeles.

— Îl iubesc și dacă el nu mă iubește am să mor. Fie-ți milă!

În fața acestei deznădejdi, fata pe lângă care moartea mai trecuse o dată se simți tulburată până-n adâncul ființei sale.

— Ridicați-vă, spuse ea, vă implor.

— Nu, lasă-mă să te rog în genunchi.

— V-am mai spus o dată, inima mea nu este de vânzare.

Mary își duse mâinile la tâmpile și se ridică:

— Mă voi răzbuna!

Și cu un pas mașinal ieși din cameră. Lucie murmură împreunându-și mâinile:

— Dumnezeule, iart-o. Suferința i-a luat mințile.

În clipa aceea ușa se deschise și Jeanne apăru în prag. O văzu pe Lucie cu fața în lacrimi și alergă spre ea:

— Plângi! Dar ce ți s-a întâmplat?

Fata i se aruncă în brațe și-i relatează cumplita scenă.

*

Îl părăsisem pe Lucien Labroue, înpăimântat de descoperirea făcută.

— Este o calomnie! exclamase el.

— Nu, răspunsese milionarul, este purul adevăr.

— Ați pomenit de dovezi, arătați-mi-le!

— Ți-am mai spus că persoana pe care crezi c-o iubești este trecută în registru orfelinatului la numărul 9.

— Știam. Lucie însăși mi-a povestit.

— Ei bine, refuzi și acum să te încrezi în procesul-verbal de depunere indicând numele mamei?

Paul Harmant scoase portofelul și-i arată procesul-verbal; tânărul aproape că i-l smulse din mâini și-l citi pe nerăsuflăte. Cumplita nărtie scăpă din mâinile tremurânde.

— E adevărat... îngăimă el abătut; Lucie este fiica lui Jeanne Fortier.

— A ucigașei tatălui tău.

Lucien, pentru o clipă uluit, distrus, își înălță fruntea.

— La urma-urmei, nimic nu dovedește crima. Justiția se înșeală adesea, iar eu cred în nevinovăția Jeannei Fortier.

— Crezi în nevinovăția ei, fie, dar până-n ziua reabilitării, Lucie rămâne fiica ucigașului tatălui tău.

— Dumnezeule, Dumnezeule, îngăimă tânărul deznădăduit.

— Vezi bine că numai dac-ar fi ticălos, fiul victimei s-ar căsători cu fiica unei criminale! Lucie Fortier nu trebuie să mai existe pentru dumneata. Iată-te liber... salvează-mi fata!

— Domnule, bâigui Lucien nebun de durere, fie-vă-milă de mine! Mi-am pus întreaga viață în acest proiect de căsătorie... Lăsați-mă să respir... lăsați-mă să sufăr...

Și nefericitul om izbucni în hohote.

— Te asigur că te deplâng, răspunse Jacques Garayd. Dar te sfătuiesc să ai curaj... Te-am salvat de la dezonoare. În schimb, salvează-mi fiica! Îți ofer fericirea.

— Și dacă n-o pot primi?

— De ce să nu poți? Refuzând o vei omorî pe Mary, fata mea, pe care o iubesc și care te adoră! Ar fi o crima. Adineauri poate că am fost crud zdrobindu-ți visele, dar am procedat precum chirurgul care taie rana cu fierul înroșit ca s-o vindece. Îmi datorezi recunoștință.

— Recunoștința o aveți. În fața mea era o prăpastie... mi-ați arătat-o. Vă mulțumesc. Rana însă e prea adâncă, nu se poate cicatriza dintr-o dată. Rugați-o pe domnișoara Mary să mă ierte dacă un timp n-am să profit de invitațiile dânzei. Trebuie să mai aștepte...

— Dar tocmai trecerile acestea de la speranță la deznădejde o ucid pe Mary! murmură milionarul.

Lucien luă de pe jos procesul-verbal și i-l dădu lui Paul Harmant.

— Arătați-i asta, zise el. Domnișoara Mary va înțelege că nu pot să mă însor cu fiica asasinului tatălui meu.

Rostind aceste cuvinte Lucien nu se gândea desigur decât la fiica Jeannei Fortier, dar dublul sens îi apăru cumplit, înspăimântător, adevăratului ucigaș.

— Așadar, mai zise el cu glasul tremurând, rugămințile mele nu pot grăbi fericirea fetei?

— Am nevoie de câteva zile ca să cumpănesc.

— Spune-i dumneata lui Mary, te rog eu.

— Bine, îi voi spune chiar astă-seara. Îmi îngăduiți să păstrez procesul-verbal până mâine?

— Ține-l cât vrei.

Lucien ieși cu inima îndurerată. Cântări situația.

— Într-adevăr, așa e! Lucie este fata Jeannei Fortier. Nu cred că Jeanne este vinovată, dar mii de dovezi vorbesc de crima ei și nici una de nevinovăție. Căsătoria visată este imposibilă. Nu se va face. Biata Lucie, al cărei suflet i-l voi zdrobi o dată cu al meu!

Și Lucien, cu ochii în pământ, nu mai luptă împotriva durerii ce-l doborâse.

XIV

Sosit la Paris, Lucien luă o trăsură și ceru să fie condus pe cheiul Bourbon. Lucie era plecată la patroana ei. Se îndreptă spre brutăria din strada Dauphine. Vânzătoarea de pâine îi ieși în întâmpinare. Cuprinsă de un tremur brusc, îngăină:

— Dumneavoastră, domnule Lucien? Ați venit să vorbim?

— Da. Am fost pe cheiul Bourbon, Lucie lipsește.

— Voaiați să-i spuneți ceva?

— Da... dar o să vă spun dumneavoastră.

— Dar ce vi s-a întâmplat? Păreți tulburat.

— Veți afla îndată, urcați în trăsură. Trăsura porni. Jeanne încercă să-l întrebe.

— Nu acum, zise el. Așteptați să ajungem la mine acasă.

În sfârșit, intrară în modestul apartament ocupat de fiul lui Jules Labroue. Tânărul se prăbuși pe un scaun și izbucni în lacrimi. Jeanne se sperie văzându-l atât de îndurerat.

— Lacrimile astea, zise ea, îmi spun mai mult decât un lung discurs. E vorba de Lucie, nu-i așa?

— Da... răspunse el, mai mult prin gesturi decât cu gura.

— Asta-i, încă de azi-dimineață, de la vizita domnișoarei Harmant, presimțeam eu că se va întâmpla ceva rău.

Fiul lui Jules Labroue o privi înmărmurit.

— Nu știați că domnișoara Harmant vă iubește?

— Ba da. Știam. Dar de ce a venit?

— A fost ca să-i propună Luciei o sumă de trei sute de mii de franci cu condiția să accepte să părăsească Franța.

— A îndrăznit să-i propună asemenea târg?

— Da. A rugat-o, a implorat-o. A îngenuncheat în fața ei, cerându-i milă. Lucie s-a revoltat. Atunci domnișoara Harmant a plecat zicând că se va răzbuna... Ce credeți despre toate astea?

— Cred că trebuie să-i iertăm pe cei ce-și pierd mințile din prea multă iubire.

— Vreți să spuneți că n-o condamnați?

— O plâng din tot sufletul, măicuță Lison.

— Atâta? Doar o plângeți? Mi-e teamă să nu vă aud spunându-mi că n-o mai iubiți pe Lucie, că...

— Și dacă lucrul acesta s-ar întâmpla?

— Va să zică, v-ați gândit și dumneavoastră?

— Da, va trebui să n-o mai văd niciodată.

— Glumiți! Cum să n-o mai vedeți! Ar muri de disperare! Nu, nu. N-o să faceți una ca asta.

— Și dacă onoarea m-ar obliga? Dacă ar exista, din clipa aceasta, între noi doi, o prăpastie de netrecut?

— Nu, nu e posibil. Ce putea să se întâmple într-o singură zi?

— Ceva ce mă obligă să iau o hotărâre.

— Vreți s-o insultați pe Lucie, bănuind-o?

— S-o bănuiesc! Ferească Dumnezeu!

— Atunci, ce vi s-a spus? Ce-au mai scornit Paul Harmant și fiica lui? Aveți curajul să-mi repetați minciunile lor?

— Nu m-au mințit. Vă jur ca prăpastia este de netrecut. Între Lucie și mine există o barieră de sânge.

— Sânge? repetă Jeanne înlemnită de mirare.

— Da... o iubesc pe Lucie la fel ca înainte și poate chiar mai mult. Despărțindu-mă de ea nu ascult decât glasul onoarei, iar glasul acesta îmi interzice s-o iau de soție.

— Dar de ce? de ce?

— Nu mă pot căsători cu fiica ucigașei tatălui meu!

Jeanne scoase un strigăt. Își apăsă pieptul cu mâinile ca pentru a-l împiedica să se spargă. Se clătină.

— Ce-ați spus? Pretindeți că Lucie este fiica femeii condamnate pe vremuri pentru uciderea tatălui dumneavoastră?

— Fiica Jeannei Fortier, da.

— Fiica Jeannei Fortier? strigă evadata din Clermont. Fiica sa! Lucie, fiica sa.

Era gata să spună: *Fiica mea*. Rațiunea îi reveni însă destul de repede, oprind-o să dezvăluie taina vieții ei fiului aceluia pe care era acuzată că l-a asasinat.

— Dar ce ai măicuță Lison? Ce-i cu dumneata? Întrebă Lucien mirat de o atât de puternică emoție.

— Vestea aflată m-a uluit într-atât, încât am simțit că-mi pierd mințile... Lucie, fiica Jeannei Fortier! Să fie cu putință?

— Am dovada autentică. Indiscutabilă. Iat-o.

Și-i întinse procesul-verbal de depunere a Luciei la Azilul de copii. Jeanne i-l smulse din mâini și-l citi pe nerăsuflăte.

— E fiica mea... își zicea ea în șoaptă. Și nu pot spune nimic, nu pot face nimic... Apoi, paralizată de fericire și durere îngăimă:

— Da, așa e, Lucie este fiica Jeannei Fortier, condamnată; dar de ce să fie pedepsită pentru o greșeală care nu-i aparține? Noblețea și mărinimia cer să-i întindeți mâna. Ar fi o cruzime s-o părăsiți...

— Să-i întind mâna... Dumnezeu mi-e martor că aș vrea, dar nu pot. Mama ei mi-a ucis tatăl!

— Da, dar de unde știți că e adevărat? Chiar dumneavoastră spuneți că n-o credeți vinovată!

— Așa am crezut. Mai cred și acum... dar convingerea nu e o dovadă. Dacă aș întâlni-o, i-aș spune: „demonstrează-mi nevinovăția și voi lupta toată viața pentru a-ți aduce reabilitatea”. La proces Jeanne Fortier pomenise de o scrisoare a lui Jacques Garaud, scrisoare dovedind că el singur este autorul tuturor crimelor săvârșite la Alfortville. Scrisoarea aceea ar trebui cu orice preț regăsită pentru a pune mâna pe ucigaș care, cu siguranță, trăiește fericit și bogat sub un nume fals. Odată prins individul ăsta, aș face totul să smulg dovada nevinovăției Jeannei; dar până atunci îndoiala mă împiedică să dau numele meu fiicei condamnatei.

La un moment dat, biata mamă vru să-i strige:

— Dar Jeanne Fortier sunt eu! Rațiunea o opri și de astă dată. La ce-ar folosi mărturisirea? Dovada de care vorbea Lucien, scrisoarea aceea arse. Acum, ca și în ziua judecății, totul o zdrobea.

— Așadar, biata Lucie e condamnată, zise ea, plângând în hohote. Rușinea mamei cade asupra fetei. Nu, nu vă fac nici un reproș, înțeleg că nu puteți alătura numele dumneavoastră curat unui dezonorat.

— Oamenii m-ar considera un fiu denaturat! răspunse Lucien.

— De unde să afle oamenii taina dumneavoastră?

— Li s-ar spune îndată.

— Milionarul și fiica sa, nu-i așa? V-au amenințat, poate!

— Tatăl ei m-a amenințat, e adevărat.

— Și este în stare! Dar de ce m-ați adus aici? Nu cumva ca să-i spun Luciei că nu trebuie să se mai gândească la mama ei decât cu groază? Și credeți că o să-i pot spune eu ce sânge îi curge în vine? Ați vrea ca la durerile despărțirii să adaug și dezonoarea, rușinea? Nu, vă rog, nu contați pe mine.

— Și totuși nu trebuie lăsată să spere, mai târziu ar suferi și mai mult.

Vânzătoarea de pâine simți că o înăbușă plânsul. Nu răspunse nimic și ieși pe ușă.

— Măicuța Lison! strigă tânărul ducându-se după ea.

— Adio, domnule Labroue! Adio! Și fugi în stradă, fără ca el s-o poată opri.

Lucien ramase mult timp pe gânduri. Dintr-o dată se ridică, luă o trăsură și plecă spre Paul Harmant.

La rândul ei, Jeanne, total răvășită, umbla pe străzi cu pași repezi și sacadați având aerul unei nebune și repetindu-și mereu:

— Fiica mea... Lucie este fiica mea... Mi-am regăsit fiica... Încetul cu încetul aerul de afară o liniști; grăbi pasul. Era nerăbdătoare să-și sărute fiica. Văzând cheia în broasca ușii, se opri copleșită de o emoție cumplită... Avea s-o vadă,- s-o sărute; dar pentru ea trebuia să rămână tot *măicuța Lison*, vânzătoarea de pâine... Deschise ușa.

— Ai venit, zise Lucie, zâmbind-i.

Jeanne o sărută fericită.

— Ai fost în oraș, fetiço?

— Da. M-am dus să iau ceva de lucru și-mi pare rău pentru că Lucien a trecut pe aici în lipsa mea. Dumneata nu l-ai văzut?

Jeanne își dresе glasul și răspunse:

— Nu, nu l-am văzut.

— Portăreasa mi-a spus că părea foarte abătut. Măicuță Lison, mi-e frică... De azi dimineață, de la vizita aceasta, a domnișoarei Harmant, am presimțiri negre.

— Încearcă să te gândești la altceva. Uite, dacă vrei, mâncăm împreună. Mă duc să fac cumpărăturile și pregătesc eu totul.

Și sărutându-și din nou fiica, Jeanne ieși zicându-și:

— Biata mea fetiță. Când va afla adevărul, cât va suferi!

*

Lucien ajunse în strada Murillo și-i spuse valetului să-l anunțe. Mary, cu spatele la soba din salonaș, aștepta. Cum îi văzu chipul, înțelese că musafirul trece printr-o puternică emoție.

— Tata nu s-a întors încă, rosti ea. Dar ești atât de palid! Suferi de ceva?

— Da, răspunse Lucien cu glasul stins și sfâșiat. Am suferit mult și sufăr încă.

— Ai avut vreo discuție cu tatăl meu?

— Ascultă-mă, domnișoară, am ajuns la un punct decisiv. Trebuie să fim clari.

Auzind această introducere, Mary deveni lividă.

— Întâmplarea, sau mai precis nevoia de lucru m-a adus într-o bună zi în casa dumitale. În ziua aceea ai fost bună, afectoasă, înțelegătoare, iar când ți-am jurat recunoștință veșnică nu mințeam. Am avut marea cinste să fiu remarcat de dumneata și să-ți inspir un sentiment de bunăvoință pe care cu siguranță nu-l meritam și nu-l speram.

— A! exclamă dintr-o dată Mary, înțeleg acum de ce îmi vorbești atât de rece, încât mă înspăimânt! Vrei să-mi spui că nu mă iubești și că n-o să mă iubești niciodată...

— Sentimentul ce-l nutreai pentru mine, eu îl nutream pentru alta. O iubeam...

— Da, o iubeai și o mai iubești încă.

— Dumneata și tatăl dumitale ați făcut tot ce v-a stat în putință ca să-mi distrugeți dragostea ce-mi umplea sufletul... Am ales singura soluție, aceea de a mă purta loial. Am stat de o parte atât cât am putut. Te-am făcut să suferi, dar ar fi nedrept să-mi porți pică...

— Și ai venit să-mi spui că pentru mine nu mai exista speranța, nu-i așa? Sunt eu de vină că te iubesc? Puteam eu ghici că iubeai pe alta, că alta te iubea? Astăzi dragostea mea face parte din mine însămi. Dacă e o crimă, Lucien, te rog, iartă-mă. De acum încolo, n-am să mă mai împotrivesc cu nimic dragostei dumitale, dar cine știe ce ne aduce viitorul! Lasă-mă să nădăjduiesc, lasă-mă să trăiesc... Vreau să trăiesc... Voi trăi dacă dumneata îmi vei spune că mai târziu, poate mă vei iubi puțin. Într-o zi, cine știe, n-ai s-o mai iubești pe cea care ți-e dragă astăzi.

— Începând de astăzi nu mai trebuie, nu mai pot s-o iubesc.

O expresie de triumf lumină chipul lui Mary.

— Ce-ai spus? N-o mai poți iubi?

— Nu, răspunse Lucien cu glasul stins.

— Rivala asta belstemată te-a dezonorat cu ceva?

— Da.

— Dar de ce? Ce a făcut nemernica asta pentru care am suferit și am plâns atâta?

— Ah! Te rog să n-o insulti, Lucie este o fată cinstită.

— Atunci de ce zici că n-o mai iubești? exclamă Mary.

— Trebuie să-mi smulg din suflet această dragoste. N-am dreptul s-o iubesc pe fiica asasinului tatălui meu.

— Cum! Lucie!

— Lucie este fiica Jeannei Fortier, condamnată de Curtea cu juri pentru uciderea tatălui meu.

— Cum se poate? exclamă Mary cu un ton aproape sălbatic.

— Dacă vrei probe, privește...

Și îi întinse procesul-verbal de la Azilul copiilor găsiți. Tânăra îl citi pe nerăsuflăte.

— Sunt răzbunată! exclamă ea în culmea fericirii. Nu, n-o mai poți iubi. Trebuie s-o urăști! Da, voi putea trăi... căci pot spera!

Lucien luă înapoi hârtia fatală.

— Te rog să mă mai ascuți puțin, zise el. Nu, n-o urăsc pe Lucie, deoarece copilul nu poate fi făcut responsabil pentru greșelile mamei sale, dar onoarea îmi cerc s-o uit. Rana e adâncă și sângerează, timpul însă va avea grijă

s-o cicatrizeze. Iată ce vreau să te rog până la vindecarea totală. Vreau să uit. Voi uita. Când lucrul acesta se va întâmpla, inima mea va fi liberă și atunci, cu siguranță, respectoasa afecțiune pe care ți-o port se va transforma într-un sentiment mai cald; dar până atunci lasă-mă să rămân cu durerea mea. Mulțumește-te cu speranța. Făgăduiești?

— Fie! am să-ți îndeplinesc dorința, murmură Mary. Pe Lucien îl emoționa tonul cu care tânăra rostise aceste cuvinte. În clipa aceasta Paul Harmant intră în salon.

— Discutați, copii? zise el sărutându-și fiica.

— Da, tata, răspunse fata.

— Și, despre ce vorbeați?

Lucien interveni.

— Despre ceea ce bănuieți.

— Ce hotărâre ați luat?

— Să aștept, îngaimă Mary cu glas înăbușit.

Marele industriaș nu izbuti să-și rețină un gest de mânie. Fata se grăbi să adaoge, stăpânind plânsul:

— Tată, voi aștepta cu nerăbdare. Motivele domnului Lucien sunt o dovadă că este un om loial.

Mary își ascunse fața la pieptul tatălui. Paul Harmant aruncă spre Lucien o privire ucigătoare. Privirea spunea: ca să aștepte, trebuie să trăiască, iar dumneata o ucizi!

Fata își înălțase capul. Înțelese privirea.

— Nu te teme, tata, voi trăi... Îți făgăduiesc. Voi trăi ca să vă iubesc pe amândoi. Lucien are dreptate... Trebuie să-i lăsăm timp să-și vindece rănilile.

*

După ultima întrevedere cu Paul Harmant, Ovide Soliveau nu mai dăduse nici un semn de viață. Se gândea să se pună la adăpost.

Anumite cuvinte rostite de Amanda îi treziseră unele neliniști destul de întemeiate. Vorbise prea mult și totuși nu îndeajuns. La ora aceasta se temea de ea și voia să știe până unde mergea cu perspicacitatea. Ovide, e adevărat, avea o armă împotriva ei, dar tânăra femeie îl putea pierde cu un singur cuvânt.

Manechinul părea convins că protectorul ei se numea într-adevăr baronul Arnold de Reiss, dar Soliveau crezuse că-i citise în priviri intenția de a încerca să descopere unde locuiește acest baron.

În ziua când îi povestise despre călătoria la Joigny și despre rezultatele acestei călătorii, Ovide nu lipsise la nici o întâlnire, luând zilnic masa împreună. La rândul său, Amanda se temea și ea de adoratorul platonic. Voia să știe cine era acest bărbat care o ținea atât de strâns la dispoziția sa, folosindu-se de declarația scrisă și semnată chiar de ea. Se înarmase cu răbdare, gândindu-se

că într-o bună zi va descoperi ceva cu care să-l aibă și mai tare la mână pe adevăratul sau falsul Arnold de Reiss, și, mulțumită acestei superiorități, să-l exploateze și să se îmbogațescă.

PARTEA A TREIA

MĂICUȚA LISON

I

În dimineața zilei ce urmasse incidentelor relatate în capitolele precedente, cu puțin înainte de ora unsprezece, Ovide Soliveau sosi la restaurantul unde mânca destul de des cu Amanda. Aceasta nu se lăsă mult așteptată și după ce intrară în separeul obișnuit, spuse:

— De ne-ar servi mai repede... Mi-e o foame de lup. La rândul său, Ovide abia dacă îmbuca câte ceva; părea gânditor.

— Ei! baroane, ce-i cu dumneata? nu manânci, nu bei... Ești bolnav?

— Nu... mă plictisesc de monotonia existenței.

— Hai să mergem câteva zile la țară.

Pronunțând aceste cuvinte, Amanda făcea o mare imprudență. Ovide își mască un zâmbet de mulțumire.

— Da, dar nu ești liberă, zise el.

— O rog pe patroană să-mi dea un concediu.

— Perfect! Cere concediul. Diseară plecăm la țară pentru opt zile.

— Ce bine! Unde mergem?

— Alege dumneata, mie mi-este egal; o singură rugămintă, să fie pe malul apei. Închiriez o barcă și ne plimbăm de dimineață până seara.

— Ți-ar place Bois-le-Roi? E o localitate în marginea pădurii Fontainebleau pe malul Senei.

— Bine, mergem la Bois-le-Roi. După-masă iau trenul și mă ocup de cazare și celelalte. Tu ia-ți concediu de la doamna Augustine, fă cumpărăturile necesare pentru opt zile și vino acolo.

Ovide îi întinse o bancnotă.

— Mulțumesc... Ne vedem la ora cinei.

Așadar, Ovide trebuia s-o aștepte la gară, seara. Tânăra femeie se înapoie la atelier, o căută pe patroană și îi spuse cu un glas emoționat,

ștergându-și cu batista o lacrimă închipuită, că una dintre mătuși era grav bolnavă și că trebuia s-o vada. Concediul îi fu acordat.

Ovide luase o trăsură până acasă, își pregătise o valiză și introdusese între două cămăși sticluța cu licoarea ale cărei efecte le cunoaștem de mai înainte. Apoi se îndreptase spre Bois-le-Roi.

În drum văzu o vilă cu aspect modest purtând emblema: *La Hanul vânătorilor*.

— Mi-ați putea închiria un apartament pentru o săptămână? o întrebă el pe patroană.

— Avem, la o sută de pași, un pavilion drăguț: *Vila dușilor*. Domnul poate să dejuneze și să cineze aici sau îi trimitem masa în pavilion, la alegere.

— Perfect; dar aș dori și o barcă.

— Avem șase. O alegeți pe care vreți.

Gazda de la *Hanul vânătorilor* chemă o slujnică și îi dădu ordin să-l conducă pe călător spre pavilion. Era o casă mică, dar foarte cochetă, alcătuită doar dintr-un parter împărțit în patru mici încăperi; o sufragerie, două dormitoare și o bucătărie. Ovide vârî valiza într-un dulap și avu grijă să-l încuie cu cheia. Apoi se înapoie la vilă și scrise următoarele:

Dragul meu,

Sunt în vilegiatură la Bois-le-Roi cu o persoană drăguță. Dacă ai nevoie de mine, scrie-mi sau telegrafiază-mi pe adresa: Baron Arnold de Reiss, vila La Hanul vânătorilor.

Cu drag al tău, Ovide

Apoi, dihonezul plecă spre gară și puse plicul în cutia poștală. Mai avea un ceas până la sosirea trenului. Pădurea Fontainebleau îi oferea un bun prilej de plimbare.

Zări un grup de cinci persoane așezate sub un stejar. În centru se afla un bărbat ale cărui plete albe dovedeau o vârstă înaintată. La dreapta, o femeie în jur de cincizeci de ani și două fete tinere. La stânga, un personaj cam de patruzeci și nouă de ani, îmbrăcat în negru. Ne grăbim să spunem că era doctor. Ovide înainta. Vocea bătrânului octogenar îi răsună în ureche și el tresări.

Ciudat, își spuse el, îndepărtându-se, am impresia că vocea aceasta am mai auzit-o cândva. Și pe bărbatul în redingotă neagră îl cunosc.

Doctorul spunea:

— Va să zică în 1861, v-ați imbarcat pe *Lord-Maire* cu destinația New York. Sunt sigur că am călătorit pe același vapor, domnule Bosc; tot atunci mai era la bord și un mare industriaș american, James Mortimer, împreună cu un francez, mai târziu ginerele său, domnul Paul Harmant.

— Da, da, așa-i, zise octogenarul. Numele de Mortimer m-a convins, și-mi amintesc că era să fiu victima unei tentative de furt; aveam la mine, într-o geantă, o sumă importantă. Un ticălos a tăiat cureaua și mi-a șterpelit geanta.

— Și cum ați recăpătat-o?

— Mulțumită unui pasager care l-a surprins asupra faptului.

— Tot pe pachet, reluă doctorul, am avut și eu prilejul să discut cu un canadian despre un lichid numit de indieni licoarea limbută, ceva asemănător cu *Pohou upas*, dar fără conținut toxic sau, în orice caz, cu o toxicitate destul de redusă.

— Da, da, o cunosc, răspunse fostul agent al Siguranței, René Bosc. Licoarea asta îi face să vorbească chiar și pe cei mai ascunși. Ați experimentat-o?

— Da, și totdeauna am obținut rezultate.

— Stați multă vreme aici?

— Doar câteva zile. Am venit să-mi văd o soră bolnavă și profit de vacanță, odihnindu-mă.

— Atunci m-ar bucura ca în acest timp să ne vedem zilnic. Am vorbi despre această foarte iubită și frumoasă Americă.

— Cu cea mai mare plăcere, dragă domnule Bosc.

Doctorul îl ajută pe octogenar să se ridice și cele cinci persoane cotiră pe drumul dinspre Bois-le-Roi unde fostul agent avea o locuință pe malul Senei.

Ora fiind înaintată, Ovide se înapoiase la gară. Un fluierat prelung anunța sosirea trenului pe ruta Paris-Bois-le-Roi. Amanda coborî dintr-un compartiment de clasa întâi, foarte cochetă și drăguță foc.

— Ai găsit ceva comod? îl întreabă ea pe pseudo-baronul de Reiss.

— Ai să vezi... Masa ne așteaptă.

— Și barca?

— Sunt șase. O alegem pe care vrem.

Ovide și partenera lui ajunseră la *Hanul vânătorilor*. Ovide o conduse pe Amanda în pavilion.

— Dar știi că e foarte drăguț aici! exclamă tânăra. Vom fi ca acasă. Și unde mâncăm?

— La vilă, răspunse Ovide.

— Nu-mi convine. Masa de prânz mai treacă-meargă, dar cina nu. Mi-ar place să mâncăm aici, stăm comod. Spune-le să ne servească masa de seară în pavilion.

Plecară la vila unde îi aștepta cina.

— Doamna e mulțumită de pavilion? o întreabă gazda.

— Foarte mulțumită.

— O să fiți liniștiți. Fără vecini, doar la dreapta o casă locuită de o doamna, sora doctorului Richard.

— Dacă mă îmbolnăvesc îl strig peste gard...

— Nu v-ar auzi. Proprietatea e mare, și casa se află în fundul grădinii.

Ovide asculta cu atenție și reținea fiecare frază.

... Trecuseră patru zile de când cei doi locuiau la Bois-le-Roi. Tânăra văzând că pseudo-baronul de Reiss se poartă atât de îndatoritor, începea să

creadă că-l judecase greșit și că n-avea deloc intenția să folosească împotriva ei declarația achiziționată. După masa de prânz, Amanda vru să facă o plimbare cu barca. Încă de dimineață, Ovide se plânsese de o puternică durere de cap.

— Frumoasa mea porumbiță, răspunse el, azi n-am curaj să te însoțesc. Îngăduie-mi să mă întind puțin. Unde ne reîntâlnim?

— Nu vreau să abuzez de prezența ta, îi replică Amanda. Mă duc să fac o plimbare pe râu. Du-te să te odihnești.

— Bun, atunci ne vedem acasă înainte de cină. Voi veni să sorb păhărelul de absint.

După ce se despărți de tânără, Ovide porni spre *Vila duzilor*. Odată închisă ușa în urma lui, deschise dulapul unde își încuiase cu mare grijă valiza și scoase din ea o sticlă. O privi și-n colțul buzelor îi răsări un surâs:

— Licoarea limbută îmi va da astăzi încă un rezultat.

În odaie, pe un bufet, se aflau mai multe sticle cu diverse băuturi. Una dintre ele nu conținea decât patru sau cinci păhărele de șartreuză verde.

— Asta-i băutura preferată a Amandei, zise el.

Destupă sticla cu lichior și turnă în ea două lingurițe din lichidul adus din America. Apoi se duse să se culce.

Îl vom lăsa să doarmă și ne vom întoarce la Amanda, preocupată cu pescuitul. Dintr-o dată, atenția ei fu atrasă de un zgomot nefiresc, venit dinspre calea ferată ce mărginea lacul. Fluierături puternice urmate de o zdruncinătură cumplită și strigăte după ajutor.

— S-au ciocnit două trenuri, cu siguranță! murmură ea.

Își legă barca de trunchiul unei sălcii și alergă spre locul catastrofei. O mulțime de curioși veniseră din aceeași direcție. Spectacolul era îngrozitor. Trei vagoane total distruse, altele răsturnate. Din toate părțile se auzeau țipete de durere.

Brancardierii cărau oamenii răniți, însângerați, pe jumătate morți.

Amanda, înspăimântată, se așezase lângă intrare ca să se uite la cei transportați.

În acel moment sosiră și doi doctori: cel din localitate și doctorul Richard pe care îl auzisem discutând în pădure cu bătrânul René Bosc. Cei doi medici examinau răniții. La chemarea șefului gării, doctorul Richard alergă întrebând:

— Ce s-a întâmplat?

— Uitați-vă la nefericitul acesta, domnule.

Și șeful de gară arătă spre un trup inert, depus cu puțin înainte de funcționarii căii ferate pe peron. Doctorul se aplecă spre rănit. Amanda era foarte aproape. Scoase o exclamație:

— El este, chiar el! Duchemin!

Șeful de gară auzi exclamația.

— Îl cunoașteți pe acest tânăr?

Amintirea trecutului de la Joigny nu-i îngăduia să răspundă în mod afirmativ, așa încât îngăimă:

— Crezusem... dar îmi dau seama că m-am înșelat; o asemănare vagă.

— Bărbatul acesta este doar rănit, zise doctorul. Să fie dus, în numele meu, la *Hanul vânătorilor*.

Iată un lucru care-mi displace, gândea Amanda. N-aș fi vrut ca baronul să dea cu ochii de Duchemin.

Bolnavul fu luat. Tânăra mergea în urma lui, la oarecare distanță. Targa intrase în curtea hanului; prietena baronului se întâlnește cu gazda.

— Ați văzut accidentul? întrebă patroana.

— S-a petrecut sub ochii mei. Știu chiar că vi s-a adus un rănit.

— Trei. Două doamne și un tânăr.

Ovide Soliveau tocmai sosea. Avea un aer foarte bine dispus.

— Am auzit vorbindu-se de un accident, zise el.

Amanda îi povestește totul, având grijă să ascundă că-l zărise pe Duchemin.

Spre ora șapte, Ovide și prietena sa se înapoiază la *Vila duzilor*, unde urma să li se servească cina.

Ovide prelungi masa. Amanda își sorbea cafeaua:

— Ce băutura vrei, dragul meu? întrebă ea.

— Rom, puicuțo, ca de obicei... și tu?

— Of! eu vreau șartreuză, e slăbiciunea mea. Amanda așeză sticla de rom lângă Ovide, umplu pentru ea un pahărel din șartreuză amestecată cu licoarea canadiană, apoi, fiindcă-și terminase cafeaua, goli pahărelul dintr-o sorbitura, îl umplu din nou și tot vorbind și fumând, îl goli și pe acesta.

Se făcuse ora zece și jumătate apoi unsprezece. Ovide se ridică de pe scaun, se duse la fereastră, trase storul și se așeză în fața Amandei. Aceasta continua să fumeze țigară după țigară. Apoi, ca și Jacques, pe vremuri, se pomeni brusc sub influența licorii limbate.

— Mă arde gâtul, zise ea, mi-e sete.

Turnă apă într-un jahir mare și-l bău pe nerăsuflăte. Apa nu făcu decât să grăbească efectul licorii. Amanda se ridică în picioare, avea membrele înțepenite, ochii bulbucați.

Ovide înțelese că sosise momentul, și începu:

— Ia spune, ai ghicit cine era bărbatul care a cumpărat cuțitul?

Tânăra răspunse cu glas șuierător:

— Bărbatul? Este același care s-a dus la Joigny să colecționeze actul fals al lui Duchemin și declarația dovedind furtul comis de mine la doamna Delion. Îți închipui că n-am ghicit? Dimpotrivă, de mult timp. Într-una din seri când m-ai condus la Lucie, ai cumpărat cuțitul în timp ce eu urcam... Tu ai pândit-o pe Lucie! tu ai lovit-o. Ești mai rău decât mine, dragul meu. Eu sunt hoată, da, dar tu ești un asasin!

Vorbea din ce în ce mai tare și glasul îi devenea strident. Ovide se ridică, obligând-o să tacă. Ea se trase înapoi.

— Lasă-ma, lasă-mă, strigă ea. Te cunosc eu; nu îndeajuns, dar voi afla în curând și cine-mi ești. Și când am să-ți descopăr numele ascuns sub cel de baronul de Reiss, am eu ac de jocul tău! Puteai să mă distrugi. Ei bine, eu am să te distrug... Ce motive aveai s-o omori pe Lucie? Descopăr eu și misterul asta...

Ovide îngălbenise. Tremura.

— Taci din gură, bâigui el, îți ordon să taci!

— Iar eu vreau să vorbesc! răspunse ea aproape urlând. Credeai că sunt așa de proastă să nu pricep nimic! Acum te voi urmări pas cu pas. Am să devin umbra ta. Vreau să fiu bogată, înțelegi? Dacă nu, te trimit la ocnă. Auzi? La ocnă! Ha! Ha! Ha! la ocnă!

Și tânăra izbucni într-un râs strident. Soliveau se temea ca zgomotul să nu se audă până afară.

— Nu taci, odată? repetă el cu glas poruncitor.

Amanda al cărui delir creștea din ce în ce, striga:

— Să tac? de ce să tac? Spun adevărul. Tu nu ești baronul de Reiss. Jos masca!

Tânăra tăcu în cele din urmă. Acum locul vorbelor îl luaseră tot felul de sunete nearticulate. După încă vreo câteva minute căzu pe parchet, scuturată de convulsii puternice. Ovide simți un fior din cap până-n picioare. Asupra lui Jacques Garaud licoarea nu avusese un astfel de efect. Să fi fost doza prea mare?

— Trebuie să anunț pe cineva, șuieră el.

Și, după ce vărsă în cenușa căminului restul sticlei de șartreuză, ieși repede din pavilion. Cum ajunse în grădină, dădu peste un bărbat și o femeie ce stătea ca înlemniți și păreau că ascultă. Femeia, care nu era alta decât patroana de la *Hanul vânătorilor*, exclamă:

— Dumneata erai domnule baron de Reiss?

— Da, doamnă. Caut un doctor. Persoana care locuiește cu mine este bolnavă.

— Va să zică, strigătele acelea cumplite?

— Erau ale ei, da.

— Eu sunt medic, zise atunci doctorul Richard care tocmai pansase răniții din vilă; vă pot ajuta.

Când cele trei persoane intrară în sufragerie, corpul Amandei se rostogolea pe poaea. Richard o apucă de mână și-și apăsă degetele pe arteră. Îi ridică apoi pleoapele întredeschise și-i desfăcu buzele încleștate. Sângele încetase, o spumă îi luase locul. Doctorul îl privi fix pe Ovide.

— Ați fost în America, nu-i așa? zise el. Îl cunoașteți pe Cuchillino, de la New York?

Soliveau se făcu alb ca varul și îl recunoscu dintr-o dată pe doctorul care, în urmă cu douăzeci și unu de ani, discuta cu canadianul pe pachebotul *Lord-Maire*.

— Da, domnule, bolborosi el.

— Aveți niște amoniac?

— Vă aduc în trei secunde doctore, zise gazda, și o luă la fugă.

Îndată ce gazda se îndepărtă, medicul se apropie de Ovide și reînnoadă discuția în următorii termeni:

— Nu numai că l-ați cunoscut la New York pe canadianul Cuchillino, dar ați și cumpărat un flacon cu lichidul denumit licoarea limbută.

Ovide înțelese că orice tăgadă era de prisos, în consecință, răspunse afirmativ.

— Voiați să aflați ce gândea această ființă, continuă doctorul arătând spre Amanda și i-ați dat să bea din licoarea canadiană.

— Nu tăgăduiesc, dar aveam motive legitime.

— Motivele nu mă interesează, îl întrerupse doctorul. Situația de față. Atât. Și să fiți mulțumit că-ați dat peste mine, deoarece, măbind doza ați adus-o pe nenorocita aceasta la doi pași de moarte!

În acest moment apăru gazda. Doctorul Richard luă flaconul de alcalin și turnă zece picături în paharul cu apă. Îngenunche lângă bolnava și-i dădu să bea din amestec. Efectul fu instantaneu; trupul se destinse. Doctorul îi mai administra două înghițituri și zise:

— Nu mai e nimic de făcut decât s-o culcați. Pericolul pare să fi trecut.

Ovide se înclină și îngăimă câteva vorbe de mulțumire; medicul părăsi pavilionul.

— N-a murit, murmură el. Nu-mi mai e frică, deoarece ticăloasa e în afară de pericol. Doctorul a crezut că e vorba de un amant gelos, care vroia să afle dacă iubita l-a înșelat. N-o să trăncănească. Acum știu, doctorul e individul acela pe care l-am zărit deunăzi în pădure! Nu-mi puteam aminti unde-l mai întâlnisem, da, da, el e bărbatul de pe bordul pachebotului *Lord-Maire*. Îl chestiona pe canadian cu privire la proprietățile licorii limbute... Și acum iată-l: exact la țanc ca să constate simptomele cauzate de băutură, salvând-o totodată și pe Amanda! Sunt norocos, asta-i! Știu ce gândește, scumpa de ea, i-am aflat planurile. Sunt pus în gardă, Amanda nu e periculoasă.

II

Le-am Lăsat pe Jeanne Fortier și pe Lucie foarte triste, amândouă; Lucie era cuprinsă de o neliniște cumplită. Duminica trecuse și Lucien nu apăruse. Nici măcar un cuvânt, nici o scrisoare, nici o scuză. Ce înseamnă oare această absență de neînțeles, această tăcere ucigătoare?

Jeanne suferea de asemenea mai mult decât fata, dar n-avea nici puterea, nici curajul să-i spună adevărul.

Tânăra mai așteaptă două zile apoi se hotărî să afle. Mai întâi îi scrisese lui Lucien. Scrisoarea rămase fără răspuns.

— Mi l-a luat! murmură ea, gândindu-se la Mary. Ei bine, mă duc la el; nu ca să-i cerșesc dragostea, ci ca să-mi spună pricina părăsirii într-un mod atât de laș.

Lucien ieșise din uzină la ora șapte, iar la șapte și jumătate fix Lucie era deja în strada Miromesnil. Fata își mai însoțise logodnicul până în poarta casei, de două sau de trei ori. Acesta îi arătase ferestrele apartamentului, dar fata nu știa precis pe ce parte a palierului se afla ușa de la intrare. Trebui deci s-o întrebe pe portăreasă.

— Aici locuiește domnul Labroue?

— Al treilea, ușa din... începu portăreasa. Lovitura de cot a soțului ei îi întrerupse fraza.

— Domnul Labroue e plecat în călătorie, interveni el scurt.

— În călătorie! repetă fata, pe multă vreme?

— Nu știm nimic. Lucie își plecă ochii și ieși.

— Zăpăcită mai ești, ai uitat de recomandațiile domnului Lucien, exclamă portarul, când rămase singur cu nevastă-sa. „Oricine-ar veni să mă caute, dacă este o femeie fie ea tânără sau în vârstă, nu uitați să-i răspundeți că sunt plecat în călătorie.” E clar, nu?

Lucie traversă încet strada.

Înainte de a se îndepărta, se opri ne trotuarul din partea opusă și-și ridică ochii spre ferestrele lui Lucien. Brusc, tresări. Văzuse lumină.

— Lucien e acasă. De ce m-or fi mințit?

Traversă din nou strada și intră în clădire. Portarul tocmai pleca... O recunosc.

— Cum! iarăși? strigă el barându-i trecerea.

— Da, iarăși. M-ați înșelat; domnul Labroue nu e în călătorie, este acasă.

— Cu siguranță, domnișoară, sunteți puțin nebună!

— Cu cine credeți că vorbiți, domnule?

— Cu cine cred? răspunse omul rânjind? Drace! cu dumneata. Am semnalmente duminică. Ordin expres să nu te las să intri. Aha, ai văzut lumina! Ei bine, da, este acasă dar nu vrea să te primească.

— Vreți să spuneți că semnalmentele mele vi le-a dat dânsul? Pentru mine a dat dispoziția asta?

— Ei bine, da; și eu o execut.

Lucie ieși clătinându-se. Lovitura primită acum era mai cumplită decât toate. Lucien dăduse portarului semnalmentele ei; dăduse ordin să nu fie lăsată să intre. Era monstruos.

Jeanne Fortier se înapoiase cu puțin înainte de plecarea Luciei. Se schimbaseră mult de câteva zile. Lovitura suferită de fiica sa o durea și pe ea. Trăgea cu urechea la cel mai mic zgomot auzit pe scări; în sfârșit, treptele

etajului cinci scârțâiră sub pași șovăitori. Evadata din Clermont deschise repede ușa.

— Tu ești, fetițo? Doamne sfinte, dar ce s-a mai întâmplat? Întrebă ea, neputând pricepe deznădejdea fetei.

— Ce s-a mai întâmplat? răspunse Lucie plângând și mai tare, sunt trădată; nu mă mai iubește. M-a dat uitării.

Și îi povesti cele întâmplate în strada Miromesnil.

— Draga mea, fetița mea, zise Jeanne strângând-o în brațe, nu trebuie să plângi, trebuie să fii tare.

— Să fiu tare! Dar cum? Viitorul meu era Lucien! Dacă el mă părăsește, nu-mi mai rămâne decât să mor și o să mor curând.

— Lucie, strigă vânzatoarea de pâine, ideile acestea nu-mi plac, sunt funeste și periculoase. Alungă-le!

— Nu, n-am să le alung! Am să mor. Dar înainte de a muri vreau să mă conving că bărbatul care-mi jura iubire se vinde milioanei domnișoarei Harmant. Am să mă duc să-l aștept în poarta uzinei, și până la urmă va trebui să-mi răspundă.

— Nu, nu, să nu faci asta.

— De ce să nu fac? Sufăr. N-am dreptul să știu de unde mi se trag suferințele?

— De ce să afli adevărul, dacă trebuie să-ți aducă o suferință și mai mare.

— O suferință și mai mare? bănuiești ceva, măicuță Lison?

— Nu bănuiesc nimic, îngăimă Jeanne.

— Lucien știa cine sunt, nu-i așa? O orfană, un copil găsit, neavând alt mijloc de trai decât munca, dar putând să-mi țin fruntea sus. Asta îi era de ajuns o dată. Acum de ce nu-i mai ajunge? Lucrul acesta vreau să-l aflu, și-l voi afla. Mă duc la el.

— Ba nu te vei duce, exclamă Jeanne sufocată de emoție; te rog în genunchi.

— Atunci înseamnă că dumneata știi de ce m-a părăsit!

— Nu încerca să afli această taină cumplită.

— Așadar știi. Cine ți-a spus?

— Am vorbit cu Lucien.

— Ai vorbit și nu mi-ai spus!

— Voiam să-ți cruț durerea.

— Să-mi cruți durerea. De ce? Din vina mea m-a părăsit, nu-i așa?

— Nu, și nu există nici măcar umbra unei bănuieli. Dacă Lucien te părăsește este din pricină că această căsătorie nu se mai poate face.

— Nu se mai poate face? O singură cauză ar împiedica-o: să nu fiu demnă de el. Și eu nu mi-am pierdut demnitatea. Atunci? Cei care m-au adus pe lume au comis cumva crime? Tatăl meu a fost un ticălos? Sunt eu vinovată de ticăloșia lui?

— Liniștește-te copila mea, bâigui Jeanne, nu-ți acuza tatăl.

— Atunci pe cine să acuz? Dacă nu trebuie să-mi învinuiesc tatăl, atunci, de mama să mă rușinez?

Jeanne tremura toată. Ar fi vrut să strige: „Mama ta sunt eu!... iată ce s-a întâmplat!” Dar nu era cu putință. Nu era de ajuns să-și afirme nevinovăția, trebuia s-o și dovedească.

— Spune-mi, mama a comis vreo crimă? De ce a zis Lucien că această căsătorie nu se mai poate face?

— Pentru că îl forțează.

— Cine are dreptul și puterea să-l forțeze?

— Cineva care a scotocit trecutul... Cineva care i-a spus lui Lucien: „Dacă nu te însori cu fiica mea, am să te împiedic s-o iei pe Lucie. Dacă îndrăznești să faci altfel, se va afla...”

Jeanne se întrerupse. N-avea puterea să mai continue.

— Se va afla, ce? întrebă fata poruncitor. Dacă dumneata nu vrei să-mi spui, îmi va spune el, am să-l oblig. Și dacă nici el n-o să vrea, atunci domnișoara Harmant. Iar dacă și ea va refuza, mă voi duce la tatăl ei.

— Nu, nu te duce... am să-ți spun totul. Lucien nu te poate lua de nevastă... chiar dumneata ai refuza să-i fii soție până nu dovedești nevinovăția mamei tale.

— Sa dovedesc nevinovăția mamei mele! Mama mea a fost condamnată?

— Mama dumitale a fost condamnată pentru asasinarea tatălui lui Lucien Labroue.

Lucie scoase un țipăt. Timp de câteva secunde o tăcere cumplită coborî în odaie. Tânara îngăimă:

— Deci mama mea este femeia aceea care l-a ucis pe tatăl lui Lucien, care a dat foc uzinei; Dumnezeuule, este îngrozitor.

— Era nevinovată! strigă Jeanne.

— Au condamnat-o...

— Condamnare odioasă și nedreaptă. N-ai auzit că și Lucien o crede nevinovată?

— Dacă o crede nevinovată, atunci de ce fuge de mine?

— Nu e foarte sigur. Poate el sfidează opinia societății?

— Dumnezeuule mare! îngăimă Lucie, frângându-și mâinile deznădăjduită. De ce m-a adus mama pe lume?

Lacrimi mari scaldară obrajii Jeannei Fortier.

— Dacă ai fi cunoscut-o atunci, n-ai mai vorbi așa... Lucie o privi total uluită.

— Ai cunoscut-o pe mama mea? Dumneata?

— Da fetițo. Era, ăți jur, o ființă incapabilă să facă vreun rău. Își iubea copiii, deoarece avea doi: un băiat și o fată.

— Un frate? exclamă Lucie, am un frate.

— Aveai unul. A dispărut așa cum dispăruseși și tu. Îi adora, și nici nu-i trecea prin cap că soarta avea s-o despartă de ei. Da, am cunoscut-o, era bună, blândă, iubitoare și a trebuit ca un ticălos să-i arunce pacostea asta în viața ei și cu o șiretenie diabolică s-o dea pe mâna justiției prin false aparențe... Crede-mă, Lucie, nu trebuie să-ți blestemi mama.

— N-o blestem, și totuși ea este cauza durerilor mele. Au condamnat-o pe nedrept, iar eu port consecințele acestei condamnări. Nu este îngrozitor? Spune și dumneata?

— Nu-ți pierde curajul, draga mea, cine știe dacă mama ta n-o să-l descopere într-o zi pe adevăratul vinovat.

— A fugit din închisoare, așa mi-a spus Lucien.

— A fugit, da... zise Jeanne repede și cred că evadarea ei avea drept scop să-l caute pe Jacques Garaud, adevăratul, singurul vinovat. Curaj, fata mea, curaj, fetiço. Măicuța Lison este cu tine. Și Jeanne o strânse la piept abia respirând.

III

Paul Harmant avea de executat câteva lucrări importante într-o mare turnătorie, pe malul stâng al Senei. Industriașul îl rugase pe Lucien să preia el supravegherea lucrului. Acum, fiul lui Juies Labroue nu se mai ducea la uzina din Courbevoie decât dimineața; restul zilei și-l petrecea la Paris. Singurătatea îl apăsă, avea nevoie de destindere. Într-o după-amiază, urcă la Georges Darier și avu norocul să pice într-o zi când acesta n-avea treabă la Tribunal. Georges se afla la masa de lucru în tovărășia fostului său tutore Etienne Castel, împreună cu care tocmai prânzise. Auzind de vizită dădu ordin ca prietenul de școală să fie introdus de îndată.

— Ce surpriză, dar ce ți s-a întâmplat? Ai fost bolnav? Ce-i cu paloarea asta? De ce ești amărât? Ai pierdut slujba de la domnul armant?

O clătinare a capului lui Lucien răspunse că nu.

— N-ai pune această întrebare, interveni Etienne Castel, dacă ai fi fost de față, acum câteva zile, la vizita ce mi-a făcut-o domnișoara Harmant. Îmi vorbea despre domnul Labroue în termernii cei mai măgulitori, dându-mi de înțeles că situația dânsului avea să se amelioreze. Era vorba, nici mai mult, nici mai puțin, decât de o asocieră.

— E colosal! exclamă Georges.

— Și poate despre o căsătorie... adăugă fostul tutore al lui Georges.

Lucien tresări.

— Pe legea mea, continuă avocatul, lucrul acesta nu m-ar mira câtuși de puțin. Am auzit-o pe domnișoara Harmant vorbind despre tine în termeni ce

faceau posibila o asemenea presupunere. Domnul Harmant nu ți-a pomenit deloc despre căsătorie?

— Ba mi-a pomenit.

— Bravo, dragă! iată o noutate care mă face fericit. Și pe ce dată ai fixat-o?

— Am refuzat aceste propuneri.

— Le-ai refuzat? Da, ai dreptate, uitasem că iubeai...

— Iubesc cu toată puterea și din tot sufletul, răspunse Lucien, dar datoria mă împiedică să fiu fericit.

— Nu te înțeleg deloc, zise Georges. Dacă iubești cu adevărat, nimic pe lume nu te poate determina să-ți calci pe suflet. Fericirea în primul rând!

— Îți repet, n-am dreptul s-o mai iubesc pe Lucie. Soarta îmi interzice. Între ea și mine există o crimă, sânge... Lucie este fiica Jeannei Fortier... femeia condamnată pentru asasinarea tatălui meu.

Îngrozit, Georges amuți. Artistul se ridică dintr-o dată.

— Cea pe care o iubiți este fiica Jeannei Fortier! exclamă el. Sunteți sigur?

— Prea sigur, vai! Am în mână dovada.

— Cine v-a dat-o?

— Domnul Harmant.

Fruntea lui Etienne Castel se înnegură.

— Domnul Harmant! repetă artistul. Unde a găsit el această dovadă?

— La primăria din Joigny, unde doica Luciei întocmise declarația depunerii copilului la Azil.

— Dar de unde a bănuț el că Lucie ar fi fata Jeannei Fortier? De unde știa? Lucie a fost crescută la Joigny?

— Nu știu, răspunse Lucien. Tot ce pot spune este că o iubeam și acum nu mai trebuie s-o iubesc.

— V-am auzit afirmând că o credeți pe Jeanne Fortier nevinovată.

— Convingerea aceasta nu se bazează pe nimic precis. Justiția a condamnat-o ca ucigașă a tatălui meu. Pot eu să mă căsătoresc cu fiica unei criminale?

— Nu, cu siguranță că nu! răspunse Georges. Uită-o pe Lucie. De altfel, ce altceva ai mai putea face?

— Aș vrea să dovedesc nevinovăția Jeannei Fortier și să-i aduc reabilitarea.

— Foarte bine! Dar ce fapte noi ai invoca pentru revizuirea procesului?

— N-am nimic, asta-i! Dacă-ș întâlni-o pe Jeanne Fortier, poate că mi-ar procura ea datele care-mi lipsesc.

— A evadat! Dar dacă ai intra în legătură cu ea... Și totuși, dacă acum douăzeci și unu de ani nu și-a putut dovedi nevinovăția... Cum ar putea-o face astăzi? Ei, haide, fii om serios, lasă fleacurile.

Renunță la Lucie și însoară-te cu fata lui Harmant. Nu ești de aceeași părere, dragă tutore?

— Nu, răspuse Etienne. Soarta a făcut ca fata Jeannei Fortier și fiul lui Jules Labroue să se întâlnească; tot ea ar putea, dintr-o dată, să dovedească și nevinovăția Jeannei.

— Și dacă soarta nu apare, Lucien își va distruge viitorul.

— Iar dacă descoperă într-o bună zi că Jeanne e nevinovată nu va regreta el toată viața că a trecut pe lângă fericire?

— Situația este îngrozitoare, murmură Lucien. Ce să fac?

— Să câștigați timp, lăsându-l pe Paul Harmant să creadă că într-o bună zi veți deveni bărbatul fiicei sale, răspuse pictorul, și să-l căutați pe Jacques Garaud, care, poate, că nu e de negăsit.

— Aveți cumva vreun indiciu? Întrebă repede Lucien.

— Încă nu, dar voi întreprinde câteva acțiuni în care pun mare nădejde. Deocamdată, vă rog să-mi răspundeți la o întrebare: știți de ce fel de investiție se ocupa tatăl dumneavoastră în momentul asasinării sale?

— Mătușa mea mi-a spus adesea că tata visa să se îmbogățească de pe urma unui nou tip de mașină de ghioșat.

Lucien Labroue se înapoie acasă. Etienne Castel plecă spre locuința sa și se încuie într-o cămăruță pe care o folosea ca birou de lucru. Deschise o casetă și scoase un dosar pe a cărui copertă scria acest nume și această dată:

Georges Fortier (1861).

Artistul se cufundă în lectura însemnărilor sale. În unele revenea mereu numele de Jacques Garaud. În altele, cel al lui Paul Harmant. De ce oare își alcătuisese fostul tutore al lui Georges un dosar privitor la viața acestor două individualități atât de deosebite în aparență?

IV

Când își reveni din leșin, Amanda se întrebă ce i se întâmplase. În hol se auzi un sunet de clopoțel.

— Trebuie să fie doctorul, zise Ovide, mă duc să-i deschid.

— Doctorul! repetă Amanda, forțându-și memoria. Nu poate fi decât pentru mine. Ce mi s-o fi întâmplat? Mă doare pieptul.

Ovide se înapoie însoțit de medicul Richard. Amanda își dădu seama că era același bărbat care-l consultase pe Duchemin.

— Ei? Întrebă noul venit. Cum vă simțiți în dimineața asta?

— Doctore simt o mare oboseală. Mi se pare că nervii și mușchii mi-au slăbit. De unde mi s-o trage?

— Este o urmare a depresiei nervoase prin care ați trecut. Repaus complet, o zi de regim, și mâine n-o să mai simțiți nimic; gata.

— Dar ce o fi provocat-o? căci nu-mi amintesc de nimic.

— În privința asta, domnul vă poate lămuri mai bine decît mine.

— După-masă, zise Soliveau, ai avut un fel de criză, total nemotivată. Părea că te doare cumplit ceva, așa de tare gemeai și urlai.

— Ciudat! Niciodată nu mi s-a mai întîmplat.

Doctorul interveni.

— Orice pericol, vă repet, a dispărut și prezența mea este inutilă. Am onoarea să vă salut, doamnă.

Ovide îl conduse până la ușă; acesta îi spuse:

— Feriți-vă să-i mai dați încă o doză din licoarea canadiană turnată de dumneavoastră în neștire. O veți omorî!

— Ei, zise Amanda, acum că am rămas singuri, spune-mi, drept, ce s-a întîmplat ieri?

— Nu știu mai mult decît tine. Atacul ți-a venit brusc. Am alergat să caut un doctor și-am dat peste ăsta de adineauri. Ți-o trimit pe Madeleine și mă duc să mănînc.

Ovide ieși. Tânăra îl urmări cu privirea.

— Nu! nu! murmură ea, e ceva nefiresc și totul mi se pare suspect. Dar nu-mi amintesc de nimic! A, ba da; am băut cafeaua și apoi două pătărele de șartreuză. Apoi, brusc, n-am mai văzut și n-am mai auzit nimic. Dacă ticălosul de Arnold o fi vrut să mă otrăvească?

Uitînd că e slăbită, Amanda alergă spre masa rămasă încă neridicată, luă sticla de șartreuză și o privi. Era goală.

— Și totuși n-am băut totul! Își zise ea. Îmi amintesc că mai rămăseseră cel puțin două sau trei pătărele pe fundul sticlei. Nemernicul, o fi vărsat otrava în șartreuză, și apoi a aruncat amestecul. Îmi spuneam eu că trebuie să mă feresc de el. Cine-o fi individul ăsta care a încercat să mă omoare ca și pe Lucie? Trebuie să aflu cu orice preț și voi afla!

*

Amanda se întinse în pat. Câteva clipe mai tîrziu veni și Madeleine, aducînd o sticla cu limonadă. Îi întinse un pahar și o întrebă:

— Ce ziceți, dragă doamnă, vă simțiți mai bine?

— Mult mai bine, răspunse bolnava. Măine îmi va trece de tot; nu ca victimele astea nenorocite... Spune-mi, mai știi ceva despre răniții găzduiți de stăpîna dumitale? Era și un tînar, cred...

— Da, azi-dimineață și-a revenit din leșin.

— Ai aflat cum îl cheamă?

— Duchemin, doamnă.

— Așadar nu mă înșelasem, își zise tînăra.

Ovide Soliveau își petrecu ziua pe lângă Amanda, arătându-se deosebit de grijuliu. La rândul său, manechinul doamnei Augustine se ferea să-și dea în vileag bănuielile. La un moment dat zise:

— Am să-i scriu patroanei și-o s-o rog să-mi mai prelungească puțin concediul.

— Minunată idee. Fiindcă veni vorba, te anunț că va trebui să te las singură câteva zile. Am spus acasă că lipsesc o săptămână și o absența prelungită ar stârni cu siguranță neliniști, iar dacă plicul o să aibă ștampila din Bois-le-Roi, când ei mă cred la Marsilia, ar însemna să fac o gafă de neiertat.

Tânăra tăcu, își puse pe ea un capot, înșiră câteva rânduri, apoi trecu adresa pe plic și i-l înmână lui Ovide.

— Fii drăguț și pune-l la cutie.

Ovide plecă. Amanda ieși în grădină; se așeză sub o boltă lângă zidul împrejmuitor al proprietăți învecinate și se cufundă în gânduri.

— Nu, nu, își spunea ea, n-o să-mi scape. Când o să am certitudinea că a încercat să mă otrăvească și că a vrut s-o ucidă pe Lucie, mă voi răzbuna.

*

Depășind *Vila duzilor*, Ovide îl zări la o distanță oarecare pe doctorul Richard întovărașit de octogenarul cu care-l observase discutând câteva zile mai înainte. Femeia în vârstă și cele două fete întregeau grupul. Ovide îl salută pe doctorul Richard; acesta răspunse destul de rece.

Nu merse mult și auzi o exclamație. Întoarse capul și văzu o pălărie de pai rostogolindu-se pe pământ. O ridică și se îndreptă spre bătrân.

— Este a dumneavoastră?

— Sunteți prea drăguț, domnule, rosti René Bosc, cu ochii ațintiți pe chipul dijonezului și vă...

Nu sfârși fraza. Fața i se întunecă brusc:

— Dumneavoastră aici? exclamă el, dându-se un pas înapoi. Ați părăsit America?

— Am impresia că vă știu de undeva, răspunse Ovide, dar nu știu de unde să vă iau.

— Eram pe bordul vaporului *Lord-Maire* în 1861. Și dacă dumneavoastră nu vă amintiți de mine, eu mi-amintesc perfect. Numele meu este René Bosc.

Apoi, fără să mai spună nimic, întoarse spatele pseudo-baronului de Reiss, care se făcu galben și grăbi pasul.

— Îl cunoașteți pe acest om? întrebă doctorul.

— Da, vă voi povesti îndată.

Ovide se îndreptă cu pași mari spre gară, zicând:

— Polițistul ăsta stă în Bois-le-Roi și este prieten cu doctorul Richard. Nu mai am ce căuta aici! Ajuns la gara, aruncă scrisoarea Amandei în cutia poștală și trimise următoarea telegramă:

Paul Harmant industriaș Courbevoie (Sena).

Mă înapoiez mâine,

Baronul de Reiss.

*

René Bosc, familia sa și doctorul ajunseseră la casa surorii acestuia din urmă – casă învecinată cu *Vila duzilor*. Tânăra gazdă se afla în fundul grădinii sub bolta de verdeață. Doctorul își conduse într-acolo musafirii.

— Așezați-vă lângă mine domnule Bosc, veți fi ferit de vântul acesta extrem de neplăcut.

— Într-adevăr, doamnă, extrem de neplăcut, răspunse octogenarul. Luându-mi pe sus pălăria, acum câteva minute m-a pus în prezența unui nemernic de cea mai joasă speță.

Domnișoara Amanda, așa cum am spus, se odihnea și ea în grădina din *Vila duzilor* sub o boltă lipită de zidul împrejmuitoare, între ea și cei ce stăteau de vorbă în curtea învecinată nu se afla deci decât acest perete. Glasul lui René Bosc o trezi din gânduri. Ascultă.

— Vă referiți cumva la baronul de Reiss? Întrebă doctorul.

— Ce nume ai pronunțat? se uimi René Bosc.

— Baronul de Reiss.

— Numele ăsta e al individului întâlnit pe bordul vaporului *Lord-Maire*, în 1861?

— Întocmai.

— De unde îl cunoașteți?

— Am fost chemat noaptea trecută să mă ocup de o tânără care locuiește cu dânsul în *Vila duzilor*...

Ca să audă mai bine, Amanda se cățăraseră pe un scăunel. Capul îi ajungea până la bordura zidului.

— Individul acesta, dragă doctore, reluă Bosc, nu este baron. Numele său adevărat este Ovide Soliveau, un jalnic personaj, mecanic de felul său, care fusese, acum douăzeci și unu de ani, în pragul arestării. Călătorea spre America, pe bordul vaporului *Lord-Maire*, o dată cu dumneata și cu mine. El e persoana care-mi furase toată averea.

— Iar dumneavoastră ați lăsat această crimă nepedepsită!

— Un pasager pe nume Paul Harmant mă rugase să-l iert, înapoindu-mi suma intactă.

— Nu știam nimic, răspunse doctorul și totuși individul mi-a dispăcut de la prima vedere. Iar azi-noapte s-a petrecut un lucru mai mult decât suspect. Vă amintiți ce vă spuneam, acum câteva zile, în legătură cu licoarea canadiană și mult lăudatele-i proprietăți!

— Da, mi-amintesc foarte bine.

— Ei bine, individul acesta a folosit-o azi-noapte ca să provoace beția violentă însoțită de delir și pentru a o determina să vorbească pe femeia cu care locuiește. M-am nimerit la țanc! Pericolul era iminent.

— Cum așa?

— Doza de licoare fusese prea mare. Dacă nu-i administram un medicament, nefericita ar fi murit.

— Poate c-ar trebui să informăm gazda ce fel de locatari are...

— La ce bun? Mâine, cu siguranță, vor fi și dipărut.

Discuția se îndreaptă spre alt domeniu. Amanda coborî de pe scăunel și se înapoie în pavilion.

— Asta e! murmură ea, ghicisem eu. A fost hoț pe vremuri, iar acum, hoțul, a ajuns asasin! A fost protejatul lui Paul Harmant în America. Totul se leagă. Avea nevoie de unele informații; m-a ales e mine ca să i le furnizez. Era gata să mă omoare dându-mi să beau licoarea indiană ca să mă tragă de limbă și mai mult ca sigur am trăncănit. Acum gândurile mele în legătură cu el nu-i mai sunt o taină, dar el habar n-are că am aflat totul. Rămâne de văzut care va fi mai tare. Ovide Soliveau poate să plece! Este cunoștința lui Paul Harmant... Ei bine, prin Paul Harmant voi da de el. Licoarea folosită trebuie să fie pe aici pe undeva. Amanda era pe punctul de a face cercetări amănunțite când auzi un zgomot.

Intrase Ovide.

— Te credeam în grădină, frumoasa mea puicuță, zise el.

— Vântul se făcuse rece. M-am întors în casă... Îți mai păstrezi hotărârea de a pleca mâine?

— Mi-o mai păstrez; și aș pleca chiar astă-seară, dacă nu m-aș teme că te superi. M-aș înapoia astfel mai repede la tine.

— Foarte bine, du-te de astă-seară. Când te întorci?

— Poimâine, cu siguranță. Îți las ceva bani, pentru orice eventualitate...

Ovide puse banii pe masă, își scoase valiza din dulapul unde o închisese, introduse în ea diferite obiecte de toaletă, apăsă buzele pe fruntea întinsă de Amanda și ieși în grabă.

— Mare escroc mai este, își spuse tânara femeie; fuge pentru că i-e teamă de René Bosc. Zice că se întoarce poimâine!... Crede că n-o să mă mai vadă niciodată, dar se înșală. Domnule baron Arnold de Reiss, pe numele adevărat Ovide Soliveau, te asigur că ne vom revedea, și cât de curând!...

Seara, când Madeleine veni din nou, Amanda îi ceru vești despre rănitul Duchemin. Îi spuse că ar vrea să-l vadă pe ascuns. Madeleine îi promise că-i va aranja întrevederea îndată ce bolnavul va putea vorbi.

Doamna Augustine răspunse la toate scrisorile Amandei, acordând amânarea cerută. Tocmai îi trimisese ultima amânare când i se anunță vizita domnișoarei Harmant. Rămase uimită de schimbarea petrecută în înfățișarea clientei. Mary părea însănătoșită.

— Am venit să-mi aleg materiale, zise ea, pentru rochiile de recepție, de bal și de mireasă.

— De mireasa? repetă patroana. Voi avea cinstea să vă fac eu rochia de mireasă?

— Tot ce se poate, răspunse tânăra fată zâmbind.

— Vă stau la dispoziție. Atâta doar că n-o mai am pe lucrătoarea aceea. Este foarte bolnavă.

— Nu-i nimic, aveți altele. Arătați-mi ce stofe aveți.

— Doamna Augustine o privi mirată.

— Spuneți-mi, Lucie v-a necăjit cu ceva? Știu că mai înainte o plăceați foarte mult.

— V-aș fi foarte îndatorată dacă nu mi-ați mai pomeni niciodată despre fata aceasta.

— N-o să mai pomenesc; totuși îmi îngădui să vă întreb cu ce s-a făcut vinovată.

— N-o învinuiesc de nimic și nici nu mă plâng de ea. Doresc însă să nu-mi mai calce pragul.

— Dar de ce?

— Pentru că așa vreau eu! zise Mary cu un ton sfidător.

Doamna Augustine avea pentru Lucie o afecțiune aproape maternă. Atitudinea lui Mary față de ea o duru.

— Nu mă pot mulțumi cu astfel de vorbe. Mă faceți să bănuiesc un copil căruia i-am acordat toată încrederea și care a fost grav rănit la mine în serviciu! Aveți o plângere împotriva ei? Am dreptul și datoria să insist să-mi spuneți ce v-a făcut.

— N-am ce să vă spun.

În clipa când Mary rostea aceste cuvinte, draperia salonului fu dată la o parte și Lucie, abia ținându-se pe picioare, apără în prag.

— Când săvârșești o ticăloșie, domnișoara, zise ea, trebuie să ai curajul s-o săvârșești până la capăt.

— Lucie... Lucie... exclamă patroana tremurând toată.

— Iertați-mă, doamnă, răspunse lucrătoarea, eram aici, în spatele draperiei. Așteptam să rămâneți singură. Întâmplarea a făcut să aud vorbele domnișoarei, care m-au scos din sărite. Mă jigneau... Puteam să nu mă apăr? Rugați-o să vă spună, în prezența mea, de ce nu vrea ca pe viitor să-i mai calc pragul.

— Doamnă, zise Mary, adresându-i-se croitoresei, permiteți să fiu insultată în magazinul dumneavoastră?

— Vă rog să vă explicați! o întrerupse Lucie. Cu ce v-am insultat?

— Destul! porunci Mary.

— Ba nu. Vreau să vorbesc și o să mă ascultați.

Mary se îndrepta spre ușă. Logodnica lui Lucien Labroue îi tăie calea.

— Lucie... îngăimă doamna Augustine, îngrozită...

— Vreau să mă justific, doamna! repetă tânăra. E dreptul meu.

Domnișoara Harmant a uitat că acum opt zile îmi căzuse în genunchi, implorându-mă să mă sacrific pentru ea, oferindu-mi bani, o sumă uriașă, trei sute de mii de franci, dacă accept să plec din Paris? Și știți pentru ce? Pentru că îi sunt rivală! Îl iubește pe bărbatul pe care îl iubesc și eu. Haideți, domnișoară, dacă eu mint, spuneți că nu-i așa! Îl iubiți pe Lucien Labroue... și mă urâți pentru că știți bine că dacă-i cumpărați numele, nu-i puteți cumpăra și inima și că în inima lui trăiesc doar eu!

— Ține-ți pliscul, că spun totul.

— Nu, nu mi-l țin deloc. Dați-i drumul. Vreau să aud și eu ce insultă nouă vă iese din gură.

— Uiți că știu cum te numești? zise Mary.

— Ma numesc Lucie... Vă referiți desigur la numele mamei mele. Mama mea a suferit o condamnare. Aveți cumva dreptul să o batjocoriți și să-i insultați copilul nevinovat? Mă numesc Lucie Fortier... Iată-ne față în față: dumneavoastră sunteți bogată, eu săracă. Dumneavoastră purtați un nume nepătat, eu un nume întinat. Ei bine, oricât de umila mi-e condiția, mai bine cu a mea, căci a dumneavoastră este odioasă.

— Doamnă, strigă Mary, adresându-i-se patroanei, sau o dați afară, acum, pe această ființă, sau mă lăsați să înțeleg că mă insultați și dumneavoastră. Mama ei a fost condamnată pentru furt, incendiu și asasinat. Ce naște din pisică șoareci mănâncă!

— Domnișoară Lucie, interveni patroana cu glas poruncitor, du-te la casierie să-ți încasezi drepturile. De azi colaborarea noastră s-a încheiat.

Lucrătoarea se făcu galbenă.

Mary schiță un surâs triumfător. Lucie îl observă.

— Vă bucurați, nu-i așa? reluă ea privind-și în ochi dușmanca. Nu vă e de ajuns că mi-ați furat iubitul, vreți să fiu dată și afară. După ce mi-ați distrus fericirea, îmi luați și pâinea de la gură. De acum înainte oriunde mă voi duce și voi fi întrebată unde am mai lucrat, voi spune că la doamna Augustine, iar dânsa va răspunde: n-o angajați, maică-sa a fost condamnată pentru furt, incendiu, asasinat!

— Lucie, murmură croitoreasa înduioșată.

— Ah! doamnă, reluă lucrătoarea izbucnind în hohote, ați fost crudă și nedreaptă, dar vă iert. Cât despre dumneavoastră, adăugă ea întorcându-se spre Mary, Dumnezeu va avea grijă să vă pedepsească.

Terminându-și fraza, Lucie ieși din încăpere.

În timp ce se petreceau toate acestea, Georges Darier pleca de acasă, la braț cu o servietă de avocat înțesată cu dosare. Părea foarte preocupat. În timp

ce mergea, nu observă că un dosar voluminos îi scăpase pe trotuarul din fața Institutului.

În acea clipă, Jeanne Fortier, vânzătoarea de pâine, ieșind din strada Senei și traversând arcadele Institutului, zări dosarul pierdut.

Îl ridică. Pe copertă scria: „Dl. Georges Darier, avocat”. Georges Darier, își zise ea, numele prietenului lui Lucien Labroue. El a pierdut actele. I le voi duce. Vârî dosarul în pieptarul șorțului; apoi își continuă drumul spre casă.

Lucie nu se înapoie decât spre ora unsprezece. Își examinase cu sânge rece situația. Fusese alungată de la atelierile doamnei Augustine; n-avea de lucru, în consecință n-avea din ce trăi. O durere adâncă îi sfâșia inima. Când ajunsese pe cheiul Bourbon era sleită. Nu plângea; o febră puternică îi ardea trupul. Jeanne o auzi descuind ușa și intră repede în odăița ei. Văzându-i chipul descompus, înțelese că se petrecuse ceva neobișnuit.

— Doamne, dar ce s-a mai întâmplat?

— Ultima lovitură, îngăimă Lucie. Ultima lovitură, mortală! Am fost dată afară ca o nemernică... Iată-mă fără lucru... După atâtea suferințe, mi s-a luat și dreptul la muncă. Acum nu mi-a mai rămas decât să mor.

— Patroana te-a dat afară? Dar de ce?

— De ce? răspunse fata, izbucnind în hohote de plâns, pentru că sunt fiica unei criminale.

Jeanne simțea că se înăbușe. Își duse mâinile la gât.

— Și cine i-a spus despre asta? Întrebă ea cu glas șuierător.

— Dușmanca mea... fiica aceleia care a scotocit trecutul mamei mele ca sa-mi răpească iubitul... fiica lui Paul Harmant, milionarul!

Lucie îi relata cele petrecute în salonul doamnei Augustine.

— Și oamenii ăștia să rămână nepedepsiți? Nemernici ăștia își închipuie că au dreptul să distrugă o viață, să calomnieze un copil, să-l ducă în pragul neznădejdii? Calomnia și insulta sunt crime pedepsite de lege. Trebuie să ne adresăm tribunalului.

— Dar cum?

— Avem nevoie de un avocat, să-l consultăm... un avocat... repetă Jeanne, amintindu-și de dosarul găsit lângă Institut. Prietenul domnului Lucien nu se numește Georges Darier?

— Ba da.

— Îi știi adresa?

— Sigur că da... Strada Bonaparte, numărul 87.

— Perfect, mă duc la el.

— E prietenul lui Lucien, te va da afară. Și apoi este și avocatul domnului Harmant.

— Ce-mi pasă mie! Avocatul își poate sfătui clientul să înceteze cu insultele, să-i spună că insulta este o crimă care se pedepsește... M-am hotărât, mă duc chiar acum.

Și Jeanne ieși din mansardă. În mai puțin de zece minute, sosea la locuința lui Georges Darier. Bătrâna slujnică îi deschise.

— Domnul avocat Darier este acasă? întrebă Jeanne.

— Domnul a plecat să pledeze la Tours, răspunse slujnica; nu se înapoiază decât miercurea viitoare.

— Șase zile! Șase zile de așteptare! murmură Jeanne și se întoarse în strada Bourbon.

Lucie, pradă unei febre violente, fusese obligată să se întindă în pat. Vânzatoarea de pâine aduse un doctor. Acesta, după ce dădu din cap, își țuguie buzele și încruntă sprâncenele. Cazul era grav. Congestia cerebrală amenința să apară dintr-o clipă în alta.

*

Trebuie să lămurim prezența lui Raoul Duchemin în trenul tamponat în gara Bois-le-Roi. Deși creditorul Petitjean fusese plătit, nu se sfia să povestească întâmplarea restituirii sumei de către un creditor necunoscut. Se știu astfel la Joigny că Raoul Duchemin avea buzunarele ticsite de bani și toți se întrebau prin ce concurs de împrejurări izbutise el să se achite de datorii.

Îl văzuseră pe Duchemin discutând cu un necunoscut, cinând și prânzind în tovărășia acestuia. Lucrul păruse suspect. Zvonurile ajunseră până la urechile primarului din Joigny, care ceru lămuriri slujbașului său; acesta nu izbuti să-i dea nici una. Concluzia fu următoarea:

— Nu mai poți face parte din administrația municipală. Dă-ți demisia. În caz contrar, voi fi obligat să te dau eu afara.

Duchemin se trezi fără slujbă. Primul gând al petrecărețului nostru fu să plece la Paris. Având încă asupra sa câteva monezi de aur își cumpără un bilet de tren. Cunoaștem accidentul și ce a mai urmat după aceea.

Amanda aștepta cu nerăbdare clipa când starea rănitului i-ar fi îngăduit să-l viziteze și nu se mai mira că baronul nu apăruse.

Ghicise că plecarea lui ascundea o ruptură, dar se mângâia cu o idee fixă: răzbunarea.

În sfârșit, într-o zi, Madeleine îi spuse că putea să se ducă, fără să fie văzută, la convalescent.

Tânărul se aștepta atât de puțin la vizita fostei sale iubite, încât, la început, nici nu o recunoscuse.

Amanda înainta până la pat; atunci Duchemin îi desluși chipul.

— Amanda! exclamă el, tu, aici!

— Da, eu, dragul meu, răspunse fata, luându-i mâna și ducând-o la buze. Am fost de față când s-a petrecut accidentul. Te-am recunoscut, m-am interesat de tine în fiecare zi și am așteptat înfrigurată clipa revederii.

Tânărului îi reveniră în minte zilele urâte din trecut.

— Și de ce ai venit? Întrebă el trăgându-și mâna. Dacă sunt rănit, dacă eram să mor, tu ești de vină!

— Eu! exclamă ea, uimită.

— Da! tu, căci dacă mi-am pierdut slujba și a trebuit să plec din Joigny este din pricina nenorocitelor de acte pe care le-am semnat ca să-ți dau ție banii ce erau să mă bage la pușcărie!

— Dragă Raoul, zise Amanda cu glasul tremurând de emoție, ți-am făcut rău fără să vreau. Regret și-ți cer iertare, dar vizita mea are motive foarte serioase, te asigur. Vrei să mă asculți? Vrei să-mi răspunzi?

— N-am încotro, dacă tot ai venit.

— În primul tind vreau să te pun în gardă împotriva pericolelor ce te amenință. Îl cunoști pe baronul de Reiss?

— Baronul de Reiss?

— Da, un bărbat pe care l-ai întâlnit la Joigny, acum aproximativ o lună, și în posesia căruia sunt actele tale false.

Duchemin îngălbeni. Cu un glas găfâit, îngăimă:

— Cum de știi că are actele?

— Așa cum știu și că a cumpărat de la doamna Delion o anume scrisoare semnată de mine și foarte compromițătoare. Ca să cumpere și să colecționeze hârtii de felul acesta, înseamnă că baronul de Reiss, pe numele său adevărat sau fals, urmărește ceva. Tu și cu mine suntem amenințați, trebuie să ne unim împotriva dușmanului comun.

Duchemin tremura tot. Încercă să-și mintă fosta iubită.

— Dar mie nu mi-e teamă de el.

Amanda dădu din umeri.

— Nu-mi vinde mie gogoși, răspunse ea. Știi prea bine că nu sunt proastă. Ia spune, cum și-a procurat baronul de Reiss polițele cu iscălitura ta falsificată?

— Plătindu-le.

— Îl cunoști de mult timp pe individul ăsta?

— Atunci l-am văzut pentru întâia dată.

— Și ți-a venit în ajutor? Ia spune-mi, cum s-a întâmplat?

Duchemin era înfricoșat. Îi povesti în ce fel neprevăzut baronul de Reiss se oferise să-l ajute.

— Și lucrul acesta nu ți s-a părut ciudat?

— Mi-am zis că e un ajutor sosit la țanc ca să mă scoată din încurcătură.

— Iar el nu ți-a cerut nimic în schimb?

— Ce-ai vrea să-mi fi cerut?

— Haide, Raoul, vorbește! Spune-mi adevărul. Îți repet, trebuie să ne unim ca să ieșim din ghearele nemernicului ăstuia, care nu-i baron cum nu ești tu rege.

— Cum îl cheamă?

— Ovide Soliveau. Un hoț și un asasin, cât pe ce să mă otrăvească, acum câteva zile... Simțea că îl dibuisem. Își dădea seama că nu mă putea duce cu masca sa. Omul acesta a făcut mai multe crime și cred că știu una ce nu i-a izbutit decât datorită unor împrejurări independente de voința lui.

— Ce crimă? Întrebă Raoul vădit interesat.

— Acum o lună, voia să se descotorosească de o fată orfană, crescută la Azil. N-a izbutit decât pe jumătate. Orfana lovită de lama unui cuțit, a fost grav bolnavă, dar n-a murit.

Cuvintele: orfană crescută la Azil avuseseră un ecou în mintea lui Duchemin și-i măriseră spaima.

— Știi cumva numele orfanei? bolborosi el.

— Lucie.

— Lucie! Este chiar numele trecut pe actul de depunere cerut de el.

— Un act de depunere? repetă Amanda.

— Da. Bărbatul acesta, în schimbul serviciului făcut, m-a constrâns să-i dau actul întocmit la primărie de doică înainte de a duce fetița la Azilul copiilor găsiți din Paris.

— Dar n-aveai dreptul să i-l înmânezi, nu-i așa?

— Nu. Trebuia să rămână în arhivele primăriei.

— Și dacă s-ar afla că l-ai sustras, ce-ai păți?

— Aș fi pierdut, răspunse el, pierdut și ruinat.

— Și nu vrei să te răzbuni pe sceleratul ăsta? Nu vrei să încerci să-i smulgi actul care te-ar ruina și polițele false cu care te are la mână?

— Să mă răzbun! să-i smulg actele? Sigur că da, aș vrea! Dar cum?

— Îmi făgăduiești o ascultare oarbă?

— Da. Ce trebuie să fac?

— Să urmărești tot ce întreprinde falsul baron de Reiss.

— Pentru treaba asta este nevoie de bani și eu n-am.

— Îți fac eu rost... acum sunt datoare să-ți spun adevărul; amândoi suntem complicii acestui individ, lucru ce-ar duce la consecințe grave. Trebuie să ieșim din încurcătură.

Amanda Régamy îi povesti tânărului tot ceea ce cititorii noștri știu de mai înainte. Raoul o asculta concentrat.

— E limpede, zise el apoi, că ticălosul s-a folosit în mod abil de tine ca să-și ducă la bun sfârșit intențiile și e la fel de limpede că interesul lui, la ora acesta, este să rămână în umbră. Dar cum să dăm de el? Unde să-l căutăm?

— Ovide Soliveau cunoaște la Paris un mare industriaș, proprietarul unei uzine din Courbevoie. Se vizitează și, dacă pândim împrejurimile uzinei, nu se poate ca într-o bună zi să nu-l vedem pe falsul baron de Reiss. Vom aștepta să te vindec.

— Vii și mâine?

— Da. Voi veni să-mi iau rămas bun. Ai nevoie de bani?

— Compania mi-a oferit azi-dimineață o sumă de cincizeci de mii de franci ca despăgubire. Suma îmi va fi înmănată peste câteva zile.

A doua zi dimineață, Duchemin primi iarăși vizita Amandei care-i dădu adresa magazinului unde lucra, și după ce-l puse să jure din nou pentru convenția lor defensivă și ofensivă, plecă la Paris.

Cearta dintre Lucie Fortier și domnișoara Harmant se comentase. Amanda află așadar imediat că Lucie, fiica unei femei condamnate la închisoare, fusese concediată și că domnișoara Harmant, rivala victorioasă, urma să se căsătorească cu bărbatul iubit de amândouă.

Amanda își spuse că la baza tuturor acestor întâmplări trebuia să fie un mister greu de descifrat, având legătură cu relațiile trecute și prezente dintre falsul baron și industriașul milionar, și-și jură să-i vină de hac. În duminica următoare, în zorii zilei, luă trenul pentru Bois-le-Roi. În ultimele zile convalescența lui Raoul Duchemin era ca și încheiată și când îi sosi fosta iubită, el o primi în picioare.

Amanda povesti cu lux de amănunte tot ce aflate cu privire la Lucie Fortier. Îl asigură că la Paris, n-o să aibă probleme cu cazarea, deoarece îi va pune la dispoziție locuința sa din strada Doamnelor, la Batignolles. Duchemin acceptă și Amanda se înapoie frecându-și mâinile.

VI

Mary Harmant nu-i spusese nimic tatălui său relativ la cele petrecute între ea și Lucie. Deznădejdea Luciei îi dovedise că aceasta îl considera pe Lucien pentru totdeauna pierdut. Se bucura nespus de izbândă și aștepta nerăbdătoare ziua căsătoriei.

Dacă fericirea și speranța îi umpleau inima de bucurie, în schimb oftica îi rodea plămâni șubrezi și-i grăbea spre mormânt trupul slăbit. Lucien care o studia din când în când își dădea seama că o căsătorie cu această ființă în pragul morții era cu neputință. Se ferea cât putea de mult să dea cu ochii de ea. I se acordase zăgazul solicitat ca să uite trecutul, dar tatăl și fiica ar fi dorit ca uitarea asta să vină mai repede. Or, Lucien nu putea uita.

Falsul Paul Harmant, nesimțind în preajmă nici o amenințare imediată, își făurea liniștit planuri de viitor, fiind convins că la un moment dat Lucien îi va deveni ginere, și lucra fără răgaz.

*

În dimineața duminicii în care Amanda Régamy pleca spre Bois-le-Roi, Lucien Labroue se îndrepta spre strada Assas. Pictorul Etienne Castel îi trimisese de cu seară un bilețel, prin care îl invita să-și petreacă ziua împreună

cu el și cu Georges Darier, întors în ajun de la Tours... Lucien sosi primul. Artistul îi spuse:

— Până vine prietenul nostru, să vorbim puțin despre dumneavoastră. Am făcut ceea ce m-ați rugat cu privire la Jeanne Fortier; din informațiile culese din sursă sigură rezultă că Jeanne Fortier este de negăsit!

— Așadar, murmură Lucien, s-a dus speranța de a vorbi cu această femeie...

— Iar la domnul Paul Harmant, cum merg treburile? Nu v-ați apropiat deloc de domnișoara Harmant?

— La ce bun să mă apropii?

— Poate c-ar fi mai necesar decât vă închipuiți, zise pictorul pe un ton grav. Cred că n-ar strica să-l lăsați pe patron să creadă că sunteți gata să vă însurați cu fiica sa și mai ales s-o convingeți pe Mary că inima dumneavoastră, acum liberă, ar putea să-i aparțină întreagă, într-o bună zi.

— Dar biata de ea este pe moarte!

— Cu atât mai mult ajutați-o să moară cu iluzia fericirii. În anumite împrejurări, trebuie să știi să minți...

— Și de ce ar trebui să mint în cazul acesta? Întrebă Lucien. Păreți că știți multe lucruri, necunoscute mie. Mă faceți să cred că aveți motive serioase, dacă mă îndemnați să joc o comedie care îmi repugnă.

— Domnule Lucien, vă înșelați crezând că știu multe lucruri necunoscute de dumneavoastră. Dar se întâmplă uneori ca unele presimțiri să te obsedeze toată viața. Ei bine, presimțirea mea este că nu peste mult timp vom afla cine l-a ucis pe tatăl dumneavoastră și că domnul Harmant va fi acela prin care se va face lumină în tot acest întuneric. Ba chiar, am și convingerea că Lucie Fortier vă va deveni soție într-o bună zi. Aveți încredere și așteptați. Peste câteva săptămâni voi avea de îndeplinit fața de Georges o datorie sacră. Va rog să aveți răbdare până atunci și în tot acest răstimp să-mi urmați sfaturile, oricât de ciudate vi s-ar părea.

— Ce secret ați descoperit?

— Nici unul. Încerc să v-o redau pe Lucie, asta-i totul. Acum aș vrea să-mi dați câteva lămuriri: la ultima noastră întâlnire, acasă la Georges, mi-ați spus că sunteți în posesia unui act dovedind că cea pe care o iubiți este cu adevărat fiica Jeannei Fortier.

— Da și actul acesta este încă la mine.

— Domnul Harmant vi l-a dat?

— Da.

— Mi l-ați putea încredința?

— Mă duc să-l aduc chiar acum, dacă vreți.

— Nu-i nevoie. V-aș ruga însă să încercați să mi-l trimiteți mâine.

— Mâine îl veți avea.

— Toate acestea vi se par de neînțeles. Dar să nu vă mire. M-am gândit mult, am chibzuit îndelung, am cules destule indicii. Sigur, indiciile sunt

oarecum vagi. Poate că nu mă vor duce nicăieri; dar neglijându-le, m-aș considera imprudent și vinovat.

În acest moment un sunet puternic de clopoțel întrerupse discuția celor doi. O clipă mai târziu, feciorul din casă îl introduse pe Georges Darier. Lucien întrebă:

— Ești mulțumit de călătorie?

— Cum nu se poate mai mult. Aveam două procese. Le-am câștigat pe amândouă. Am avut însă un necaz care m-a împiedicat să sfârșesc cu bine și a doua chestiune pentru care fusesem chemat: un dosar pierdut în ziua plecării. La început am crezut că l-am uitat acasă. Am telegrafiat de la Tours, dar bătrâna Madeleine n-a găsit nimic pe biroul meu. Am cerut o amânare de două săptămâni, propunându-mi ca, odată întors la Paris, să lipesc anunțuri pe ziduri și să făgăduiesc o mare recompensă pentru aducătorul acestor acte fără de care clientul meu ar pierde cu siguranță procesul...

— Ar mai putea folosi cuiva?

— Nimănui, în afara mea și a clientului meu.

Dejunul, însoțit de lungi discuții, se prelungi până la ora două după amiază.

— Ce-ar fi să trecem în atelierul meu? propuse Etienne.

Cum intrai în atelier se vedea, instalată pe un șevalet, pânza cu eboșa destul de avansată a portretului domnișoarei Harmant. Tabloul reproducând arestarea Jeannei Fortier era acoperit ca de obicei cu o eșarfă verde. În acea clipă, feciorul din casa o anunță pe domnișoara Harmant. Pictorul se înapoie în salon.

— Dragă pictore, începu tânăra, iertați-mă că am venit pe neașteptate, dar am o scuza, este ceva urgent.

— Sunteți oricând binevenită la mine acasă, domnișoară, răspunse Etienne înclinându-se. Ziceți că e ceva urgent?

— Tatăl meu urmează să vină la dumneavoastră dintr-o clipă în alta și n-aș vrea să-mi vadă portretul. Mi-ar zădărnici surpriza! S-a oprit în drum, și am profitat, grăbindu-mă să vă anunț. Am să-l aștept aici, dacă prezența mea nu vă supără.

— Nu mă supără deloc și bănuiesc că v-ar face plăcere să întâlniți în atelier doua persoane împreună cu care, o clipă mai înainte, discutam despre dumneavoastră.

Intrară în atelier. Văzându-i pe Georges Darier și pe Lucien Labroue tânăra scoase o exclamație de surpriză. La surpriză se adăugase și o emoție puternică, făcând-o să roșească și să se îngălbenească totodată.

— Prezența dumneavoastră la tutorele meu ne face o mare plăcere, domnișoară, zise Georges Darier.

— Nu mai mare decât a mea, răspunse Mary. Trebuia oare să vin tocmai din strada Murillo ca să vă întâlnesc pe amândoi la un loc?

Cuvintele ei erau însoțite de o privire muștrătoare la adresa lui Lucien care își plecă ochii.

După ce acoperi cu o bucată de pânză portretul început, împingând șevaletul într-un ungher al încăperii, Etienne Castel se întoarse brusc:

— Tocmai îl felicitam, interveni el, pe Lucien Labroue, pentru vestea adusă... Ne-a povestit de oferta tatălui dumneavoastră; o asociație și o căsătorie, zălog al unui viitor strălucit.

Mary se simțea în culmea fericirii... Înaintă spre Lucien cu ochii strălucitori, cu fața îmbujorată.

— I-ai povestit despre noi? murmură ea.

O privire a lui Etienne dictă răspunsul tânărului.

— Da, domnișoară. Îi împărtășeam prietenului meu discuțiile avute cu domnul Harmant.

— Și, ce i-ai mai spus? îngăimă Mary.

— Că șovăisem la început, neputând crede în realizarea unui vis în stare să-i mulțumească pe cei mai ambițioși...

— Dar că între timp reflectase, se grăbi să adauge pictorul și că acceptă fericit.

Mary avea lacrimi în ochi.

— Vai, iertați-mă, domnule, i se adresă ea artistului, iertați-mă că plâng, dar lacrimile acestea sunt lacrimi de fericire. Le meritați, și vă mulțumesc din inimă pentru tot.

Georges Darier înțelegea prea puțin din ce se petrecea, dar intervenția tutorelui sau îl făcea să presupună că, înainte de sosirea sa, Lucien și pictorul discutaseră și se pusese de acord cu privire la acest subiect. Feciorul din casă îl anunță pe domnul Paul Harmant.

Etienne dădu dispoziție să-l conducă în atelier și strecură aceste câteva cuvinte în urechea lui Lucien.

— Jucați-vă mai bine rolul, prietene! Mi-e greu să vă înlocuiesc tot timpul. Marele industriaș intră.

După ce salută gazda și musafirii, acesta înaintă spre Georges spunându-i:

— Mă bucur că vă întâlnesc, am câteva chestiuni de discutat. Măine vă duceți la Tribunal?

— Nu, n-am de pledat nici un proces; stau acasă.

— Atunci voi fi în strada Bonaparte, la prima oră. Și acum, dragă pictore, adăugă Paul Harmant, adresându-i-se gazdei, îngăduiți-mi să vă explic scopul vizitei mele. V-am mărturisit că nu mă pricep la pictură. Totuși ansamblul unui tablou îmi place sau îmi displace și sunt în stare să mă înflăcărez pentru lucruri foarte proaste. Cineva mi-a propus un Rubens garantându-mi că este autentic, dar dacă-i un fals? Nu-mi place să fiu tras pe sfoară. În consecință, v-aș ruga să lămurim problema, dându-mi părerea dumneavoastră *de visu*.

— Cu mare plăcere, voi veni cu dumneavoastră. Acum, dragă domnule, aş vrea să vă rog şi eu ceva.

— Dorinţa dumneavoastră este ca şi îndeplinită. Despre ce este vorba?

— Să-mi spuneţi în ce zi şi la ce oră aţi putea să-mi faceţi onoarea să mă primiţi ca intermediar al prietenului meu Lucien Labroue.

Etienne îi aruncă tânărului o ocheadă poruncitoare. Lucien înţelese şi-l trecu un fior.

— Ştiaţi că Lucien Labroue este orfan?

— Da, sigur... îngăimă Jacques Garaud, a cărui frunte se încreţi brusc.

— Domnul Labroue m-a rugat să-i ţin loc de tată.

Marele industriaş se ridică, aproape în transă. Cutele frunţii îi dispăruseră ca prin farmec.

— Încep să bănuiesc despre ce este vorba, răspunse el zâmbind. Suntem doar în familie, domnilor, putem discuta deschis. Scopul vizitei dumneavoastră este, nu-i aşa, să-mi cereţi, în numele iui Lucien, mâna fiicei mele?

Etienne, printr-un nou gest, îi porunci tânărului să vorbească. Fiul lui Jules Labroue îngăimă:

— Da, domnule.

— Atunci dragi prieteni, cererea este acceptată deoarece, aşa cum ştiţi, era primită chiar de mai înainte.

Fata se aruncă la pieptul tatălui şi îi acoperi obrajii cu sărutări şi lacrimi.

— Acum va fac şi eu o propunere, reluă industriaşul. Aveţi cumva vre-un plan pentru restul zilei?

— Voiam s-o petrecem împreună, răspunse Etienne Castel.

— O veţi petrece, dar mi-aţi face o mare plăcere dacă am cina cu toţii la mine acasă în strada Murillo.

Propunerea uşura în mod cu totul neprevăzut realizarea planurilor artistului. Aşadar, se grăbi să răspundă:

— În numele prietenilor mei şi al meu, accept.

— Atunci eu vă las, exclamă Mary, voioasă şi beată de fericire. Am multe dispoziţii de dat...

Etienne Castel o conduse până la uşă. Paul Harmant înaintă spre Lucien Labroue.

— Dragă băiete, îi zise el cu glasul tremurând de emoţie, ai făcut din mine omul şi mai ales tatăl cel mai fericit! Ştiţi, domnilor, adăugă industriaşul, îmi iubesc fata mai mult decât orice pe lume. Ea îl iubea la disperare pe Lucien, aşteptam ca lui să-i fie milă de ea. Nici celui mai crunt duşman nu i-aş dori să îndure chinurile mele. Astăzi, însă, simt că trăiesc iarăşi... Îţi mulţumesc, băiete!

Georges Darier era înduioşat de acest tată legând viaţa copilului de căsătoria ce părea o povară pentru Lucien. Etienne Castel, foarte calm, îl studia pe Paul Harmant şi-şi zicea:

— Să fie adevărat, să fie cu puțința, ca într-un tată atât de minunat să zacă o canalie de cea mai joasă speță?

Georges Darier întrebă:

— Ai terminat, în sfârșit, tabloul, dragă tutore, „tabloul meu”, cu îngăduința dumitale?

— Aproape. Mai am de retușat câteva mici amănunte.

Paul Harmant interveni:

— E vorba de finisarea unei lucrări noi, dragă pictore?

— Ca și nouă și totuși nu cu totul deoarece, deși-l termin acum, tabloul este început în urmă cu douăzeci și unu de ani. E vorba de o scenă a cărei schiță după natură am creionat-o la o dată foarte apropiată de moartea tatălui tău, dragă Lucien. Scena e surprinsă a doua zi după crima din Alfortville și personajul principal este femeia condamnată ca ucigașă.

În timp ce vorbea, Etienne Castel privea chipul marelui industriaș. Acesta asculta cu un aer nepăsător.

Artistul dezvălui pânza fixată pe panoul central al atelierului, fără a-l pierde din ochi pe tatăl lui Mary. Văzu cum i se încruntă sprâncenele, dar exact cât o străfulgerare. Apoi pictorul continuă:

— Tabloul reproduce momentul când Jeanne Fortier, refugiată la presbiteriul din Chevry, unchiul lui Georges, era arestată de jandarmi.

— Și copilul? întrebă milionarul pe tonul cel mai firesc.

— Copilul este fiul doamnei Darier, pe care o vedeți acolo, sora preotului de aici. Este chiar Georges Darier, avocatul dumneavoastră. Nici căluțul de mucava nu este inventat. E o jucărie dăruită de doamna Darier fiului său, după câte știu.

— Ciudată întâmplare! exclamă Jacques Garaud sigur pe el, să poți reproduce chipul acestei nemernice!

— Într-adevăr, unele întâmplări sunt ciudate.

Lucien Labroue nu-și mai dezlipea ochii de pe chipul Jeannei, în timp ce Georges nu se mai sătura privindu-l pe al doamnei Darier, crezând că e maică-sa.

— Bizar! exclamă Lucien, mă uimește asemănarea.

— Dintre Jeanne Fortier și tânăra pe care o cunoști și dumneata, domnișoara Lucie, nu-i așa? Asemănarea aceasta nu trebuie să vă mire, deoarece Lucie este fiica ei.

— Nu. Mă refeream la altă asemănare. Poate că mă înșel, deoarece diferența de vârstă este destul de mare. E vorba o femeie de vreo cincizeci și ceva de ani.

— Din ce categorie socială? întrebă repede marele industriaș.

— O muncitoare. O biată ființă extrem de cinstită, plină de curaj și de energie.

— Locuiește la Paris?

— Da, de multă vreme, cred. Mai înainte locuia la Alfortville, când, după spusele ei, l-a cunoscut și pe tatăl meu.

— Cu ce se ocupa pe atunci?

— Tot cu ce se ocupă și acum. Vindea pâine; se numește Lise Perrin.

Etienne Castel tocmai își acoperise lucrarea.

— Tabloul este de vânzare? Întrebă milionarul.

— Tabloul nu-mi mai aparține. Pupilul meu, Georges, n-avea nici fotografia mamei sale, nici pe a abatelui Laugier, unchiul său. l-am dăruit pânza aceasta și sper că n-ar da-o nici pentru o avere.

— Poți să și juri, prietene, exclamă Georges.

— Acum, domnilor, propuse Jacques Garaud, nu credeți că până la ora mesei ar fi plăcut să facem o plimbare până la Bois de Boulogne?

Etienne Castel își primise musafirii în haina de atelier. Adăugă:

— Îngăduiți-mă să pun ceva pe mine și sunt al dumneavoastră.

În timp ce se îmbrăca, își spunea:

„Cu siguranță, omul ăsta mi se pare cu adevărat suspect. L-am văzut schimbându-se la față de doua sau trei ori, deși în general e foarte controlat. Este un ticălos!”

În strada Murillo, cina fu servită la ora șapte seara. În jurul orei zece, Paul Harmant ceru o coală de hârtie și un toc, îl instala pe Georges Darier în fața unei măsuțe și zise:

— Dragul meu avocat, te-aș ruga, dacă ești bun, să întocmim proiectul de contract pe care îl voi prezenta mâine notarului și pe care-l vom semna amândoi peste cinsprezece zile.

Tânărul luă tocul și milionarul dicta:

— Paul Harmant, fiul lui Césaire Harmant și al lui Désiré-Claire Soliveau, soția acestuia, amândoi decedați; născut la Dijon (Coasta de Aur) la 21 aprilie 1832, văduv după Noémi Mortimer, născută în Statele Unite ale Americii, la New York, mecanic constructor și proprietar, domiciliind la Paris, strada Murillo.

Mary Noémi Harmant, fiica lui Paul Harmant și a lui Noémi Mortimer, soția sa, decedată. Născută la New York la 30 iulie 1864.

— Perfect, zise Georges, acum următorul. Lucien dictă la rundul său:

— Lucien Labroue, născut la Alfortville (Sena) la 9 octombrie 1855, fiul lui Jules Adrien Labroue și al Marie Berthier, soția sa, amândoi decedați.

— Sub ce regim vă căsătoriți fiica? Întrebă avocatul.

— Sub cel al comunității, singurul care acordă soțului o încredere totală. Îi dau fiicei mele o zestre de un milion bani gheață, îi recunosc lui Lucien un aport de un milion, fără să socotim terenurile de la Alfortville.

— Dar e o avere uriașă, domnule! N-am făcut nimic s-o merit! exclamă tânărul, ridicându-se de pe scaun.

— Ba, da! răspunse Paul Harmant. O faci fericită pe scumpa mea Mary! În afara acestui contract vom mai semna încă unul de asociere, și jumătate din beneficii îți vor reveni dumitale.

— Într-adevăr, vă comportați ca un prinț, zise Etienne Castel; Lucien Labroue primește cu atâta generozitate de la dumneavoastră tot ceea ce un nemernic i-a smuls odată, ucigându-i tatăl. La aceste cuvinte, Jacques Garaud îngălbeni, dar se plecă spre Georges și pictorul nu-i putu vedea paloarea.

— Acum, zise avocatul, ar fi bine, cred, să evaluăm terenurile de la Alfortville.

— Puneți două sute de mii de franci.

— Dar, domnule, începu Lucien, nu valorează atât.

— Scrie așa cum zic eu! Consider că aceste terenuri valorează două sute de mii de franci și sunt convins că nu mă înșel.

Etienne Castel asculta și studia pe ascuns chipul industriașului, dar acest chip i se păru atât de liniștit, încât o nouă certitudine i se impuse:

„Dacă omul acesta n-ar fi cu adevărat Paul Harmant, n-ar avea curajul să trateze cu atâta dezinvoltură.”

În jurul orei unsprezece și jumătate, artistul dădu semnalul de plecare. Mary îi întinse mâna lui Lucien, spunându-i în șoaptă:

— Pe mâine, nu-i așa? la dejun...

— Da, pe mâine, răspunse tânărul, luându-i mâna și ducând-o la buze.

Simțind sărutarea, Mary crezu că i se sparge inima. Sângele îi năvăli în obraji, dar un acces de tuse uscată îi smulse de pe buze un geamăt.

Etienne, Georges și Lucien o priviră cu nespusă milă. Rămas singur cu Mary, Paul Harmant, îi întinse brațele.

— În sfârșit, ești fericită, nu-i așa, fetița mea?

— Da! da, tata, foarte fericită, răspunse fata fără să mai tușească. Sunt atât de fericită încât simt că leșin. Am nevoie de odihnă.

— Du-te și te odihnește, scumpa mea. Somnul te va liniști.

Cum se închise ușa, expresia feței lui Jacques se schimbă. Se trânti pe un jilț:

„De ce oare fantoma aceasta din trecut, Jeanne Fortier, mi-a răsărit în cale pe neașteptate? Pictorul o cunoaște pe Jeanne: o cunoaște perfect de îndată ce i-a redat un chip teribil de asemănător. Femeia despre care vorbea Lucien, vânzătoarea de pâine, Lise Perrin, care zicea că seamănă atât de bine cu Jeanne, dac-o fi chiar ea deghizată sub un nume fals? Jeanne putând deveni dintr-o clipă în alta o amenințare!”

*

Ieșind din vila de pe strada Murillo, Lucien Labroue apucă brațul lui Etienne Castel.

— Vai, domnule, ce-ați făcut? întrebă el cu glas neliniștit. Ce vreți să faceți cu mine?

— Credeți-mă, tinere, că totul este numai în interesul dumneavoastră; aveți încredere. Lăsați-vă condus și o să fie bine... Fiindcă veni vorba, nu uitați să-mi trimiteți mâine actul acela.

Etienne și Georges rămaseră singuri.

— Pe legea mea, dragă tutore, îți mărturisesc că nici eu nu pricep o iotă din cele petrecute.

Artistul schiță un surâs.

— Ia spune-mi, zise el, ce nu pricepi?

— Te-am auzit, acasă la dumneata, vorbindu-i domnișoarei Harmant în numele lui Lucien, iar când a venit milionarul ai cerut mâna fiicei pentru prietenul dumitale. Iată o primă enigmă. Pe de altă parte, Lucien te întreabă deznădăjduit „ce-ați făcut, ce înseamnă toate acestea?” Urmărești un scop? Spune-mi și mie. Știi doar că sunt cel mai bun prieten al lui Lucien?

— Îl caut pe asasinul tatălui său, răspunse artistul.

— Tot nu înțeleg. Ai găsit cumva dovada nevinovăției Jeannei Fortier?

— Dovada n-o am încă, dar convingerea da. Caut și s-ar putea s-ă n-ajung la nici un rezultat, însă nu vreau să-mi reproșez că n-am făcut tot ce depinde de mine ca să-l găsesc.

— Și cercetările de până acum te îndrumă spre strada Murillo, în casa milionarului?

— Da.

— Atunci înseamnă că Paul Harmant este bănuitul?

— Nu bănuiesc încă pe nimeni.

— Ei haide, murmura Geroges cu blândețe, uite că nu mai insist. Păstrează-ți taina. Singurul lucru pe care-l doresc este s-o poți salva pe Lucie care-și plânge visul sfâșiat și care va muri, poate, de deznădejde, aflând de căsătoria lui Lucien.

A doua zi dimineața, feciorul de casă al lui Etienne Castel îi înmână un plic sosit printr-un comisionar. Plicul conținea procesul-verbal dat lui Ovide Soliveau de către Raoul Duchemin.

— Pentru obținerea actului, își zise artistul, trebuiau furnizate date și nume exacte, fără de care cercetările nu s-ar fi putut efectua. Așadar, Paul Harmant cunoștea aceste nume și aceste date. Iată un lucru care-i agravează situația. N-a părăsit Parisul; înseamnă că la Joigny a trimis pe altcineva, iar acest altcineva este cu siguranță un complice față de care nu are secrete. Asta-i omul ce trebuie găsit.

Etienne plecă la Ministerul de Interne. Aici prezentă cartea de vizită secretarului particular al ministrului pe care-l cunoștea foarte bine. După o jumătate de oră ieși din cabinet și se înapoie în strada Assas. În timp ce-și lua masa de prânz, îi spuse feciorului:

— Ia cea mai mică din valize și pune în ea strictul necesar pentru o absență de două sau trei zile; dacă întreabă cineva de mine, răspunde scurt că nu sunt acasă. Atât domnului Georges Darier, cât și celorlalți.

VII

Doctorul declarase boala Luciei ca fiind foarte gravă.

Din acel moment, pentru Jeanne Fortier existența deveni aproape un calvar, cerându-i eforturi supraomenești. Dimineața pleca la brutăria Lebret. După ce-și termina slujba, se întorcea repede la căpătâiul bolnavei până când ora distribuirii de seară a pâinii o chema din nou în strada Dauphine. Vânzătoarea își petrecea nopțile plângând și rugându-se, fără să poată închide ochii o clipă și fără sa-i treacă măcar prin gând c-ar putea să se întindă pe pat ca să doarmă puțin. În sfârșit, după patru zile de spaimă soră cu moartea, doctorul o anunță că pericolul trecuse și ca bolnava intra în starea de convalescență.

De-abia atunci Jeanne își aminti de avocatul căruia trebuia să-i ducă actele găsite.

În luna următoare, după ce-și vându pâinea, luă dosarul și se îndreptă spre strada Bonaparte. Când Madeleine o introduse în anticamera, pe Jeanne o cuprinse brusc o emoție stranie.

În sfârșit, intră în cabinet și se trezi în fața lui Georges Darier: fiul ei. Simțindu-i privirea, văzându-i chipul, pe Jeanne o străfulgeră un fior.

— Doriți să-mi vorbiți! Întrebă el pe un ton binevoitor și cu un glas plin de blândețe.

Auzindu-i glasul, vânzătoarea de pâine crezu că leșină. Trebui să se sprijine de un scaun.

— Luați loc, vă rog, reluă Georges.

— Acum câteva zile ați pierdut... niște acte.

— Într-adevăr, doamna. Acte de o foarte mare importanță. Le-ați găsit cumva?

Jeanne scoase dosarul din buzunarul șorțului.

— Mi-ați făcut un nespus de mare serviciu. Permiteți-mi să vă dau o recompensă...

— Nu, nu, se grăbi să răspundă Jeanne. Nu primesc nimic. Actele acestea sunt ale dumneavoastră; vi le-am înapoiat... n-aveți de ce să-mi dați recompensă...

Georges o auzea vorbind, și glasul vânzătoarei de pâine îi producea o impresie ciudată; i se părea că îl mai auzise cândva, într-o epocă foarte îndepărtată.

— N-am curajul să mai insist, zise el, n-aș vrea să rănesc o sensibilitate în fața căreia mă înclin cu respect. Dacă vreodată aveți nevoie de ajutorul meu, aș fi fericit să-mi pot plăti datoria.

— Vorbele dumneavoastră bune îmi dau curaj, răspunse Jeanne. Îndrăznesc să vă cer un sfat.

— Spuneți-mi despre ce e vorba?

— Nu-i vorba despre mine, ci despre o biată orfană, nefericită.

— Sunt gata să vă acord tot sprijinul, răspunse Georges, tulburat din ce în ce mai mult de glasul vizitatoarei sale.

Jeanne se reculese câteva clipe, apoi întrebă brusc:

— E cu putință, domnule, nerespectând legea, să faci un copil răspunzător de crima mamei sale? Are cineva dreptul să-i otrăvească viața, să-i ia piinea de la gură, dezvăluind în public trecutul mamei, fără să fie pedepsit?

— Este cu siguranță o crimă odioasă să ucizi moralmente o persoană nevinovată, dând în vileag secrete de familie, dar cei care comit o astfel de crimă, cea mai lașă dintre toate, nu sunt pedepsiți. Nu poți nici măcar, dacă nu mint, să-i învinuiești de insultă.

— Va să zică, reluă Jeanne cu aprindere, un copil vine pe lume. Are doar câteva luni când e smuls de la sânul mamei, condamnată pentru crimă. Fetița este depusă la orfelinat. Crește fără să i se dezvăluie taina. Când se face mare, este aruncată în lume unde muncește ca să-și câștige existența. Întâlnește un băiat cinstit, sărac ca și ea. Se iubesc; își mărturisesc dragostea. Fericirea le surâde. Vor să se căsătorească, dar nu știu că există și răuvoitori...

Ascultați-mă puțin, domnule; ascultați și judecați! Un industriaș, un milionar are o singură fiică. Fata aceasta se îndrăgostește de logodnicul bieteii copile; milionarul îi spune tânărului: „Îți dăruiesc o avere, însoară-te cu fiică-mea". El refuză. Fiica milionarului se duce la umila sa rivală și-i propune o sumă mare de bani dacă acceptă să-i cedeze logodnicul și să plece din Franța. Desigur, oferta i-a fost respinsă. Atunci tatăl și fiica scotocesc trecutul, nu al orfanei, ci al mamei sale, descoperă pata rușinoasă, se duc la tânăr și-i strigă: „Fii atent, cea pe care o iubești și vrei s-o iei de soție este fiica unei ticăloase acuzată de asasinat, iar omul pe care l-a ucis este chiar tatăl tău!" Înțelegeți, nu-i așa? Căsătoria devine imposibilă, iar cei doi tineri care se iubeau au devenit dușmani. Și asta nu-i totul! Tânăra lucra într-o mare casă. S-au dus la patroana acestei case și, de față cu biata fată, i-au spus: „ființa aceasta născută dintr-o femeie condamnată pentru tripla crimă de asasinat, furt și incendiu vă dezonorează atelierul. Dacă o rețineți, vă pierdeți clientela. Veți da faliment. Alungați-o!" Și a fost alungată!

Deznădejdea a pus stăpânire pe ea; nemaiputând suporta ultima lovitură, s-a târât câteva zile între viață și moarte. Rana din inimă însă rămâne deschisă. Iar dumneavoastră îmi spuneți că legea nu le poate face nimic acestor nemernici care tiranizează o biată nevinovată și care o vor ucide. Ei bine, dacă legea nu-i pedepsește, înseamnă ca, vă rog să mă iertați, legea este infamă!

— Dar despre cine este vorba? întrebă Georges emoționat, tulburat de povestirea ce-o auzise.

— Despre cine? Despre Lucie Fortier.

— Eram sigur... Ghicisem. Și au fost chiar atât de cruzi încât au făcut-o să-și piardă slujba?

— Da, au adus-o până aici. Și astfel de acte nu se pot pedepsi?

— Se pot înfiera, dar nu și pedepsi.

— Dar Lucie este pe pragul morții. Ascultați-mă, domnule. Sunteți cel mai bun prietenul domnului Labroue. Sinteți consilierul domnului Harmant. Știu. Îi puteți vedea pe amândoi, rugați-i s-o cruțe. Dacă domnișoara Harmant intervine ca fata să-și recapete slujba pe care datorită ei a pierdut-o, dacă Lucien se întoarce la ea iertându-i o greșeală ce nu-i aparține, Lucie va fi salvată. Ea nu e responsabilă de trecutul mamei sale... iar, pe de altă parte, mama ei ar putea fi nevinovată... Salvați-o, domnule, vă rog.

Georges se uita la vânzătoarea de pâine cu atenția încordată. Părea că-i studiază trăsăturile feței.

— O cunoașteți de mult timp pe domnișoara Lucie?

— Nu, domnule.

— Vă numiți Lise Perrin, nu-i așa?

— Da, domnule, și o iubesc ca pe o fiică. În acest moment apărui Madeleine.

— Vă caută domnul Paul Harmant, zise ea.

— El! exclamă vânzătoarea de pâine uimită.

— Pe el trebuie să-l rugați, răspunse Georges.

Și o aduse pe evadata din Clermont în salonul unde aștepta falsul Paul Harmant. Văzându-l pe Georges însoțit de o femeie simplă, milionarul rămase puțin surprins, dar surprinderea sa luă proporții ușor de înțeles când această femeie ce părea smintită îi căzu în genunchi, cu capul plecat, cu mâinile întinse și rugătoare.

— Cine sunteți și ce doriți de la mine? întrebă el. Cel care-i răspunse fu avocatul.

— Această biată creatură se numește Lise Perrin. Poartă o dragoste profundă, aproape maternă, unei tinere doborâtă de deznădejde și a venit să mă roage să intervin pe lângă dumneavoastră ca s-o salvăm.

— Da... da... bolborosi Jeanne, salvați-o.

Auzind numele de Lise Perrin, ascultând vocea femeii, milionarul simți un val de sudoare rece brobonându-i fruntea. După douăzeci și unu de ani, Jacques Garaud și văduva lui Pierre Fortier se aflau unul în fața celuilalt, iar amândoi atât de schimbați, încât erau de nerecunoscut. În plus, accentul americanesc, căpătat în lunga perioadă cât stătuse la New York, făcea și mai de nerecunoscut vocea fostului maestru.

Cu ochii încețoșați de lacrimi, Jeanne se uita la cel căruia îi cerea salvarea Luciei. Fața palidă a industriașului, încadrată de părul și favoriții aproape înălbiți, nu-i trezi nici o amintire. Jacques, însa, din prima ocheadă ghici sub trăsăturile veștejite chipul frumoasei femei, atât de sălbatic iubită altă dată. Un fior îi străbătu trupul.

Se crezu pierdut. Dacă-l recunoștea?

Spaima sa însă dură foarte puțin. Înțelese că singura scăpare era să țină piept furtunii care-l împresura. Reluându-și siguranța de sine, răspunse exagerând accentul străin.

— Nu pricep. Despre ce este vorba?

— Dragă domnule, zise Georges. Este vorba de Lucie Fortier.

— De Lucie Fortier? Dar ce pot face eu pentru această fată care are ghinionul să fie fiica unei mame pedepsite de lege?

— Ați putea să-i redați viața, domnule! exclamă Jeanne. Dumneavoastră i-ați luat iubitul pentru fiica dumneavoastră, iar fiica dumneavoastră i-a luat singurul mijloc de trai, munca! O veți omorî! Fiica dumneavoastră va trăi fericită și bogată, iar Lucie va muri în deznădejde...

— Ei asta-i! răspunse Paul Harmant, dar ce pot face eu? E vina mea că această Lucie este fiica unei condamnate?

— Altă cale de a o vindeca decât o nouă insultă n-ați găsit? răspunse Jeanne aproape amenințătoare.

O inspirație drăcească traversă mintea lui Jacques.

— Am impresia că mă luați cam de sus! zise el. S-ar putea crede că legături mai trainice decât o prietenie oarecare vă leagă de această fată. Împiedicând monstruoasa căsătorie nu mi-am făcut decât datoria. Acum văd că-mi rămâne să îndeplinesc alta. Felul în care pledați cauza Luciei Fortier îmi dezvăluie identitatea dumneavoastră. Nu sunteți Lise Perrin... ci condamната de la Alfortville... evadata din Clermont... Jeanne Fortier.

Auzindu-și numele, Jeanne simți că-și pierde echilibrul în timp ce, adresându-i-se lui Georges, Jacques Garaud continuă:

— Dând-o pe mâna justiției facem un serviciu atât societății, cât și statului, un deosebit serviciu.

Nemernicul se și îndrepta spre ușă, când Georges făcu un pas și-i bară trecerea zicându-i:

— O clipă, domnule, vă rog! Femeia aceasta se numește Lise Perrin. Nu-i cunosc și nici nu vreau să-i cunosc alt nume. Dar, chiar de-ar fi Jeanne Fortier, dânsa se află sub protecția mea. Venită aici în libertate, va pleca tot liberă. Puteți să vă retrageți doamnă. Ieșiți fără teamă.

Jeanne făcu câțiva pași, clătinându-se.

— Dar nu vă dați seama că este o nebunie! exclamă Paul Harmant, este...

— Vă aflați în casa mea, domnule, și nu admit nici un cuvânt mai mult cu privire la purtarea mea. Lise Perrin, du-te liniștită!

Evadata din Clermont luă mâinile lui Georges și le duse la buze cu o recunoștință nemărginită, apoi fugi. Paul Harmant încercă să se ia după ea. Pentru a doua oară, Georges îi tăie calea.

— Bănuiesc că ați venit pentru o chestiune de afaceri, zise el.

— De ce i-ați dat drumul femeii acesteia?

— Mă înșel eu, sau vă este teamă de ea?

Auzind aceste cuvinte, Paul Harmant pricepu că făcuse o imprudență manifestând față de Jeanne o înverșunare pe care nimic nu părea s-o justifice.

— Teamă, mie? îngăimă el.

— Iertați-mă, dar așa s-ar putea crede! Dacă biata femeie este cu adevărat Jeanne Fortier, trebuie să iertăm o asemenea rugămintă de mamă, fie ea chiar criminală! Dacă, dimpotrivă, nu este ea, ci Lise Perrin, nu numai că n-ar trebui să-i condamnăm comportarea, ci s-o admirăm. Este dovada unei inimi de aur!

Milionarul avusese vreme să-și recapete sângele rece.

— Aveți dreptate, zise el; nu mi-am putut reține mânia, văzând-o, sau, dacă preferați, crezând c-o văd în fața mea pe nemernica aceea, ucigașa tatălui lui Lucien Labroue, viitorul meu ginere.

Ca să schimbe firul discuției, Georges întrebă:

— Cum s-a mai simțit domnișoara Mary azi-dimineață?

— Excelent.

— Pe curând căsătoria, nu-i așa?

— Neîndoios, dar nu chiar așa cum aș fi dorit eu. Îmi lipsește un act și sunt nevoit să-l cer de la New York, ceea ce însă nu ne va împiedica să semnăm contractul peste cincisprezece zile.

— Acum, spuneți-mi cu ce vă pot fi de folos.

VIII

Ieșind de la avocat, Jeanne simțea că-și pierde din nou mințile.

— Paul Harmant m-a dibuit, își zicea ea, și dacă n-ar fi fost omul acesta loial, m-ar fi dat pe mâna... Oh! acest Paul Harmant, ce-o avea de gând? Dacă anunță poliția, mă descoperă îndată și sunt pierdută! Ce să fac? Cum ar fi mai bine? Și totuși nu-mi pot părăsi fiica, n-o pot lăsa singură, bolnavă și deznădăjduită. Mai bine mă las în voia soartei! Fie ce-o fi! Mă întorc la fiică-mea. Or să mă aresteze acolo.

Jeanne o găsi pe convalescentă ceva mai bine și, biata mamă, avu curajul sa-i arate o față surâzătoare.

— Măicuță Lison, te-ai dus să-l vezi pe domnul Darier, așa cum ziceai?

— Bineînțeles. L-am văzut chiar azi-dimineață.

— Și? Ce ți-a spus?

— Că toți care se înverșunează să te persecute sunt adevărați monștri, dar că legea nu-i pedepsește pe cei ce-i reproșează copilului păcatele mamei.

Lucie simți că ochii i se umplu de lacrimi.

— Mama... îngăimă ea, este și mai de plâns decât mine.

Terminându-și treburile, Paul Harmant dădu ordin vizitiului să-l înapoieze în strada Murillo.

— Am greșit lăsându-l să vadă că am dibuit-o pe Jeanne Fortier sub numele de Lise Perrin, își zise el. Arestarea ei ar fi însemnat una din cele mai mari imprudențe... Și totuși, prezența Jeannei Fortier la Paris este un pericol permanent; pericolul acesta trebuie să dispară.

Milionarul îl găsi pe Lucien Labroue împreună cu Mary. Tânărul continua să-și joace în mod conștiincios rolul impus de Etienne Castel. Se așezară la masă. Dejunul fu scurt. Lucien nu putea lăsa multă vreme uzina nesupravegheată. La rândul său, Paul Harmant nu rămase nici el acasă. Plecă pe jos, îndreptându-se spre locuința lui Ovide Soliveau.

Când să sune îl văzu pe trotuarul opus. Traversă strada și se întâlniră.

— Ce surpriză! exclamă Soliveau întinzând mâna pretinsului său văr. Ce vânt te-aduce prin cartierul meu?

— Avem de discutat ceva serios. Chiar foarte serios.

— Atunci, zise dijonezul, haidem mai întâi să cinăm, mi-e o foame de lup.

Cei doi intrară într-un restaurant din preajma pieței Clichy și cerură un separeu. Ovide comandă meniul și se instala în fața milionarului. Terminând de mâncat, Paul Harmant îi spuse în șoaptă:

— Mi-e teamă că suntem pierduți fără scăpare.

Ovide luă un aer consternat.

— Ce tot spui? exclamă el.

— Ei bine află că Jeanne este la Paris și și-a regăsit fiica.

— Nu se poate!

— Și totuși așa e. M-am întâlnit cu ea la avocatul meu, Georges Darier.

— Te-a recunoscut? îngăimă Ovide, galben ca lămâia.

— Din fericire nu, dar simplul fapt că este la Paris constituie un pericol extrem de mare. S-ar putea ca într-o bună zi să mă recunoască, și-ți închipui ce prăbușire...

— Dar din moment ce Jeanne nu te-a recunoscut înseamnă că pericolul a trecut... Pe cuvântul meu, îmi faci rău! Haide, haide, nu te mai aprinde așa, bizuie-te pe mine. Jeanne Fortier este la Paris, ești sigur de asta pentru că ai văzut-o... Și-a schimbat numele, cu siguranță, nu?

— Și-a luat numele de Lise Perrin.

— Unde locuiește?

— Nu știu, dar cred că poate fi găsită la fiica ei, Lucie...

— Cu ce se ocupă?

— E vânzătoare de pâine.

— Ei bine, mâine, Jeanne Fortier n-o să-ți mai stea în cale.

— Ce vrei să faci?

— Eu? nimic, dar tu îi vei scrie procurorului Republicii că numita Jeanne Fortier, evadata din Clermont, cutreieră Parisul sub numele de Lise Perrin și că

poate fi găsită, sau i se poate da de urmă la fiica ei Lucie, cheiul Bourbon, nr. 9. Poți chiar să nu semnezi.

— Nu, nu pot! N-am să scriu așa ceva; își vor da seama că eu am pârât-o.

— Cine?

— Georges Darier. Voiam să chem poliția acasă la el; dar el o protejează; s-a interpus între mine și ea.

Și îi povesti ceea ce cititorii noștri știu.

— Înțelegi acum, continuă milionarul, că nu putem proceda astfel, fără să comitem o mare imprudență. Georges ne-ar bănuși, fără doar și poate. De pe acum Lucien crede în nevinovăția Jeannei și se îndoiește de moartea lui Garaud. Avocatul, Georges Darier, este și el de aceeași părere. Pictorul le împărtășește opinia. Pentru ei, Jacques Garaud trăiește și Jeanne Fortier suportă pedeapsa cuvenita lui. Nu e nevoie decât de o scânteie în tot acest întuneric și trecutul iese la iveală. Un cuvânt necugetat și totul este pierdut!

— Ei, haide, haide, calmează-te, zise Ovide. N-ai de ce să fii deznădăjduit, dragul meu. Jeanne poate vorbi. Dar ce-o să spună? Te-ar putea recunoaște da, dar și tu ai putea răspunde: „Femeia asta vorbește aiurea! Jacques Garaud a murit și pentru totdeauna. Numele meu este Paul Harmant! pot dovedi cu acte...”

— Eh! Tu ai descoperit că Paul Harmant murise la Geneva... De ce n-ai descoperi și alții! Ascultă-mă pe mine, atâta vreme cât trăiește Jeanne Fortier, pericolul va continua să crească.

— Adică ai vrea să moară? Întreabă Soliveau.

— Asta ar fi salvarea.

— Gândește-te bine! Dacă Georges Darier, dacă Lucie știu că ai amenințat-o pe Jeanne Fortier, nu crezi c-or să le treacă prin cap că tu ești autorul acestui tragic sfârșit?

— Ba da, dac-ar fi vorba de un asasinat.

— Atunci, la ce te gândești?

— Să provoci cu abilitate o moarte întâmplătoare, datorată numai hazardului; trebuie cu orice preț să evităm catastrofa. Gândește-te că averea ta este legată de a mea. Dacă eu mă ruinez, te ruinezi și tu. Dacă eu mă prăbușesc, adio cu rentele tale!

— Gata, lasă prostiile!

— Pune atunci în joc totul pentru tot. Încerci?

— N-am încotro.

— Și mai ales, fără asasinat, fără cuțit, fără revolver.

— Fii pe pace! o crimă frumos deghizată, o crimă mascată dând impresia că-i vorba de un accident.

Paul Harmant își scoase portofelul; luă câteva hârtii și i le înmână complicei lui său care-l întrebă:

— Mai avem să ne spunem ceva?

— Nu...

— Atunci eu mă duc acasă. Trebuie să-mi fac un plan de acțiune.

Așa cum am văzut, Ovide era hotărât să îndeplinească orbește ordinele lui Jacques Garaud. Își zicea:

— Cu cât va fi mai greu lanțul crimelor care ne unesc, cu atât îmi va fi mai ușor să-i cer o răsplată pe măsura serviciilor aduse. Astfel, la ora trei dimineața, sări din pat, aprinse o lumânare, îmbrăcă o haină veche și roasă, își mânji obrajii cu roșu aprins, își dădu cu funingine în jurul ochilor, își contura cu un creion unsuros colțul buzelor, lăsându-le în jos, își puse pe cap o șapcă turtită, sub braț un sac mare de pânză și, în mână un cârlig de peticar, o porni spre insula Saint-Louis unde, prefăcându-se că scotocește prin grămezile de gunoi cu vârful cârligului improvizat, supraveghea casa cu numărul 9 de pe cheiul Bourbon.

Se făcuse ora cinci. Poarta de la numărul 9 se deschise și văduva lui Pierre Fortier ieși din clădire. Ovide recunoscuse dintr-o privire șorțul tradițional al vânzătoarelor de pâine din Paris.

— Ea trebuie să fie, își zise. Merse pe urmele ei scotocind mereu prin lăzile de gunoi aflate în cale. Jeanne ajunse la magazinul Lebret în clipa când Ovide tocmai făcea colțul străzii Dauphine, învecinată cu cheiul Augustines. Prăvălia nu se deschisese încă; vânzătoarea o luă pe o alee întunecoasă și dispăru.

„Aici este, își zise el, brutăria la care lucrează. Dar aceasta o fi chiar femeia care mă interesează?”

În acea clipă ușa prăvăliei se deschise și Jeanne ieși să o ajute pe slujnică la ridicatul obloanelor. Două vânzătoare de pâine apărură în același timp.

— Doamnă Perrin, zise una dintre ele, ne ducem la *Hanul brutarilor*. E rândul nostru în dimineața asta.

— Duceți-vă, dragele mele. Vin și eu.

Ovide se apropiase și auzise. Doamna Perrin este chiar ea, murmură el.

Și în loc s-o aștepte pe Jeanne Fortier, se luă după cele două femei. Apoi, după ce-și scoase bluza, vârând-o în sac, intră și el.

Patronul trona la tejgheaua din prima sală unde se afla un fel de separeu despărțit de sala mare printr-un glasvand. Două perdele, pe vremuri albe, acopereau pe jumătate geamlâcul în care era deschisă o fereastră. Ovide ceru la tejghea un pahar de vin alb, sorbindu-l în picioare. După un timp apărură și Jeanne; trecu prin spatele lui și intră în sala cea mare. Îndată ce-o văzură, comesenii o înconjură.

— Bună ziua, măicuță Lison, ziceau unii.

— Bună ziua, doamnă Perrin, ziceau alții.

Jeanne Fortier era foarte iubită, știm, iar Ovide putu constata aceasta după felul cum fusese primită. Își luă de jos sacul și cârligul și plecă să scotocească mai departe prin cutiile de gunoi dimprejurul prăvăliei brutarului Lebret.

Jeanne își începu cursa distribuind pâinea din casă în casă și ușurându-și încetul cu încetul căruciorul din nuiiele de răchita. Luase la rând toate străzile perpendiculare pe strada Saint-André-des-Arts, strada Séguier, strada Gît-le-Coeur, apoi trecuse în piața Saint-Michel, cheiul Saint-Michel, străzile adiacente, piața Maubert și, în sfârșit, insula Saint-Louis. La ora opt și jumătate terminase și se întorsese acasă. Ovide n-o pierduse nici o clipă din ochi.

— Așadar, asta-i ultima haltă, își zise el când o văzu oprindu-se pe cheiul Bourbon. Planul meu trebuie să aibă deci la bază itinerarul de azi, cu siguranță același din fiecare zi. Pe parcursul acestui traseu se va produce accidentul.

IX

Pictorul Etienne Castel care, în ajun, sosise cu trenul la Dijon, se îndreptă spre prefectura orașului.

— Dați-i, vă rog, prefectului cartea mea de vizită, se adresă el portarului, și spuneți-i că secretarul ministrului de interne m-a însărcinat să-i dau o scrisoare.

Câteva clipe mai târziu, artistul se afla în fața prefectului și îi înmâna scrisoarea de recomandare.

— Prietenul nostru comun, secretarul Excelenței sale, mă roagă să vă stau la dispoziție, zise prefectul după ce parcurse scrisoarea. Spuneți-mi, cu ce vă pot ajuta.

— Aș vrea câteva informații cu privire la o persoană născută la Dijon.

— Dați-mi, vă rog, numele și data.

— Paul Harmant născut la 21 aprilie 1832 la Dijon, fiul lui Césaire Harmant și al lui Désirée-Claire Soliveau; mecanic.

— Bun.

Prefectul lovi într-un clopoțel. Ușierul apăru îndată.

— Du asta procurorului sau adjunctului său, zise demnitarul, înmânându-i hârtia pe care trecuse datele. Am nevoie de cazierul în cauză.

Ușierul ieși.

— Aveți poate nevoie de date mai detaliate decât cele din cazierul judiciar?reluă prefectul.

— Într-adevar aș avea,domnule.

— Ei bine, am la îndemână poate singura persoană care-ar putea să vi le furnizeze. Un bătrân funcționar cu o memorie extraordinară. Nu e fapt petrecut la Dijon de mai bine de cinzeci de ani pe care să nu-l știe și să nu și-l amintească. Prefectul sună din nou și-i spuse băiatului de birou.

— Să vină domnul Rouget.

Peste o clipă, bătrânul slujbaș intră în cabinet.

— Domnule Rouget, m-ar interesa câteva date despre un anume Paul Harmant.

Rouget își consultă memoria, apoi începu fără să șovăie:

— Paul Harmant, dacă nu mă înșel, s-a născut la Dijon în anul 1832. Mama sa se numea Saliveau. Croitoreasă, nu?

— Exact.

— Tatăl și mama au murit la mică distanță unul de celălalt; mama, la urmă, acum chiar douăzecișipatru de ani. Paul Harmant era singur la părinți. A făcut școala la Chalon, absolvind-o printre primii. Era un adevărat burgund, atâta doar puțin cam țâfnos. A plecat în străinătate.

— Unde a și murit, nu-i așa?

— Deloc, domnule! deloc! a făcut avere, devenind asociatul unui mare industriaș american din New York. Asta am aflat-o din jurnale. Acum se află la Paris unde a creat, se pare, o uzină fantastică.

— Sunteți sigur că Paul Harmant din Paris este același cu cel despre care-mi vorbiți?

— Foarte sigur, domnule, deoarece este singurul cu acest nume.

— Avea vreo rudă la Dijon, sau în altă parte?

— Un văr, nepotul mamei sale născută Désirée Soliveau.

Etienne Castel deveni foarte atent.

— Ovide Soliveau, un șnapan condamnat în lipsă la trei ani de închisoare pentru furt, și care mai târziu trebuie să fi înfundat pușcăria. Asta-i singura lui rudă.

Ușierul intră. Aducea extrasul cazierului judiciar al lui Paul Harmant. Hârtia era albă.

— Mai aveți și alte întrebări, domnule?

— Nu, mulțumesc. Am aflat ceea ce voiam să știu.

— Plecați acum?

— Da, la Joigny, cu primul tren.

După un schimb de amabilități, Etienne Castel ieși, condus de prefect până în pragul cabinetului.

— Bănuielile mele nu se țin în picioare, își zise el ajungând din nou la hotel. Paul Harmant nu este Jacwues Garaud. Închipuindu-mi c-ar fi, greșeam profund. Atunci de ce atâta înverșunare împotriva fiicei Jeannei Fortier? Cum și-o fi procurat procesul-verbal din arhivele Azilului? Cine i-o fi fost complice? Poate că acest Ovide Soliveau...

După o clipă, adăugă:

— Degeaba mă declar convins. Îmi tot spun că n-am motive să mă îndoiesc și totuși îndoiala persistă. Vom vedea.

La Joigny, întâmplarea îl mânase spre același hotel unde, cu o lună mai înainte, trăsesese și Ovide sub pseudonimul de baronul de Reiss.

Să ne întoarcem la Ovide. După dejun, ticălosul reconstitui drumul parcurs dimineața de Jeanne Fortier. Strada Gît-le-Coeur era barată. Serviciul municipal dăduse în lucru refacerea totală a conductelor. În consecință, un șanț adânc fusese săpat pe toată lungimea străzii. Nu se putea merge decât pe trotuare, urmărind-o pe Jeanne, Ovide observase că, pentru a distribui pâinea abonaților de pe strada Gît-le-Coeur, ea-și dusesese coșul cu roțile pe trotuarul din dreapta. Ovide mergea acum pe cel opus. Ajuns cam pe la mijlocul străzii, se opri să asculte cântecul unui zugrav cățărat pe o schelă mobilă, sprijinită de zidul unei clădiri. Împreună cu doi dintre tovarășii săi, acesta văruia fațada. Erau la înălțimea etajului al doilea. De sus în jos apartamentele păreau goale, prin ferestrele deschise zărandu-se doar câteva siluete de muncitori.

Nimic mai simplu decât acest soi de schele susținute de câteva frânghii trecute pe scribeți. Muncitorii, fără să-și întrerupă lucrul, le puteau coborî sau înălța la nevoie. Frânghiile erau prevăzute la capete cu niște crampoane de fier prinse de drugii unor ferestre de la etajul al cincilea. Dacă o mână criminală sau stângace ar fi desprins crampoanele, schela s-ar fi prăbușit.

La un moment dat, zugravul care cânta privi ceasul.

— Ei băieți, zise el, e timpul să mergem să îmbucăm ceva.

*

A doua zi dimineața, sculat la fel de devreme ca în ajun, Soliveau se grăbi să ajungă la răspântia dintre strada Saint-André-des-Arts și strada Gît-le-Coeur. Nu peste mult timp, apărură și vânzătoarea. Se uită la ceas. Era șase și zece minute. Ovide o luă pe strada Gît-le-Coeur și se învârti prin fața clădirii în reparație. Jeanne nu se lăsa așteptată. Se opri la câteva case apoi trecu pe sub schelărie. Ovide își privi din nou ceasul și constată că arată șase și treizeci de minute.

— Perfect! murmură el. Zugravii încep lucrul la ora șapte. Atunci totul va fi gata.

Plecă acasă și reveni în strada Gît-le-Coeur la douăsprezece fix, exact când zugravii se duceau să mănânce. Scoase din buzunar un carnețel, învârti un creion între degete și, prefăcându-se că cercetează niște însemnări trecute pe agendă, păși hotărât peste pragul clădirii. Portăreasa ieși din cabina.

— Cred că vă înșelați, domnule, casa este goală.

— Știu. Am venit să inspectez lucrările.

— Sunteți cumva un agent al arhitectului?

— Masurător-verificator, doamnă dragă.

— Să știți însă că lucrătorii sunt la masă.

— Am venit special în lipsa lor ca să inspectez liniștit.

Și Ovide începu să urce aferat treptele până ajunse la etajul unde se aflau legăturile schelei mobile. Funiile erau petrecute pe sub barele de fier ale

pervazului și înnodate solid. Doar frânghiile de rapel, alunecând pe scripeți, erau prinse ceva mai slab.

După acest prim examen, inspectă camerele. Toate cheile erau în ușa. Într-un apartament de la etajul al patrulea, observă o cămăruță închisă. Aici zugrăveala era încheiată, tapetul lipit, pardoseala spălată. Muncitorii își terminaseră lucrul.

Din nou acasă, ticălosul scoase dintr-o cutie o salopetă de zugrav, o îmbracă și, în jurul orei cinci, își reluă drumul spre strada Gît-le-Coeur. Cină într-o lăptărie din vecinătate și reveni la clădirea în lucru cu aerul că hoinărește, dar, în realitate, pândea ieșirea zugravilor. La ora șapte precis schela se goli și muncitorii părăsiră imobilul. Cât ai clipi, Ovide traversă strada, pătrunse în imobil fără ca portăreasa să-l observe și urcă la al patrulea etaj. Intră în apartamentul unde remarcase cămăruța închisă și se ascunse într-un ungher spunându-și:

— Iată-mă stăpân pe situație!

*

Etienne Castel dormise la Joigny. A doua zi, se duse la domiciliul particular al primarului.

— Dacă îndrăznesc să vă deranjez, începuse fostul tutore al lui Georges Darier, o fac deoarece consider de mare importanță să aflu ce persoană a luat de la primăria dumneavoastră actul acesta.

Și artistul puse sub ochii primarului procesul-verbal smuls din arhivele primăriei.

— Cine v-a dat acest act, domnule? strigă ofițerul stării civile. Este un act autentic și n-ar fi trebuit niciodată să iasă din primărie. Trebuia eliberată o copie. Vă întreb din nou, cum a ajuns actul acesta în mâinile dumneavoastră?

— Nu chiar direct; cineva mi l-a încredințat de curând și cum altcineva s-a folosit de el ca să comită o infamie, aș vrea să știu cine-i persoana căreia i-a fost înmănat.

— Documentul a fost cu siguranță rupt din dosar. Voi încerca să aflu de către cine.

Ofițerul stării civile, întovărășit de Etienne Castel, plecă spre primărie. Intrară la secretar:

— Du-te la arhivă și adu-mi registrul cu depunerile la orfelinat din 1862.

Funcționarul ieși în grabă. După trei minute reapăru.

— Domnule primar, l-am adus.

— Caută la fascicolul doi al anului 1862. Cu mâna tremurândă secretarul frunzări registrul.

— Unde este procesul-verbal ce trebuia să se afle anexat aici? întrebă primarul punând degetul pe pagina registrului.

— Habar n-am, domnule, bolborosi secretarul.

— Cum? lipsește un act autentic și nu știți unde se află! Ei bine, află că-i la mine, adăugă primarul punând procesul-verbal sub ochii secretarului uluit. În foc să se dea o copie, s-a eliberat originalul. Arată-mi recipisa de primire.

— N-am recipisă. Iar dacă foaia lipsește din arhivă fără știrea mea înseamnă că cineva a sustras-o.

— Îți dai seama că prin cele afirmate aduci o gravă acuzație funcționarilor primăriei? Dumneata eliberezi copiile de pe procesele-verbale, așa-i?

— Da, domnule. Pot fi solicitate și la birou, dar cererile îmi sunt trimise tot mie.

Etienne Castel interveni:

— Actul acesta a fost scos acum circa o lună de zile.

— Duchemin mai era încă în slujbă, zise secretarul, și este exact în perioada când și-a plătit datoriile, după întâmplarea cu necunoscutul acela.

— Îl cred în stare de orice mârșăvie, zise primarul... Știți cum se numea străinul?

— La hotel era cunoscut sub numele de baronul de Reiss.

— Să vină portarul primăriei. Portarul se prezintă.

— Binet, zise ofițerul stării civile, dumneata răspunzi de cheia arhivelor?

— Da, domnule primar.

— Îți amintești cumva dacă Duchemin ți-a cerut-o înaintea plecării sale?

— Da. Mi-a cerut-o acum circa o lună de zile. Într-o dimineață; sosise la primărie mai devreme ca de obicei. Mi-a spus că trebuia să caute ceva.

— A reținut multă vreme cheia?

— Cam o jumătate de oră.

— Poți pleca, domnule Binet.

— Cine-i acest Duchemin? întrebă Etienne Castel.

— Un tânăr slujbaș foarte inteligent dar cam slab de înger. Făcându-se vinovat de anumite fapte grave, n-a mai putut fi reținut la primărie; a plecat la Paris acum douăsprezece zile și asta i-a adus ghinion. Trenul în care călătorea s-a tamponat la Bois-le-Roi.

— A murit! exclamă Etienne Castel.

— Rănit foarte grav, zise secretarul.

— N-am posibilitatea, așa cum vedeți și dumneavoastră, să vă pun la dispoziție și alte date. Mi-ați putea însă spune și mie la ce-a folosit actul acesta?

— La comiterea unei infamii.

— Nu mă miră deloc. Banii pe care-i avea Duchemin erau răsplata furtului. Actul acesta îl opresc și voi da dispoziție să vi se elibereze o copie.

O jumătate de ceas mai târziu, Etienne pleca de la primărie cu copia procesului-verbal legalizată după tot dichisul, iar la orele șase și jumătate ajunsese în gara Bois-le-Roi unde află, chiar de la șeful gării, că Duchemin, aproape vindecăt, primise o despăgubire de 50.000 de franci și se afla probabil tot la *Hanul vânătorilor*.

Etienne Castel se îndreptă spre locul indicat. O slujnică îl întâmpină. Era Madeleine.

— Cu ce vă putem servi? întrebă ea.

— Aici locuiește domnul Duchemin, rănit într-un accident?

— Aici. A plecat ieri seară la Paris.

— Aveți adresa de la Paris?

— Nu, domnule. Dar am putea-o cere. Va veni să-și petreacă duminica aici împreună cu domnișoara Amanda.

— Cine-i domnișoara Amanda?

— O doamnă tânără, foarte drăguță care, știind că-i rănit, a venit să-l vadă. Cred că-i este o prietena bună. A stat vreo douăsprezece zile cu un domn în vârstă, protectorul său, cred, baronul de Reiss.

Etienne tresări.

— Baronul de Reiss? exclamă el, nevenindu-i să creadă. Și-l cunoștea și dânsul pe Duchemin, nu-i așa?

— Nu, nu cred. Domnișoara Amanda a așteptat mai întâi să plece domnul și abia după aceea a venit să-l vadă pe domnul Duchemin.

— Cunoașteți adresa domnului de Reiss?

— Nu, domnule. Dar patroana v-ar putea-o spune, adăugă slujnica, arătând spre proprietărea care tocmai intra.

— Despre ce-i vorba? întrebă patroana vilei.

— Sunt un bun prieten al domnului de Reiss, răspuse Etienne. Ne-am cunoscut în Germania. Slujnica dumneavoastră i-a pronunțat întâmplător numele și i-aș vrea adresa, căci aș fi fericit să-i pot strânge mâna.

Patroana luă registrul, îl consultă și spuse:

— Domnul de Reiss locuiește la Paris, strada Vintimille, numărul 19.

Artistul era nerăbdător să se înapoieze la Paris. Coborând din tren ceru vizitiului să-l conducă în strada Vintimille. Baronul de Reiss era total necunoscut la numărul 19, și la fel la 17 și 21.

Cine putea fi acest individ, purtând cu siguranță un nume fals și care plătise datoriile lui Duchemin? Căci, nu mai exista nici o îndoială, lui îi înmânase Duchemin documentul furat. Or, fără discuție, pseudobaronul nu cumpărase actul decât pentru a-l da sau pentru a-l vinde lui Paul Harmant.

Dar, Duchemin, Amanda și baronul de Reiss erau de negăsit.

— Frumoasă expediție! murmură pictorul, întorcându-se spre casă. Sunt ca o curcă plouată.

*

L-am văzut pe Ovide Soliveau strecurându-se pe furiș în clădirea din strada Gît-le-Coeur și ascunzându-se în fundul unei încăperi de la etajul patru. Îndată ce lumina cenușie a zorilor îndepărtă întunericul, spionul ieși din

ascunzătoare, se apropie de fereastră și cercetă casele din față. Storurile tuturor erau coborâte. Nimeni nu circula pe strada liniștită.

Întinse brațul și trase pe jumătate jaluzelele din fața geamurilor pe lângă care treceau cele două frânghii de susținere a schelei mobile. În felul acesta putea să privească în stradă și să lucreze liniștit la opera sa de călău. Funiile învârtindu-se pe scripetele schelei erau prinse slab de drugii ferestrelor. Trebuiau desprinse amândouă deodată. Era necesar, așadar, să le reunească într-una singură, ușor de desfăcut, astfel încât schela să cadă brusc și nimicitor. Ovide deznodă legătura din dreapta, prinzând-o de bara de sprijin a ferestrei din stânga. După aceea făcu o treabă asemănătoare, dar în sens invers, cu legătura din stânga. Scoase din buzunar o sforică de bici foarte rezistentă, legă cele două frânghii și strânse cât putu de tare. Se duse apoi și desfăcu nodurile laterale.

Prima frânghie fu eliberată. Schela cedă în partea dreaptă, dar numai câțiva centimetri. Ovide desprinse iute și nodul al doilea, ținând strașnic de frânghie pentru a evita orice zdruncinătură. Legătura de la mijloc nu cedă, iar frânghia, întinsă de greutate, înțepeni pe loc.

Scoțând apoi din buzunar un cuțit, ucigașul se piti în spatele jaluzelor pe jumătate trase și-și aruncă ochii spre strada unde vânzătoarea urma să sosească dintr-o clipă în alta.

Fără să vrea, îl cuprinse brusc un tremur nervos.

Jeanne își făcuse apariția: împingea căruciorul cu pâine spre trotuarul unde o aștepta moartea.

— Iat-o, își zise el; n-am voie să greșesc...

Și, cu ochii ațintiți spre Jeanne, așteptă. Ea înainta încet, oprindu-se din casă în casă și distribuind pâinea. Trecători răzleți o depășeau sau veneau din față. Erau muncitori în drum spre locul de muncă.

— Ei drăcia dracului! își spuse Soliveau puțin îngrozit, s-ar putea să mai treacă și alții o dată cu ea pe sub schelă... Treaba lor, și cu atât mai rău pentru ei! Jeanne nu mai avea decât zece pași până la clădire când se opri făcându-se nevăzută vreo zece minute. Apoi reapăru. Un tânăr de vreo cincisprezece ani, un adevărat puști parizian, mergea în fața ei, fluierând ușor.

Băiatul și vânzătoarea de pâine erau la câțiva pași de schelă. Ovide întinse brațul și dintr-o singură mișcare tăie cu cuțitul sforică susținând frânghiile. Dintr-o dată de auzi un zgomot cutremurător. Ovide ieși din apartament și coborî scara ca o avalanșă.

Schela se prăbușise pe trotuar, strivind băiatul din fața Jeannei. Aceasta zăcea întinsă ceva mai la o parte cu fața acoperită de sânge, dar în viață. Coșul de răchită o salvase. Schela, întâlnind în căderea-i căruciorul, lăsase un gol între acesta și trotuar.

La rândul ei, auzind șuieratul frânghiilor, Jeanne înălțase capul și, dându-și seama de primejdie, se dăduse în lături. Rana de pe frunte era provocată de o așchie de lemn. Rana și mai ales spaima îi provocaseră leșinul.

În ciuda orei matinale, pe locul nenorocirii se adunaseră o groază de oameni. Ovide se strecurase printre ei ca un șarpe și o luase iute la picior. Văzuse copilul zdrobit și pe Jeanne cu fața îngălbenită și mânjită de sânge. Restul nu-l mai interesa. Ajunsese acasă într-o goană.

Polițiștii veniră la fața locului și unul dintre ei alergă după comisarul de poliție. Jeanne, a cărei rană era gravă numai în aparență, își revenise. Întrebată de comisar, răspunse că nu știa nimic. Nici prin gând nu-i trecea că cineva ar fi încercat s-o asasineze. Se înțelege că acasă, pe cheiul Bourbon, ajunsese destul de târziu.

Văzând-o bandajată la frunte, Lucie se făcu albă ca varul. Văduva lui Pierre Fortier îi întinse brațele. Fata îi căzu la piept.

— Doamne, Dumnezeu, dar ce s-a mai întâmplat?

Vânzătoarea de pâine îi relatează cele petrecute.

— Biata măicuță Lison! zise Lucie, îmbrățișînd-o iarăși. Ce m-aș fi făcut eu fără dumneata. Singură pe lume, aș mai fi putut oare trăi?

X

Reîntors acasă, și aflând că Georges Darier îl căutase zilnic, pictorul îl vizită imediat după-masă.

— Bine-ai venit, dragă tutore! exclamă Georges. Eram neliniștit. Feciorul din casă îmi vorbea ca un sfînx. Dar, sincer vorbind, ar fi trebuit să-i dai voie să-mi spună că ai plecat.

— Plecasem să rezolv niște treburi, și iată-mă întors cu totul desumflat, căci nu pentru interesul meu personal am făcut înconjurul lumii. E vorba de Lucien Labroue, de Jeanne Fortier și de Paul Harmant.

— De Jeanne Fortier! repetă Georges. Dar tocmai în legătură cu ea voiam să te văd și eu.

— Ai mai aflat ceva cu privire la ea?

— Am văzut-o în carne și oase.

Georges îi relatează fostului tutore vizita vânzătoarei de pâine care-i adusese dosarul pierdut, cerându-i totodată un sfat cu privire la comportarea lui Paul Harmant și a lui Mary față de Lucie... cum aflase ea că Lucie îi era fiică și cum Paul Harmant o recunoscuse etc.

— Dar Jeanne l-a recunoscut? întrebă Etienne Castel după ce ascultase cu mare atenție.

— N-avea cum să-l recunoască. Îl vedea pentru prima oară.

Artistul își cuprinse capul în mâini.

— Cu siguranță, murmură el, bănuielile mele dau greș.

— Dar ce bănuiai?

— Că Paul Harmant este Jacques Garaud, ucigașul lui Jules Labroue. Atât și nimic mai mult.

— El? Asasinul lui Jules Labroue? repetă Georges. Dar de unde ai tras asemenea concluzii?

— Din totul și din nimic, răspunse Etienne. Astăzi însă convingerile mele s-au evaporat. Din cercetările făcute chiar de mine reiese că Paul Harmant este unul și același individ; trebuie să recunosc că tot ce a făcut, a făcut-o doar pentru fiică-sa...

— Totuși, reluă Georges, cum o fi procurat actul acela autentic, folosit împotriva Luciei?

— Asta-i enigma pe care nu izbutesc s-o dezleg. Și-i relatez demersurile făcute la Joigny și Bois-le-Roi.

— La urma-urmei, de ce atâtea eforturi ca să luminezi niște puncte obscure dintr-o istorie care nu te privește cu nimic? Întrebă Georges, după ce ascultă totul.

Etienne Castel îl privi într-un mod ciudat; apoi reluă:

— Să nu mai discutăm despre asta. Credeam că am o dovadă: n-o pot avea, totul s-a sfârșit.

— Te dai bătut? După tot ce-ai făcut?

— N-am încotro.

Dând acest răspuns, pictorul ascundea adevărul. Plecând de la Georges n-avea decât un gând: să dea de urma baronului de Reiss.

*

Vindecăt total, în buzunar cu o indemnizație de cincizeci de mii de franci, Duchemin sosise în strada Doamnelor, la Batignolles, unde era așteptat de Amanda.

Nici Duchemin, nici tânăra fată nu uitaseră de planul de răzbunare împotriva lui Ovide Soliveanu. Duchemin își dădea seama cât de mult îl compromitea furtul comis la arhivele primăriei. Visul său era să intre în posesia procesului-verbal furat din registrele Azilului și a actelor false ticluite de el. Amanda dorea să-și recapete ciudata scrisoare de recunoaștere a vinovăției față de doamna Delion, modista din Joigny.

În afară de aceasta, tânăra era și o fire răzbunătoare. Ovide riscase s-o otrăvească; mai mult, avea un ascendent asupra ei și putea s-o nenorocească oricând. Așadar, chiar în seara sosirii lui Duchemin, deschise discuția asupra arzătoarei probleme.

— Ești gata să acționăm împotriva dușmanului comun?

Raoul îi răspunse afirmativ.

— Sunt convinsă că numitul Ovide Soliveau are legături cu tatăl lui Mary Harmant, că i-a dat constructorului de la Courbevoie actul procurat de tine. Ceea ce înseamnă că va trebui pândit la Courbevoie, în împrejurimile uzinei,

sau la Paris, în preajma vilei din strada Murillo. Într-o zi sau alta tot se va duce la complicele său. Va trebui, deci, ca zile întregi să faci pe pândarul. În clipa când Soliveau va ieși de la Paul Harmant te iei pe urmele lui. Admițând că Harmant nu-l primește acasă, se va duce el să-l întâlnească. Ia-te și pe urmele milionarului, află unde se duce...

Amanda deschise un sertar și continuă:

— Aici sunt economiile mele. Banii cadorisiți de domnul de Reiss. Poți lua oricând din ei.

— Atunci iată și averea mea.

Și Duchemin puse cei cincizeci de mii de franci, echivalentul despăgubirii sale, în sertarul dulapului.

A doua zi, după ce-și tăie favoriții și mustățile ca să nu fie recunoscut de Soliveau, Raoul Duchemin urcă într-o trăsură și se opri la Courbevoie, în dreptul uzinei lui Paul Harmant. Cercetă fațada și cele două intrări.

Nimeni nu poate veni sau ieși fără să fie văzut de mine, își zise el. Nu-mi rămâne decât să fiu cu ochii în patru.

Se înapoie la trăsura ce-l aștepta la câțiva pași.

— Aștept pe cineva, îi spuse birjarului, rămâi pe loc. Birjarul era un bătrân pișicher.

— Trebuie să urmărim pe cineva, boierule? întrebă el, făcându-i cu ochiul.

— Ai ghicit.

— Atunci mă duc la crîșma de lângă uzină ca să îmbuc un cârnăcior. Mă găsiți acolo.

Raoul Duchemin aștepta răbdător în fața uzinei, doar, doar, l-o zări pe Ovide. Era chiar în ziua tentativei acestuia de ucidere a Jeannei Fortier. În seara aceleiași zile, Paul Harmant nu ieșise la ora sa obișnuită. Duchemin continua să-și facă garda zilnică cu o răbdare diabolică. La un moment dat, în fața uzinei se opri o trăsură. Din ea coborî un bărbat. Raoul își înăbuși un strigat de surpriză. Era Ovide Soliveau, baronul de Reiss, venit să dea raportul milionarului asupra a ceea ce cititorii noștri știu. În timpul zilei îi trimisese o telegramă, rugându-l să-l aștepte la ora șapte și jumătate seara. Ascultmd relatarea compicelui sau, Paul Harmant se cutremură de spaimă. Strivirea tânărului ce căzuse victimă o dată cu Jeanne i se părea un lucru îngrozitor și nu se sfii s-o mărturisească.

— E neplăcut, știu, răspunse Soliveau. Dar eram obligat să merg până la capăt...

— Cel puțin, ești sigur că Jeanne a murit?

— Cum sa nu moară când i-a căzut pe cap o schelă de cinci sau șase sute de kilograme? Am văzut-o așa cum te văd, zăcând pe pământ, cu fruntea despătată. Las-o baltă și haide să discutăm afaceri.

— Despre ce fel de afaceri?

— Ei, la naiba! Despre ale noastre, ale mele, căci este totuna. M-am purtat față de tine ca un prieten, un adevărat prieten, nedându-mă în lături de

la nimic; dar după tot ce-am făcut azi-dimineață, mă las de căruță. Sunt sătul. Vreau să plec din Paris.

— Ți-e frică?

— Nu chiar. Dar, în sfârșit, nu se știe ce va fi.

— Părerea mea este că dacă totul s-a petrecut așa cum mi-ai povestit, nu ți se poate întâmpla nimic.

— Așa cred și eu, dar nu-mi pot găsi liniștea decât într-o țară străină.

— Unde vrei să pleci?

— Mă întorc în America. Este o țară care-mi convine. Vreau să plec la Buenos-Aires.

— Foarte bine, voi continua să-ți trimit renta acolo.

— Nu, nu sunt de acord. În primul rând că este slăbuță. Și apoi, presupunând că tu dai ortul popii, cine mi-o mai trimite?

— Dar dacă ți-aș da bani în mână i-ai cheltui în câteva luni, poate chiar în câteva zile.

— Foarte mulțumesc de grija ce mi-o porți. Și totuși prefer banii în locul rentei.

— Cât vrei să-ți dau?

— Am să-ți spun îndată primul și ultimul meu cuvânt. N-are rost să ne târguim. Cinci sute de mii de franci.

— Îi vei avea.

— Foarte drăguț din partea ta! Află că de sâmbătă în opt zile iau vaporul din Le Havre. Joia viitoare cinăm împreună pentru ultima oară, și atunci îmi dai și banii.

Cei doi părăsiră uzina. Ovide zări o trăsură. O opri.

— La Palais-Royal, zise el.

Văzându-i pe cei doi îndreptându-se spre trăsură, Duchemin, la pândă, își încordă atenția. Bătu ușor în gemuleț și birjarul, auzind semnalul, dădu bice calului. La zgomotul roților, Ovide, care tocmai urca în cupeu, întoarse capul dar nu se gândi la nimic suspect.

Totuși, după ce vehicolul parcusese o distanță de vreo cincizeci de metri, privi prin ferestruica din spatele cupeului. Văzu din nou trăsurica cu felinarele roșii. Își încruntă sprâncenele. Și coborând gemulețul din față îi spuse vizitiului:

— Ieși din alee. Ia-o la stânga și intră pe strada Ternes.

— Dar de ce? întrebă marele industriaș.

— Îți voi explica îndată.

Birjarul îl ascultă și după ce coti pe o stradă laterală se îndreptă spre bariera Ternes. Ovide privi din nou pe ferestruică. Trăsura continua să-l urmeze la distanță de douăzeci de pași.

— Ah! ticăloasa! exclamă el strângând din dinți.

— Dar spune-mi, odată, ce s-a întâmplat, murmură Paul Harmant

— Ce să se întâmple, suntem urmăriți. Asta-i!

Milionarul îngălbeni.

— Fii pe pace. Tu n-ai nici un amestec. Doar eu sunt urmărit și știu și de cine. O femeie.

— Ce înseamnă asta?

— Înseamnă că numita Amanda Régamy, cu care am rupt relațiile la Bois-le-Roi, și-a pus în cap să afle unde locuiesc și cine este în realitate baronul de Reiss. Dar n-a sosit încă timpul să afle ascunzătoarea bravului Ovide Soliveau. În timp ce vorbea, Soliveau cerceta cu mare atenție îmbrăcămintea tovarășului său de drum. Paul Harmant avea un pardesiou de culoare deschisă și un joben de mătase. Ovide, dimpotrivă era îmbrăcat cu un demiu închis și pe cap avea o pălărie rotundă de fetru. Știm de mai înainte ca cei doi aveau, cu mici diferențe, aproape aceeași talie.

— Să facem un schimb, zise Soliveau. Dă-mi mie jobenul și pardesiul și îmbracă-te tu cu hainele mele.

Făcură schimbul.

Dijonezul, deschise gemulețul din față și spuse:

— Mergi direct în piața Operei. Te oprești în fața cafenelei Grand Hotel. Tu, continuă Ovide, adresându-i-se lui Paul Harmant, cobori acolo. Amanda, înșelată de îmbrăcăminte, va crede că sunt eu și te va urmări. În acest timp eu mă duc să comand o masă la Brebant.

— Și după ce cobor, eu ce fac?

— Intri în cafenea și te așezi la o masă, în plină lumină astfel ca damicica să-și dea seama că a dat greș. Apoi, după ce trăsura Amandei face calea întoarsă, vii la restaurant.

Un sfert de oră mai târziu cele două trăsuri soseau în piața Operei. Lucrurile se petrecură întocmai cum prevăzuse Ovide. Vazându-l pe Paul Harmant îmbrăcat cu un demiu întunecat și cu pălărie rotundă pe cap, Duchemin îl luă drept baronul de Reiss.

— Stai pe loc, îi spuse el birjarului, celălalt poate pleca, doar ăsta mă interesează.

Trăsura lui Ovide era de mult departe. Jacques Garaud se instalase sub globurile de cristal ale unui candelabru cu lumină de gaz aerian. Stătea cu fața spre piața Operei, adică spre Raoul Duchemin. Acesta nu-și putu reține o exclamație de mânie.

— Indivizii ăștia și-au dat seama că-s urmăriți, murmură el și și-au schimbat hainele.

Timp de câteva secunde se lăsă pradă amărăciunii nereușitei sale, apoi dădu ordin birjarului să-l întoarcă în strada Doamnelor unde era așteptat de Amanda.

Duchemin îi relată pățania. În ciuda totalei neizbânzi a asociatului său, manechinul nu-și putu abține un hohot de râs.

— Ți se pare hazos, nu? zise Raoul furios.

— Pe legea mea, da! Este exasperant, dar are haz. Ticălosul e uns cu toate alifiile. Trebuie să fim la fel de isteți ca și el.

— De mâine încep să-l spionez din nou, zise el mânios.
— N-o să-ți ajute la nimic. Mâine este duminică și nu se vor vizita. Ce-ar fi să mergem la Bois-le-Roi?
— E cum nu se poate mai bine.

*

Paul Harmant își întâlnește complicele la Brebant, într-un separeu. Spre miezul nopții, se despărțiră. Dijonezul era tulburat de o vagă presimțire.

Nu-mi va fi greu să dejoc planurile Amandei până plec, își zicea el, dar cred că plecarea este lucrul cel mai înțelept. Cu cinci sute de mii de franci, la Buenos Aires voi duce un trai confortabil. Cu siguranță e bine să mă retrag. Asta-mi asigură o bătrânețe fericită.

A doua zi, Ovide își aruncă ochii prin ziare și citi un articol referitor la accidentul din strada Gît-le-Coeur.

Reporterul afirma că nu numai tânărul, ci și vânzătoarea de pâine fuseseră striviți cu desăvârșire. Ovide zâmbi:

— Vărul Harmant o să vadă că de astă dată mi-am făcut treaba așa cum scrie la carte.

XI

Odată cu dimineața, Raoul Duchemin și Amanda plecaseră la Bois-le-Roi. Etienne Castel călătorise cu același tren, apoi o luase alene spre vila *La Hanul vânătorilor*, fără să știe că la câțiva pași în fața lui înaintau cei doi.

Nimic nu-l grăbea. Se învârti prin orașel în timp ce Amanda și Raoul intrau în vilă. O jumătate de ora mai târziu, tinerii erau într-o cămăruță de la etajul întâi. Madeleine primise dispoziție să se ocupe de ei. În chiar acel moment, Etienne Castel trecea pragul salonului principal. Patroana îi ieși în întâmpinare.

— Iată-vă din nou la noi, zise ea.

— Da, doamnă; aș vrea să-mi serviți prânzul.

— Ce-ați făcut? L-ați găsit pe domnul de Reiss?

Etienne Castel răspunse, privind-o în ochi:

— Bineînțeles. Dar dumneavoastră ați mai auzit ceva despre domnul Raoul Duchemin?

— Așadar, îl cunoașteți și pe dânsul?

— Nu, dar m-ar interesa mult să-l văd, și cum slujnica dumneavoastră mi-a spus că urma să-și petreacă duminica aici, am venit și eu, la întâmplare, în speranța să dau de el.

— Ei bine, domnule, sunteți chiar norocos. Este aici și chiar acum la masa împreună cu o cunoștință de a sa.

— Cu domnișoara Amanda, desigur.

— Chiar așa: o tânără fermecătoare. Dacă doriți, mă duc să-i anunț că cineva vrea să vorbească cu domnul Duchemin.

— Nu acum. Să-i lăsăm să mănânce. După aceea le puteți spune că sunt aici, dar numai atunci.

După ce-și comandă meniul, artistul începu să mănânce. O jumătate de oră mai târziu, Madeleine trebui să vină la tezghea unde patroana vilei o întrebă:

— Domnul Duchemin a terminat masa?

— Da. Le duc cafeaua.

— Bun! atunci anunță-l că în salonul mare este cineva, un domn, care ar dori să-i vorbească.

Madeleine îi înștiință. Cei doi se uitară unul la altul; Amanda luă o hotărâre energică:

— Roagă-l să vină aici, zise ea.

Slujnica se înapoie.

— Dar, ce dracu! continuă tânăra, adresându-i-se lui Raoul, arată că ești bărbat. Te-ai îngălbenit de parcă te-ai vedea arestat de un pluton de jandarmi.

Etienne Castel, condus de Madeleine, apăru în prag. Slujnica se retrase și închise ușa. Artistul salută.

— V-aș ruga să mă iertați, începu noul venit, dar aș dori să stau câteva minute de vorbă cu domnul Duchemin.,

— Am fost anunțat domnule, băigui Raoul, și am dat dispoziție să vă invite aici. Puteți vorbi în fața domnișoarei, n-am secrete față de dânsa.

Artistul se înclină, se așeză și zise:

— Prezența mea pare să vă tulbure, dar n-aveți de ce să vă neliniștiți. Va rog să nu mă priviți ca un dușman ci, dimpotrivă, ca pe un om gata să vă întindă mâna dacă aveți nevoie de un sprijin. Numele meu este Etienne Castel; sunt pictor și locuiesc în strada Assas. Sunt dator să vă informez că la Joigny mi s-a spus de accidentul de cale ferată și că vă aflați în tratament la Bois-le-Roi.

— Ah! exclamă Raoul, deci de la Joigny știți...

— Da, dragă domnule, de la secretarul primăriei.

Duchemin se făcu alb ca varul.

— Am să vă relatez îndată motivul pentru care am fost la primăria din Joigny, de unde, după cât se pare, ați plecat fiind forțat să demisionați. E adevărat?

— Vai, da, așa e.

— Scopul meu era să descopăr cui i s-a eliberat procesul-verbal de predare a unui copil la orfelinat.

Duchemin simți o sudoare rece udându-i cămașa.

— V-am spus să nu vă neliniștiți. V-aș ruga, deci, să mă ascultați cu calm. Când i-am arătat domnului primar procesul-verbal în chestiune a rămas uluit. A făcut o anchetă și rezultatul a fost că actul a fost sustras de cineva.

— Atunci, sunt pierdut, exclamă Duchemin fără să vrea.

— Voi încerca să vă salvez, dacă-mi răspundeți. Acest proces-verbal a fost sustras de dumneavoastră, nu-i așa?

— Da, de mine.

— L-ați vândut cuiva?

— Dacă l-am vândut? Nu. L-am eliberat în schimbul unui serviciu.

— E același lucru, deoarece serviciul era o sumă de bani. Neexistând recipisă, n-am izbutit să aflăm cui anume i-a fost înmănat. Lucrul acesta vreau să-l știu. Nu cumva mântuitorul a fost un oarecare baron de Reiss?

— Ba da.

— Îl cunoașteți de mult?

— Nu-l mai văzusem niciodată.

— Va să zică ați comis un delict, cu alte cuvinte o crimă în folosul unuia pe care nu-l mai văzuserăți niciodată!

— Da, dar m-a scăpat de Curtea cu juri.

— Spuneți mai degrabă că v-a împins spre Curtea cu juri.

— Iată cum s-au petrecut lucrurile.

Și Duchemin povestește în amănunțime cum făcuse cunoștință cu Armand de Reiss la Joigny și ce îi îndrugase baronul pentru a obține de la el hârtia cu procesul-verbal.

— Omul acesta știa totul despre dumneavoastră. Oare de unde? Asta o s-o aflăm însă mai târziu. Principalul este acum să punem mâna pe el. Dumneavoastră, doamnă, nu-i știți cumva adresa? adăuga fostul tutore, privind spre Amanda.

— Și de ce aș ști-o domnule?

— Pentru grozavul motiv că ați petrecut împreună opt zile, aici.

Amanda se înroși până în vârful urechilor.

— Vedeți relua Ettenne, trebuie să discutăm deschis. V-am spus că am venit ca prieten. Aș putea să vă devin un dușman. Primarul din Joigny i-a scris procurorului din Paris. Vor porni pe urmele dumneavoastră, domnule Duchemin. Veți fi interogat și, din răspunsurile dumneavoastră, vom afla ceea ce vrem să știm. Dacă, dimpotrivă, nu ne ascundeți nimic, voi face tot ce-mi sta în putință să ieșiți de sub urmărirea justiției.

— Vai, domnule, zise Amanda, nici eu, nici el nu știm adresa baronului de Reiss. Am da orice ca s-o aflăm; dar omul acesta ne-a scăpat printre degete.

— Îl căutați și dumneavoastră? Pentru ce?

— Ca să-i smulgем actele care ne compromit, pe doamna și pe mine, răspunse Raoul. Ieri l-am urmărit; credeam că pun mâna pe dânsul; mi-a scăpat. Și Duchemin îi relatează pățania din ajun.

— Va să zică, exclamă artistul, personajul acesta de negăsit îl vizita pe Paul Harmant.

— Da domnule.

— Și pentru el a cerut actul smuls din arhivele de la Joigny, adăugă Amanda; pentru el a vrut s-o omoare pe Lucie.

— S-o omoare pe Lucie! exclamă Etienne uluit. Ce vreți să spuneți?

— Adevărul.

— Aveți dovezi?

— Ei, dac-aș fi avut dovezi concrete, nu mi-ar fi fost teamă de nimic și aș fi putut să mă răzbun... A vrut să mă asasineze și pe mine, știind ca-l bănuiesc de crimă. Individul acesta nu se numește baronul de Reiss; numele lui este Ovide Soliveau.

„Ovide Soliveau! își spuse artistul. Vărul lui Paul Harmant sau mai degrabă al celui ce poartă acest nume, deoarece industriașul este Jacques Garaud, de data aceasta sunt sigur”.

După câteva clipe de tăcerre, Etienne Castel se adresă Amandei.

— Ați vrea să-mi relatați ce știți despre acest om?

— Da, dacă-mi făgăduiți că ne ajutați să ne răzbunăm, răspunse manechinul.

— Fiți fără grijă, doar avem același interes.

— Și Raoul n-o să pățească nimic?

— Dacă formele de urmărire s-or fi emis, le voi opri chiar de mâine. Atunci tânăra spuse cum l-a cunoscut pe Soliveau, povestind cu de-amănuntul tot ce văzuse, auzise și bănuise.

— Aveți dreptate, zise Etienne, omul acesta este cu adevărat ucigașul Luciei, și că era în slujba lui Paul Harmant e limpede ca bună ziua. Avem însă nevoie de dovezi palpabile ca să-i putem doborî pe amândoi. Mă puteți ajuta domnule Duchemin?

— Cu trup și suflet.

— Atunci, spionați-l în continuare pe Paul Harmant. Și după ce aflați adresa lui Ovide Soliveau, vă voi spune ce trebuie făcut.

Manechinul interveni.

— Îl cunoașteți cumva pe Paul Harmant?

— Îl cunosc. Îl vizitez și mă vizitează...

— N-ați putea întreprinde și dumneavoastră ceva?

— Nu, deoarece orice vorba de-a mea aruncată în vânt, orice acțiune necugetată i-ar da de bănuț. Urmărirea de ieri a domnului Duchemin i-a pus pe gânduri cu siguranță. Dacă indivizii ăștia mai pun cumva la cale o nouă crimă, trebuie să-i împiedicăm s-o ducă la bun sfârșit.

Spunând acestea, se gândea la Jeanne Fortier. Se întoarse apoi spre Raoul.

— Aveți nevoie de ceva bani?

— Am eu câteva economii, îl întrerupse Amanda; le-am pus la dispoziție în interesul comun.

— Oferta mea este în același scop; vă rog să vă amintiți la nevoie. Iată cartea mea de vizită. Dumneavoastră unde locuiți?

— Strada Doamnelor nr. 28, răspunse manechinul.

— Îndată ce aveți vreo veste, anunțați-mă.

— Nici o grijă.

Etienne se ridică, adăugând:

— Domnule Duchemin, mă voi ține de promisiune. Organele judiciare vă vor lăsa în pace.

Urcând în compartimentul trenului ce-avea să-l înapoieze la Paris, artistul murmură:

— Nu va trece mult și Jeanne Fortier, mama lui Georges, va fi reabilitată.

*

După două zile de repaus la pat, vânzătoarea de pâine își reluase slujba. Într-o zi de luni, la ora cinci dimineața, apăru la brutărie cu fruntea încă bandajată. Trecu pragul *Hanului brutarilor* și ceru un castron de supă. Văzându-o, cei din restaurant izbucniră în strigăte de bucurie. Toți veneau să-i strângă mâna.

Tourenezul și Lyonezul vrură să plătească fiecare câte un rând barosan în cinstea ei. Evadata din Clermont își simțea ochii în lacrimi. În sfârșit, plecă să-și reia în primire coșul pe roțile.

Lyonezul și Tourenezul rămăseseră să mai fumeze o țigară cu câțiva prieteni. Ne amintim că Lyonezul fusese acela care, mai înainte, o îndrumase pe Jeanne spre brutăria Lebreton.

— Ei, ce zici? întrebă el pe Tourenez.

— De acord, răspunse acesta. Subscriu.

— Ce tot puneți la cale? se auziră câteva glasuri.

— Iată despre ce este vorba, reluă Lyonezul. Măicuța Lison este o femeie minunată și o iubim cu toții. Așa-i? Ne-ar fi distrus sufletul dac-ar fi murit sub nenorocita aia de schelărie. Și dac-ar fi fost s-o înmormânteze, toți din bresla noastră, care mâncăm aici, ar fi dat un obol de câte cinci franci.

— Fără să ne oblige nimeni.

— Ei bine, n-ați vrea să dăm totuși acești bani pentru o mică sărbătorire intimă, în cinstea măicuței Lison?

Toți aprobă în exclamații de veselie.

— Bună idee, zise negustoreasa de vinuri. Mă aliez și eu cu o sticlă de șampanie.

— Atunci, ne-am înțeles, răspunse Lyonezul. Masa o dăm la prânz când toată lumea e liberă. Patroana, aici de față ne va trece pe fiecare pe listă și va strânge banii.

Toți cei aflați în local semnară pe o coală de hârtie și dădură banii.

— Cu o condiție, măicuța Lison să nu afle nimic! spuse Lyonezul; trebuie să-i facem surpriza. N-o invităm decât în dimineața zilei cu pricina.

*

Ovide Soliveau își pregătea plecarea cu multă râvnă. Tot timpul și-l petrecea făcând cumpărături pentru Buenos-Aires. Umbla de colo până colo prin Paris, foarte preocupat, dar temându-se mereu să n-o întâlnească pe Amanda.

De la întoarcerea la Paris, cunoscuse într-un tripou un individ care locuise mai de mult în Buenos Aires. Personajul acesta se oferise bucuros să-i dea câteva scrisori de recomandare. Numele său era Tiercelet și locuia pe strada Jacob.

Într-o după amiază, Ovide se hotărî să-l anunțe pe numitul Tiercelet despre călătoria sa apropiată și, în același timp, să-i ceară scrisorile făgăduite. Fostul industriaș nu era acasă și urma să se înapoieze destul de târziu. Soliveau se retrase, lăsând vorbă că-i va trimite o scrisoare cu ziua precisă a întâlnirii. Coborî pe strada Senei căutând o cafenea unde să aștearnă câteva rânduri. Ochii îi căzură pe firma: *La Hanul brutarilor*.

Criminalilor le place să se întoarcă la locurile unde și-au uneltit și executat crimele. Ovide intră în local.

— Aveți un separeu? îl întrebă el pe cârciumar.

— Da, domnule, poftiți aici.

Și patronul îi arată o încăpere mică despărțită de sala mare printr-un glasvant prevăzut cu o ferestruică. Știm că aceasta era pe jumătate acoperită de perdele. Privind pe deasupra vedeai ce se petrecea în salon. Ovide își scoase tocul. Vocile comesenilor din salonul alăturat se deslușeau atât de clar, încât își întoarse capul vrând să descopere pe unde pătrundea zgomotul de se auzea așa de bine și descoperi ferestruica întredeschisă. Se apucă să scrie. Dintr-o dată, auzi următoarea frază:

— Patroana mă trimite să te întreb dacă vrei să participi și dacă vrei să te trecem pe listă pentru masa pe care brutarii o dau în cinstea măicuței Lison, joia viitoare, ca să sărbătorim întâmplarea norocoasă că n-a dat ortul popii când i-a căzut în spinare schela zidarilor.

Trăsnet de-ar fi fost și tot n-ar fi produs o tulburare mai cumplită asupra lui Ovide. O sudoare rece îi scaldă trupul.

„Jeanne Fortier trăiește! Îngăimă el. Și eu o văzusem plină de sânge, moartă, sfărâmată! Trăiește ca și fiică-sa!”

Vocea din salon îi trezi din nou interesul:

— Poftim lista. Semnează și nici o vorbă Lisei Perrin, în caz c-o întâlnești. Vrem să-i facem o surpriză... Deci, mucle! A, uite-o pe măicuța Lison.

Jeanne Fortier intrase într-adevăr însoțită de altă vânzătoare de pâine. Ovide, recăpătându-și puțin sângele rece, ridică ușor un colț de perdea și privi în salon. O văzu pe Jeanne. Mai avea încă tăietura de pe frunte. Da, într-adevăr trăiește! murmură el lăsând să cadă colțul perdelei. Așadar, pentru Jacques primejdia este aceeași și la fel de cumplită, atât pentru mine, cât și pentru el. Aflând că-i teafără și nevătămată, Jacques va refuza să-mi mai dea banii promiși pentru moartea ei! Totul va fi pierdut! De n-ar întâlni-o din întâmplare! Am să amân, dacă trebuie, călătoria cu câteva zile. În loc să sfârșească scrisoarea, mototoli hârtia și o vârî în buzunar. Apoi ieși și se duse în cartierul Temple unde făcu cumpărături din mai multe prăvălii. Intră la un frizer, își tăie părul, lăsându-l foarte scurt, își rase favoriții și mustățile și se înapoie în strada Clichy. Peste o oră, ieșea pe ușa casei îmbrăcat într-un costum cenușiu deschis, și pe cap cu o pălărie de fetru cenușiu, așa cum poartă ucenicii brutari.

Nu după mult timp se afla în *Hanul brutarilor*. Slujnica Marianne, văzând o figură necunoscută, întrebă curioasă:

— Sunteți din breasla brutarilor?

— Da, drăguț, răspunse Ovide.

— În orice caz, nu din cartierul nostru, așa-i?

— Deocamdată nu, dar am locuit pe vremuri. Știu restaurantul ăsta de ani de zile și, fiindcă am plecat din Dijon cu gândul să mă stabilesc la Paris, m-am gândit să cinez aici.

Tourenzul și Lyonezul mâncau la o masă alăturată.

— Așa! zici că ești din Dijon, camarade? întreabă Lyonezul.

— Da.

— Am lucrat și eu acolo. La cine-ai fost angajat?

Ovjde dădu numele unui brutar din Dijon.

— Îl știu, este un băiat pe cinste. Și zici că vrei să-ți cauți slujbă la noi?

— Am căpătat o moștenire. Nu cine știe ce, dar pot trăi din ea până-mi găsesc ceva să-mi convină... Aș putea să mănânc în pensiune aici?

— Cum să nu, răspunse slujnica.

— Până una alta, aș vrea o sticlă de vin de Bourgogne, ceva, așa, mai ales. Tovarășii or să vrea, cred, să ciocnească un păhărel și cu mine.

Marianne aduse o sticlă de vin de Beaune, după care urmă repede alta. Ceva mai târziu, Tourenzul și Lyonezul se retraseră. Ovide își termină pe îndelete mâncarea. Discută cu patroana, plăti jumătate din pensiune anticipat, ciocni cu ea, apoi chemă slujnica și-i dădu un ludovic pentru sticlele de vin și pentru mâncare. Aceasta îi aduse două monezi de cinci franci și restul de mărunțiș. Dijonezul îi puse în mână o monedă de cinci franci și spuse:

— Asta-i pentru tine, drăguț.

Marianne roși până în vârful urechilor, îngăimă câteva vorbe de mulțumire și vârî banul în buzunarul de la șorț.

— Stați puțin, zise ea pe neașteptate, deoarece sunteți de-ai noștri nu vreți să participați la banchet?

— Ce fel de banchet? întrebă străinul, prefăcându-se că nu știe despre ce este vorba.

Atunci patroana răspunse:

— O masă cu subscripție oferită în cinstea unei brave vânzătoare de pâine. Toți de aici o iubim.

— Sigur, cum să nu, particip și eu. Cât se dă de om?

— Șase franci.

— Poftim.

— Pe ce nume? întrebă patroana.

— Pierre Lebrun.

Ovide se înapoie acasă.

A doua zi dimineață, sosi din nou la *Hanul brutarilor* unde i se servi micul dejun. Tourenetul și Lyonezul, în haine de lucru, veniră să-și soarbă supa și păhărelul de vin alb. Văzându-l pe Ovide, se grăbiră să-i strângă mâna, așezându-se lângă el.

Acesta plăti numaidecât șase sticle de vin și invită mai mulți comeseni. La un moment dat intră și Jeanne.

— Vino încoace, măicuță Lison, strigă Lyonezul. Te cinstim cu un pahar de vin alb.

Ovide nici nu clipi, dar adăugă.

— Poftim, poftim, măicuțo, și fii binevenită.

Vânzătoarea de pâine se apropie. Se uită la străin.

— Nu vă cunosc, rosti ea.

— E un tovarăș nou, băiat bun, își sărbătorește venirea, răspunse Lyonezul.

Soliveau umplu paharele, Jeanne ciocni cu paharul ticălosului. Apoi își luă cana de cafea cu lapte, strânse mâna lui Ovide și se retrase.

— Veniți la banchet? întrebă Tourenetul. O să cântăm cuplete deocheate.

— Ar trebui s-o punem să cânte și pe măicuța Lison, exclamă Marianne care mergea de la o masă la alta strângând farfuriile, dar nu va fi deloc ușor, măicuța Lison e mereu tristă.

— Aiurea! zise Ovide pe un ton glumeț, o fac eu să-și descrețească fruntea; găsesc eu leac s-o înveselesc.

*

A doua zi după întâlnirea cu Duchemin și Amanda, Etienne Castel lucra în atelierul propriu. Se apropia ziua când Georges împlinea douăzeci și cinci de ani și fostul tutore voia să-i trimeată pentru aniversare tabloul făgăduit. Odată cu tabloul urma să-i înmâneze și scrisoarea încredințată de preotul din Chevry. Ar fi vrut mult ca, totodată, să-i spună și următoarele: „Îl știu pe adevăratul ucigaș al lui Jules Labroue". Dar nu putea încă exclama cu dovezi la mână: „Iată

asasinul! Îi smulg masca. Omul acesta nu se numește Paul Harmant ci Jacques Garaud".

În consecință, trebuia să se abțină până în ziua când Ovide Soliveau i-ar fi putut furniza dovada atât de mult dorită. Or, zilele de marți și de miercuri trecuseră fără ca Raoul Duchemin să-i fi adus vreo știre. Seara, pictorul veni în strada Doamnelor și lăasă o carte de vizită cu următoarele cuvinte:

Trec mâine, joi, la ora zece dimineața. Așteptați-mă! am neapărată nevoie să vă vorbesc.

Amanda și Raoul nu se întoarseră decât spre miezul nopții. Amanda ar fi dorit cumplit să fie prezentă la vizita anunțată, dar nu putea; patroana o însărcinase să meargă la o clientă, așa că a doua zi plecase dis-de-dimineață.

La rândul său, Ovide Soliveau își părăsi și el locuința în zori, în buzunar cu sticluța plină pe trei sferturi cu licoarea canadiană de la New York. Îi expedie milionarului, pe adresa uzinei, următoarea telegramă:

Rog amână întâlnirea de mâine, plec abia luna viitoare.

Ovide

Soliveau luă o birjă și dădu ordin să-l ducă în piața Chatelet. Întră într-o cafenea și ceru hârtie de scris. Modificându-și scrisul, înșiră aceste câteva rânduri:

Poliția din Paris caută o femeie numită Jeanne Fortier, condamnată la închisoare pe viață pentru tripla crimă de furt, incendiu și asasinat și care a evadat din închisoarea centrală din Clermont.

Poliția va putea afla ce o interesează dacă va trimite doi sau trei agenți de siguranță la un banchet oferit astăzi, joi, la douăsprezece fix, la un negustor de vinuri din strada Sena, cu emblema La Hanul brutarilor. Petrecerea se dă în cinstea unei vânzătoare de pâine pe nume Lise Perrin. Incidentul care se va produce o va constrânge pe evadata din Clermont să-și dea pe față identitatea.

Apoi, cu același scris falsificat, trecu pe plic următoarea adresă:

Domnului șef al Siguranței, la Prefectura Poliției
Urgent

*

La ora zece fix, Etienne Castel se prezentă în strada Doamnelor la domiciliul Amandei, unde locuia și Raoul Duchemin. Fostul funcționar de la primăria din Joigny veni să-i deschidă:

— Vă așteptam. Ați venit cumva să-mi spuneți că ați descoperit vizuina lui Soliveau?

— Nu, am venit să întreb dacă dumneavoastră i-ați dat de urmă.

— Vai, nu. De trei zile nu fac altceva decât să-l pândesc pe Paul Harmant care n-a ieșit de acasă decât ca să plece și ca să se înapoieze de la uzină.

— Așadar, nimic! Nici un indiciu, zise Etienne.

— Absolut nimic, și tare mă tem că acest Soliveau, dându-și seama că e urmărit, să nu fi părăsit Parisul...

— Ar însemna că dracul își vâra coada în treburile noastre.

— M-am gândit să-i trimit lui Paul Harmant o telegramă semnată Ovide Soliveau, cu următoarele: *Astă seară, la mine; urgent*. Paul Harmant, va veni cu siguranță la apelul complicei lui. Voi sta la pândă, îl voi urmări și prin el voi da de urma banditului. Ce ziceți de ideea mea?

— Prezintă unele dificultăți și unele pericole. Dacă Soliveau a fugit, Paul Harmant va ghici că i se întinde o cursă; pus în gardă, va rămâne acasă.

— Aveți dreptate dar poate că nu știe dacă complicele lui a plecat din Paris. Poate crede că tocmai s-a înapoiat.

— Fie. Să admitem că Ovide este la Paris. Milionarul, presupunând că s-a înapoiat, se duce, îl găsește și-i spune: am primit telegrama. Ce s-a întâmplat? Ovide, știind că n-a trimis nimic, își va da seama că-i încolțit.

— Va crede că falsa telegrama e trimisă de Amanda. În timp ce ei stau și discută, eu rămân la post. Ovide Soliveau ar putea fi sau nu acasă când vine Paul Harmant. Dacă lipsește, totu-i în ordine. Dacă este, la un moment dat, tot va pleca. Atunci, mă voi folosi de lipsa lui, voi intra în locuință și voi lua toate actele din casă.

— Nefericitele! strigă artistul. Dar ceea ce vrei să faci dumneata este o crimă pedepsită de lege.

— Bine, dar nemernicul ăsta este în afara legii! Cu orice risc, eu încerc.

— Dacă hotărârea dumitale este definitivă, nu mai am nimic împotrivă. Unde vrei să trimiți telegrama. La Courbevoie? În strada Murillo?

— Asta-i ceva mai greu. Nepândindu-l azi-dimineață, nu știu dacă s-a dus la uzină.

— Vom afla îndată. Mă duc în strada Murillo și întreb de Paul Harmant. Vizita mea i se va părea foarte firească... Dumneata mă aștepți într-o cafenea pe bulevardul Mâlesherbes. Voi veni să te iau de acolo.

— Atunci să mergem.

— Un moment, zise Etienne scoțând din buzunar o hârtie cu antetul ministerului și întinzându-i-o. Citește ce scrie. Vei vedea că m-am ocupat de dumneata. Nu mai ai motive de teamă, deocamdată.

Cei doi părăsiră casa din strada Doamnelor și urcară într-o trăsură. La capătul străzii Murillo, Duchemin coborî, apoi trăsura își urmă drumul spre vilă. Artistul sună.

— Domnul Paul Harmant este acasă? întrebă el portăreasa.

— Nu, dar domnișoara vă va primi cu siguranță.

Două minute mai târziu, Etienne era introdus la Mary. Fata avea o paloare ca de mort. Văzând-o, artistul simți o milă nețărmită.

— Ce vânt vă aduce, dragă pictore? Întreabă fata cu un surâs pe buzele-i albe. Tatăl meu a plecat la uzină. Aveți să-i comunicați ceva urgent?

— Aș fi vrut să-i cer permisiunea să vizitez atelierele. Lăsați, mai bine mă duc la Courbevoie.

— Ați mai lucrat la portretul meu?

— A trebuit să întrerup lucrul pentru un timp... am fost la Dijon.

— În orașul tatălui meu.

— Da; și mi s-a vorbit despre dânsul.

— Cum? mai sunt oameni care-și mai amintesc de el în orașelul părăsit de atâta vreme!

— Mulți vorbesc despre domnul Harmant în termenii cei mai elogioși, la fel ca și despre vărul său. Îl cunoașteți pe acest văr?

— Da, un original, varul Ovide Soliveau. Când a plecat din New York, tata i-a vândut fabrica de acolo. Mie însă îmi plăcea total.

— Pe scurt, a rămas în America.

— Din fericire da, slavă domnului!

Etienne se ridică.

— Plecați? Așa de repede? Întrebă Mary.

— Da, la Courbevoie.

Fata nu știe că Soliveau s-a întors la Paris, gândi pictorul. Pentru ea este tot la New York.

Etienne Castel se înapoie la cafeneaua unde îl aștepta Duchemin și spuse:

— Paul Harmant este la uzină și azi nu va cina acasă.

— Dacă pleacă înainte de a primi telegrama mea?

— N-avea grijă. Îl voi împiedica eu.

În mai puțin de o jumătate de oră, cei doi își terminară masa de prânz și trimiseră următoarea telegramă:

Te aștept la mine, astă seară la ora nouă Foarte urgent.

Ovide

Apoi se îndreptă spre podul Neuilly. La capătul podului, Raoul coborî și zise:

— Voi aștepta aici.

— Ne-am înțeles, interveni artistul. Voi face astfel încât să nu-l părăsesc pe omul nostru decât în clipa când urmează să plece la întâlnire. Măine dimineață te aștept acasă la mine.

Etienne spuse birjarului să-i conducă la uzină.

Milionarul dăduse dispoziții pentru întreaga zi de lucru. Având întâlnire cu Ovide așa cum stabiliseră, trebuia să treacă mai întâi pe la bancher ca să ia suma destinată complicei. Era gata să părăsească uzina, când i se aduse o telegrama. Era depeșă prin care Ovide contramanda întâlnirea din ziua aceea. Paul Harmant o citi și rămase foarte surprins.

— Asta-i bună! dar ce i-a venit? Ce înseamnă amânarea asta? O toană absurdă, cu siguranță. Nu-i nimic, ne vom lua mâine adio.

La ora unsprezece, trimise după Lucien.

— Dejunăm împreună, dragul meu, spuse el.

Să vedem ce se petrece în acest timp, pe strada Sena, la *Hanul brutarilor*.

Jeanne Fortier își făcuse apariția obișnuită în local. Ucenicii brutari și vânzătoarele de pâine aflați în sală păreau să aibă o comportare ciudată și misterioasă. Faptul acesta o intrigă atât de tare încât se duse la Lyonez.

— Dar ce-aveți cu toții? Parcă mi-ascundeți ceva. Mă priviți într-un mod bizar.

— Îți spun eu măicuță Lison, răspunse Lyonezul cu un aer încurcat: e pentru că vrem să-ți dăm o veste.

— Ceva neplăcut? îngăimă ea.

De data aceasta îi răspunse patroana:

— Nicidecum! Dimpotrivă. Am fost necăjiți când am aflat de accidentul suferit. Băieții care mănâncă aici și care te cunosc, ce și-au spus: dacă soarta a făcut ca buna noastră Lison să scape, trebuie să-i dovedim că o iubim, oferindu-i un frumos buchet și un banchet. Asta-i...

— Oh! dragii mei, murmură Jeanne, și nu mai putu continua. Emoția îi strângula gâtul.

— Buchetul o să-ți sosească îndată cu banchetul, la douăsprezece fix! continuă patroana, îmbrățișînd-o. Apoi fiecare dintre cei de față veniă să-i strângă mâna. Jeanne îngâna:

— Mulțumesc, dragii mei; sigur, sigur că da, sunt foarte fericită. Apoi, nemaiputându-și stăpâni emoția, izbucni în hohote.

— Ei, lasă, lasă, o mingăie patroana, nu trebuie să plângi, mai bine râzi. Întâi, că e mai vesel! Haide, ia o înghițitura din acest amestec și la treabă!

Jeanne Fortier luă păhărelul și ciocni cu toată lumea, apoi ieși, însoțită de aclamațiile tuturor. Curând începu să se aranjeze masa...

*

Fredonând o melodie de operetă, Ovide, ferchezuit și proaspăt ras, se îndrepta spre *Hanul brutarilor*. Pe strada Beaux-Arts, o trăsură de piață îl obligă să urce pe trotuar. Vehiculul îl depăși. Ovide n-avu timp să vadă capul unei femei în spatele geamlâcului; un chip care, zărindu-l, căpătă brusc o expresie uluită. Amanda, căci ea era, îi spuse birjarului:

— Întoarce și mergi la pas.

Cu ochii pe geam, îi studia pe trecător.

— Nu, nu m-am înșelat, murmură tânăra. El e, cu toate că acum nu are mustață. Și nici favoriți.

Îl văzu intrând în localul unui negustor de vinuri. Coborî din birjă.

— Ești liber, spuse ea vizitiului, dându-i o monedă de cinci franci și cartea de vizita a doamnei Augustine; du, te rog stofa la adresa aceasta. Dacă ești întrebat de ce n-am venit o dată cu dumneata, spune că ceva urgent m-a obligat să rămân în oraș.

Amanda trase peste față voaleta deasă a pălăriei și se îndreptă spre local. Arunca o otheadă spre interior. Prin ușa întredeschisă zări un salon spațios în centrul căruia era aranjată o masă de dimensiuni neobișnuite. În fund, lângă un cuptor – bărbatul sub ale cărui trăsături îl recunoscuse pe baronul de Reiss. Intră hotărâtă și se adresă cârciumarului:

— Aveți un separeu?

— Da, doamna; un separeu în care tocmai am făcut curățenie.

— Bun, aduceți-mi vă rog și o porție de friptură, caldă sau rece.

Amanda se strecură în separeu.

— De aici nu-mi mai scapă, își zise ea ridicând colțul perdeluței, îl văd când pleacă și mă iau după el...

În acea clipă, prin gemulețul întredeschis auzi voci în salon.

— Ei! ai sosit, drăguțule, zicea patroana, ce-ți pofteste inima pentru azi?

— Ca de obicei, bunicuțo... O supă! dar nu prea concentrată ca să pot și eu onora banchetul.

— Mi-ai făgăduit că o să râdem.

— Am promis și mă voi ține de cuvânt... Care-i locul meu?

— Acolo, în fundul salonului. Pentru clienți avem mese separate.

Ovide se îndreptă spre o masuță plasată lângă peretele care despărțea salonul mare de separeu. Dacă Amanda s-ar mai fi îndoit cumva de identitatea personajului urmărit, timbrul glasului i-ar fi risipit orice urmă de îndoială.

Marianne așeză în fața lui Ovide un castron plin cu supă de varză.

— Felul întâi, zise ea.

— Bine, grăbește-te și am să-ți arăt ceva. Slujnica reveni îndată cu felul următor.

— Acum, spuneți, ce-mi arătați.

— Curioaso! ești nerăbdătoare! bine, privește... Și Ovide scoase din buzunar două cutiuțe din piele, una roșie și alta neagră. O deschise pe cea neagră unde strălucea o pereche de cercei.

— Vai, ce frumoși sunt! Asta-i cadoul pentru măicuța Lison?

— Exact!

— Vai, biata femeie, ce fericită o să fie! Și în cealaltă?

— O pereche de cercei pentru dumneata.

Ovide deschise cutiuța roșie. Marianne nu-și putu reține un strigăt de bucurie:

— Sunt nemaipomeniți! vai! Vă mulțumesc domnule Pierre. Sunteți prea draguț. O să-i pun când servesc mâncărurile.

Slujnica îi strecură în buzunarul șorțului și reluă:

— Domnule Pierre, mie-mi place grozav să petrec. Ne veți cânta cuplete vesele, nu-i așa? Și vreau să cânte toată lumea... chiar și măicuța Lison.

— Măicuța Lison și toți ceilalți.

— Sunt sigură că n-o să izbutiți. Pe ea n-o poate înveseli nimeni.

— Dacă tu ai vrea, ar fi un fleac. Trebuie doar s-o *amețim* puțin.

— Bine, dar nu eu voi turna vinul în pahare.

— Nu-i nimic, nu trebuie să bea mult.

— Atunci, cum?

— După cafele se servește lichior, nu-i așa? Ei bine, voi zice că e rândul meu să fac cinste; voi înmâna cadoul măicuței Lison care va trebui udat cu un păhărel de șartreuză adevărată. Trebuie doar să turnăm într-o sticluță, pe care s-o pui deoparte, o linguriță dintr-o licoare special adusă de mine.

— Și dacă-i face rău, biata de ea!

— Da de unde, o înveselește pur și simplu, iar noi o vom provoca să ne spună tot ce-i va trece prin cap, chiar și glume deocheate.

— Îmi dați cuvântul că asta n-o s-o necăjească?

— Îți jur, pe cuvântul meu de dijonez și de băiat bun!

— Bine, atunci mă prind.

— Eu o să cer șartreuză ca să stropesc cadoul și dumnata torni în paharul măicuței Lison.

— Dar dacă le torn și altora? întrebă slujnica.

— Nu, că atunci iese o hărmălaie de nu se mai aude om cu om; se vor lua la întrecere care să vorbească mai tare și să cânte mai cu foc.

— Mă duc să iau două sticluțe și măicuței Lison îi voi turna din șartreuză preparată. Unde-i licoarea?

— Adă aici sticluța și torn eu licoarea, deoarece s-ar putea ca dumneata să verși o cantitate prea mare.

Slujnica luă din raft o sticluță de șartreuză în care Ovide vărsă puțin din conținutul fiolei cuparată la New York. Agită ca să se amestece totul, puse dopul la loc și i-o înapoie Mariannei, spunându-i:

— Ai grije să nu cumva s-o încurci cu celelalte.

Amanda ascultase cuvânt cu cuvânt întreaga convorbire. Se întreba cine o fi persoana căreia-i spuneau „măicuța Lison” și ce crimă mai pune la cale omul acesta. Dintr-o dată își înălță capul; o flăcăruie îi trecu pe sub ochi. Se uită spre Ovide. Acesta se ridicase de pe scaun și-și aprindea o țigară. Apoi traversă bodega și ieși în stradă. Deși îl văzu îndepărtându-se, Amanda rămase pe loc. Marianne veni să strângă resturile de la masa lui Ovide. Manechinul se apropie de gemulețul întredeschis și chemă în șoaptă:

— Domniș'oară Marianne!

Slujnica se uită împrejur și întrebă:

— Cine mă strigă?

— Eu... aici în separeu. Vrei să vii o clipă...

Marianne apăru.

— Aveți nevoie de mine, doamnă?

— Da, domnișoară.

— La dispoziția dumneavoastră. Spuneți-mi ce doriți?

— Astăzi aveți multă lume la masa, nu?

— Da, dăm un banchet în cinstea doamnei Lise Perrin, numită în cartier măicuța Lison. O vânzătoare de pâine care era cât pe ce să fie omorâtă...

— Și dumneata ții la femeia asta?

— Bineînțeles ca țin.

— Atunci, dragă Marianne, să nu faci ce te-a sfătuit bărbatul de adineauri.

— De unde știți? Întreabă slujnica, uluită.

— Gemulețul era deschis. Am auzit totul.

— Atunci, v-ați dat seama că era vorba de o simplă glumă, o farsă nevinovată.

— Știu, dar va trebui să renunți.

— Dar de ce? Credeți că dijonezul avea în flacon ceva ce i-ar putea face rău măicuței Lison?

— Sunt sigură că scopul lui nu e deloc s-o înveselească pe biată femeie. Îl cunosc bine; îți jur că bărbatul ăsta urmărește ceva rău.

— Ceva rău? repetă Marianne tremurând.

— Da... Vrei să câștigi două sute de franci și să împiedici comiterea unei mârșăvii?

— Sigur că da, vreau. Iar eu care credeam că domnul acesta este o persoană cinstită și am primit de la el și un cadou!

— Păstrează-ți cadoul!

— Escrocul dracului, voia să mă facă complicea unei mârșăvii împotriva măicuței Lison? Aș vrea să i-o pot plăti cu aceeași măsură, făcându-i o farsă!

— Vei putea, turnându-i lui amestecul destinat vânzatoarei de pâine.

— Grozav! E o idee nemaipomenită!

— Doza introdusă în sticluță ar putea fi periculoasă pentru o femeie, dar nu și pentru un bărbat. O va bea el și apoi, ai să vezi, se va îmbăta. Când te îmbeți simți nevoia să trăncănești. Atunci va mărturisi cu glas tare, în fața tuturor, tot ceea ce avea de gând să facă și în ce scop...

— Bine, dar cine-i escrocul ăsta?... Mă duc să-i spun patroanei.

— Să nu faci una ca asta, căci va fi alungat și nu mai vom putea afla din gura lui ce intenționa cu adevărat.

— Aveți dreptate, trebuie să-l lăsăm să bea; și să bea...

— Ai să ții minte tot ce ți-am spus să faci?

— Da. O să vedeți. Dar, la urma-urmei, dumneavoastră o să asistați?

— Sigur că da. Voi fi aici în separeu.

Amanda scoase din portofel două hârtii de câte o sută fiecare și i le întinse.

— Ia-i, sunt banii făgăduiți. Marianne îi dădu mâna la o parte.

— Păstrați-i doamnă, vă rog. Nu trebuie să mă plătiți pentru că fac o faptă bună și dau pe fața un excroc.

— Ai dreptate, draga mea. Totuși, insist să iei banii. Poți, dacă vrei, să-i dai măicuței Lison. La ora prânzului voi fi aici. Aranjează în așa fel, ca dijonezul să nu dea cu ochii de mine.

Amanda ieși din localul de pe strada Sena. Abia păși pe trotuar că patroana o și strigă pe Marianne. Slujnica veni în grabă și fu primită cu următoarele cuvinte:

— Ce căutai tu în separeu?

— Discutam cu o doamnă care m-a chemat și mi-a dat asta. Și Marianne îi arată banii.

— Ei drăcie! dar sunt două sute de franci!

— Da, pentru măicuța Lison.

— Atunci, dacă-i așa, înțeleg de ce-ai stat atâta de vorbă. Să-i înmânezi sărbătoritei când ajungem la felul trei.

— Mai bine dați-i dumneavoastră, patroană.

— Fie cum vrei. Acum, du-te și vezi dacă mai lipsește ceva.

*

Etienne Castel, știm, plecase spre atelierele lui Paul Harmant. Acesta se afla singur în biroul său. Lucien tocmai străbătea curtea fabricii în drum spre milionar. Îl zări pe Etienne. Cei doi își strânseră mâna.

— Dumneavoastră aici? îl întrebă Lucien.

— M-am gândit să fac un tablou cu o uzină... și, în legătură cu asta am venit să stau puțin de vorbă cu domnul Harmant. De altfel, adineauri am văzut-o și pe domnișoara Mary. Biata de ea, nu mai are de trăit decât, cel mult, câteva zile.

— Vai, domnule! Sunt la capătul puterilor. Abia-mi mai pot juca rolul pe care dumneavoastră mi l-ați impus și nici nu știu în ce scop.

— Scopul, repet, este fericirea dumneavoastră. Deocamdată vă invit la cină împreună cu domnul Harmant.

Milionarul îl primi pe Etienne Castel în clădirea birourilor.

— Ce surpriză! exclamă el. Fiți binevenit. Ce vânt vă aduce la Courbevoie? Artistul invocă și de astă dată aceleași motive, apoi adăugă:

— Pentru că veni vorba, am fost azi-dimineață în strada Murillo.

— Ați văzut-o pe fiica mea? întrebă Paul Harmant.

— Da. Ne-am înțeles, nu-i așa? Cinăm împreună. De altfel, domnișoara Mary mi-a spus că n-aveți intenția să mâncați acasă.

— Aveam o întâlnire pentru diseara, dar adineauri am primit o telegramă de contramandare. Așa că accept invitația.

Cei doi se pregăteau să viziteze atelierele când portăreasa intră cu altă telegrama.

„Asta-i telegrama noastră”, gândi artistul.

Fostul Jacques Garaud o citi și fruntea i se încruntă. Pictorul îl studia pe ascuns.

— Ce înseamnă asta? se întreba industriașul. Azi-dimineață îmi contramanda întâlnirea, și acum iată că-mi dă alta... Ce dracu-o mai fi asta?

— Ceva neplăcut? întrebă artistul.

— Neplăcut da, căci o afacere neprevăzută mă obligă să amân invitația de adineauri. Trebuie să fiu la ora nouă seara la unul din clienții mei.

— Veți fi, dragă domnule Harmant, fără să fie nevoie să ne schimbăm proiectul. Cinăm la șase fix în cartierul unde aveți treabă și la opt și jumătate vă părăsim ca să aveți timp să vă duceți la client.

La ora cinci, vizita în fabrică se încheiase. Paul Harmant ieși împreună cu Etienne Castel și Lucian Labroue. La șase fără un sfert, coborau în piața Le Havre în fața unui restaurant. Raoul Duchemin îi urmărise pas cu pas, încă de pe podul Neuilly. Îi lăsa să intre în restaurant, apoi trecu și el pragul aceleiași local.

XII

Era ora douăsprezece fără un sfert. Toți cei ce subscriseseră la banchet veniseră la timp. Cu zece minute mai înainte Amanda se reinstalase în separeul unde Marianne îi servi meniul.

Apoi, slujnica se înapoiase în salonul mare. În ciuda animației și a veseliei zgomotoase cu care-i uluise pe comeseni, Ovide nu se simțea deloc în largul său. Nu-i vedea pe agenții Siguranței. Marianne trecu pe lângă el. Ovide se aplecă și o întrebă în șoaptă:

— N-ai uitat nimic?

— Nu, fiți pe pace! Sticluța este pregătită.

În acel moment, în salon își facura apariția un subofițer de garnizoană însoțit de un țăran în vârstă de vreo șaiszeci de ani. Soliveau îi învăluia cu o privire ageră.

— Țtia-s oamenii mei, își zise el. Totu-i în regulă.

Noii veniți erau într-adevăr cele două iscoade trimise de șeful Siguranței.

Nu după mult, o vânzătoare de pâine dădu buzna în salon:

— Băieți, strigă ea, vine măicuța Lison!

Un bărbat de vreo șaiszeci de ani luă de pe masă un uriaș buchet de flori. Jeanne Fortier apăru și omul cu florile îi ieși în cale.

— Măicuță Lison, primește acest buchet pe care prietenii dumitale ți-l oferă în semn de recunoștință.

Un strigăt general umplu vasta sală. Toți exclamau: Trăiască Lise Perrin! Vinzatoarea de pâine își ștergea ochii.

— Masa este servită! Pofțiți la masă! zise patroana, pe un ton de comandă.

Tourenetul și Lyonezul o instalară pe Jeanne în scaunul de onoare. Banchetul începu. Ovide Soliveau ședea foarte aproape, pe aceeași parte a mesei și prin voioșia lui îi înveselea pe toți.

Se făcuse ora trei și jumătate; cafelele erau așezate pe masă. Slujnica Marianne pândea semnalul lui Ovide. Se îndreptă spre măsuța unde erau rânduite sticlele de lichior și, băgând mâna în buzunar, scoase o sticlăuță așezând-o în fruntea celorlalte.

Ovide se ridică în picioare.

— Bravo! exclamă Tourenetul. Iată-l pe Dijonez, o să ne cânte ceva pe cinste!

— Vă voi cânta cu siguranță, domnilor, deoarece mi s-a făcut onoarea să fiu invitat, dar înainte de asta cer să mi se dea cuvântul.

— Ți-l dăm, dă-i drumul, bătrâne!

— N-o cunoșteam pe măicuța Lison, prieteni dar, prin dumneavoastră, am învățat s-o iubesc și s-o stimez. Sunt fericit să-i ofer acest mic dar și foarte fericit dac-o să vrea să-l primească.

Ovide dădu scaunul la o parte și se îndreptă spre Jeanne Fortier.

— Doamnă Perrin, rosti el oferindu-i cutiuța, făceți-mi plăcerea să primiți acest mic dar și marea cinste de a vă îmbrățișa.

Jeanne întinse obrazii și complicele lui Paul Harmant îi dădu două sărutări de Iuda. Apoi Jeanne Fortier deschise cutiuța de piele și scoase un strigăt de uimire. Bijuteria trecu din om în om.

— Băiete dragă, te felicit, zise patroana localului. Frumos cadou! Dar trebuie să-l stropim...

— Am pregătit totul, fac cinste cu șartreuză veritabilă. Marianne, auzind fraza, alergă cu două sticlăuțe de lichior, culoarea smaraldului.

— Mai întâi dumneata, măicuță Lison, zise ea. Jeanne întinse paharul. Tânăra slujnică îl umplu cu vârf, apoi se întoarse spre Soliveau:

— Acum, dumneavoastră, domnule dijonez. Cu o repeziciune de prestidigitator, Marianne schimbă sticlăuțele și îi turnă lui Ovide din amestecul cu licoarea canadiană.

— În sănătatea dumitale, măicuță Lison, strigă canalia. Cele două pahare se ciocniră, apoi Soliveau și vânzătoarea de pâine le sorbiră dintr-o înghițitură. Amanda îl privea pe Ovide golindu-și paharul; în ochi îi apăruă străluciri de tigroaică.

— S-a zis cu tine, nemernicule, murmură ea.

— Gata, ne-am înduioșat destul, zicea Lyonezul. Hai să cântăm. Fiecare să dea drumul la cupletul preferat.

— Întâi dijonezul, zise cel din Tourena. Să cânte dijonezul! Ovide se ridică și-și începu cupletul. La strofa a doua, se opri și-și petrecu mâna peste frunte. Părea că dintr-o dată uitase totul. Efectul licoarei începea să se producă.

— S-a zis pentru astăzi, măi dijonezule, strigară câțiva.

Ovide aruncă împrejur o privire împăienjenită.

— Să cântăm... zise el! Parcă de cântat ne arde...

Toți comesenii se uitau la ciudata schimbare a lui Soliveau care-i privea cu ochii holbați.

— Ușurel, ușurel, strigă patroana apropiindu-se de el, vino-ți în fire, domnule Pierre Lebrun.

— Ești nebună, umflate! răspunse pseudo-baronul de Reiss. Pe mine nu mă cheamă Pierre Lebrun. Mă cheamă Ovide Soliveau... Nu sunt ucenic brutal, sunt burghez, trăiesc din rentele mele, datorită unui văr milionar... vărul meu Paul Harmant.

Auzind acest nume, Jeanne tresări și se îngălbeni. Toată lumea se ridicase în picioare, strângându-se în jurul lui Ovide. El continua:

— Paul Harmant, marele constructor de la Courbevoie... V-am spus că e vărul meu... aiurea, nici gând... Nu suntem rude. El este pur și simplu un șnapan, incendiator, și un ucigaș. Ne-am cunoscut acum douăzeci și unu de ani pe pachebotul *Lord-Maire*. O tulise din Franța pentru că comisese o droaie de crime; și-a împrumutat un alt nume, numele vărului meu Paul Harmant, mort cu puțin mai înainte. L-am prins cu mâța în sac, așa că am acces la bănișorii lui...

Oh! are bani cu ghiotura, vărul ăsta al meu, pe adevăratul său nume Jacques Garaud!

Jacques Garaud! repetă vânzătoarea de pâine, năpustindu-se asupra lui Ovide și apucându-i brațul, ai spus că Paul Harmant se numea Jacques Garaud?

Ochii lui Soliveau erau ca niște flăcări.

— Da, așa am spus, și o mai spun încă: Jacques Garaud, incendiatorul, hoțul și asasinul, Jacques Garaud ucigașul patronului său, Jules Labroue, la Alfortville acum douăzeci și unu de ani... Bănuiam eu ceva, și i-am turnat ca și ție, Lise Perrin, din licoarea canadiană care-i determină pe oameni să vorbească. Așa că, dă-i drumul, bătrâno...

— Eu? zise Jeanne. Ce vrea să spună?

— Vrea să spună, răspunse Marianne, că pregătise pentru dumneata o băutură drăcească, dar a băut-o el.

Ovide n-auzea. Vorbea înainte:

— Licoarea canadiană te va face să mărturisești cu glas tare, în văzul tuturor, că ești Jeanne Fortier.

— Taci! Strigă vânzătoarea de pâine înspăimântată.

— Jeanne Fortier, continuă Soliveau. Jeanne Fortier a cărei fiică am încercat eu s-oucid... Jeanne Fortier pe care voisem s-o fac să piară sub greutatea schelei din strada Gît-le-Coeur, Jeanne Fortier condamnată la închisoare pe viață și evadată din închisoarea centrală din Clermont!

Un strigat de groază izbucni brusc din toate piepturile. Vânzătoarea de pâine își reveni iute și începu să-l înfrunte:

— Nemernicule! zise ea, ridicându-și capul. Credeai că mă înfunzi, dar mă salvezi! Da, prieteni, eu sunt Jeanne Fortier, Jeanne evadata. Dar am fost judecată pentru crimele înfăptuite de Jacques Garaud, așa cum ați auzit chiar dumneavoastră din gura acestui ticălos. Iar dacă am evadat, am făcut-o numai ca să-mi regăsesc copiii, pe fiica mea; iar el a vrut s-o omoare ca și pe mine! Acum știți cine sunt! Îmi cunoașteți viața, nefericirile. Mă condamnați?

Toți făcură cerc în jurul Jeannei, toți îi strânseră mâna. Ovide se prăbușise pe un scaun și se zbătea cuprins de convulsii nervoase. În chiar acea clipă, agenții Siguranței se desprinseră din mulțime și, unul dintre ei, își propti mâna pe umerii Jeannei:

— Jeanne Fortier, în numele legii, ești arestată!

— Mă arestați? îngăimă ea, zdrobită.

Un murmur de mânie îi împrejmuie pe cei doi agenți.

Lyonezul veni spre ei:

— S-o arestați pe măicuța Lison? Niciodată!

— Supune-te legii, strigă agentul.

— Fugi, măicuța Lison, fugi iute! șopti Lionezul. Nu te lăsa prinsă.

Un cerc închis o înconjură pe vânzătoare, împingând-o spre bucătărie, de unde se putea ieși în strada vecină. Agenții, văzând că nu puteau ține piept atâtor oameni, se dădură bătuți. Ovide Soliveau căzuse pe podea; se zbătea.

— Principalul este, zise una din iscoade, ca individul acesta să poată repeta cele spuse aici și în fața judecătorului de instrucție...

Dar criza trecuse repede. Una dintre iscoade veni cu o trăsură; urcară în ea trupul inert al canaliei și porniră spre Prefectură.

Cum plecară, Marianne intră în separeul domnișoarei Amanda. Separeul era gol. Manechinul doamnei Augustine o luase la goană ca să-l anunțe pe Etienne Castel despre cele petrecute; nu-l găsi însă la domiciliu. Atunci se înapoie acasă, hotărâtă să-l aștepte pe Duehemmin.

În jurul orei șapte seara, un comisionar îi aduse un bilețel din partea lui Raoul. Îl citi pe nerăsuflăte:

În noaptea asta s-ar putea să nu vin acasă. Îl avem la mână pe Paul Harmant. Ne va conduce, fără să știe, la locuința lui Soliveau. Cum ajungem la nemernicul ăsta, fac totul și șterpelesc actele care ne interesează.

Raoul

La restaurant, în separeul unde mâncau Paul Harmant, Lucien Labroue și Etienne Castel, milionarul își privi ceasul. Era ora opt și jumătate.

— Îmi pare foarte rău că vă părăsesc, zise el, dar afacerile-s afaceri.

Paul Harmant strânse mâna lui Lucien, apoi pe a lui Etienne și se îndreptă spre strada Romei. Abia făcuse douăzeci de pași ca Raoul Duchemin era pe urmele lui.

— Dragă Lucien, zise artistul, îl vezi pe tânărul acela care merge în spatele lui Paul Harmant?

— Îl văd.

— Ei bine, mâine, omul acesta s-ar putea să ne aducă vestea c-a dat de vizuina adevăratului ucigaș al tatălui dumitale.

— Ce vorbești? exclamă Lucien uluit.

— Mâine, s-ar putea să-ți pot spune: Nimic nu te va mai împiedica s-o iubești și s-o iei de soție pe Lucie Fortier.

— Vai, domnule... domnule, bâigui Lucien profund emoționat. Numai de nu v-ați înșela. Dar ce s-a întâmplat? Povesteți-mi și mie.

— Nu, nu acum, îl întrerupse artistul.

XIII

Cei doi agenți îl conduseră pe Ovide la arestul Prefecturii, unde primiră dispoziție să fie dus deocamdată la infirmerie, într-o cameră separată. Somnul survenit după criza nervoasă tot mai dura. Paznicul stătea la căpătâiul lui. La ora nouă, Soliveanu deschise ochii, se ridică și privi împrejur. Văzu patul și paznicul care-l cerceta plin de curiozitate.

— Ei drăcie, dar unde mă aflu? întrebă el.

— La infirmeria arestului prefecturii, răspunse paznicul.

Soliveau, cuprins de o panică bruscă, sări din patul unde dormise îmbrăcat.

— La arest? repetă el, tremurând. De când?

— De la ora cinci după-amiază, aproximativ.

Ovide nu-și reamintea absolut nimic. Își scotoci memoria.

Dintr-o dată scoase un strigăt de fiară. Își amintise.

— Înțeleg totul! murmură el: Marianne a greșit... Mi-a turnat mie băutura diabolică!

Ușa se deschise. În odaie intrară trei polițiști și un gardian.

— Veniți cu noi, spuse acesta din urmă.

După câteva secunde, Ovide se afla în biroul șefului de Siguranță unde mai erau un judecător de instrucție, grefierul și agenții de la banchet. Judecătorul de instrucție începu:

— Numele dumneavoastră?

— Pierre Lebrun.

— Minți, interveni magistratul.

Dijonezul își recăpătase siguranța de sine.

— Atunci, zise el pe un ton aproape obraznic, de ce mă mai întrebați?

— Numele dumitale este Ovide Soliveau, interveni judecătorul.

— Dacă asta vă face plăcere, ei drăcie, așa o fi.

— Nu-ți agrava situația. Iar de nu vrei sa-mi răspunzi, poate că ne ajută varul dumitale, Paul Harmant.

— Fir-ar să fie! Își zise Ovide, într-adevăr am trăncănit cam mult.

După o nouă întrebare a judecătorului, dădu data nașterii, numele tatălui și al mamei sale. Apoi judecătorul mai întrebă:

— Paul Harmant este vărul dumitale?

— Da!

— Mințai, așadar, la *Hanul brutarilor* când afirmai că vărul dumitale e mort și că persoana care-și spune astăzi Paul Harmant se numea altfel?

Ovide înțelegea din ce în ce mai bine că, sub influența licoarei canadiene, dăduse în vileag toate tainele.

— Eram beat, răspunse el, nu știam ce vorbesc.

— Vrei să spui că delirai când ai acuzat-o pe Lise Perrin, vânzătoarea de pâine, că ar fi Jeanne Fortier.

— Jeanne Fortier? Cine-i asta?

— Femeia pe care ai vrut s-o asasinezi în strada Gît-le-Coeur, prin prăbușirea schelei zugravilor și pe a cărei fiică ai încercat s-o injunghii acum câteva săptămâni.

Dijonezul se făcu galben. De data asta simțea că totul era pierdut.

— Cine a îndrăznit să spună așa ceva? bâigui el.

— Toți cei care te-au ascultat.

— Repet, eram beat.

— Beat de băutura aceasta, zise șeful Siguranței, arătând flaconul găsit asupra sa cu un rest din licoarea canadiană - licoare turnată pentru Jeanne Fortier și băută de dumneata. Licoarea americană știută și de doctorul Richard, un specialist consultat de noi și care cunoaște la fel de bine efectele surprinzătoare despre care i-ai vorbit slujnicei Marianne.

Ovide își plecă fruntea și tăcu.

— Unde locuiești? continuă judecătorul de instrucție.

— Într-o cameră mobilată.

— Iar încerci să ne duci...

Ovide se simți cuprins de un acces de furie nebună.

— Ia ascultați! zise el, toate întrebările astea ale dumneavoastră mă plictisesc de moarte. M-am lăsat prins, e vina mea și cu atât mai rău, cu cât nu lucrăm pentru mine. Locuiesc în aleea Clichy, nr. 172. Nu mă mai întrebați altceva că nu vă mai răspund.

— Ți-am spus că dacă te încapăținezi să taci, îți agravezi și mai mult situația.

— Ohohoho! aiurea! Vă închipuiți cumva că vă cred.

— Adevăratul Paul Harmant a murit, nu-i așa? Iar cel care-i poartă astăzi numele se numește Jacques Garaud.

Soliveau ridică din umeri.

— El te-a angajat și te-a plătit ca s-o omori pe Lucie Fortier și pe Jeanne Fortier, mama sa?

Ovide tăcea. Judecătorul de instrucție se ridică.

— Luați-l de aici. Să fie dus la duba. Gărzile din Paris ieșiră cu prizonierul.

— Omul acesta este un bandit! exclamă judecătorul.

— Iar dacă i-am citit bine gândurile, relua șeful Siguranței, vom găsi acasă la el documentele doveditoare... Dar dumneavoastră, domnule judecător ce credeți despre Paul Harmant?

— Cred c-ar trebui să așteptăm de la Soliveau mărturisiri complete. Acum era încă sub imperiul băuturii. A-i lua afirmațiile și acuzațiile prea în serios, ar însemna să lucrăm superficial...

— Vreți să facem o percheziție chiar în noaptea asta la domiciliul indicat de Soliveau?

— Să mergem, zise judecătorul.

Paul Harmant, ne amintim, urmărit îndeaproape de Raoul Duchemin, o cotise pe strada Romei. La ora nouă precis, ajunsese în fața porțiței cenușii și sună. Duchemin se opri de asemenea chiar în fața lui, sub arcadele unei intrări de serviciu.

Porțița nu se deschise. Industriașul se întreba ce putea să însemne absența lui Ovide, dar neavând motive să presupună că telegrama primită ascundea o capcană, se decise să aștepte și să circule în susul și în josul străzii.

Raoul îl privea cum se agita de colo până colo. Ca să nu atragă atenția, intră într-o cafenea situată ceva mai departe. Se făcuse ora zece. Paul Harmant se apropie din nou de porțiță și sună de mai multe ori; apoi se plimbă furios pe trotuar. Trecuse un ceas. Orologiile din Batignolles bătură ora unsprezece. Paul Harmant scoase o înjurătura și, nu după mult timp, Duchemin îl văzu renunțând și îndreptându-se spre piața Clichy. Duchemin părăsi și el cafeneaua. Se opri în fața porțiței și-și aruncă ochii spre zidul împrejmuitor. Zidul avea o înălțime de doi metri. Lângă el se afla o bornă de granit.

Tânărul se apropie de zid, aruncă lădița cu cleștele, dalta și șurubelnița, apoi, după ce se asigură că nu venea nimeni, urcă pe bornă, se prinse de muchia zidului și dintr-un salt fu sus pe coamă, de unde se lăsă ușor în grădină. O clipă mai târziu trecea pragul unei încăperi plină cu valize legate cu sfoară. Aprinse o lumânare.

— Ticălosul se pregătea s-o șteargă, e clar că bună ziua! murmură el.

Într-altă încăpere, zări un scrin închis cu cheie. Raoul se servi de dăltiță și mobila cedă. Primul lucru pe care-l văzu fu un teanc de bancnote și multe fișicuri cu aur.

Trase alt sertar. Un portofel și două legături cu acte îi atraseră privirea. Cercetă atent conținutul portofelului și ochii-i căzură peste pele două polițe purtând falsa iscălitură a unchiului său.

— În sfârșit! îngâna el cu un suspin ușurat.

La acte era anexată și scrisoarea de recunoaștere a Amandei către modista din Joigny. Le luă fericit. Altă hârtie purtând timbrul Republicii elvețiene îi trezi interesul. O citi. Era un act de deces.

— Adevăratul Paul Harmant a murit la Geneva! exclamă el uluit.

Puse la loc, în portofel, actele cu pricina și îl vârî în buzunar. Exact atunci auzi zgomotul unei trăsurii oprită în fața porții. Un murmur distinct de glasuri ajunse până la el. Se întoarse în antreu și auzi o cheie răsucindu-se-n broască.

— Poarta este închisă cu zăvorul... zicea cineva.

— Atunci, sări peste zid! ordona altcineva.

Pe Duchemin îl cuprinse frica. Leși din clădire și se îndreptă spre fundul curții unde zări, lipită de zid, o cușcă de iepuri; sari peste ea și de aici pe coama zidului. Cu mare grija aluneca ușor în stradă și-o luă la picior.

Ajunși în casă, oamenii legii cercetau cu ardoare.

— A mai fost cineva pe aici, dar nu ca să fure... zise brusc șeful Siguranței, arătându-i judecătorului de instrucție aurul și biletele de banca lăsate la vedere pe tăblia scrinului.

— Atunci de ce să fi venit?

— Ca să ia actele despre existența cărora dădea de înțeleș unul din răspunsurile lui Soliveau.

— Atunci înseamnă că individul ăsta și-a bătut joc de noi; avea un complice care, văzându-l arestat, a venit și a luat tot ce-l putea compromite.

— Asta trebuie să fie Paul Harmant. Cleștele și uneltele lăsate sunt noi-nouțe, au fost cumpărate special pentru expediția de astă-seară.

Explorară apoi, rând pe rând, toate dulapurile și geamantanele. La ora trei dimineața nu mai rămăsese nimic necercetat.

XIV

Amanda petrecuse o noapte cumplită. Raoul nu se întorsese. În timp ce se îmbrăca, privea nervoasă pe fereastră. Dintr-o dată văzu o trăsură oprindu-se în fața casei. Raoul își scosese capul pe portieră.

— Coboară iute, strigă el.

Amanda sosi în graba.

— Trebuie să mergem în strada Assas. Am luat actele.

— Ale noastre?

— Da, și în plus actul de deces al adevăratului Paul Harmant. Ovide Soliveau nu s-a întors acasă.

— L-au arestat.

— Arestat? repetă Duchemin. De unde știi?

Manechinul doamnei Augustine îi povestește pe scurt despre cele petrecute în ajun la *Hanul brutarilor*.

— Minunat! exclamă Raoul Duchemin. Atunci mă duc în strada Assas și, în drum, te las la atelier.

La rândul său, Etienne Castel petrecuse și el o noapte grea. Sculat de la ora șase dimineața se întrebă de ce nu apăruse Duchemin.

— Să se năruiască oare totul acum, când am presimțirea că adevărul asupra dramei de la Alfortville va ieși la lumină? Să fi dat greș Duchemin? Să-l fi asasinat Ovide? Feciorul din casă apărui.

— Au sosit comisionarii după tablou.

— Să intre.

Artistul le arată lădița în care era ambalat tabloul.

— Luați-o cu grijă, dar nu și căluțul de mucava de alături. Pe ăsta îl duc eu.

Comisionarii apucară, fiecare, de câte un capăt al lădiței. Aceasta cu toate că nu era prea mare, era grea. Făcând o mișcare greșită, primul comisionar îi alunecă mâna tocmai când celalalt ridica cu putere. Schimbându-și echilibrul lada căzu pe podea răsturnând și sfărâmând căluțul de mucava.

— Fir-ar să fie de neîndemânatici! exclamă artistul.

— Ce să fac, domnule Castel! mi-a alunecat... răspunse comisionarul. Tabloul n-are nimic, dar cred că jucăria s-a spart. Din fericire, nu-i cine știe ce.

Cei doi apucară din nou de capetele lădiței, o ridicară și ieșiră din atelier. Căluțul de mucava era total distrus. Din pântecu-i căscat ieșeau câlții, ghemotoacele de hârtie și bucățile de cârpă.

— Ce-o să spună Georges? murmură Etienne dând la o parte cu piciorul resturile jucăriei. Ținea atât de mult la amintirea aceasta.

Și fără să mai dea atenție sfărâmaturilor de pe jos, se așeză la masă și scrisese următoarea scrisoare destinată lui George:

Dragul meu,

Azi împlinești vârsta de douăzeci și cinci de ani. Îți trimit tabloul făgăduit. În afară de asta, trebuie să-ți dau în vileag câteva lucruri de foarte mare importanță. Voi fi la tine astăzi, la ora nouă

Al tău fost tutore,

Etienne Castel

Ridicându-și ochii, zări din nou resturile căluțului: hârtiile și bucățelele de cârpă ieșite din pântec.

— Faimosul cal troian era mai bine umplut! exclamă el adunându-le de pe jos. Dar ce dracu a băgat înăuntru?

Etienne se aplecă și scotoci printre ghemotoace. Dintr-o dată rămase ca împietrit. Tocmai netezise o coală de hârtie. Era o scrisoare iscălită cu un nume cunoscut.

— Jacques Garaud! îngăimă el. Mâinile și buzele începură să-i tremure.

— Dumnezeuule! dac-o fi... dac-o fi... Citi aproape tare, cu un glas înăbușit de emoție:

Scumpa mea Jeanne,

Ieri îți dădeam de înțeleș că într-un viitor apropiat te-aș putea face bogată și fericită. Acum această promisiune e pe cale de a se îndeplini.

Măine voi fi un om bogat, sau cel puțin mijloacele de a câștiga o mare avere vor fi în mâinile mele. Voi fi posesorul unei invenții ce-mi va aduce beneficii incalculabile și voi avea aproape două sute de mii de franci ca s-o pun în funcțiune.

Fără falsă modestie, Jeanne. Gândește-te la copiii tăi.

Te aștept astă seară la ora unsprezece, cu micuțul Georges, pe podul Charenton și te voi conduce într-un adăpost sigur, iar mâine plecăm în străinătate unde vom fi bogați și fericiți.

Dacă n-ai să vii, deznădejdea m-ar împinge la un act necugetat.

Jacques Garaud

7 septembrie 1861

— Mii de draci! exclamă artistul. Asta-i scrisoarea pe care Jeanne o crezuse arsă în flăcări. Este dovada nevinovăției sale. Ticălosul îi pomenește despre o sumă de aproximativ două sute de mii, iar lui Jules Labroue i s-au furat o sută optzeci de mii de franci! Pomenește de o invenție... invenția tatălui lui Lucien.

În clipa aceea se auzi soneria de la ușa apartamentului, iar puțin mai târziu cineva bătu în ușa atelierului.

— Intră, zise Etienne.

Ușa se deschise. Raoul Duchemin apăru în prag.

— Ai venit, în sfârșit! strigă artistul. Ce-i cu Ovide Soliveau?

— Arestat. O să vă povestesc. Dar mai întâi să vă spun altceva mai urgent.

— Ai aflat ceva despre Paul Harmant?

— Paul Harmant e mort.

— Tatăl lui Mary a murit?

— Nu despre tatăl lui Mary este vorba, ci despre persoana al cărui nume l-a împrumutat acest nemernic. Adevăratul Paul Harmant a murit acum douăzeci și cinci de ani, la Geneva.

— Ai dovada?

Duchemin îi întinse actul de deces extras mai de mult din registrul stării civile din Geneva, la cererea lui Ovide.

— Nu mai are loc nici o îndoială, murmură Etienne. Jacques Garaud, te-am prins în sfârșit!

Lovi într-un clopoțel. Feciorul de casă apăru.

— Ia o trăsură. Du-te la Courbevoie, la uzina lui Paul Harmant. Trimite vorbă domnului Lucien Labroue că-l cauți din partea mea, și să-l aduci imediat aici.

— Dragă Raoul, spuse Etienne, ți-ai răscumpărat din plin greșeala comisă într-o clipă necugetată. În timpul mesei să-mi povestești, te rog, tot ce-ai făcut.

Se așezară la masă. Duchemin povesti cu de-amănuntul întâmplările nopții precedente. Dejunul era pe sfârșite când Lucien Labroue intră în sufragerie.

— Dragă pictore, zise acesta, m-ai chemat, am venit. Ai să-mi spui ceva important?

— De cea mai mare importanță, răspunse grav Etienne Castel

— Numele asasinului?

— O să-l afli la momentul potrivit, și foarte curând; deocamdată să mergem la prietenul dumitale Georges Darier.

XV

Lucie o așteptase pe măicuța Lison toată seara. La ora zece, văzând că nu sosește începu să se neliniștească. Se făcuse miezul nopții. Vânzătoarea de pâine tot nu sosise. Fata se vârî în pat, dar îi fu cu neputință să închidă ochii. În sfârșit, spre ora patru dimineața își simți capul greu și căzu într-un somn adânc. Când se trezi era ora opt. Sări din pat și alergă să bată la ușa Jeannei. Nici un răspuns. Tânăra se îmbracă repede și coborî.

Mă duc mai întâi la *Honul brutarilor...* își spuse ea.

Ajungând în fața bodegii negustorului de vinuri se opri, nevenindu-i să creadă. Bodega era închisă. Lucie întrebă:

— Localul a fost închis la ordinul justiției din pricina vânzătoarei de pâine, fir-ar să fie! o informă o cumătră.

Auzind cuvintele: vânzătoarea de pâine, Lucie îngheță.

— Și cum se numește această vânzătoare de pâine?

— În cartier i se spunea măicuța Lison.

— Dar de ce? Ce a făcut?

— Poliția a vrut s-o aresteze și atunci lucrătorii brutari care-i oferiseră un banchet i-au părut pe agenți și măicuța Lison a luat-o la picior.

— Doamne! Doamne! îngăimă Lucie disperată. Alergă la brutăria Lebret. Slujnica era singură.

— Ai văzut-o pe măicuța Lison? Întrebă Lucie.

— Fii atentă la ce vorbești! Au vrut s-o aresteze. O caută poliția.

— Căutată de poliție! Își spunea mereu Lucie, îngrozită și abia ținându-se pe picioare.

— Doamne, murmură ea, îndepărtându-se, ce s-o fi întâmplat? Unde să întreb? unde s-o găsesc?

Dintr-o dată se opri. Își aminti de prietenul lui Lucien, avocatul Georges Darier. În mai puțin de douăzeci de minute ajunse la locuința acestuia. Bătrâna Madeleine veni să-i deschidă.

— Aș putea vorbi cu domnul avocat Darier?

— Domnul este în birou. Mă duc să-l anunț.

Câteva minute mai târziu slujnica o introduse pe Lucie. Georges își dădu seama că e tulburată.

— Luați loc, vă rog, zise el oferindu-i un fotoliu.

— Vai, domnule, începu fata izbucnind în hohote, sfătuiți-mă... ocrotiți-mă... salvați-o!

— Dar ce vi s-a întâmplat?

— Domnule, răspunse Lucie, locuiam împreună cu o femeie bună și cinstită pe care o iubeam ca pe mama mea. Era să fie ucisă acum câteva zile. Ieri a fost la un banchet oferit de tovarășii ei de muncă ca să-i sărbătorească salvarea aproape miraculoasă. Nu s-a mai întors. Azi-dimineață m-am dus la localul unde avusese loc banchetul. Era închis cu ordin de sus și am aflat că ordinul de închidere s-a dat pentru că femeia căutată de mine fugise ca să scape de o arestare. Nu s-a mai întors nici la brutăria unde lucra. Așa că am venit să vă cer un sfat și un sprijin. Ajutați-mă, căci fără dumneavoastră n-am s-o mai pot găsi pe măicuța Lison. La auzul ultimei fraze, Georges sări ca ars.

— Măicuța Lison, ai spus? Lise Perrin? Această femeie cinstită care mi-a adus dosarul pierdut. De Lise Perrin este vorba?

— Da.

— Și dumneavoastră vă numiți Lucie, nu-i așa?

— Da, domnule, repetă tânăra.

Georges scoase o exclamație. Își aminti de amenințările lui Paul Harmant în prezența lui.

Paul Harmant a denunțat-o, murmură el.

— Spuneți-mi, puteți să mă ajutați cu ceva? continuă Lucie cu mâinile împreunate.

— Cea căreia-i ziceți *măicuța Lison* nu v-a dat pe față niciodată adevăratul ei nume?

— Știu că se numește Lise Perrin.

— Ei bine, numele acesta ascundea un altul. Cred că trebuie să vă adresați Prefecturii de Poliție...

— Aud niște lucruri înspăimântătoare, interveni tânăra. Măicuța Lison era într-adevăr vinovată de crimă?

— Habar n-am, dar Lise Perrin a fost condamnată acum douăzeci și unu de ani, sub un alt nume, la închisoare pe viață. Numele ei adevărat este Jeanne Fortier și a evadat.

Lucie se clătină.

— Este mama mea! exclamă ea frângându-și mâinile. Mama mea condamnată pe nedrept, așa cum mi-a spus Lucien. Acum înțeleg de ce era atât de bună și blândă! Și au arestat-o din nou... Domnule, sunteți avocat, și milos, deoarece aveți lacrimi în ochi. Faceți un miracol. Redați-mi mama.

În clipa aceea ușa biroului se deschise. Etienne Castel, Lucien Labroue și Raoul Duchemin intrau în încăpere.

— Dumneata, tutore? exclamă Georges, mirat.

— Lucien! îngăimă tânăra dându-se înapoi cu o expresie temătoare. Fiul lui Jules Labroue alergă spre ea, o strânse la piept și murmură:

— Nu-ți pierde nădejdea, Lucie!

— A venit să-mi spună că Lise Perrin a dispărut, zise Georges.

— O s-o regăsim noi, nu te necăji, interveni Etienne Castel!

Lucie se îndreptă spre ușă.

— Rămâneți, domnișoară, vă rog, continuă pictorul. Trebuie să fiți martoră la ce se va petrece aici.

— Ce se va petrece? repetă avocatul.

— Dragul meu, zise pictorul cu glasul emoționat, astăzi împlinești douăzeci și cinci de ani. Astăzi am datoria să îndeplinesc ultima rugăciune a admirabilului om care mi te-a încredințat la moartea sa, rugându-mă să-ți fiu tutore. Scoase din buzunar o scrisoare sigilată cu o mare pecete neagră și i-o întinse lui Georges adăugând:

— Citește această scrisoare. Citește-o cu glas tare.

Scumpul meu Georges,

În luna septembrie 1861, o biată femeie, ținând de mână un băiețel a bătut la poarta parohiei din Chevry. Această femeie era urmărită, hăituită pentru o triplă învinuire: asasinat, furt și incendiu. Numele ei era Jeanne Fortier.

Jeanne Fortier mi-a jurat pe viața fiului ei că este nevinovată. Adevărul i se citea în priviri, în glas, în expresia feței.

Dar ce puteam face împotriva atâtor dovezi care păreau de netăgăduit? Femeia a fost condamnată la închisoare pe viață. În ciuda condamnării judecătorești, convingerea mea a rămas aceeași. Pentru mine, Jeanne Fortier nu era vinovată, ci o martiră. Am vrut să repar nedreptatea umană și am sfătuit-o pe sora mea să-l adopte pe fiul condamnatei. Ea a fost de acord și prin înfiere i-a dat numele de Georges Darier.

— Eu, eu! strigă Georges pierdut. Eu sunt fiul Jeannei Fortier, iar Lucie este sora mea?

— Fratele meu! zise și Lucie, aruncându-se la pieptul lui Georges.

După scurt timp, avocatul exclamă iarăși:

— Suntem copiii Jeannei Fortier. Mama e nevinovată iar noi nu-i putem aduce reabilitarea, este îngrozitor!

— Nu-ți pierde nădejdea, interveni Lucien. Am venit să-ți aducem dovezile de nevinovăție.

— Iată una pentru început, adăugă Etienne, arătând fostului său pupil scrisoarea lui Jacques Garaud. Citește băiete.

Georges o citi pe nerăsuflăte.

— Da, într-adevăr. Este dovada crimei! Bine, dar ziceau că este pierdută! Unde s-a găsit?

— În burta căluțului de mucava, jucăria cu care-ai venit tu la parohia din Chevy.

Auzindu-l, tânărul simți cum un val de ceață i se destramă brusc din fața ochilor.

— Așa e, zise el apăsându-și fruntea. Mi-amintesc. Cu jucăria asta mă jucam în curtea uzinei care a ars mai târziu în incendiu. Căluțul avea în burtă o gaură mare. Am adunat de pe podea scrisoarea și împreună cu alte hârtii și zdrențe de prin casă am umplut golul. Păcat, am găsit-o prea târziu. Garaud nu va mai putea mărturisi că el a scris-o. Este mort.

— Jacques Garaud trăiește, răspunse artistul.

— Trăiește?

— Da, și este bogat și stimat; se ascunde sub un nume cunoscut: Paul Harmant. Paul Harmant, cel care a uneltit asasinarea Luciei. Paul Harmant, cel care a denunțat-o pe Jeanne Fortier văzând că nu i-a reușit tentativa de omor.

— Nemernicul! Sunteți siguri?

— Absolut sigur. Adeveratul Paul Harmant a murit. Iată-i certificatul de deces. Paul Harmant de astăzi, fostul asociat al lui James Mortimer, nu este altul decât Jacques Garaud!

— Jacques Garaud! repetă și Georges. Dar cum putem dovedi?

— Ai, desigur, în dosarele tale vreun act cu scrisul constructorului din Courbevoie?

— Da, am, răspunse repede avocatul, scrisoarea aceasta.

Luă de pe birou o scrisoare. Etienne i-o smulse din mână citi și exclamă triumfător:

— Același scris. Acum nu ne mai putem îndoi. Îngrozit, Lucien murmură:

— Când te gândești că omul ăsta voia să mă oblige să mă însor cu fiicăsa. Iar eu nu pot să-l dau pe mâna justiției. Prescripția îl apără.

— Nu-i chiar așa! Prescripția îl absolvă de crima de la Alfortville, dar nu și de tentativele de asasinat asupra Luciei și Jeannei.

— Am uitat de mama... Ce-o fi cu ea?

— Ti-am spus doar că o vom găsi.

- În privința lui Paul Harmant ce-ați hotărât?
- Veniți cu mine.

XVI

Paul Harmant se înapoiase acasă la ora unu noaptea, foarte nedumerit și neliniștit de nepunctualitatea lui Soliveau.

A doua zi, în jurul orei nouă, trecuse pe la bancher, luase suma promisă complicei lui și dăduse ordin să fie condus la uzină. Aici nu-l aștepta nici o scrisoare sau telegramă. Peste măsură de îngrijorat, s-a înapoiat la Paris. Mary era într-o stare mai proastă decât de obicei. Seara scuiase sânge. Sângele îi ardea în vine. Când intră în vilă, tatăl se îngrozi văzând-o atât de schimbată. Simți un cuțit în inimă și dintr-o dată îi trecu prin cap că poate doctorii îl mințiseră. Doamne, să moară atât de tânără? La dejun, Mary n-avea deloc poftă de mâncare.

— Draga mea, suferi?

— Puțin. N-am prea dormit azi-noapte.

— Ai temperatură?

— Cred ca da. Am avut niște vise îngrozitoare.

„Și eu la fel, gândi milionarul”. Paul Harmant își îmbrățișa îndelung fiica.

— Ieși în oraș? Întrebă ea.

— Nu, mă duc în biroul meu.

— Cu atât mai bine tată, nici nu știi ce teamă mi-ar fi fost, astăzi, să rămân singură în casă.

Paul Harmant intră în birou. După ce închise ușa, se trânti, în sfârșit, într-un fotoliu. Simțea că moartea îi dădea târcoale fetei, și presimțiri negre îl chinuiau.

*

Plecând de la *Hanul brutarilor*, Jeanne alergase în neștire. Ajunse pe chei și de aici o luase spre cartierul Passy. În dreptul esplanadei Invalizilor, se prăbuși pe o bancă:

— S-a sfârșit cu mine! Acum se știe că sunt la Paris. O să-mi descopere curând și locuința.

Dintr-o dată își ridică fruntea:

— Dar Jacques Garaud trăiește, așa a afirmat individul acela. Se ascunde sub numele de Paul Harmant. Bărbatul acela spunea adevărul. La ora aceasta l-au arestat, cu siguranță. Va vorbi... își va da pe față complicitățile. Atunci vor înțelege că am fost condamnată pe nedrept. Da, dar dacă Jacques izbutește să scape de justiție prin fugă! Dacă nemernicul ăsta care a vrut să mă omoare nu

mai recunoaște ce a spus? Și, nu pe mine, evadata din Clermont, or să mă creadă, ci pe el, omul de vază, milionarul...

Podul invalizilor îi apăru în față. Îl traversă și ajunse în Champs Elysees; de aici urcă până la Arcul de Triumf, apoi înainta pe bulevardul Bois-de-Boulogne și se afundă în pădure. Se lăsa noaptea. Jeanne se prăbuși pe iarbă și începu să plângă. Oboseala o doborâse; își pierdu cunoștința. Când se trezi, soarele era sus.

Merse iarăși la întâmplare. La un moment dat, o luă de-a lungul Senei, înapoi, spre Paris. Abia se mai putea ține pe picioare; îi era foame. Intră într-o bodegă și ceru puțină friptură rece cu pâine; mănă pe îndelete, rămânând mult timp lipită de scaun. Cu privirea înnegurată, urmărea cursul apei și dintr-o dată se gândi la moarte.

— Să mor, murmură ea. Atât mi-a mai rămas! Și totuși, aș putea, oare să-mi părăsesc fiica abia regăsită? Să uit că trebuie să-mi regăsesc și celălalt copil? Nu! ar însemna să fiu o lașă!

Și se ridică înviorată, transfigurată. Un ceas mai târziu suna la ușa lui Paul Harmant.

XVII

Retras în cabinetul său de lucru, tatăl lui Mary căzuse parcă într-o stare de paralizie. O slabă bătaie în ușă îl trezi din gândurile sinistre. Feciorul din casă spuse:

— Vă caută o femeie; zice că este din partea domnului Ovide.

Paul Harmant abia-și putu ascunde neliniștea.

— De ce mi-o fi trimis pe cineva? De ce n-o fi venit personal?

Rosti cu glas tare:

— Să între.

Valetul introduse musafirul și se retrase. Paul Harmant își întoarse capul. Scoase un țipăt surd și se dădu câțiva pași înapoi, oprindu-se într-un colț al încăperii. În fața lui, în carne și oase, era măicuța Lison despre care Ovide afirmase că pierise sub schela din strada Gît-le-Coeur!

— V-ați speriat, zise Jeanne. Acum sunt sigură că dumneavoastră ați dat ordin să fiu ucisă!

Fostul maestru înțelese că dacă nu izbutește să se stăpânească este pierdut. Exclamă:

— Dumneata aici? Cine ți-a dat voie să intri în casa mea?

— N-ați priceput că, în sfârșit, v-am demascat?

— Femeia asta-i nebună, murmură Paul Harmant.

— De ce am venit? Am venit să-ți cer socoteala pentru tot ce-am îndurat timp de douăzeci și unu de ani, Jacques Garaud!

Milionarul se prefăcu mirat.

— Jacques Garaud? repetă el, al cui e numele ăsta?

— Al dumitale.

— Ești nebună, Lise Perrin? O lume întreagă știe că numele meu este Paul Harmant.

— Eu nu sunt Lise Perrin. Sunt Jeanne Fortier. Iar dumneata m-ai recunoscut acasă la avocatul Georges Darrier.

— Taci din gură!

— Ce să fac? Tu și complicele tău m-ați denunțat. Poliția mă caută, este pe urmele mele. Am venit aici, ca să ne poată aresta pe amândoi. Odată prins, va trebui să-ți mărturisești toate crimele.

Jacques se pregătea să-i răspundă, dar tocmai atunci se deschise ușa. Galbenă și abia mai ținându-se pe picioare, Mary intra în odaie.

— Ce s-a întâmplat, tată?

Milionarul alergă spre ea.

— Draga mea, scumpa mea fetiță, pleacă de aici, femeia asta e nebună. Mă insultă, ma amenință.

— Atunci, să chemăm... să vină cineva și s-o dea afară din casă.

Mary se apropie de Jeanne și o întreba:

— Cine ești dumneata? și de ce ai venit?

— Vreau ca omul acesta să fie arestat o dată cu mine, ca să se facă dreptate.

— Vezi bine că-i nebună, striga Paul Harmant.

— Sună tată! sună, de ce ștai!

Milionarul rămase împietrit. Mary îl privea uluită.

— Dar ce ai? De ce nu suni?

— Pentru că i-e frică, interveni Jeanne.

— Frică?

Atunci o să sun eu.

Și fiica lui Paul Harmant se îndreptă spre șemineu.

— Mary, Mary... bolborosi ticălosul tăindu-i calea, nu... Nu suna...

— Dar de ce?

— Am să-ți răspund eu, zise Jeanne Fortier. Nu vrea să se afle că Paul Harmant este Jacques Garaud, hoțul, incendiatorul și asasinul! După douăzeci și unu de ani de beznă și nedreptăți știe că adevărul a ieșit, în sfârșit, la lumină și tremură...

— Taci odată, fie-ți milă de fiica mea.

— Dar dumitale ți-a fost milă de copiii mei? Nu din pricina dumitale mă cred ei o netrebnică și o nelegiuită? Vreau să afle și fiica dumitale că după ce ai dat-o pe Lucie pe mâna complicelui aceluia care a vrut s-o omoare, ai încercat s-o ucizi chiar dumneata, distrugându-i sufletul.

— Dar taci odată, taci, că dacă nu...

Dar Mary se și vârâse între ei:

— Vreau s-o ascult, tată. Îmblânzit de privirea fiicei sale, milionarul căzu într-un fotoliu.

Jeanne continuă:

— Acum douăzeci și unu de ani, omul acesta a furat, a dat foc și a ucis, iar pe lângă toate astea a comis o crimă mai urâtă decât toate: a făcut să se creadă că a murit eroic, lăsând ca-nvinuirea să cadă asupra mea; și-a falsificat numele și s-a căsătorit cu mama dumitale!

— Taci odată! Oprește-te, bolborosea milionarul.

— Vorbește, vreau să aflu totul, zise Mary din nou.

— În America s-a îmbogățit și s-a întors să trăiască fericit în Franța, în timp ce eu pieream încetul cu încetul în închisoare.

Dorind să-mi văd copiii înainte de moarte, am evadat. La rândul lui, nemernicul, îi căuta și el. Întâmplarea l-a adus mai întâi în fața fiului celui asasinat de el pe vremuri: Lucien Labroue - tânărul cu care voia să te căsătorească. Lucien o iubea pe fiică-mea, iar tatăl dumitale a avut îndrăzneală să-i spună: cea pe care-o iubești este fiica ucigașei tatălui tău.

— Vai, e îngrozitor, îngăimă Mary, cuprinzându-și capul în mâini.

— Da, îngrozitor, nu-i așa? Iată ce a făcut tatăl dumitale. Iată de ce tremură în fața mea. Ei, Jacques Garaud, ridică-te și spune-i fiicei tale că ești într-adevăr hoțul, ucigașul, incendiatorul de la Alfortville!

Ticălosul se ridică, într-adevăr, dar pentru a sări asupra Jeannei și a o strânge de gât. Vânzătoarea de pâine scoase un țipăt de spaimă. Înfricoșata, Mary o luă la goană.

— Ești în casa mea, îi spuse milionarul. Nimeni nu te-a auzit. Numele meu este Paul Harmant și nu Jacques Garaud. Dovada contrariului nu există. M-ai atacat, mă apăr! Ai să mori!

Și degetele i se încheștară din ce în ce mai strâns în jurul gâtului, strângându-l ca într-o menghină. O împinse spre ușa unei cămăruțe slujind de debara. Sub apăsarea trupului, ușa slab închisă cedă. Degetele lui Jacques se desfacură și vânzătoarea de pâine căzu leșinată pe podeaua îngusteii încăperi. Îndată ce închise ușa, Garaud auzi un zgomot în spatele său. Se întoarse și dădu cu ochii de Etienne Castel și Raoul Duchemin.

— Scuzați-ne dacă vă deranjăm, dragă domnule Harmant, zise Etienne. Am vrut să venim pe neașteptate și l-am rugat pe feciorul din casă să nu ne anunțe. Dar ce este cu dumneavoastră? S-a întâmplat ceva? Arătați ca un mort, mâinile vă tremură. Vă doare ceva?

— Da, o indispoziție bruscă, răspunse el străduindu-se să-și vină în fire. Nu-i nimic, iată, am și început să mă simt mai bine. Dar cui îi datorez plăcerea de a vă vedea, în dimineața aceasta, întovărășit de...

— Raoul Duchemin, îi isprăvi fraza artistul. De ieri seară, de când ne-am despărțit, mi-a căzut pe cap o sarcină grea și-am venit să vă rog să mă ajutați s-o rezolv.

Auzindu-l, falsul Paul Harmant se liniști. Împinse două jilțuri spre musafiri.

— Vă ascult, rosti el aruncând o otheadă furișă spre cămăruța unde zăcea Jeanne.

— E adevărat că ați fost, timp de doi ani, elev la Școala de Arte și Meserii de la Chalons?

— Da, e adevărat.

— Școală absolvită cu brio... Apoi, terminând studiile, ați călătorit mult. Ați fost și în Elveția, nu-i așa? Cât ați stat acolo?

— Cinsprezece sau șaisprezece luni, cred.

— M-ar interesa sa-mi dați câteva lămuriri în legătură cu o persoană, astăzi moartă. În Elveția, n-ați cunoscut cumva un mecanic cu numele de Jacques Garaud?

Pronunțând fraza de mai sus, Etienne Castel stătea cu ochii ațintiți asupra milionarului. Pleoapele acestuia nu se plecară. Pe fața-i nu se clintise nici măcar un mușchi.

— Jacques Garaud... repeta tatăl lui Mary. Numele ăsta nu mi-e străin. A, da, mi-amintesc. Jacques Garaud, nu era cumva un maestru angajat la uzina lui Jules Labroue de la Alfortville? Și care a murit, victimă a devotamentului său în uzina incendiată? Chiar dumneavoastră mi-ați povestit despre asta!

— Da, da, așa e. Ia spuneți-mi, l-ați cunoscut?

Paul Harmant stătea ca pe jar.

— Deloc.

— La New York, după ce ați părăsit Franța, n-ați auzit vorbindu-se nimic despre el?

— Cum să aud? Murise.

— Da, dar sunt unii care pretind că Jacques Garaud n-a murit, ci a lăsat să se creadă că a pierit în incendiu pentru a îndepărta de el orice bănuială și a putea dispune în voie de cei o sută optzeci de mii de franci, ca și de invenția furată de la Jules Labroue, victima sa.

— Legenda asta e pură fantezie. Cum să-l fi asasinat el pe Jules Labroue de vreme ce o femeie a fost descoperită ca vinovată și condamnată?

— Femeia aceasta mărturisise că avusese o dovadă atestând vinovăția maestrului. O scrisoare de-a lui...

— Dacă scrisoarea ar fi existat, ar fi arătat-o.

— Scrisoarea există. A fost regăsită.

Cu toată stăpânirea de sine, Jacques Garaud nu-și putu opri o tresărire.

— S-ar părea că lucrul acesta vă interesează, zise Etienne.

— Prea puțin, vă asigur, dar mă intrigă totuși. O scrisoare descoperită după douăzeci și unu de ani, recunoașteți și dumneavoastră că e destul de ciudat. Și unde a fost găsită mă rog? Într-o, mobilă veche, într-o...

— Într-un căluț de mucava...

Paul Harmant se îngălbeni și-și mușcă buzele.

— Căluțul acesta de mucava era o jucărie oferită lui Georges, fiul Jeannei Fortier, chiar de către Garaud. Poftiți scrisoarea. Vreți s-o citesc eu?

Jacques Garaud se ridică brusc.

— Dar ce mă interesează pe mine toate acestea, domnule Castel?

— O să vă spun îndată, răspunse pictorul punând pe birou o foaie de hârtie timbrată.

— Ce-i asta?

— Ceea ce se vede: hârtie timbrată. Avem de rezolvat, înainte de toate, o chestiune bănească. O sută optzeci de mii de franci depuși la o bancă timp de douăzeci și unu de ani, fără să se fi ridicat în acest timp dobânda legală și dobânda dobânzii, cât face?

— Aproape triplu, ba chiar mai mult, zise Raoul Duchemin.

— Sa punem o cifră rotundă. Domnule, vă rog să-mi înmânați în contul lui Lucien Labroue suma de 500.000 de franci, reprezentând capitalul, dobânzile, și dobânzile dobânzilor sumei furate de dumneata tatălui său în anul 1861.

— Numele meu este Paul Harmant, strigă acesta cuprins de o furie oarbă. Nu vă dau voie să mă insultați!

— Ba vă numiți Jacques Garaud și sunteți un nelegiuit. Iată actul de deces al lui Paul Harmant, mort la Spitalul din Geneva. Haide, Jacques Garaud, a sosit ceasul să dai socoteala față de cei pe care i-ai jefuit. O s-o dai mai târziu și în fața justiției. Deocamdată însă trebuie să achiziți suma de cinci sute de mii de franci.

— M-au prins, sunt un om sfârșit... și o târăsc după mine și pe fiica mea nevinovată, îngăimă el.

— Banii întâi... pe urmă mai vedem noi.

Jacques Garaud tot mai sperând într-o portiță de scăpare, răspunse:

— N-am bani în casă.

— Să ne fie cu iertare, azi-dimineață ai încasat suma de cinci sute de mii de franci destinată complicității dumitale, Ovide Soliveau, arestat ieri seară.

Falsul Paul Harmant deschise sertarul cu bani și scoase cinci teancuri de bancnote.

— Poftim cinci sute de mii de franci.

— Foarte bine, zise Etienne, punând teancurile în buzunar. Acum, așează-te și scrie ceea ce-ți dictez eu.

Artistul dictă:

Eu, Jacques Garaud, în prezența domnului Etienne Castel și a domnului Raoul Duchemin, declar:

Năpădit de sudoare, Jacques se opri:

— Cu declarația aceasta îmi nenorociți fiica. Nu, n-am să scriu. Mary apăru pe neașteptate. Cu pasul șovăielnic înainta spre birou:

— Ba ai să scrii, tată.

Jacques Garaud căzu în genunchi.

— Draga mea fetiță, oamenii aceștia vor să ne dezondereze pe amândoi.

Dar fiica îl privea împietrită. Artistul dictă mai departe:

Declar că la 7 septembrie am trimis Jeannei Fortier scrisoarea anexată. Declar că în aceeași zi am furat de la Jules Labroue industriașul de la Alfortville o sumă de bani în valoare de peste o sută optzeci de mii de franci.

Jacques se opri din nou:

— Nu, nu, bolborosi el.

— Scrie tată, repetă Mary; dacă nu, scriu eu. Ticălosul își plecă fruntea.

Etienne Castel reluă:

Declar că am furat nu numai banii, ci și planurile domnului Jules Labroue, patronul meu căruia i-am incendiat uzina și pe care l-am ucis.

Declar că am vrut s-o omor pe Lucie Fortier printr-un complice plătit, Ovide Soliveau, și că l-am tocmnit pe același Ovide Soliveau pentru a o asasina pe Jeanne Fortier recunoscută de mine sub numele de Lise Perrin, vânzătoarea de pâine.

Artistul ajunsese aici cu dictarea. Dintr-o dată se deschise o ușă și Jeanne Fortier lividă, cu gâtul presărat cu pete roșii, ieși din cămăruța unde Jacques Garaud o crezuse moartă și zise:

— Să declare și că adineauri a vrut să mă sugrume cu propriile-i mâini!

Văzând-o așa, pe neașteptate, Etienne și Raoul scoaseră un strigăt de uimire, iar Mary, unul de groază. Jacques părea transformat în statuie. Mary îi prinse mâna, i-o puse pe hârtie și-i spuse hotărât:

— Scrie, tată.

Jacques Garaud mai înșiră două rânduri.

— Acum semnează.

Ticălosul semnă. Mary luă foaia și, întinzându-i-o Jeannei, spuse:

— Vi s-a făcut dreptate, doamnă.

Apoi întorcându-se spre tatăl său, adăugă:

— Să te ierte Dumnezeu. Eu am să mor.

Si se îndepărtă cu pasul încet, așa cum venise.

Trecu un minut. Lucie, Georges Darier și Lucien Labroue apărură împreună cu judecătorul de instrucție, șeful Siguranței și cei doi agenți care-l însoțeau pe Ovide Soliveau.

— Mamă, aici erai? exclamă Lucie, aruncându-i-se de gât. Șeful Siguranței puse mâna pe umărul fostului maistru de la Alfortville și zise:

— În numele legii, Jacques Garaud ești arestat.

— Jeanne Fortier, zise judecătorul de instrucție, am primit ordin să vă las în libertate... libertate ce va fi curând definitivă. Dați-mi mie hârtia pe care v-a înmânat-o fiica acestui individ. Dumneavoastră, domnule Castel, dați-mi actul de deces al lui Paul Harmant și scrisoarea lui Jacques Garaud.

— Foarte curând va veni și reabilitarea, adăugă magistratul, adresându-se din nou vânzătoarei de pâine.

— Și, adăugă Etienne Castel, luându-l pe Georges de braț, iată și avocatul care va pleda pentru dumneavoastră nu numai cu toată arta, dar și cu toată ardoarea.

Jeanne se uita la Georges. Voia să-i întindă mâna.

— Haide, îmbrățișează-o, frate! strigă Lucie.

— Ce-ai spus? fratele tău? îngăimă Jeanne. Doamne, mi-am regăsit fiul! Și-l stânse pe Georges la piept. Dar de prea multă bucurie, Jeanne își pierdu cunoștința. Când își reveni, Lucien era îngenunchat lângă ea, alături de Lucie, spumndu-i și el: *mamă*.

După o jumătate de ceas o găsiră pe Mary întinsă pe patul din camera ei. Murise. În mână mai avea încă batista pătată cu sânge. Înainte de-a se sfârși scrisese următoarele rânduri:

Pentru Lucie Fortier

Ți-am făcut mult rău, Lucie... și totuși nu din răutate. Îl iubeam prea mult. Iartă-mă, și roagă-te pentru mine. Acum ești răzbunată.

Mary

*

Trei luni mai târziu, Jacques Garaud și Ovide Soliveau au fost condamnați la muncă silnică pe viață. Dar Jacques Garaud n-a mai apucat să-și ispășească pedeapsa. Ticălosul în sufletul căruia nu sălășluise decât un singur sentiment uman, dragdstea de tată, n-a putut supraviețui morții fiicei sale. S-a spânzurat în închisoare.

Demersurile făcute pentru obținerea decretului reabilitării Jeannei Fortier au durat aproape un an de zile. Imediat apoi Lucien Labroue s-a căsătorit cu Lucie și împreună cu Jeanne au intrat în posesia uzinei reconstruită pe terenul de la Alfortville. Raoul Duchemin a primit postul de casier al fabricii, devenind cel mai cinstit dintre contabili.

Tinerii căsătoriți se iubeau; Jeanne Fortier, vânzătoarea de pâine, era fericită pentru fericirea lor.

— Am suferit mult, spunea ea uneori. Astăzi însă viața mă răsfăță. Ce altceva mi-aș mai putea dori?

Georges Fortier devenise, curând, un avocat celebru.

Domnișoara Amanda și-a găsit un papă-lapte care i-a cumpărat magazinul doamnei Augustine și care a luat-o de nevastă: un văduv vinovat de nefericirea primei soții.

Dreptatea învinge în cele din urmă!

POSTFAȚĂ

Contele de Montépin (1824-1902) a avut o viață lungă și rodnică, dăruită în întregime literaturii zise „populare”. A scris, singur sau în colaborare, peste 350 de romane și piese de teatru, cu care a cunoscut succesul și o oarecare prosperitate. Sclav al penei și al foii de hârtie, trăitor în mediul ocnașilor foiletonului, a asistat la schimbarea a trei generații de romancieri facili și laborioși, supraviețuind înseși genurilor literare cărora le-a dăruit toată vloga sufletului său.

Xavier-Aymon de Montépin a debutat la 24 de ani în jurnalism cu o campanie energică împotriva socialismului, în chiar toiul revoluției de la 1848. Cu un an înainte își făcuse un nume publicând împreună cu marchizul de Foudras **Les Chevaliers du lansquenet**, 10 volume în octavo. **Lansquenet** este un joc de cărți pentru mai multe persoane, dintre care una ține banca; se folosesc 6 pachete de cărți care se împart și se etalează pe rând, focul seamănă oarecum cu **chemin de fer**.

Marchizul Théodore de Foudras, care avea atunci 47 de ani, colaborase la jurnale legitimize. Era mare vânător înaintea lui Dumnezeu și, pe lângă dragostea pentru valorile „vechii Franțe”, pe lângă sentimentalismul pe care-l afișa în romane, voia să apară ca un virtuoz al alicelor și prafului de pușcă. În 1861 va scrie o remarcată **Artă a vânătorii contemporane**. Foudras, ca și Montépin, vedea în epoca modernă decadentă și corupție, regretând dispariția virtuților strămoșești legate de viața la țară și de familia patriarhală. În 1844 scrisese **Gentilomii de altădată**, cărora avea să le dea o replică publicând, în colaborare cu tânărul Montépin, **Chefii de altădată**.

În vremea aceea, Dumnezeul literaturii kilometrice era marele Eugène Sue, pe care Parisul și-l alesese, după revoluție, ca reprezentant în Camera Deputaților. Mare cheflu el însuși, trecut printr-o tinerețe foarte agitată (atât de agitată încât taică-său îl îmbarcase pe o corabie a statului pe post de chirurg-șef la 21 de ani, în nădejdea că se va potoli departe de Franța), Sue dăduse două mari lovituri cu **Misterele Parisului**, publicate în foileton în **Journal de Débats**, și cu **Jidovul rățăcitor**. Revoluția îl prinsese în plină elaborare a altui succes, **Cele șapte păcate capitale**. Pe când scria **Misterele poporului**, prințul Bonaparte dădu o lovitură de stat și scriitorul-deputat fu nevoit să se exileze în Savoia, la Annecy, unde a și murit.

Un alt mare muncitor al literelor, Frédéric Soulié, murise de extenuare, fiind cardiac, în 1847, după ce cunoscuse un succes uriaș, mai întâi cu **Cele două cadavre**, apoi cu **Memoriile diavolului** în 8 volume, și, în sfârșit, cu mai multe piese de teatru care scosese din casă tot Parisul.

Pe atunci teatrul era o artă extrem de populară, și oamenii cei mai săraci, hamalii, studenții, copiii fără adăpost își rupeau de la gură ca să poată vedea o melodramă. Cum spunea Balzac, dădeau „zece centime ca să-și îndestuleze stomacul și un franc ca să-și îndestideze ochii”. Pe întregul Boulevard du Temple se înghesuiau unele lângă altele sălile de spectacol, luate cu asalt în

fiecare seară de tineret și sărăcime: *Cercul Olimpic*, devenit ulterior *Teatrul Imperial*; *Desfătările Comice*, unde se vedeau acrobații doamnei de Saqui; *Micul Lazari*; *Funambulii* cu reprezentațiile de pantomimă ale lui Debureau; *Folies Dramatiques*, unde leșinau femeile văzându-l pe Frederick Lemaître în rolul banditului Robert Macaire; *Teatrul Istoric* întemeiat de Alexandre Dumas, unde s-au dat **Cei trei mușchetari** și **Contele de Monte-Cristo**, și mai ales *La Gaîte*, *Teatrul Veseliei*, unde se jucau melodramele cele mai sângeroase și mai triste. La *Gaîte* venea omul sărman ca să-și plângă propria soartă. Pentru *Gaîte* scria Bouchardy, care făcea câte o dramă pentru fiecare meserie dintre cele mai năpăstuite, ca publicul să se poată vedea „reflectat” cu amănuntul: **Jean vizitiul, Bertram marinarul, Paris țiganul, Herman bețivul** și nu în cele din urmă **Clopotarul de la Sfântul Pavel**, care a făcut înconjurul lumii. Pentru *Gaîte* scrisese Guilbert de Pixericourt 120 de piese, din care 94 jucate în peste treizeci de mii de reprezentații. Datorită Teatrului Veseliei, Bulevardului Temple i se zicea „Bulevardul Crimei”.

Napoleon al III-lea avea să dărească tot Bulevardul Crimei, ca să facă o piață „strategică”. El avea ideea că Parisul trebuie pregătit pentru asediu (de aceea l-a înconjurat cu forturi) și pentru lupte de stradă (de aceea l-a sistematizat după criterii militare). În schimb, împăratul avea să cadă prizonier cu toată armata la Sedan, pentru că nu băgase de seamă că artileria era încă înzestrată cu tunuri de bronz care băteau de trei ori mai puțin decât cele fabricate de Krupp.

Dar în 1850, Xavier de Montépin debuta pe Bulevardul Crimei, adaptându-și **Les Chevaliers du lansquenet**.

Romanul de față, **Lumină în amurg** (în original **La porteuse de pain**, „Vânzătoarea de pâine”), apărut în 1884, va fi cel mai mare succes al lui Montépin. Cinci ani mai târziu, transformat în piesă de teatru, va face nenumărate săli pline la *Âmbigu Comique*, mutat din Bulevardul Crimei pe Bulevardul Saint-Martin, după un incendiu datorat unor efecte pirotehnice. **Vânzătoarea de pâine**, împreună cu **Cocoșatul** lui Paul Feval, cu cele **Două orfeline** ale lui a 'Ennery vor fi cele mai jucate piese ale repertoriului modern. În timpul ocupației germane din al doilea război mondial, când cenzura interzicea piesele, ba pentru că aveau aluzii, ba pentru că autorii lor făcuseră cândva aluzii, aceste melodrame se vor relua la *Porte Saint-Martin*, permițând teatrului să supraviețuiască. Ulterior s-au turnat și filme după ele.

Montépin și-a construit un succes durabil în teatrul din vremea lui, cu aceleași mijloace cu care și-l făceau și alți contemporani. Publicul se înghesuia să vadă piesele lui: **Doctorul fufelor, Fiica ucigașului, Polițista, Cerșetoarea de la Saint-Sulpice, Florăreasa, Flașnetăreasa** etc. Dar, cum calea succesului este spinoasă, autorul avea să cunoască și accidente de parcurs. În 1856 justiția l-a condamnat la trei luni închisoare și 500 de franci amendă pentru ultragiul adus moralei publice în romanul său **Fetele de ghips**.

*Un roman nu se scrie prea greu. Trebuie mai întâi să ai o idee. Ideea se poate lua și de la alții. Inspirat de **Cheflii de altădată**, scris împreună cu marchizul de Foudras, Montépin continuă singur treisprezece volume despre **Cheflii Parisului**. În acest fel se pot face serii, născute din succesul unei idei, pe care încearcă să și-l împartă mai mulți scriitori. Așa este seria **Misterelor**. Eugene Sue scrisese **Misterele Parisului** și **Misterele poporului** Se adaugă **Misterele Operei** (Leo Lespes), **Misterele de la Bicâtre** (Pietre Zaccone), **Misterele Londrei** (Paul Feval). La fel seria Dramelor: **Dramele Catacombelor**, **Dramele Bursei** (Zaccone), **Dramele căsătoriei** în 4 volume, **Dramele adulterului** în 3 volume (Montépin). Seria **Copiilor, Copilelor, Fiilor, Fiicelor și Orfanilor: Victor sau Copilul pădurii, Coelina sau Copila Misterului, Pelerinul alb sau Orfanii din cătun** (Pixericourt), **Fiul diavolului** (Feval), **Fiul nebunei** (Soulie), **Fiica ucigașului** (Montépin), **Fiica regentului** (Dumas), **Copii găsiți, Orfanele din Anvers** (Bouchardy). Alți autori își exploatează singuri filonul, jinându-se de un personaj care nu le poate fi furat; așa Feval scrie **Isprăvile lui Rocambole, învierea lui Rocambole, Ultimul cuvânt al lui Rocambole** și, în sfârșit, **Adevărul despre Rocambole**.*

Aici, pe acest câmp au trudit două generații de muncitori ai condeiului. Prima, cu Pixerecourt, Victor Ducange și Bouchardy, își trăise n-aiul la revoluția din 1848. A doua, care începe cu Sue, avea să exploateze mănosul Ogor cam până la sfârșitul celui de-al doilea imperiu, în 1871. Montépin avea să trăiască destul ca s-o vadă și pe a treia, spre deosebire de alți colegi mai puțin norocoși.

*Soulii murise la 47 de ani, răpus de muncă, Sue la 53 (poate și datorită exceselor), Ponson du Terrail la 42 și Gaboriau, creatorul romanului polițist francez, părintele inspectorului Lecoq, la numai 38 de ani. Hector Malot, după treizeci și cinci de ani de scris, și după ce își văzuse romanul **Singur pe lume** încoronat de Academie, s-a lăsat de literatură Timpurile deveniseră foarte grele. Romanul sentimental fusese înlocuit de cel polițist. Literatura de succes se internaționalizase și apăruse concurența străină. **Micul lord Fauntleroy** al doamnei Burnett, englezoaică stabilită în America, fusese adaptat pentru teatru și jucat la Paris în 1895, în același timp cu **Cerșetoarea de la Saint-Sulpice** a lui Montépin. Englezul Rider Haggard cunoscuse un uriaș succes cu minele regelui Solomon și inaugurase ezoterismul popular cu **Ea (She)** căreia avea să-i urmeze **Ayesha**. În timpul ultimilor ani ai lui Montépin, care-și joacă **Florăreasa** în 1901 și publică în 1902 **Cântăreața de stradă**, își „fac dinții” viitorii autori citiți de mase, părinții lui Arsene Lupin și ai lui Rantomas.*

Dacă se poate spune despre câțiva longevivi, ca Montépin, Feval, Zaccone și Malot, că au noroc și apucă să trăiască din banii câștigați, despre alții se poate spune că au și mai mult noroc. Sunt financiarii, întreprinzătorii, marii editori care publica literatură populară și se îmbogățesc din asta.

*Multe din romanele lui Montépin au fost publicate în foileton în Petit Journal. Cotidianul de fapte diverse **Petit Journal** a fost întemeiat în 1863 de*

un evreu, Moise-Polydore Millaud, care a început foarte sărac ca ajutor de portărel și a ajuns după revoluția din 1848 bancher. Oferind în fiecare zi foiletoane de aventuri, ziarul era pur și simplu smuls din mâinile vânzătorilor. Pentru el a inventat ingineria Marinoni o presă rotativă care trăgea 36.000 de exemplare pe oră. Cu colaborarea lui Leo Lespes, care scria articole spirituale sub pseudonimul Timothee Trimm, a lui Ponson du Terrail cu nemuritorul sau **Rocambole** și a lui Montépin cu ale sale victime virtuozose, ziarul valora o avere, încât a fost organizat ca societate pe acțiuni. Mai târziu, în 1872, a ajuns în mina altui magnat, Emile de Girardin, care făcuse avere cu două gazete, **La Mode** și **La Presse**, având ideea să vândă spațiu pentru publicitate.

Girardin a murit deputat de Paris în 1881.

În acel an, legea din 29 iulie acorda presei deplină libertate, suprimând autorizația, cauțiunea și cenzura.

IOAN PÂNZARU